

TC
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

**BATI AFRİKA’DA YEREL KALKINMA
DİNAMİKLERİ VE AKTÖRLERİ: ORTA TOGO
BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

Abdou-Wahabi ABDOU

DOKTORA TEZİ

Danışmanı

Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU

Konya – 2020

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Adı Soyadı	Abdou-Wahabi Abdou		
Numarası	144105001012		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒	
Tezin Adı	Batı Afrika'da Yerel Kalkınma Dinamikleri ve Aktörleri: Orta Togo Bölgesi Örneği		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

ÖNSÖZ

Doktora tezi yazmak, sosyal bir gerçeğin açıklanmasına katkıda bulunan temel bilimsel bilgileri üreterek akademik araştırmada ilk adımlar atmak bir süreçtir. Bir doktora tezi, tıpkı tüm bilimsel araştırmalar gibi, ilk amacı, konusunu tükenene kadar çalışmak olsa bile, o amacı asla ulaşamamaktadır. Hatta, bu çalışmanın sorunun yalnızca birkaç yönünü ele aldığını hissetmekteyiz çünkü araştırmada ilerledikçe, konunun gittikçe daha geniş hale geldiğini ve üzerinde çalıştığımız gerçekliğin gittikçe daha karmaşık hale geldiğini fark etmekteyiz.

Unutulmamalıdır ki, bu çalışmanın okulda olduğumuzdan bu yana göstermiş olduğumuz ilgiden yola çıkarak, neden bazı toplumların “gelişmiş”, diğerlerinin “az gelişmiş” olarak nitelendirildiğini anlamak içindir. Az gelişmiş ve yoksul bir toplumda büyüdüğümüz için, içinde bulunduğumuz bu yoksulluk durumunun nedenlerinin neler olduğunu ve nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmek için çözüm yaklaşımlarının neler olabileceğini merak ettik. Bizi Sosyoloji bölümüne kaydolmaya ve daha sonra kalkınma Sosyolojisi ile ilgilenmeye motive eden bu ilgi ve bu endişelerdir. Kalkınma tam olarak bir kavramdır ve hatta özellikle küresel Güney'de çeşitli disiplinlerde giderek daha çok çalışılan bir problematiktir. Kendi göç deneyimimize sahip olmakla birlikte, güncel göç krizinin hem medyada hem de araştırmacılar arasında uyandırdığı haberlere ve tüm küresel ilgiye rağmen, bunun birçok alt konuları içeren genel bir konu olduğunu söyleyebilmekteyiz. Özellikle kalkınma konusunu incelemeye başladığımızda, sosyal gerçekler arasında birçok bağlantı olduğunu fark edebiliriz.

Bu nedenle bu araştırma, kalkınma sosyolojisindeki araştırmaların bir devamı niteliğindedir ve göçmen olgusuyla bağlantılı olarak Batı Afrika'daki yerel kalkınma kavramının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu araştırma kalkınma anlayışına katkı sağlarken, sınırlılıkları ve eksiklikleri de vardır. Örneğin coğrafi olarak göç fenomeni, geliş ve gidiş ülkelerini içermektedir. Kalkınma karmaşık ve engin bir gerçeklik olduğundan, ev sahibi toplumların ve göçmen kökenli toplumların dinamiklerini ve gerçeklerini analiz etmesi de daha iyi olacaktır.

Bununla birlikte, bu araştırma, veri toplamada daha az olan göçmenlerin yalnızca hareket alanını hesaba katmıştır. Başka bir deyişle, veriler ev sahibi ülkelerdeki göçmenlerinden toplanmış olsaydı, bu çalışılan konuya daha fazla açık ve çok daha ayrıntılı bilgi üretecektir. Göçmenlerin algıları doğrudan dikkate alınamadığı için bu çalışmaya göz atarken, bulmacanın bir parçası eksikmiş gibi gelebilmektedir.

Dahası, kalkınma hakkında konuşmak toplumun tüm boyutlarını ve alanlarını ele alan bir tartışmayı içeriyor olsa bile, bu araştırmanın Togo'da mevcut siyasi krizi durumdan, özellikle Ağustos 2017'de gösterilerden meydana gelen ve diasporanın önemli bir aktör olduğu siyasi krizin bir şekilde etkilendiği söyleyebilmekteyiz.

Bu çalışma, 2014-2020 yılları arasında Türk Devletinin ana burs kurumu olan Türkiye Bursları'ndan aldığımız bir burs çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu burs, akademik hayatımızda ve bu tez yazma sürecinde çok yardımcı oldu. O kuruma ve her şeyden önce Türk Hükümetine içten teşekkürlerimizi sunmaktayız. Ardından, bizim danışmanımız Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu, bu tez yazma sürecinde bizimle paylaştığı akademik bilgileri için ve bize her türlü yardımları için teşekkür etmek istiyoruz. Sosyoloji bölümündeki diğer hocalara da özellikle bizim değerli Prof. Dr. Mahmut Atay hocamıza teşekkür ediyoruz. Orta Togo Bölgesi'ndeki yerel kalkınmanın aktörleri ve dinamikleri üzerine kapsamlı bir araştırma olmaktan uzak olan bu tez, göçmenlerin yerel kalkınmaya katkılarının ve bu arada Sosyolojide göç ve kalkınma arasındaki bağlantısı analiz eden bir çalışmadır. Bu çalışmanın sonuçlarının hem teorik hem de uygulamalı araştırmalara önemli bir katkı sağlayacağını umut ediyoruz.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdou-Wahabi Abdou	
	Numarası	144105001012	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu	
Tezin Adı		Batı Afrika'da Yerel Kalkınma Dinamikleri ve Aktörleri: Orta Togo Bölgesi Örneği	

ÖZET

Kalkınma konusu, özellikle yoksul ülkelerin bakış açısından çok önemli bir konudur. Ancak bu konu, küreselleşme ve devletlerarasındaki ve hatta kıtalar arasındaki değişimler nedeniyle gelişmiş ülkeler için de endişe verici bir konudur. 2000'li yılların başından bu yana, göç ve kalkınma arasındaki bağlantısı araştırmacılar tarafından ve ulusal ve uluslararası kalkınma kurumları içinde tartışılmaktadır. Küresel bağlamda, göçmenler işgücü ihtiyaçlarını doldurarak ve vergi ödeyerek ev sahibi ülkelere ekonomik olarak katkıda bulunmaktadır. Ancak ayrılmış ülkelerindeki katkıları hâlâ belirsizdir, çünkü ayrılmaları beyin göçüne neden olabilmektedir. Akademik çalışmalar tarafından üretilen sonuçlar heterojendir ve genelleme yapılmasına izin vermez. Bu nedenle, göçmenlerin kendi toplumlarının gelişimine katkısı sorunu hâlâ devam etmektedir. Bu çalışma, yerel kalkınmanın bir aktör olarak diasporanın eylemlerinin Togo'nun Orta Bölgesi'nin yerel kalkınmasına katkısını vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın ana hipotezi, diasporanın eylemleri Orta Togo Bölgesi'nin yerel kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmanın referans teorileri ise, bir yandan Fransız Okulunun ve Kanada Okulunun yerel kalkınma teorik yaklaşımlarıdır. Öte yandan, göçmen ile köken toplumu arasındaki bağlantıyı açıklayan uluslararası teorisi de dâhil olmak üzere göçmen yaklaşımlardan bahsedilmektedir. Bu çalışma belgesel kaynaklarını, niceliksel ve niteliksel yöntemlerden seçilen yerel halktan katılımcı örneğinden alan verilerini toplamak için kullanmıştır. Kısacası, bu çalışma göçmenlerin eylemlerinin, özellikle ekonomik, kültürel ve sosyo-insani seviyelerde olmak üzere çeşitli alanlarda, bireysel ve topluluk düzeyinde Orta Togo Bölgesi'nin yerel kalkınma üzerinde gerçek ama sınırlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmaktadır. Ayrıca, göçmenlerin katılımı, yerel halktan ve diğer kalkınma aktörlerinden gelen ve Togo devlet yetkililerinden kaynaklanan bazı engellerle karşı karşıya kalmaktadır.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdou-Wahabi Abdou	
	Numarası	144105001012	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu	
Tezin İngilizce Adı		Local Development's Dynamics and Actors in West-Africa: Example of Central Region of Togo	

ABSTRACT

Development is a relevant issue especially from the poor countries' point of view. But this issue is also a concern for developed countries because of globalization and exchanges between States. Since the beginning of the 2000s, the link between migration and development has been debated by researchers and within national and international development institutions. In a global context, migrants contribute economically to their host countries by filling labor needs and paying taxes. In the countries of departure, however, their contributions remain ambiguous. The question of the contribution of emigrants to the development of their home societies remains. This study aims to highlight the contribution of diaspora's actions to local development of the Central Region of Togo. The main hypothesis of this study is that the actions of the diaspora contribute to the local development of the Central Region of Togo. Reference Theories of this work are on the one hand, the Local Development theoretical approaches of the French School and those of the Canadian School. On the other hand, migratory approaches including the theory of transnationalism that explain the link between the emigrant and his society of origin are mentioned. This study has used documentary sources, quantitative and qualitative methods to collect field data from a selected sample of the population. This thesis concludes that the actions of emigrants have a real impact on the local development of the Central Region of Togo at the individual and community level, in various fields, particularly in economic, cultural and socio-humanitarian levels.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVELERİ	13
I-1- Problem Tanımlaması	13
I.2. Araştırmanın Varsayımları, Amacı ve Teorileri	18
I.2.2. Araştırmanın Amacı	18
I.2.3. Teorik Çerçevesi	19
I.2.3.2. Göç Teorileri	25
I.3. Literatür Taraması	29
I.3.1. Merkezisizleşme ve Yerel Kalkınma	29
I.3.2. Batı Afrika'da Diaspora ve Kalkınma Girişimleri	40
I.3.3. Cinsiyete Göre Göç Yaklaşımı: Kadın Göçü	48
I.4. Kavramsal Tanımlaması	56
I.4.1. Diaspora	56
I.4.2. Yerel Kalkınma	59
I.4.3. Göçmen	61
II. Araştırma Yöntemi ve Fiziksel Çerçevesi	63
II.1. Araştırma Yöntemi	63
II.2. Araştırmanın Fiziksel Çerçevesi	72
İKİNCİ BÖLÜM: ORTA TOGO BÖLGESİ'NİN YEREL	
KALKINMASINA DİASPORANIN KATKILARI	85
II.1. Göçmenlerin Orta Togo Bölgesi'nin Kalkınmasına Ekonomik ve	
Kültürel Katkıları	85
II.1.1. Bireysel Seviyede Göçmenlerin Ekonomik Katkıları	86
II.1.2. Göçmenlerin Topluluk Düzeyinde Ekonomik Katkıları	94
II.1.3. Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Katkıları	104

II.2.Göçmenlerin Sosyo-İnsani Eylemlerinin Orta Togo Bölgesi'nin Kalkınmasına Katkısı	122
II.2.1. Göçmenlerin Mikro-Toplumsal Düzeyinde İnsani Yardım Eylemleri	122
II.2.2. Göçmenlerin Toplum Düzeyinde Yerel Kalkınmaya İnsani Yardım Eylemleri	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ORTA TOGO BÖLGESİ'NİN YEREL KALKINMASINA ENGELERİ VE SINIRLARI	
III.1. Göçmenlerinden ve Yerel Aktörlerden Gelen Yerel Kalkınmaya Karşı Engeller	153
III.1.1. Yerel Halktan Gelen Engeller	153
III.1.2. Göçmen Kurumları ve " <i>Kalkınma Komisyoncuları</i> "	173
III.1.3. Göçmenlerden Gelen OTB'nin Yerel Kalkınmasına Engelleri	178
III.2. OTB'nin Kalkınma Sürecinde Aktör Olarak Togo Devleti	184
III.2. 1. Togo Yöneticiler ile Göçmenlerin İlişkileri	186
III.2. 2. Togo Devleti İle Göçmen Örgütleri Arasındaki İlişkiler	196
SONUÇ	217
TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	228
KAYNAKÇA	233
EKLER: EK 1: Orta Togo Bölgesi Nüfusunun 2010 Yılında Yaş Gruplarına Göre Dağıtım	259
EK 2: Mülakat Soruları	260
EK 3: Anket soruları (Fransızcada)	266
EK4: Fotoğraflar	277
EK 5: Haritalar	282

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletler

AET : Togo Eğitim Derneği (Association Education Togo)

AETOT : Türkiye’deki Togolu Öğrenci Derneği (Association des Etudiants Togolais en Turquie)

AJA : Afrika Gençliğin Hareketi (Action pour la Jeunesse d’Afrique)

AKP : Adalet ve Kalkınma Partisi

ANPE : Ulusal İş Kurumu (Agence Nationale pour l’Emploi)

APD: Kalkınmaya Kamu Yardımı (Aide Publique au Développement)

ARCOD-CA : Champagne-Ardenne Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (Agence Régionale de Coopération et de Développement Champagne-Ardenne)

B&T : Bilim ve Teknoloji

BCEAO : Batı Afrika Ülkelerin Merkez Bankası (Banque Centrale des Etats d’Afrique de l’Ouest)

BMKP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

CCD : Kanton Kalkınma Komitesi (Comité Cantonal de Développement)

CDQ : Mahalle Kalkınma Komitesi (Comité de Développement du Quartier)

CMAD-Togo : Togo diasporası hareketleri ve derneklerinin koordinasyonu (Coordination des Mouvements et Associations de la Diaspora Togolaise)

CMAF-Togo: Togo’da Özgürlük İçin Motivasyon ve Eylem Komitesi (Committee for Motivation and Action for Freedom in Togo)

CMDT: Togo diasporasının dünya konseyi (Conseil Mondial de la Diaspora Togolaise)

CMMI: Uluslararası Göç Komisyonu (Commission Mondiale sur les Migrations Internationales)

CODITOGO: Togo diasporasının dönüşüm ve demokrasi için koordinasyonu (Coordination de la Diaspora Togolaise pour l'Alternance et la Démocratie)

CONGAT: Togo'daki Faaliyette olan STK Konseyi (Conseil des ONG en Activités au Togo)

CPIA : Tarımsal Girişimleri Teşvik Merkezi (Centre de Promotion des Initiatives Agricoles)

CREPA: Bölgesel İçme Suyu ve Kanalizasyon Merkezi (Centre Régional pour l'Eau Potable et l'Assainissement)

CTRA: Rhône-Alpes'taki Togoluların Kolektifi (Collectif des Togolais de Rhône-Alpes)

CVD: Köy Kalkınma Komitesi (Comité Villageois de Développement)

DIASTOCADE: Demokrasi için Kanada'daki Togolu diasporası (Diaspora Togolaise au Canada pour la Démocratie)

DRASSN: Sosyal Eylemler ve Ulusal Dayanışma Bölge Müdürlüğü (Direction Régionale de l'Action Sociale et de la Solidarité Nationale)

DRPDAT-RC: Bölgesel Planlama ve Kalkınma Müdürlüğü-Merkez Bölge (Direction Régionale de la Planification, du Développement et de l'Aménagement du Territoire-Région Centrale)

DSRP: Yoksulluğu Azaltma Stratejisi Dokümanı (Document de Stratégie de Réduction de la Pauvreté)

DTE : Yurtdışında Yaşayan Togoluların Kurumu (Direction des Togolais de l'Extérieur)

DYY: Direkt Yabancı Yatırımı

EPP : Devlet ilkokulu (Ecole Primaire Publique)

F CFA : Batı Afrika Frankı (Franc de la Communauté Economique Africaine)

Festékpé : Kétékpé geleneksel müzik Festivali

FONGTO : Togo'daki STK'ların Federasyonu (Fédération des Organisations Non Gouvernementales au Togo)

GGF: Gelir Getiren Faaliyeti

GSYH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

HCTE : Yurtdışında yaşayan Togoluların Konseyi (Haut Conseil des Togolais de l'Extérieur)

IHH : İnsan Hak ve Hurriyetleri

IMF: International Monetary Funds

INFA : Ulusal Tarımsal Eğitim Enstitüsü (Institut National de Formation Agricole)

MA : Derneksel Hareketi (Mouvement Associatif)

MSP : Köylü Sosyal Hareketi (Mouvement Social Paysan)

NELM: New Economics of Labour Migration (Yeni İşgücü Göç Ekonomisi)

NEPAD : New Partnership for Africa's Development (Afrika'nın Kalkınması için Yeni Ortaklık)

NPM : New Public Management (Yeni Kamu Yönetimi)

OSC : Sivil Toplum Örgütü (Organisation de la Société Civile)

OTB : Orta Togo Bölgesi

PAC : Kanton Eylem Planı (Plan d'Action Cantonal)

PAV : Köy Eylem Planı (Plan d'Action Villageois)

PDC : Büyükşehir Kalkınma Planı (Plan de Développement Communal)

PDP : Eyaleti Kalkınma Planı (Plan de Développement Préfectoral)

PDR : Bölgesel Kalkınma Planı (Plan de Développement Régional)

PME : Küçük ve Ortak İşletme (Petite et Moyenne Entreprise)

PND : Ulusal Kalkınma Programı (Plan National de Développement)

PNP : Pan-Afrika Ulusal Partisi (Parti National Panafricain)

QUIBB : Temel Refah Göstergeleri Anketi (Questionnaire Unifié des Indicateurs de Base de Bien-être)

RADDHO : Afrika İnsan Haklarının Korunması Toplantısı (Rencontre Africaine pour la Défense des Droits de l'Homme)

RCDTI : Bağımsız Togolu diasporası koordinasyon ağı (Réseau de Coordination de la Diaspora Togolaise Indépendante)

RESODERC : Orta Togo Bölge'si Kalkınma Örgütleri Ağı (Réseau des Organisations de Développement de la Région Centrale)

RGPH4 : 4. Genel Nüfus ve Konut Sayımı (4ème Recensement Général de la Population et de l'Habitat)

SCAPE : Hızlandırılmış Büyüme ve İstihdam Geliştirme Stratejisi (Stratégie de Croissance Accélérée et de Promotion de l'Emploi)

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TİKA : Türkiye İşbirliği ve Kordinasyon Ajansı

TTKİYKM : Togo Türkiye Kardeşlik İnsani Yardım ve Kardeşlik Merkezi

UÇÖ: Uluslararası Çalışma Örgütü

UGÖ : Uluslararası Göç Örgütü

UÖ: Uluslararası Örgütü

UKY: Uluslararası Kalkınma Yardımı

YUP : Yapısal Uyum Programları

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Orta Togo Bölgesi'nin İdari Bölümü	77
Tablo 2: 1970 ve 2010 yılları arasında ilçelere göre son nüfus değişimi	83
Tablo 3Tablo 4: Ortaokul kayıtlarının 2000-2001 ile 2009-2010 arasında Orta Togo Bölgesi'ndeki evrimi	111
Tablo 5: Göçmenlerin aile bireylerinin yaşadıkları kıtaya göre aldığı miktar	115
Tablo 6: Alıcı Ailelerin Elde Ettiği Fonların Kullanımı	124
Tablo 7: Alınan fonların aile refahına katkısı	126
Tablo 8: Orta Togo Bölge'sinde kalkınma projeleri konusunda halkın coşkusu.....	129
Tablo 9: Orta Bölgedeki yerel aktörlerin eylem mantığı	131
Tablo 10: OTB'de bulunan STK'ların ve ulusal kalkınma derneklerinin sayısının 2001 ve 2010 yılları arasında evrimi	138
Tablo 11: 2010 yılında OTB'de faaliyet gösteren uluslararası STK'ların detaylı listesi	141
Tablo 12: Tchaudjo Eyaletindeki Göçmenlerin Kuruluşların Kapsamlı Olmayan Listesi	147
Tablo 13: Göçmenlerin derneklerinin olup olmadığı hakkında halkın bilgileri	154
Tablo 14: Göçmenler hakkında yerel halkın algısı	156
Tablo 15: Yurtdışında Aile Üyesi Olup Olmadığı Kişilerin Diaspora hakkında Algıları	158
Tablo 16: Yerel Halkın OTB'deki yerel kalkınma projelerine katılımı	161
Tablo 17: Yerel halkın kalkınma projelerinin gerçekleştirilmesine katılımı	162
Tablo 18: OTB'de Nüfusun cinsiyete göre dağılımı	171
Tablo 19: Göçmenlerin dernek olarak örgütlenmesinin önemi	180
Tablo 20: Göçmenlerin kuruluşlarının olup olmadığının gösteren veriler	181
Tablo 21: Para Transferi artışı ile göçmenlerin yerel kalkınmaya katkısı arasındaki ilişkisi	182
Tablo 22: Diasporanın yerel kalkınmaya yeterince katkı bulunmamasının sebepleri	204
Tablo 23: Diasporanın OTB'nin yerel kalkınmasına katkıda bulunduğu mekanizmalar	205

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Togo'nun 2000-2012 arası GSYİH Büyüme Hızı.....	75
Şekil 2: 2010'da OTB'nin Yaş Piramidi	80
Şekil 3: 2010'dan 2014'e kadar DYY ve UKY ile ilgili olarak Togo'ya geçiş yapan göçmenlerin evrimi	103
Şekil 4: 2001 ve 2010 yılları arasında OTB'de STK'ların evrimi ve ilçeye göre dağılımı	139

GİRİŞ

Kalkınma kavramı, eski Yunan döneminden bu yana, bilimi doğa ile ilişkili olarak kabul eden Aristoteles (M.Ö 384-322) gibi bilim insanlarıyla (Yunanca yazılmış, türetilmiş) Phuo filinden yani "büyümek", "gelişmek"den gelmiştir (Rist, 2001: 53). Böylece bilim, doğa tarafından algılanır ve tasarlanır. "Aslında doğa hareket, büyümedir. Bu, büyümenin gelişme olduğunu söylenebilir. Bu fikir Aydınlanma Çağ'ında baskın olacak ve insan toplumlarının sonsuz ilerleyişine ve evrimine tanık olacaktır" (Assogba, 2004: 89). Öte yandan, on sekizinci yüzyılda, uygar halkların – yani Batılıların – diğer halkları "medenileştirme" ve az gelişmiş ya da gecikmiş toplumları geliştirme misyonuna sahip olduğunu öne süren baskın bir inanç varmış. Bu nedenle, kalkınma politikalarının ve stratejilerinin tarihsel kökeninin temelinde zaten toplumların sınıflandırılmasını belirleyen bu aydınlanma anlayışından kaynaklandığı yatmaktadır. Bu anlayışın gizli misyonu; gelişmekte olan diğer toplumları sanayileştirmektir. Ve bu da Batı'nın ekonomik ve kültürel olarak gelişmiş bir vizyonuna sahip olmasına dayanıyordu. Öyleyse, Antik Çağ'dan günümüze, Avrupa'daki Rönesans döneminden, modernite ve hatta "*The Thirty Glorious*" döneminden geçen, Aristoteles anlayışına göre; kalkınma politikaları her zaman düşünülmüş ve uygulanmıştır (Assogba, 2004).

Evrensel bir paradigma olarak, kalkınma kavramı yalnızca Batı ülkeleri tarafından değil, aynı zamanda az gelişmiş ülkeler, özellikle Afrika'daki sömürgecilik sonrası Devletler tarafından da kabul edilmektedir. Yirminci yüzyılın ortalarında, kalkınmanın ilk kuramlaştırması Raúl Prebisch'in 1948'deki çalışmasından ileri gelmektedir (Sonntag, 1994). Ekonomik ilkelere dayanan bu çalışma, kalkınmayı toplumların modernleşmesine yol açan ekonomik büyüme bakış açısıyla tasarlandı.

Dolayısıyla kalkınma, modernleşmenin mantıklı bir sonucu olmuştur. Rostow'un (1963) anlayışında, bu modernleşme yarı-mekanik bir şekilde toplanacak ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel faktörler olacaktır. Gerçekten de, büyüme teorisinden esinlenerek, Rostow tarafından önerilen model, 1960'larda ve 1970'lerde uluslararası kalkınma programlarına büyük bir referans olmuştur. Rostow; az

gelişmişliği geri kalmışlık olarak değerlendirmiş, bu açığı kapatmanın tek alternatifi olarak neoliberal ekonomik modeli benimsemiştir. Ekonomik modernleşmede beş ana aşama tanımlamıştır. İlk aşama, ilkel bir teknoloji ve tarıma sınırlı bir ekonomi ile karakterize edilen geleneksel toplumun aşamasıdır. İkinci aşama, başlangıç için ön koşulların hazır olduğunu söylemektedir. Burada, kalkışları tetikleyebilecek bazı faktörler bir araya gelmektedir. Mesela teknolojik bir gelişimin başlangıcı, ilerlemeye yönelik nüfusun azınlığının ortaya çıkması, gelenek ve kültürlerin evrimi vb. Üçüncü adım, kalkınmaya başlangıç sürecidir. Geleneksel toplumun direncinin sonunu ve bilim ve teknolojiye kayda değer bir ilerlemeyi işaret etmektedir. Bu adım, olgunluğa doğru evrim olan dördüncü adımın yolunu açar. Dördüncü adımda ise, nüfus gelirinin artmasına ve yaşam koşullarındaki iyileşmeye yansıyan güçlü bir ekonomik büyüme vardır. Son adım ise, kitlesel tüketimdir. O süreçten itibaren nüfusun, satın alma gücü ve sürdürülebilir bir şekilde, istediği gibi mal ve hizmetlerin tüketimine erişimi vardır. Rostow'a göre, bu adım kalkınmanın son aşamasına işaret etmektedir. Dolayısıyla toplumlar, azgelişmiş toplumlardan gelişmiş olan Batı toplumlarına kadar bu beş gelişim evresinde sınıflandırılmaktadır. Kalkınma, "batılılaşma" anlamına gelen modernleşme ile eş anlamlıdır (Latouche, 1989).

Ancak, 1960-1970 döneminde, Güneyli ekonomistler, fakir ülkeler için gerçek kalkınmaya izin vermediğine inandıkları modernleşme teorileri hakkında sert eleştiriler yapmışlardır. Ardından, "bağımlılık" açısından kalkınma analizine dayanan yeni bir kalkınma yaklaşımı geliştirmişlerdir. Bu yaklaşımda, dünya sistemini bir Merkez ve bir Çevre biriminin oluşturduğu düşünülmektedir. Aslında, Marksist yaklaşımlarında, gelişme ve az gelişmişliğin iki bağlantılı süreç olduğunu, yani daha gelişmiş ülkeler geliştikçe, daha az gelişmiş ülkelerin "az gelişmiş" olduğunu belirtmektedir. Böylece, Afrika için Samir Amin (1970) ve Emmanuel (1969), Latin Amerika için Cardoso ve Faletto (1978), Çevre (Güney) ülkelerinin Merkez (Kuzey) ülkelere bağımlılığı hakkında teoriler önermişlerdi. Bu bağımlılık aynı zamanda ticari, teknolojik ve finansaldır. Az gelişmişlik, Güney ülkelerinde, dünya ekonomisinde sistematik olarak kaybedecekleri olumsuz bir uluslararası ortamın sonucu olarak tanımlanmaktadır. Bu "gelişimci" yaklaşımlar, yoksulların büyük

kapitalist şirketler ile birlikte yüksek sosyal sınıflar tarafından sömürülmesini vurgulayan Perroux (1980), Myrdal (1968) ve Hirschman (1958) gibi ekonomistlerin dediği gibi heterodoks teorileri tarafından da doğrulanmaktadır. Ayrıca, fakir ülkelerin sanayileşme politikaları, bu ülkelerin borçlanmasına yol açan ve insanların daha iyi yaşam koşulları bulabilmek için göç etmek zorunda kaldıkları gibi başarısızlıklarından başka bir şey olmamaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden ve ABD'nin üstünlüğünün günümüze kadar yeniden onaylanmasından bu yana, 1948'de ekonomist Raúl Prebisch tarafından yapılan kalkınmanın teorileşmeye dayanan bir politika tanımına ilk kez şahit olmaktadır. Bu politikalar ile herhangi bir çalışmanın temelini oluşturması gereken kalkınmanın ekonomik yönü üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, 1 Temmuz 1944 tarihinde Bretton-Woods (New Hampshire, Amerika Birleşik Devletleri) Birleşmiş Milletler Uluslararası Konferansında ünlü olan Bretton-Woods Kurumları (Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası) kurulmuştur.

Afrika ülkelerinin bağımsızlığından bu yana, ulusal, bölgesel ve yerel kalkınmayı teşvik etmek için çeşitli kalkınma teorileri uygulanmıştır. Ancak bu teoriler sıklıkla başarısız olmuş ve çoğu durumda halkın sosyo-ekonomik yaşam koşullarını bozulmaya doğru götürmüştür. Çoğunlukla kalkınma politikalarından yoksullukla mücadeleyle geçiş hakkında konuşmaktayız. Nitekim bu yarım yüzyıldan fazla sürmüştür. Ve artık bu politikaların başarısızlığı çok açıktır. Bazı uluslararası kurumlar ise yoksullukla mücadeleyi daha basite indirgemektedir (Favreau, 2006). Öte yandan, Afrika'nın az gelişmişliğini açıklamak için hipotezler öne sürülmektedir. Mesela, sermaye eksikliği, zayıf kamu ve özel kuruluşlar; demokrasinin eksikliği veya Afrika'nın demokratikleşme sürecinin zayıflığı veya Batı'dan "ithal" kalkınma modelinin uyarlanmaması ve Afrika kalkınma modeli oluşturma zorunluluğu vb. Uzmanlar, Afrika ülkelerinin bağımsızlığından sonraki ilk kırk yılın başarısız olduğuna inanmaktadır. Neler olduğunu daha iyi anlamak için, Afrika'daki kalkınma politikalarının farklı aşamalarını ve şu anki durumunun sonuçlarını analiz etmek gerekmektedir.

Afrika'nın gelişiminin ilk on yılı, 1960-1970 yılları arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu dönemde Afrika ülkeleri bağımsızlığını kazanmış ve bu ülkelerde hızlı bir şekilde özgür ulus-devletleri kurma arzusu oluşmuştur. Aynı zamanda yeni ulus-devletlerin inşası da gerekmektedir. Aslında, kalkınma Afrika nüfusunun temel sosyal hizmetlere erişimine izin vermelidir. Matoko'ya göre (1996: 123), kalkınma "bağımsızlığın sonucu" olmalıdır. O zamanın gelişme stratejileri temelde eski batılı sömürgeciler tarafından geliştirilen modellere dayanıyordu. Batı'nın kalkınma modellerini yeni bağımsız az gelişmiş ülkelere nakletmek gerekmekteydi. Örneğin, gecikme sorunu, Afrika'nın modernize edilmesi ve sanayileşmesi ile çözülmeliydi. Gelişmiş Ülkeler ve Afrika ülkeleri arasındaki işbirliği birkaç alanda gerçekleştirildi, ancak büyük ölçüde verimsiz olmuştur ya da yetersiz bir sonucu vermiştir. Örneğin, Afrika toplumların çoğu olarak kırsal olsa da kırsal alanları geliştirmemektedir. Bu, kalkınma programlarının başarısızlıklarının sonuçlarından biriydi.

Bu bağlamda, Afrika ülkelerinin kalkınmasının ikinci on yılı başlamıştır. Bu on yıl 1970'ten 1980'e kadar uzanmıştır. Bu dönemin gelişim programları, Perroux (1961), Boudeville (1964 ve 1968) ve Rostow (1962) tarafından geliştirilen gelişim teorilerine dayanmaktadır. Bu teoriler, az gelişmiş ülkelerin geri kalmışlığının, bu ülkelerin tüm sektörlerinin sanayileşmesi ve modernize edilmesi yoluyla hızla üstesinden gelinmesi gerektiğini göstermektedir. Sanayileşme, o zaman anahtar kavramdı. Ancak, Afrika ülkeleri temel ekonomik sektörlerini, özellikle tarım sektörünü modernize etmeyi düşünmemiştir. Dolayısıyla, bu on yılın kalkınma programları, bu programların zayıf olması veya üzerinde çok az düşünülmüş olması nedeniyle beklenen sonuçlar veremedi. Kalkınma programların ikinci on yılından itibaren Afrika ülkeleri borçlanmaya başlamışlardır. Sözde modernleşme programlarının sonucu olarak, karar veren kurumlar ve halk arasında, kentsel ve kırsal toplumları arasında bir kopukluk oluşturulmuştur.

Afrika'nın kalkınmanın üçüncü on yılı (1980-1990) hem iç hem de dış krizlerle karakterize edilmektedir. Yerel tarafta, borç; büyüyen bir nüfus karşısında devletlerin halkın sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönlendirmiştir. Dış düzeyde, bağışçı ülkelerin, Thirty Glorious (1945-1975) bitmesiyle, ekonomik krizlerle karşı karşıya gelmekteledir. Böylece, bağışçılar Yapısal Uyum Programlarının (YUP)

geliştirilmesi ve uygulanmasına devam etmiştir. Bu programların Afrika ülkelerinin ekonomilerinin yeniden başarılı olmasına ve kalkınmaya izin vermesi gerekmektedir. Ancak beklenen durum gerçekleşmedi. Aksine, YUP'lar Afrika ülkelerini az gelişmiş seviyede bıraktı ve bu da zaten krizde olan sosyal sektörlerin yıkımına katkıda bulundu. Bu durgunluk uluslararası örgütler tarafından bile gösterilmiştir.

Afrika'nın kalkınmasının dördüncü on yılı (1990-2000) Afrika ülkelerinin marjinalleşmesi göze çarpmaktaydı. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyet Birliği'nin sona ermesi, ana başışçıların Afrika'yı terk etmelerine ve Doğu Avrupa ülkelerini fethetmelerine neden olmaktaydı. Bu dönemde aynı zamanda BMKP'nın İnsani Gelişme Endeksi'nin tanıtımıyla birlikte kalkınma çok daha hümanist hale gelmiştir. Afrika'nın demokratikleşme süreci başlasa bile, bu süreci esasen iktidar mücadeleleri karakterize etmekteydi. Bu on yıl Afrika için umutla işaretlenmiştir. Yani Afrika toplumlarını şimdi her seviyede daha fazla özgürlüğe sahip olması gereken insanlarla demokratikleştirme bir umut olmuştur. Herhalde, bu sefer Afrika'nın toplumlarından bir kalkınma sürecinin başlangıcı olabilirdi, bu kez kendine yönelik bir kalkınmanın uygulanmasına izin vermesi gereken aktörler ve yerel dinamikleri dikkate alabilecektir. Kalkınmanın yeni aktörlerinin, özellikle Afrika'nın diasporasının da göz önüne alınması gerekmektedir.

Sahara-altı Afrika'da göçün tarihi üç ana aşamaya ayrılabilir. On yedinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar, köle ticareti ile milyonlarca Afrikalı'nın Amerika'ya götürülmesi karakterize edilmiştir. 1880 ve 1945 arasında sömürgecilik, sömürgeci güçlerin hinterlanda fethine başladığı bazı kasaba-sayaçların kurulmasına yol açtı. Sömürge döneminde, bazı ülkelerin veya stratejik bölgelerin ekonomik gelişimini hızlandırmak için bazı Afrika içi ve bölge içi göçmenlik, sömürgeciler tarafından desteklemiştir. Togo örneğinde, bu göçmenler ülkenin kuzeyinden güneyine, zengin ancak genel olarak az nüfuslu topraklara sahip yer değiştirmesiyle ortaya çıkmıştır (Gayibor, 2010: 25; Tcham, 2010: 200). Göç olgusu, 1990'lı yıllarında yeniden ortaya çıkmadan önce uzun süredir göz ardı edildi, ancak gelen ülkeler için, özellikle Afrika ülkeleri için bir kayıp olarak beyin göçü açısından yeniden ele alınmıştır. 2000'li yılların başına kadar Afrika ülkelerinin

diasporalarının, önce uluslararası kuruluşlar (BMKP, Dünya Bankası, UGÖ, vb.) ve daha sonra Afrika ülkeleri tarafından kalkınma aktörleri olduğu görülmekteydi. Ancak, iki temel sorun ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, göçmenlerin kendi ülkeleri için kalkınma aktörleri olabileceğini fark etme durumu uluslararası kurumlardan gelmiştir. Bu kurumların çalışmalarında diasporaların kendi ülkelerinin kalkınmasında oynayabilecekleri rol tanımıştır hatta önemli olduğu gösterebilmektedir. Ancak bundan sonra Afrika ülkelerin resmi kalkınma programlarında diasporalarını dikkate almaya başlamıştır. Bu, 1990'lı yıllarındaki Afrika ülkelerinin Batı'dan alınmış olan kalkınma programlarının mantığa benzer bir şekilde sunulmaktadır.

İkinci soru ise, göçmenlerin temsil edebileceği potansiyel, yalnızca ailelerine yaptıkları para transferleri yoluyla değerlendirilir. Bazı durumlarda, araştırmacılar bu transferlerin bir toplum gelişim sürecini tetiklemediğini, ancak ailenin temel sosyal ihtiyaçlarını karşılama ile sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Peki, diaspora gerçekten bir kalkınma aktörü olabilir mi? Afrika Devletlerinin gelişmesi, uluslararası kuruluşlar tarafından sadece göçmenleri kendi toplumlardaki ailelere gönderdiği para ile mi değerlendirmektedir?

Göç ile kalkınma arasındaki ilişkinin tarihi, Boutoiyour'un (2006: 458) belirttiği gibi *iki kez hayal kırıklığına uğramış bir ilişkidir*. Aslında, *Thirty Glorious* dönemi sayesinde göç; göçlerin Kuzey ülkelerine aktığı zaman ekonomik kalkınmanın Güney yoksul ülkelerine aktarılmasının bir kaynağı olarak kabul edilmiştir. Başka bir deyişle, göç, göçmenlerin eğitimi ve kişisel deneyimleri yoluyla, alıcı ülkelerindeki stratejileri, teknikleri ve gelişim modellerinin ithalatını sağlamalıdır. Gelişmiş ülkeler ilk önce göçmenlerin girişini sınırlamaya karar verdiğinde, kendi asıl amacı; göç için alternatifler bulmaktır. Örneğin, işbirliği ve yardım programları, Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) veya serbest ticaret yoluyla açıklık, göç etme eğilimini azaltmak için her derde deva olarak değerlendirildi (Tapinos, 1992). Bununla birlikte, uluslararası hareketliliğin, göçmenlerin refahlarını ve göçmen ailelerinin refahını iyileştirmelerine izin verdiği açıktır. Ancak temel sorun, göçe bağlı olan iki süreçte temel farklılıklar vardır (bir yandan göçmenlerin refahının iyileştirilmesi, öte yandan

göçmenin ayrılış ülkesinin sürdürülebilir kalkınması). Birincisi, mikro-ekonomik düzeyde, diğeri makro-ekonomik düzeydedir. Sonuçlar birinci durumda hemen görülmektedir, diğesinde ise uzun vadededir. Bununla birlikte, her iki yolun da bireysel ve aile refahını iyileştirmek için nihai bir amacı vardır.

Göçün bir yandan göçmenlerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi, diğ yandan da göçmenlerin geçmişleri üzerinde önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Fakat bunun açıkça ortaya koymak zordur. Güney ülkelerindeki durumlar, birkaç vaka çalışmasında görüldüğü üzere çok çeşitlidir. Uzmanlar, yoksulluğun göçmenler için hem sonuç hem de neden olduğunu göstermektedir (Skeldon, 2002: 67-89). Bunun bir sonucu olarak, insani krizler veya yaşam standartlarının bozulmasıdır. Göç en girişimci ve yetenekli olanı çekerken, ayrılan ülkelerde de verimli olmayan insanları bırakarak bir neden ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle, her duruma çabuk genelleme yapmamak gerekmektedir.

Bu çalışma, UGÖ tartışmaların, kamu politikalarının ve Uluslararası Örgütlerin stratejisinin ana konusu olan mevcut bir konuyu analiz etmeye ve eleştirmeye çalışmaktadır. Bu sorun, göç ile göçmenlerin gelen toplumlarının kalkınması arasındaki bağlantıdır. Aslında, bu konu akademik çalışmalarda, güney ülkelerde karar alma kurumlar, göç ve kalkınma Yöneten Uluslararası Örgütlerde (UGÖ, BMKP, vb.) her gün daha da çok dikkat etmektedir.

Kuzey ülkelerine göç, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan başlamış ve özellikle *Thirty Glorious* (1945-1975) olgusu sayesinde başlamıştır. Avrupa'nın, dünyanın her yerinden göç akımlarını çeken hızlı ekonomik başarısının zamanıydı. Ancak o sıradaki göç, gelişmiş veya gelişmemiş ülkelere bilgi ve teknoloji transferi olarak ele alınmıştır. Bu mantıkta göçün kalkınmaya katkıları, gelen ülkelerin nedenleriyle ilgili incelenmiştir. Göçmenler Avrupa ülkelerinin yeniden inşası sürecinde emek eksikliğini doldurmaya hizmet etmiştir. 1980'li yılların başına kadar göç akımlarının ayrılış ülkelerine etkileri analizi gerçekten başlamıştır. O zamanlar, göçmenler çoğunlukla öğrencilerden ve vasıflı işçilerden oluştuğu için “beyin göçü” analiz edilmekteydi. O zamanki çalışmalar yetenekleri olan göçmenlerin göç etmeleri gelen ülkeleri için büyük bir kayıp olduğu sonucuna varmaktaydı. Ancak, çoğu durumda,

yeni sanayileşmiş ülkelere geri dönen göçmenlerin katkısı, araştırmacıları farklı hale getirmiştir. “Beyin göçü” nün gelen ülkelere olumsuz etkisi artık mutlak değildir ve her ülkenin kendine özgü durumunun dikkate alınması önemlidir. Afrika’da, göçün etkisi üzerine çalışmalar, 1980’li yılların başında uluslararası örgütler, Kuzey ülkeleri ve Afrika Devletleri tarafından uygulanan çeşitli kalkınma programlarının başarısızlığından sonra başlamıştır. Beyin göçü olgusu mantıklı bir şekilde olacağını mümkündür çünkü Devlet nitelikli işçileri sahip değildir. Genelde gençler dışarıdan eğitim aldıklarında birçoğu ülkelere geri dönmezler. Dönerlerse bile, özel sektörünü tercih ederler. 2000’li yılların başında, göç olgusu, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaya olan katkıları açısından analiz edilmektedir. Gerçekten de, 2010’lu yıllardan bu yana mevcut olan verilere göre, göçmenlerin az gelişmiş Afrika ülkelerinin gelirlerinin istikrarlı bir şekilde arttırdığını ve resmi kalkınma yardımlarını aştığını göstermiştir (Dünya Bankası, 2015: 156).

Bununla birlikte, göçmenlerin gelen ülkelerinin kalkınmasına olan katkısı sadece parasal açıdan analiz edilmiştir. Ancak, gerçek ve sürdürülebilir kalkınmayı anlamak için alınmış olan paranın kapasitesiyle ilgili birçok soru vardır. Göçmenlerin gönderdiği parayla faydalanıcılarının Gelir Sağlayan Aktiviteyi kurması mümkün mü? Sürdürülebilir olumlu bir etkisi var mı? Yoksa faydalanıcıların boşa olmalarına ve kolay kazanma arayışlarına neden olabilir mi? Ulusal düzeyde devletin gerçek bir koordinasyon olmadan, göçmenlerin gönderdiği para ulusal ya da yerel kalkınma politikaları üzerinde gerçek bir etkiye sahip olabilir mi? Çalışmalar, alınan para birimlerinin genellikle, yoksulluktan kurtulmasına yardım etmeden önce hane veya bireyin temel sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet eden "sosyal para transferleri" (Faist, 2008, Lacroix, Sall ve Salzbrunn, 2008) olduğu sonucuna varmıştır. Böylece konuyla ilgili yeni tartışmalar ve yeni araştırma perspektifleri açılmaktadır.

Ayrıca, “beyin göçü” hipotezi günümüzde daha da belirginleşmektedir. Şimdi asıl soru bu dur: göç "beyin kazandırıcı" mı yoksa "beyin kaybettirici" mi? Başka bir deyişle, göç beynin kazanmasına mı yoksa kaybolmasına mı izin vermektedir? Bu ince ayırım ya da bu yeni problem, mevcut verilere göre, Orta Togo Bölgesi'nde olduğu gibi, göç olgusunun bazı durumlarda eğitim seviyesini arttırmada bir faktör olabileceğini gösterdiğinde ortaya çıkmıştır. Nitelikli insanların ayrılması, bir yandan

gençlerin eğitim alma sürecini geliştirmeye teşvik ederken, bir yandan da göçmenler iki toplumun da ekonomisine pozitif bir etki sağlayarak (ayrılıkçı ve alıcı ülkelere) toplumlar arası bir köprü kurmaktadır. Aslında, bu sonuç ise transnationalism teorisinin ana fikridir.

Afrika hükümetleri düzeyinde, göç ve kalkınma arasındaki bağlantıya ilişkin soru, göçmenlerin gerçek kalkınma aktörlerini sadece para transferleriyle değildir. Aynı zamanda ulusal kararlara alma sürecine de katılabilmektedir. Göçmenlerin ulusal karar alma sürecine katılabilmek için, bir süreç belirtmek gerekmektedir. Sürecin ilk adımı göçmenleri tanımlamak, farklı göçmenlerin sınıflarını belirtmek gerekmektedir. En sık kullanılan kavram "Diaspora" kavramıdır. Bu kavram, genellikle belirsiz bir şekilde kullanılmaktadır. Kısacası, Afrika'daki ulusal ya da yerel karar verme kurumları, Diaspora kavramı, aynı sosyo-kültürel ve ırksal özellikleri sahip olan homojen bir gruba ait olma bilincine sahip olmasalar bile, ortak eylemlerde bulunan veya bulunmayan tüm ülkelerin vatandaşlarına atıfta bulunmaktadır. Kısacası, Afrika Diasporası hükümetlerinin kalkınma politikalarında giderek daha önemli hale gelmektedir.

Örneğin, Togo'da, 2015'te Ulusal Göç Profiline ilişkin olan araştırma bir devrimdir. Bu araştırma ülkedeki göç olgusunun çerçevesini çizmiş, göç olgusunun ulusal ekonomi değerlerini ve ekonominin getirdiği sonuçları da vurgulamaya çalışmıştır. Ayrıca, o araştırmada göçün yönetimi vurgulanmaktadır ve nihayet daha verimli bir göç için öneriler de bulunmaktadır. Ancak, Togo hükümetinde göçmenlerin katkılarının yönetimi ile ilgili eylemlerinin arzulan bir şey olduğu belirtilmelidir. Gerçekten de, hükümet göçmenleri kendi ülkelerinde yatırım yapmaya teşvik eden ve/veya ulusal kalkınma politikalarının tanımlanmasına ve uygulanmasına katkıda bulunan çok az somut karar ve eylem yapmaktadır. Dahası, bu çalışmanın sonuçlarının onayladığı gibi, Diaspora ile Togo hükümeti arasındaki ilişkiler hiç bu kadar iyi olmamıştı. 1990'dan beri, o zamanın tek partisi olan *Rassemblement du Peuple Togolais* siyaset partisi yönetiminde, Başkan Eyadema diktatörlüğünde, binlerce Togolu ülkesinden yurtdışına kaçmak zorunda kalmıştır. Mevcut Togo Diasporası, çoğunlukla o zamandan beri değişmeyen iktidardaki

siyasal sınıfın olumsuz imajına sahip olan çoğunlukla politik mültecilerden ve onların soyundan gelenlerden oluşmaktadır.

Uluslararası Örgütler (UÖ) düzeyinde, göçmenlerin gelen ülkelerinin kalkınmaya katkılarının önemli olduğu farkındalığı, emek göçüyle başlamıştır. Aslında, Otuz Şanlı'nın aslı sebebi olan II. Dünya Savaşı'ndan sonraki sanayinin geliştirilmesi, Batı'nın nüfusu gittikçe daha fazla yaşlanmakta olan dış işgücü için önemli bir talebe yol açmıştır. Bu, vasıflı işçilerin Güney Ülkelerden Batılı gelişmiş ülkelere ayrılması emek göçünün başlangıcıdır. Bu durumda, göçmenlerin gelirleri, UÖ'lerin uyguladığı veya desteklediği kalkınma politikalarında giderek daha önemli hale gelmektedir. Ayrıca, "beyin göçünün" artık ayrılan ülkelerin ekonomilerine olumsuz etkileri olduğu görülmemektedir, aynı zamanda bu ülkeler için faydalı olabilecek karmaşık bir öngörü olarak görülmektedir. Açıkçası, bu katkının boyutları bir kuruluştan diğerine değişmektedir. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) göçmenlerin gelen ülkelerindeki mali katkısını analiz ederken, bu durumlarda hangi ülkelerde bu yeteneklerin aktarılabilceğini anlamaya çalışmaktadır. Ayrıca, geri dönüş göçü bağlamında, UÇÖ gelen ülkelere ekonomik ve profesyonel olarak entegrasyonunu zorlaştıran, göçmenlerin Gelir Getiren Faaliyet (GGF) üstlenmeleri veya kendi işlerini kurmalarına yardımcı olarak geri dönmelerini teşvik etmektedir. Bu çerçevede, meslek eğitimi genellikle alıcı ülkeler tarafından gönüllü göçmenlere geri dönüşlerinde sosyo-profesyonel bir uyum sağlamak için verilmektedir. BMKP, öncelikle göçmenlerin, kendi toplumlarının sosyo-ekonomik gelişimine bireysel ve özellikle toplu katkılarına odaklanmaktadır. Genel olarak, tarla verileri çoğu zaman göçmenlerin ailelerinin yaşamlarına olan önemli katkılarını vurgulamaktadır.

Kısacası ister entelektüel ister Afrika hükümetleri isterse de UÖler düzeyinde, göçmenlerin gelen ülkeler ve bölgelerinin gelişmesinde oynayabilecekleri önemli rolün farkındalığı açıktır. Bununla birlikte, göçmenlerin yerel halka destek sağlayan başarılı mekanizmaları, yöntemleri ve süreçleri incelemek gerekmektedir. Mevcut çalışmaların çeşitliliği ve hassasiyet eksikliği, net sonuçlar çıkarmaya izin vermemektedir. Yansımayı sürdürmek ve mevcut verileri derinleştirmek gereklidir.

Bu tez üç ana bölüm üzerinde kurulmaktadır. İlk bölüm araştırmanın teorik, metodolojik ve fiziksel çerçevelerini analiz etmektedir. Çalışmanın teorik ve kavramsal temellerini kurmuştur. İki alt bölümden oluşmaktadır. İlk alt bölüm kavramsal ve teorik çerçevelerle ilgilenmekte ve referans teorileri analiz etmektedir. Bu teoriler iki gruptan oluşmaktadır. Birinci teori grubu, göç olgusunu her iki yönde de açıklamaya çalışan göçmen teorileridir: gelen ve giden ülkelerin bakış açısından. Bu teoriler, uluslararası göçün bu iki tür ülke üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Öte yandan, ikinci teori grubu ise yerel kalkınma ile ilgilidir. Bu teoriler, kalkınma literatüründe yeni bir kavram olan yerel kalkınmanın teorik yaklaşımlarını keşfetmeye ve analiz etmeye yardımcı olur. İkinci alt bölüm, bir yandan, nicel metodu ve veri toplama nitel metodunu dikkate alan araştırma metodolojisini açıklamaktadır. Bununla birlikte, bu çalışma, göçmenlerin eylemlerinin hanelerin yaşam koşulları ve genel olarak yerel kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için bireysel görüşmelerle, nitel yöntem üzerine daha fazla odaklanmıştır. Öte yandan, bu alt bölüm, Orta Togo Bölgesi olan çalışmanın fiziki ortamını coğrafi, sosyo-tarihi, ekonomik ve diğer verilerle tanımlayıp açıklamaktadır.

Bu araştırmanın ikinci ana bölümü, göçmenlerin Orta Togo Bölgesi'nin kalkınmasına katkısını analiz etmektedir. Bu katkı farklı şekillerde açıklanmaktadır. Böylece, üçüncü alt bölüm ekonomik ve kültürel katkıları analiz eder. Ekonomik katkı, para transferleri yoluyla ortaya çıkmaktadır. Bu gelirler, alıcı hanelerin yaşam koşullarını iyileştirmelerine, bir GGF üstlenmelerine ve bazı durumlarda yoksulluktan kurtulmalarına izin vermektedir. Sosyo-kültürel katkısı ile ilgili, geleneksel kültürel zenginliklerini korumak ve desteklemek amacıyla göçmenler tarafından organize edilen veya desteklenen sosyo-kültürel faaliyetlerle kendini gösterilmektedir. Burada, göçmenlerin alıcı Ülkelerinde yaşamalarına rağmen köken toplumuna bağlılığı açıklayan transnationalism mükemmel bir anlam ifade etmektedir. Ayrıca, bu çalışma, göçmenlerin katkılarını Orta Togo Bölgesi'ndeki eğitim seviyesinin iyileştirilmesiyle ilişkilendirmeye çalışmıştır. Bu bağlantı sadece finansal destekle değil, aynı zamanda bu çalışmada analiz edilen bazı faktörlerden de kaynaklanmaktadır. Dördüncü alt bölüm ise, göçmenlerin insani katkılarını gözden geçirmektedir. Bu katkı genelde STK'lar ve bazen göçmenler tarafından oluşturulan

ve yönetilen dernekler tarafından yapılmaktadır. İnsani katkı ayrıca, göçmenlerin genellikle STK'ları, dernekleri, kadın dernekleri, vb. gibi yerel kalkınma aktörlerine sağladığı yardımı algılanmaktadır.

Son olarak, bu araştırmanın üçüncü ana bölümü, göçmenlerin eylemlerine ve katkılarına engeller ve sınırlarla ilgilenmektedir. Bu engellerin bazen göçmenlerin kendisinden gelmektedir ve yerel veya ulusal da olabilir. Bu nedenle, beşinci alt bölüm, Diasporanın kendisinden ve yerel aktörlerden gelen engelleri incelemektedir. Aslında, düşük eğitim seviyesi ve finansal kaynaklara sınırlı erişim, Diaspora'nın yerel kalkınma eylemlerini daha az verimli hale getiren bazı faktörlerdir. Yerel aktörlere ve halka bağlı olan engellere gelince, bunlar genellikle yerel norm ve geleneklerle ve bazı aktörlerin kişisel çıkarlarını kolektif hedeflerin zararına teşvik etme arzusuyla bağlantılıdır. Ayrıca, göçmenlerin yerel kalkınma eylemlerine destekleyici olmalı olan Togo hükümeti, aksine bir engel olarak davranmaktadır. Altıncı alt bölüm, Devletin eylemlerini analiz edip Devletin diasporanın Orta Togo Bölgesi'nin yerel kalkınmasına katkısı için bir kolaylaştırıcı mı yoksa bir engel mi olduğu sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVELERİ

Bu ilk bölüm araştırmanın teorik çerçevesini tanımlar ve analiz eder. Bu çerçeve, çalışmanın çözmeye çalıştığı bir dizi problem olan iş problemini bir araya getirmektedir. Sorunu tanımlamak, sorunu sorgulamak, sorgulamalar ve gölge noktaları yayarak, önceki çalışmaların açıklamayı mümkün kılmadığı anlaşılan "paradoksal" durumlardır. Bu nedenle, bu sorulara geçici cevaplar önerilmiştir: bunlar hipotezlerdir. Bu ara cevaplar, çalışma boyunca ve saha verileri analizi ederek ve yorumlanarak doğrulanmalıdır. Çalışmanın amacı, daha önce yapılmış olan hipotezleri geçersiz kılmak veya doğrulamak için araştırma konusu ile ilgili kanıtları kanıt olarak ortaya koymaktır. Ayrıca, bu bölüm, göç ve kalkınma arasındaki potansiyel bağlantı hakkındaki literatürün eleştirel bir incelemesini de önermektedir. Bu çalışmada, teorik sözlükten kaçınmak için, eleştirel bir biçimde analiz edilmiş ilgili sonuçlara yol açan esasen ampirik bir çalışmadır.

Öte yandan, bu bölüm çalışmanın temel kavramlarını tanımlamaktadır. Bu kavramların anlaşılması, burada kendilerine verilen anlamın genel anlamdan farklı olabileceği ölçüde önemlidir.

I-1- Problem Tanımlaması

Suriyeli mültecilerin komşu ülkelere ve Avrupa'ya büyük ölçüde yerinden olmalarından kaynaklanan mevcut göç krizi, bir yandan göç konusundaki tartışmayı canlandırırken, öte yandan da Afrika ülkelerinden Avrupa'ya yönelik göçmen fenomenini saklamaktadır. Afrika'da demokrasinin ortaya çıkışı ve 1990'larda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası tarafından Yapısal Uyum Programlarının (YUP) 1990'larda uygulanmasından bu yana, çoğu Afrika ülkeler gibi Togo, ciddi sosyo-ekonomik ve politik problemler yaşamıştır. Bu sorunlar, ülkenin

kalkınma çabalarını ciddi şekilde engellemiştir. Yoksulluk etkisi 2006'da %61,7'den 2011'de %58,7'ye ve 2015'te %55,1'e yükselerek 6,6 puan azalmıştır (BMKP, 2017: 8).

Kişisel veya toplu tutkularla birleştirilen zorlu yaşam koşulları, binlerce Togolu'yu başka bir yerde daha iyi bir ortam arayışı içinde ülkelerini terk etmeye zorladı. Orta Togo Bölge'si (OTB) bu göçmenlerin çoğu için başlangıç noktası olarak bilinmektedir. İlk olarak ulusal bir göçtür, yani OTB'den ülkenin diğer ekonomik bölgelerine, özellikle de Lomé Bölgesi'ne hareket edilmektedir. Sonra bu göç diğer ülkelere yönlendirilmektedir.

OTB'de, göç olgusu gerçekten çok eski ve karmaşıktır. İnsanlar genellikle kuzeyden ve ülkenin merkezinden güneye göç ettiklerinden, çoğu zaman içsel nitelikte olan sömürge öncesi döneme kadar uzanır (Gayibor, 2010: 25; Tcham, 2010: 200; Abdou, 2019: 562-563). Eskiden, OTB'nin nüfusunun göç akışları Gana'ya yönlendirilmiştir. 1970'lerden itibaren Nijerya ve Gabon gibi bazı Afrika ülkelerinin görece ekonomik refahı sayesinde, bu göçmenler için yeni yerler haline geldi.

Gana artık göçmenlerin beklentilerini karşılamadığı için, Nijerya'nın petrol keşfetmesiyle yeni bir ekonomik başarısı yaşadığını ümit ediyorlarmış. Nijerya'nın yeni Eldorado haline gelmesi de böyle olmuştur (Idrissou, 2010: 88).

1990'ların sonundan bu yana, Togo'nun Orta Bölgesinden göç, Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) yöneliktir. Bu göçmenler kendilerini giden yerlerinde organize ederler ve kendi menşe topluluklarına bağlanmalarını sağlayan bir sosyo-kültürel iklim kurmaya çalışmaktadırlar. Bu anlamda Tem kabile üyeleri, örneğin Festékpé adlı geleneksel müzik festivalini düzenlemektedirler. Ayrıca, belirli bir ülkede bunun veya bu çevrenin vatandaşları dernekleri kurmuşlardır. Tatillerini geçirmek veya ortak faaliyetlerde bulunmak için menşei ülkelerine düzenli olarak geri dönüşler, menşe ortamları ile neredeyse kalıcı bir temas sağlamayı garanti eder. Burada açıkça, göçmenlerin, aynı sosyal alanda farklı yapıları olan iki toplum bir araya getirdiği – bir tarafta modern ve bireyselleştirilmiş ev sahibi toplumlar; diğer

tarafıta geleneksel ve dayanışma olan menşee toplumlar – ulusaşırılık olgusunu açıklamaktadır. Bu görüngü üzerinde çeşit çalışmalar yapılmıştır (Vertovec, 2004: 219-224; Portes, 2009: 5-22) ve sonuçları, ulusaşırılık olgusunun sadece sosyal ve kültürel alanla sınırlı olmadığını göstermektedir. Göçmenler ayrıca, her şeyden önce, özellikle para transferleri anlamında, menşee çevrelerinin işleyişine katkıda bulunmaktadırlar. Bu anlamda, Yeni İşgücü Göç Ekonomisi (NELM) üzerine yapılan çalışma, göçmen gelirlerinin ev ortamları üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamaya çalışmaktadır (Taylor, 1999: 63-88). Bununla birlikte, diğer çalışmalar “göç para birimleri” nin ev ortamlarının gelişimi üzerindeki olumlu etkisini görmekte ve hatta sorgulamaktadır. Bu araştırmalar, kökenli toplumların yerel nüfuslarının gerçek bir girişimcilik kapasitesine sahip olmaması durumunda, göçmenlerin gelirlerinin yerel kalkınma üzerinde olumlu bir etkisi olamayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Her durumda, göçmenlerin ev ortamlarının gelişimine katkısı konusundaki çalışmaların çoğunun ekonomik ve finansal katkılara çok fazla odaklandığı belirtilmelidir.

Dahası, bu çalışmalar genellikle göçmen ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine, yerel kalkınmaya katkılarından daha fazla vurgu yapmaktadır. Nitekim Batı Afrika bölgesinin çeşitli ülkelerinde yapılan çalışmalar sıklıkla – ve aceleci bir şekilde – ülkede yaşayan göçmen ailelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesinin, çoğu zaman otomatik olarak toplum gelişimine yol açtığı sonucuna varmaktadır (Gupta vd, 2007: 12-15; Anyanwu ve Erhijakor, 2010: 60-65, Wahome ve Weigert, 2015: 21-22). Bu eserler aslında ekonomistlerin eseri olduğu için, çok disiplinli analizlerin eksikliğini ve diasporanın eylemlerinin sosyal ve kolektif yönünü dikkate almadığını fark edebilmekteyiz. Bununla birlikte, homo bağışçıları olarak sunulan göçmenler, çoğu zaman kendilerini toplum gelişimine yönelik sosyal projeler yürütmek üzere dernekler halinde örgütlenmektedirler.

Yerel kalkınma, 1950'lerden ve 1960'lardan bu yana Kuzey'deki devletler ve kalkınma kuruluşları tarafından geliştirilen ve uygulanan kalkınma politikaları için her derde deva olabilen yeni kalkınma stratejilerini yansıtan nispeten yeni bir kavramdır. Bu nedenle, kriz bağlamında doğmuş olan kalkınma hakkında bir kavram ve yeni bir düşünme şeklidir. “Yukarıdan” kalkınmaya yanıt olarak bağımsız bir kavramdır, ancak tek yerel ekonomik büyümeden daha geniş ve bir bölgeye kök

salmıştır. Burada yerel kalkınma kavramı, tüm yerel unsurları dikkate alır ve merkezin hegemonyasından sıyrılır:

Yerel kalkınma, içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve politik grupların karar merkezleri ile müzakere edilen, belirli bir bölgenin insan ve maddi kaynaklarının geliştirilmesi için yerel aktörlerin hareket halinde ve görevdeşlik içinde olmalarına dair küresel bir yaklaşımdır (Houée, 1996: 203).

Yerel aktörlerin kaynaklarını ve stratejilerini değerlendirerek kalkınmayı geliştirmenin bir yoludur. Bununla birlikte, yerel kalkınma, uluslararası kuruluşlar, başışçılar vb. gibi dış aktörlerin katkısını veya katılımını kapsamaz. Bu "üçüncü taraf" aktörler arasında diasporayı saymalıyız. Göçmenlerin ev ortamlarının geliştirilmesinde hem iç hem de dış aktörler olduğu için yerel kalkınmanın "problematic" bir aktörü olarak görünmektedir.

Akademik araştırmalar (Assogba, 2002: 11-13; Dembélé, 2001: 243), diasporanın eylemlerinin, geçmişlerinin gelişmesine destek verdiğini ve hatta katkıda bulunduğunu vurguladı ve vurgulamaya devam etmektedir. Bu akademik çalışmalar, diasporanın sosyal katkısını dikkate alsalar bile, göçmenlerin ev ortamlarının gelişimine katkıda bulunmalarındaki zorlukları vurgulamaktadır. Nitekim bu zorlukların arasında, göçmenlerin ulusal ve uluslararası alanındaki kalkınma aktörleri olarak yasal açıdan tanınmaması söz konusudur.

Genel olarak, Afrikalıların diasporadaki derneklerinin Afrika devletlerinin, Kuzey başışçılarının ve STK'ların kalkınma aktörleri olarak kabul edilmediği açıktır. Temel sorun, yasal statülerinin tanınmaması olarak, katılımda bulunma yollarından yararlanamadıklarıdır. Bu nedenle, Afrika diasporası dernekleri tarafından başlatılan uluslararası dayanışma projelerinin tanınmaması ve dolayısıyla en sık olarak gayri resmi eylemlerle gerçekleştirilmesi nadir değildir (Assogba, 2002: 17).

OTB'de göçmenler kalkınma projeleri yürütmekte ve insanlara daha iyi yaşam koşulları sağlamak için çalışmaktadır. Dernekler halinde örgütlenerek veya alandaki

kalkınma kuruluşlarına yardım ederek veya yurtdışından OTB'ye yatırımcıları çekmektedirler. Yerel kalkınma aktörleri, projelerini finanse etmek veya uygulamak için diaspora ile birlikte çalışmaktadır. Bununla birlikte, DSRP-C dokümana göre, OTB, Savannah Bölgesi'nden sonra Togo'nun en fakir ikinci bölgesidir. Yoksul nüfusun %85.2'sini etkilediği Sotouboua ili, gerçekten de bölgenin en fakir vilayetidir. Ardında %80.2 ile Tchamba Bölgesi ve %79.1 ile Blitta Bölgesi gelmektedir. Tchaoudjo, %69,2 oranıyla bölgenin en zengin vilayetidir (DSRP-C, 2009: 16). Bu nedenle, asıl soru şudur: diaspora'nın eylemleri OTB'nin yerel kalkınmasına gerçekten katkıda bulunmakta mıdır? Bu sorunun derinlemesine analizi diğer endişeleri ortaya koymaktadır: diasporanın yerel kalkınmaya katkısının sınırları ve hatta engelleri nelerdir? Diğer yerel kalkınma aktörleri ve Togo Devleti hangi koşullar altında ve ne ölçüde diasporanın yerel kalkınmaya katkısını maksimize edebilmektedirler?

Bu çalışmada, Diasporanın eylemlerinin OTB'nin gelişimine katkıda bulunabileceğini varsayıyoruz. Bununla birlikte, bölgedeki yerel nüfus ve diğer kalkınma aktörlerinin tutum ve algılarına ilişkin bir dizi engel, diaspora eylemlerinin yerel kalkınma üzerindeki etkisini azaltmaktadır. Buna ek olarak, diasporanın yerel kalkınmaya bu katkısı, diasporanın daha iyi organize edilmesi ve bir yandan faaliyetlerinin daha iyi yönetilmesi, diğer yandan da yararlanıcı nüfus yerel kalkınma kavramını daha iyi anlaması durumunda iyileştirilebilmektedir.

Bu çalışmada, OTB'sinde yerel kalkınmaya katkıda bulunup bulunmadıklarını belirlemek için yerel aktörler ve özellikle diasporanın eylemlerini analiz edilmektedir. Aslında, ilk adım olarak, diaspora eylemlerinin bu bölgedeki yerel kalkınmaya katkısı analiz edilecek ve tartışılacaktır. Bu katkı öncelikle ekonomiktir – bireysel ve kolektif düzeyde – sonra insani açıdandır. İkinci adımda, diasporanın bu eylemlerinin yetersizliği ve mikro, meso ve makro toplumsal düzeylerde kalkınmaya katkılarının engellerini incelenecektir. Ayrıca, bu çalışma diaspora gelirleri ile yerel ekonomi üzerindeki etkileri arasındaki bağlantıyı eleştirel olarak incelemeye çalışacaktır.

I.2. Araştırmanın Varsayımları, Amacı ve Teorileri

I.2.1. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmanın ana varsayım şudur: Diaspora, yerel kalkınmanın karışık bir aktör olmasına rağmen, OTB'nin yerel kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Spesifik olarak:

- OTB'den gelen göçmenler bu bölgedeki birçok topluluk geliştirme projesini finanse etmektedir ve yerel halkın yaşam koşullarına olumlu bir etkiye sahiptir;
- Diaspora eylemlerinin yerel kalkınmaya katkısına engelleri veya sınırları çoktur ve toplumun her düzeyinden kaynaklanmaktadır;
- Togo Devleti, diasporanın yerel kalkınmaya katkısına yararlı olmak yerine, bir engeldir.

I.2.2. Araştırmanın Amacı

Genel olarak, bu çalışma, yerel kalkınma aktörleri ve özellikle diasporanın dinamikleri ve eylemlerinin OTB'ndeki yerel kalkınmaya katkısını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Spesifik olarak:

- OTB'den gelen göçmenler tarafından finanse edilen ve/veya yönetilen çeşitli topluluk kalkınma projelerini belirlemek ve yerel halkın yaşam koşullarına etkisini analiz etmek;
- Diasporanın OTB'nin kalkınmaya katkısına çeşit engelleri veya yetersizlikleri belirlemek ve analiz etmek;
- Togo devletinin diasporanın yerel kalkınmaya katkısına bir engel olduğunu vurgulamak.

1.2.3. Teorik Çerçevesi

Bu çalışmanın referans aldığı teorik çerçeve, temel olarak iki grup teori ile ilgilidir: yerel kalkınma teorileri ve göç teorileridir. Nitekim OTB'den gelen göçmenler, köken toplumlarıyla bağlantıyı sürdürmekte ve güçlendirmektedir. Bu nedenle, ülke dışındayken bile, menşe ortamlarında eylemler gerçekleştirmeye devam etmektedirler. Ulaşımın teorilerini açıklamaya çalışan iki farklı toplum arasındaki bu bağlantının sürdürülmesidir. Ayrıca, göçmenler, yerel aktörleri – kolektif veya bireysel olarak – desteklemek için hareket etmektedirler. Yerel kalkınma teorileri, yerel aktörlerin eylemleri, Devletin kalkınma politikalarının boşluklarını ve yetersizliklerini doldurmayı amaçladığını anlatmaktadır.

1.2.3.1.Yerel Kalkınmanın Teorik Yaklaşımları

1980'lerden bu yana neoliberal kapitalizmin başarısızlıkları ve Kuzey ülkeleri ve kurumları tarafından geliştirilen kalkınma politikaları ile yerel kalkınma kavramının sosyologlar ve ekonomistlerin çalışmalarında teorileşmesiyle karşı karşıya kalmıştır. Temel olarak, yerel kalkınma yaklaşımları iki ana düşünce Okulunu temsil eden iki ana yaklaşıma ayrılabilir: Fransız Okulu ve Kanada Okulu.

A- Fransız Okulu'nun Yerel Kalkınma yaklaşımı

Fransız Ekonomik Coğrafya Okulu tarafından geliştirilen yaklaşım, yerel kalkınmanın "Fordist sonrası" döneminin dünyanın ekonomik dönüşümünden kaynaklanacağını savunmaktadır (Benko, 2001: 76). Dolayısıyla yerel kalkınma kavramı, 1930'ların başından beri 1980'lerin başına kadar egemen olan "Fordist" ekonomik modellerin başarısızlığından kaynaklanmıştır. Fordizm ile bağlantılı kalkınma modeli, merkezi planlama fikrini temel alır; merkezi hükümet tarafından yönetilecek yerel kaynaklar ve beceriler Yeni kalkınma yaklaşımı – yerel – bölgelerin yerelleştirilmesini, ancak özellikle farklı bölgeler arasında değer biçilmesini ve hatta rekabetçiliği önermektedir.

Fransız Okulu yaklaşımının ana fikri, yenilikçilik ve bölgelerin küresel rekabete dâhil olmalarını sağlayacak rekabet edebilirlik üzerine kuruludur. Bununla birlikte, bu yaklaşımın savunucuları, saf ve basit ilgi araştırmalarının (herhangi bir pazar, herhangi bir ekonomik) kapitalist mantığının ötesine geçmesi gereken yeni bir düzenleme modu ortaya koydu. Eserler, Fransız Okulu'nun Yerel Kalkınma teorisinin mantığının bir parçası olarak çeşitli yönlerde yürütülmüştür. Bu çalışmada bu yönlerden bazıları tartışılacaktır.

Birincisi, yerel kalkınmanın "en üst" den gelen bir dinamik olması gerekip gerekmediği – yani ulusal planlamadan – yoksa yerel toplulukların "altından" mı gelmeli olan sorunun cevabı araştırmacılara ve zamana göre değişmektedir. Örneğin, Greffe'nin haklı olarak belirttiği gibi, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya bir bakış arasında araştırmacı düzeyinde bir muhalefet yerel kalkınma konusundaki tartışmayı bozmaktadır:

İlk durumda, yerel kalkınma, yukarıdan sınırlı bir bölgesel imar projeksiyonuna indirgenecek, ikinci durumda ise, sadece yerel iradeli olarak doğmalıdır. Bu iki konumdan hiçbirisi gerçekçi değildir (Greffe, 1984: 148-150).

Bu nedenle, uygulanabilir olması için, yerel kalkınma üst ve alt yaklaşımların birleştiği noktada olmalıdır. Bölgeleri birbirinden ayıracak olan planlama gelişim politikasının yukarıdan aşağıya bir çevre düzenlemesi ile azaltılamazdır. Piyasadan ve küreselleşmiş bir ekonominin ve ulusal uyum politikalarının genel kısıtlarını kesen özerk ve hatta otarsı bir proje de olamazdır.

İkincisi, başka bir araştırmacı grubu yerel kalkınmayı, yerel büyümeyle eşanlamlı olarak veya en azından yerel bir ekonomik gelişme olarak görmektedir. Kültürel koşullar ve yerel gerçekler, yalnızca yerel ekonomik büyümeyi arttırmak için göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır. "Konut ekonomisi" kavramdan yola çıkarak Davezies (2002), yerel kalkınmayı bölgedeki yalnızca ekonomik açıdan algılamıştır. Bununla birlikte, yerel kalkınma, ekonomik büyümeden daha nitelikselidir, çünkü esas olarak yerel seçilmiş temsilcilerin iradesine dayanmaktadır. Bir süreç ya da devlet olmadan önce, esasen bir zorunluluktur. Yerel yetkililere

verilen bir görevdir ve istihdamın sürdürülmesi ve geliştirilmesi, uyum, aynı zamanda bölge gelirleri üzerinde odaklanmaktadır. Yazar göre, yerel kalkınma büyüme olarak bölgesel veya yerel GSYİH temelinde değildir, bir bölge veya toplumun gelirleri (kamu ve özel) temelinde ölçülmelidir. Aynı şekilde, Campagne (1998), yerel kalkınmayı, ekonomik büyümeye eşlik eden ihtiyaçların karşılanmasıyla tanımlanabilecek ölçülebilir bir ekonomik dinamik olarak algılamaktadır. Kendisine göre:

Üreten bir sermaye birikimine dönüşebilecek bir ekonomik fazlalık ortaya çıkmadan bir gelişme süreci olamazdır. Sosyal dinamikler zenginlik üretmek için yeterli değildir ve onsuz ihtiyaçların memnuniyetini iyileştirmek imkansızdır (Campagne, 1998: 55-65).

Kanada Okulu olan Topluluk yaklaşımlarına uygun olarak çalışmalar, bu mantık tamamen ekonomik gelişme anlayışına aykırıdır.

B- Yerel Kalkınmanın Topluluk Yaklaşımı: Kanada Okulu Yaklaşımı

Yerel kalkınmaya yönelik topluluk yaklaşımı, Max Weber (2003) tarafından geliştirilen genel kapsamlı sosyoloji çerçevesinin bir parçasıdır. Gerçekten de Weber, sosyolojinin sosyal aktörleri bir şekilde davranmaya iten öznel motivasyonları anlamının önemli olduğuna inanmaktadır. Toplum, bireylerin eylemlerini belirlemez, çünkü hareket ettikleri seçim özgürlüğüne sahiplerdir. Fakat onları bir dereceye kadar etkiler. Bu nedenle, "tabandaki" topluluklar olan kolektif aktörler düzeyinde, bu veya bu belirleyici tarafından zorunlu olarak sınırlandırılmadan seçimler yapmalarına izin veren belirli bir manevra payı vardır. Kolektif aktörlerin küresel eylem çerçevesi, eylemlerini etkileyebilir ancak bunları belirlemezdir. Yerel kalkınmayı anlamak için yerel aktörlerin mantığını ve kapasitelerini küresel çerçeveye yazarken analiz etmek gerekmektedir.

Dolayısıyla, bu yaklaşıma göre, Fordist kapitalist model, küreselleşmeye ve büyük bölgesel blokların oluşumuna, devletlerin sosyo-ekonomik yeniden

yapılanmasına (fakir ülkelerin borcu, servet ve güç için sınırsız ırk, büyük jeopolitik konular, vb.), yoksulluk ve sosyal dışlanma, artan eşitsizlik, vb. yol açmaktadır, 1980 yılların sonunda, Fordizm'in başarısızlıkları, ekonomik sistemi ve sosyal sistemi ifade eden bir kalkınma modeli oluşturulmasına yol açmıştır. Fransız Okulu tarafından geliştirilen modelden farklı olarak, Topluluk yerel kalkınma modeli, ekonominin ve sosyal ilişkilerini, devletin tedarik işlevlerinin azaltılması gereken bir bağlamda, özellikle de kapitalist sistemin aktörleri ve yerel toplulukların sayısını arttırmıştır. Ekonominin tam tersi değil, toplumsal hizmette olması gerekmektedir. Bu yaklaşımla ilgili çalışmalar, Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi (ESS) ile ilgili analizlere yol açmıştır. Bu yeni ekonomi biçimi şimdi Kuzey-Güney işbirliğinin dinamikleriyle ilgili çeşitli çalışmaların ve çeşitli çalışma ağlarının konusudur. Bu çalışma, ekonomik kalkınma ile sosyal kalkınma arasında gerekli bir bağlantı kurmak için kalkınma modeli ile demokrasi modeli arasındaki bağlantıyı vurgulamaktadır.

Kanada Okulu yaklaşımının bir parçası olan ilk çalışma grubu, "yukarıdan" empoze edilen kalkınmaya yanıt olarak yerel kalkınma bağımsız bir kavram olarak görmektedir, ancak bir bölgedeki köklü ekonomik büyümeden daha geniş bir alan olarak görünmektedir. Burada yerel kalkınma kavramı, tüm yerel unsurları dikkate alır ve merkezin hegemonyasından sıyrılmaktadır:

Yerel kalkınma, içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve politik grupların karar merkezleri ile müzakere edilen, belirli bir bölgenin insan ve maddi kaynaklarının geliştirilmesi için yerel aktörlerin hareket halinde ve görevdeşlik içinde olmalarına dair küresel bir yaklaşımdır. Onlar bütünleşmektedirler (Houée, 1996: 213).

Ek olarak, Fransız Okulu yaklaşımının bir parçasını oluşturan çalışmalar, genellikle büyüme ve gelişme arasında ayrım yapmamaktadır. Büyüme zenginlikle niceliksel bir artışsa, gelişme ona eşlik etmesi beklenen refahta (sosyal, kültürel, çevresel vb.) bir gelişmedir. Ancak, refahın büyümesi ve gelişmesi mutlaka ilgili değildir. Örneğin Jennifer Sumner (2007:4-5), ekonomik büyümenin insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesine olumlu katkısını sorgulamaktadır:

Molotch'un araştırması, birçok toplumda ekonomik büyümenin bir varlıktan ziyade nasıl bir yük olabileceğini göstermektedir. [...] Bireysel düzeyde, çoğu insan için genişleme ya da kapasite artışı çok azdı ya da hiç olmamıştır. Perspektiflerin yaşam ve zenginlikleri "büyüme makinesinin" hareketleriyle aşıldığı için ya da ortadan kalkması Topluluk düzeyinde, su, yeşil alanlar ve kişisel güvenlik gibi kamu kaynakları/zenginlikleri bozulmuş veya özel sektöre devredilmiştir. Sonuçta, mutluluk, refah ve istihdam, zorla büyümenin etkisiyle azaldı (Sumner, 2007: 5).

Bununla birlikte, 1980'lerden bu yana, kalkınma, genellikle ekonomik büyüme ile tanımlanmaktadır. Uluslararası kuruluşlar (özellikle Dünya Bankası) ve ulusal hükümetler tarafından desteklenen ekonomik büyüme, kalkınma için en önemli itici güç olarak görülmektedir. Gelişimi kesinlikle ekonomik büyümesiyle tanımlanmaktadır.

Büyüme karşıtları tarafından öne sürülen kanıt görmezden geliyoruz, onlara değişimden korkmuş olan ilerlemenin düşmanları diyoruz (Sumner, 2007: 4).

Sosyolog Harvey Molotch'un çalışması (1976: 320), bu zorunlu büyümeye odaklandı. Yazar, yerel toplulukların halkın servetini özel amaçlar için yönlendirmek için elitlere nasıl hizmet edebileceğini açıklamak için "büyüme makinesi" kavramı üzerinde çalışmıştır. Molotch'un (1976) bulguları, gelecekteki mutluluk, refah ve tam istihdamın garantörü olmaktan uzak, ekonomik büyümenin çoğu zaman sadece kendi amaçları için yerel kalkınma stratejileri ve politikalarından yararlanan yerel halkın azınlığına yarar sağladığını ortaya koymaktadır. Yazar şunu belirtmektedir:

Toplanan tüm kanıtlar göz önüne alındığında, birçok durumda büyümenin ekonomiye ve yerel halkın çoğunluğunun yaşam kalitesine bir yük olduğunu söylemek bir felakettir. Bu gibi durumlarda, yerel büyüme, halktan elitlerin bir kısmına yaşam kalitesinin transferi olduğunu söyleyebilmekteyiz. (Molotch, 1976: 320).

Bu nedenle Topluluk yaklaşımının bir parçası olan araştırmacılar, bu iki kavramı tam olarak anlamak için büyüme ve gelişmeyi çözmenin gerekli olduğu sonucuna varmaktadırlar. Kalkınma çalışmalarında, ekonomik büyümeyi kalkınmadan ayırmak önemlidir. Burası yerel kalkınmayı toplulukların kendi mantıklarında analiz etmeliyiz. Molotch ve yerel kalkınmanın tamamen ekonomik yaklaşımını eleştiren diğer birçok inovatif çalışmalarında, yerel kalkınma kavramını yeniden yapılandırma gereği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, yerel kalkınma artık büyümeye tabi tutulmamalıdır.

Ekonomik büyümenin zorunluluklarının üstesinden gelmeyi ve istenmeyen etkilerini düzeltmeyi amaçlayan bir proje haline gelen yerel kalkınmaya doğru büyümelidir (Vachon, 1993: 72).

Dolayısıyla ekonomik büyüme yerel toplulukların hizmetinde olmalıdır ve diğerlerinin yanı sıra yerel çözümler üretebilecek bir araç haline gelmelidir.

Sonuç olarak, yazarların seviyesindeki yaklaşım çeşitliliğine ve bazı tutarsızlıklara rağmen, yerel kalkınma kavramı ve farklı özellikleri konusunda bir uzlaşma olduğu not edilmelidir. Böylece, yerel kalkınma, kriz bağlamında ortaya çıkmıştır. Bu, egemen ekonomik modelin tepkisi, hatta reddidir; kutuplaşmış kalkınmaya bir alternatiftir; küresel bir bağlamın parçası olmalı ve kültürel, ekonomik ve sosyal boyutları vardır. Bir bölgeye demirlenmiştir ve içsel kaynaklara ve güçlere dayanmaktadır. Yerel kalkınmanın modellenemediği de belirtilmelidir. Her topluma kendi özelliklerine göre benzersizdir.

Yerel kalkınma, geleneksel ekonomik kalkınma modellerinin krizlerine ve başarısızlıklarına tepki olarak doğmuş bir kavram olmasına rağmen, yeni bir model olarak algılanamazdır. Pecqueur (2000: 51-71), bir alternatif önermenin, bir modelin diğerine karşı olabileceği anlamına geleceğini belirtmiştir.

Yerel kalkınma ikame edilemez, evrensel de değildir, anahtar teslimi modelin aşıklarını tatmin edemezdir. Aslında, krize cevap çerçevesinden ziyade bir analiz yöntemidir. Çelişkili, çevreleyen sosyo-kültürel ile ekonomik mekanizmaların paylaştığı samimiyeti değerlendirmektedir (Pecqueur, 2000: 51).

1.2.3.2.Göç Teorileri

Bu bölümde, bir yandan göçmenlerin yerel kalkınmaya katkılarının olup olmağı sorunun teorik yaklaşımları sunacağız. Öte yandan, göçmenlerin menşe bölgelerini geliştirmek için yaptıkları eylemleri anlamak için yeterince önemli olan ulusötesi teorileri analiz edilecektir.

A- Göç ve Kalkınma Arasındaki Bağlantı Hakkında Teorik Yaklaşımlar

Göçmenlerin menşe toplumların gelişiminde göçün olumlu yoksa olumsuz olduğu sorusunun cevabı, seçilen teorik yaklaşıma bağlıdır. Batı Afrika'daki göç olgusuyla ilgili çalışmalarda, iki ana teorik yaklaşım sıklıkla vurgulanmaktadır: neo-klasik ekonomiden ilham alan modeller ve Marksist model (Marksist yapısalcılık).

Neo-klasik ekonomik modeller, emek hareketlerinin bir yerden diğerine gönderen ve giden toplumlar için faydalı olduğuna inanmaktadır; çünkü yapısal dengesizliklerin düzeltilmesine yardımcı olmaktadır, böylece üretim faktörlerinin yakınlaşmasına katkıda bulunmaktadırlar. Bu teori, Lewis (1954: 139-191); Fei ve Ranis (1961: 1-26) ve Harris ve Todaro (1970: 126-142) tarafından önerilen kalkınma modellerinin sonucudur. Uluslararası olarak uygulanan bu modeller, her ikisinin de gelişmesini teşvik ederken, göçün menşe ülkeleri ile göçmenlerin varış noktası arasındaki farkları azaltmaya yardımcı olduğunu düşünmektedir. Göçmenlerin gelen ülkeler genellikle daha az gelişmiştir, emek bol ve sermaye nispeten küçüktür. Giden ülkelerde ise bunun tam tersidir, maaşlar genellikle yüksektir ve yabancı emeği çeker. Bu dengesizliklerin neden olduğu uluslararası göçün, menşe ülkelerdeki işgücü arzında bir düşüşe ve ev sahibi ülkede iş talebinde bir artışa neden olması beklenmektedir. Sonuç olarak ücretler bir göçmenlerin menşe ülkelerinde mantıksal olarak arttırmalı ve giden ülkelerinde azaltmalıdır. Bu dengeye ulaşıldığında, göç durmalı ya da en azından önemli ölçüde azalmalı ve sonunda göçmenlerin menşe ülkelerine geri dönüş süreci tetiklenmelidir. Bununla birlikte,

ampirik araştırmalar göçmenlerin ayrıldığı ölkelerdeki neoklasik modellerin desteklediği teorileri onaylayamamış veya çürütmemiştir.

Bu modeller, göçü bireylerin veya göçmen aile üyelerinin kararlarının tek sonucu olarak görmeyi reddeden Marksist yapısalcılık yazarları tarafından eleştirildi. Gerçekten de, göçün, büyük ölçüde sömürgeleştirme ve sanayileşmiş ölkelerin gelişmekte olan ölkeler üzerindeki hakimiyetinden kaynaklanan makroekonomik güçler nedeniyle dengesiz kalkınmanın sonucu olmasının sebebi olduğunu savunmaktadırlar (Amin, 1974; Emmanuel, 1969; Cardoso ve Faletto, 1978). Bu düşünce destekleyenlere göre, kapitalizmin gelişimi, emeği dış çevreden (az gelişmiş ölkeler) merkezden (sanayileşmiş ölkeler) lehine çıkarma sürecinin kökenindedir. Kapitalizmin sadece mantıksal bir devamı olan liberalizm ve neo-liberalizm, göçmenlerin zorla ayrılma alanlarını en çok ücretlendirdikleri bölgelere güçlendirmektedir. Bu zorunlu gidiş, göçmenlerin menşe toplumlarında her zaman olumlu bir etki sağlanmamaktadır. Aksine, yoksulluk ve fakir ölkelerin kapitalist sisteme olan bağımlılığını vurgulamaktadır ve öz merkezli kalkınma politikalarının uygulanmasını engellemektedirler. Neo-klasik yaklaşımlardan farklı olarak, Marksist yaklaşımlar, özellikle 1990'ların ortasında, deneysel çalışmalardan yararlanmıştır.

Bu iki teorik yaklaşım, göçmenlerin menşe ve giden ölkelerini karakterize eden yapısal yönleri vurgulamaktadır ve onları iten (itici faktörler) veya çeken (çekme faktörleri) güçleri açıklamaktadır. İlk yaklaşım, göçün menşe ve giden ortamları üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. İkincisi, ilk olarak, insanları terk etmeye iten nedenleri açıklar ve bu nedenler ile göçün ayrılma ortamı üzerindeki etkisi arasında bir bağlantı kurmaktadır.

Bu iki yaklaşım, bu araştırmanın referans aldığı teorik çerçeveyi oluştırmaktadır. Orta Togo Bölgesi'nden gelen göçmenlerin eylemlerinin gerçek etkilerini açıklamaktadır. Öte yandan, bu bölgeden gelen göçmenler – çoğu Afrika ölkelerinde olduğu gibi – bir ana özelliğe sahiptir: onlar ulusötesidirler, yani ev sahibi ölkeleriyle kendi gelen toplumlarıyla dinamik bir bağ kurmaktadırlar. Ulusötesicilik, göçmenlerin menşe ile giden toplumlar arasındaki bağlantıları açıklamayı mümkün kılmaktadır.

B- Ulus-Ötesi Yaklaşımlar

Ulus-ötesi, özellikle küreselleşme bağlamında son zamanlardaki birçok araştırma ve tartışmanın konusu olan bir göç yaklaşımıdır. Portes (2009); Vertovec (2009) ve Waldinger (2006) çalışmalarının konusudur.

Ulus-ötesi, göçmenlerin, köken toplumlarını ve yerleşme toplumlarını birbirine bağlayan çeşitli tabiatların sosyal ilişkilerini ördükleri ve sürdürdükleri süreçler kümesini ifade etmektedir. (Andréa ve Maryse, 2008: 41).

Bu yaklaşıma göre, göçmen kendi toplumunu tamamen geride bıraktı biri değildir. Ayrıca günümüzde, iki coğrafi alan arasında faaliyet gösteren göçmenlerden söz edilmektedir.

Ulus-ötesi birçok öncül temelinde:

- Etnik grup, millet, toplum veya kültür gibi kavramlar, kapalı olmaları nedeniyle, ulus-ötesi olguyu yakalama olasılığını sınırlandırmaktadır;
- Bu, küreselleşme bağlamında anlaşılmalıdır, ancak yine de göçmenlerin günlük faaliyetlerinin bir parçasıdır;
- Ulus-ötesi deneyim, göçmenlerin kendi kimliklerini yeniden tanımlamaya zorlamaktadır (Schiller vd, 2006: 5).

Bundan böyle, klasik asimilasyon teorisinde tanımlandığı gibi kademeli bir kültürleşme ve ev sahibi topluma entegrasyon süreci yerine, Ulus-ötesi göçmenlerin aynı anda yaşadıkları iki veya daha fazla toplum ve kültür arasında kalıcı bir hareket görüntüsünü uyandırmaktadır (Schiller vd, 1995: 50). Ancak, Ulus-ötesi, halk faaliyetlerinin ulusal sınırlar boyunca sivil toplum aktörleri tarafından, resmi kurallara bakılmaksızın ve bazen de bunlara muhalif olarak gerçekleştirilmesi anlamına da gelebilmektedir (Portes vd, 2007: 251).

Uluslaşıcılığın göçmenlerin asimilasyonuna öncelikli bir düşmanca görünmediği, göçmenlerin daha önceki özelliklerini tanımladığı görülmektedir

(Portes vd, 2007: 251). Bu tanımda göçmen, günlük yaşamı uluslararası sınırlar arasında çoklu ve sürekli bağlantılara bağlı olacak ve halk kimlikleri birden fazla topluma uyabilecek bir göçmendir. Waldinger'in çalışması (2006: 23-40), “orada” yaşayan göçmenlerin “burada” bir etki oluşturmak niyetiyle hareket etmelerine rağmen, bunu geçmişlerinin daimi varlığını yansıtacak şekilde yaptıkları gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, göçmenlerin ayrılma ortamlarındaki eylemleri geçmişleri, kişisel ve ortak tarihleri, köken toplumlarının gerçekleri vb. ile ilişkilidir. Örneğin, kendi toplumlarında zor sosyal durumlar yaşayan ya da yoksul ailelerden gelen göçmenler, toplumdaki sosyal yoksulluk ve sefaleti hafifletmek için daha fazla katkıda bulunma eğilimindedir.

Ulus-ötesi teorisi, genellikle Dünya Bankası ve Uluslararası Göç Örgütü dâhil olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından algılanan ve yayılan olumlu bir göç algısı aktarmaktadırlar. Ulus-ötesi ile ilgili araştırmalar, genel olarak, göçmenlerin ulus-ötesi faaliyetleri arasında ekonomik faaliyetlerin en önemli olduğunu savunmaktadır. Böylece göçmenler, özellikle para transferi yoluyla, menşe bölgelerinin ekonomik gelişmesine bir veya başka bir şekilde katılmaktadırlar. Örneğin, uluslararası kuruluşların çalışmaları ve raporları ulus-ötesi faaliyetler ve para transferleri arasında yarı otomatik bir ilişki kurmaktadır. Bununla birlikte, birçok eleştirmen, para transferlerinin ve ulus-ötesinin menşe ülkelerinde gelişimsel kapasiteleri konusundaki çılgınlığı görmeye çalışmaktadır. Özellikle, para transferlerinin etkisine ilişkin ampirik çalışmalar, durumların çok heterojen olduğunu ve yalnızca para transferlerinin bir bölgenin (veya bir ülkenin) ekonomik gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olamayacağını göstermektedir eğer bu bölgede gerçek bir yatırım fırsatı yoksa (Skeldon, 2008, De Haas, 2010). Ayrıca, ikinci nesil göçmenlerin ulus-ötesi Bilim ve Teknoloji faaliyetlerinde bulunma olasılıkları daha yüksektir. Bu tür göçmenler, para transferleri yerine menşe topluluklarına yeteneklerini kazandırmaktadırlar.

I.3. Literatür Taraması

Tezin literatür taraması, yerel kalkınma anlayışına katkıda bulunan alt temaları eleştirel bir şekilde analiz etmeye çalışmaktadır. Böylece, üç temel nokta üzerinde duracaktır. İlk nokta ise merkeziyetsizleştirme ve yerel kalkınma arasındaki bağlantı ile ilgilidir. Yerelleşme, siyaset gücün ulusal seviyeden yerel nüfusa aktarılması sürecidir, o yüzden yerel kalkınma ile bağlantısı üzerindeki tartışma zamanındadır. İkinci nokta ise, diaspora ile Batı Afrika'daki yerel kalkınma girişimleri arasındaki ilişkiyi sunar ve analiz eder. Burada, diasporanın OTB'nde yerel kalkınmaya katkısını gözden geçirme meselesidir. Nitekim 1990'larda, göç ve kalkınmayı bağlayan çalışmaların çoğu, göçmenlerin ev sahibi ülkelerin ekonomik kalkınmasından paylarına odaklanmıştır. Bu literatür taraması, bu baği ters yönde analiz etmeye çaba göstermektedir: göçmenlerin eylemlerinin kendi gelen ülkelerine etkisi. Üçüncü ve son nokta da güncel bir konudur, ancak akademik çevrelerde oldukça unutulur: cinsiyet ve göç konusu.

I.3.1. Merkezsizleşme ve Yerel Kalkınma

Güney ülkelerinde, genel olarak Bretton Woods kurumları ve merkezi idareler tarafından desteklenen ve özellikle Bretton Woods kurumları ve merkezi yönetimler tarafından desteklenen ve yabancı bağışçılar tarafından karar verilen ve dayatılan kalkınma projelerine muhalif olarak, yerel halkla ilişkiler politikaları geliştirilmiştir (Leloup vd., 2003: 95-97, Olivier de Sardan, 1995: 32). Her tür âdemi merkeziyetçilik - Güneyde ve Kuzeyde - katılımcı ve sürdürülebilir bir yerel yönetim kurmayı amaçlamaktadır. Bu iki sürecin nihai amacı, yerel halk tarafından tasarlanan ve yönetilen yerel kalkınmayı sağlamaktır. Bu bağlamda, yerel kalkınmanın geleneksel kalkınma politikalarındaki boşlukları kapatmaya çalışan yenilikçi bir tema haline geldiği görülmektedir. Merkezi kalkınma politikalarının eksikliklerinin üstesinden gelmek için bir strateji kurmak gerekmektedir.

Yerel kalkınma,“ açık ”bir politik bağlamda, içerdığı müzakere ve yarattığı kamuoyu tartışması nedeniyle sosyal uyum

üreten bir süreç haline gelmektedir. Aktörler ve danışma alanları arasındaki etkileşimler hem devletle hem de yerel yetkililerle ve ayrıca sivil toplum örgütleriyle kurulmaktadır. Bu yapı, Devletin, yerel otoriteler içindeki yeni yeterliliklerin etkin bir şekilde tahsis edilmesiyle doğrudan bağlantılı olarak kendisini yeniden düzenlediği bir dinamikte gerçekleşir. Yerel kalkınma, ürettiği tartışmalar sayesinde, yerel demokrasinin ortaya çıkması için genellikle bir yerdur. (Deberre, 2007: 48).

Yerelleşme konusundaki çalışmalarda vurgu, yerel ve bölgesel otoritelerin düzenleyici rolüne çifte bir bakış açısıyla yerleştirilir: devlete karşı dikey bir bakış açısı ve yerel düzeyde yatay bir bakış açısı. Yerel yönetim politikalarından kaynaklanan yerel idari güç, yatay koordinasyon (çeşitli projeleri ve yerel aktörleri koordine eden) ve dikey (Devlet, bağışçılar ve diğer aktörler karşısında) ikili rolü ile ilgili olabilmektedir. Bu mantıkta, yerel otoriteler tarafından oluşturulan yeni idari alan, bu çift yatay ve dikey düzenleme sayesinde, “Devleti kırtarmak” için bir araç olabilir (Leloup vd., 2003: 101). Bununla birlikte, bu bölgesel toplulukların merkezi devlette mini devlet olma riski de vardır. Bu nedenle, bu yerel yönetimlerin ilgili bir ulusal kamusal alan olarak varlığı bir kolaylaştırıcı ve geliştirici kolaylaştırıcı faktör olabilirken, mutlaka bir garantör değildir.

Ampirik araştırmalar, Güney'deki toplumlarda merkezsizleşmenin (âdemi merkeziyetçiliği) yerel yönetimi sağlamayı hedeflediğini doğrulamaktadır. Bu “yerel yönetimi” anlayışı çifte anlam çıkarmaktadır. Bir yandan, bu terim, merkezi iktidarı gerçekten temsil eden ve rolünü tam olarak üstlenecek olan – devlete dikey ilişki içinde olan yeni siyasi ve ekonomik elitlerin ortaya çıkması anlamına geliyor. Öte yandan, yerel yönetim, yerel ağlarla güç paylaşımının, yatay ağlar, ortaklık ve işbirliğine dayanan paylaşımın ortaya çıktığını çağırıştırıyor. Yerel yönetim âdemi merkeziyetçilik hedefi olsa da ikincisinin her zaman aynı gerçekliği ifade etmediği ve anlamının bir durumdan diğerine değiştiği not edilmelidir. Ve bu anlamsal karmaşa, tesadüfün etkisi değil, âdemi merkeziyetçilikten farklı nesnelere bile yol açabilir.

Geliştiriciler, hükümet yetkilileri ve araştırmacıların her birinin bir şeyleri görme biçimi vardır. Pek çok durumda, eski ülkeler menşe ülkelerinden ödünç alınan kurumsal yapılardan ilham alır (Amerikalılar sivil toplum tarafından yeminli, belediye güçlerini genişleterek Fransızlar vb.); ikincisi, demokrasi övgülerini taban seviyesinde söylerken, devlet temsilcilerinin otoritesini yerel iktidar karşısında sürekli güçlendirmeye çalışıyor. Araştırmacılar söz konusu olduğunda, söyleyebileceğimiz en az şey âdemi merkezîyetçilik vizyonunun sivil toplumdan kurumsal kapasitelere, teröristlerin analizinden yerel makamların müdahalesine kadar çok geniş bir öncelik yelpazesini barındırdığıdır (Lemarchand, 1998: 3).

Kuşkusuz, bu âdemi merkezîyetçilik anlayışı çeşitliliği, araştırmacıları bağışçılara bağlayan bağımlılık ilişkilerinden gelebilir. “Akademik paralı asker” (Lemarchand, 1998: 5) aslında kalkınma programlarında bir gerçektir. Benzer şekilde, Jean-Pierre Olivier de Sardan’ın dediği şey ile bilgi mantığı ve eylem mantığı arasındaki epistemolojik boşluk önemlidir.

Bilgi ve eylem neredeyse ölçülemez meşruiyet kayıtlarını harekete geçiriyor [...] Biri diğerinin ihtiyaç duymadığına inanmamaya dikkat ediyor. Biri ilgisiz olmak istiyor, diğeri ellerini kirletiyor. Biri zaman gerektirir, diğeri değildir. Biri sosyal süreçleri gözlemlemek, diğeri onları yönlendirmek veya kontrol etmek istiyor (Olivier de Sardan, 1995: 190).

Bununla birlikte, âdemi merkezîyetçilik ve yerel kalkınma kavramlarının, az gelişmiş ülkelerde klasik kalkınma modeline alternatifler bulma olasılığı konusunda çok fazla umut veren iki ilişkili süreç olduğu açıktır. Yerelleşme, iki tür gerekçeye cevap vermek için ortaya çıkmıştır. Birincisi, kamu mal ve hizmetlerinin etkinliğini ve etkinliğini arttırmayı amaçlayan kamu maliyesi ve eylem reformudur. İkinci gerekçelendirme, kamu kurumlarını yerel nüfusa yaklaştırmamanın önemli olduğu gerçeğiyle bağlantılıdır. Bu yakınlaşma, bu popülasyonlara ihtiyaçlarına daha

acil cevaplar vermeyi amaçlamaktadır, ancak bu aynı zamanda onları kendi işlerinin yönetimine dâhil etmenin ve böylece onların yönetimi için daha sorumlu hale getirmenin bir yoludur.

Böyle bir bağlamda, bu iki gerekçenin makul şekilde yerine getirilmesi durumunda, yerel kalkınmanın sadece bir cevap değil, aynı zamanda bir âdemi merkezîyetçilik ürünü olduğu söylenebilir. Tabii ki, çeşitlendirilmiş durumları dikkate almalıyız; Tüm devletler aynı fırsatlara sahip değildir ve örneğin “çatışma sonrası” ülkelerde, yerel kurumlar kurmak ve bir devlet var olmayan bir şeyi yerelleştirmekten daha önemli olacaktır (Deberre, 2007: 53).

Yerel yönetim ve yerel kalkınma, merkezi devlet politikasından gelse ve yerel aktörleri belirli bir bölgede zenginlik üretmek, toplamak ve yeniden dağıtmak için seferber etme süreci oluştursa da, en ampirik çalışmaların Afrika ülkelerinde etkili değildir (Deberre, 2007; Jacob, 1998; Blundo, 1994). Yoksulluk Azaltması Strateji Doküman'ın analizi söylemlere rağmen, âdemi merkezîyetçiliğin gerçekliğinin Afrika devletlerinin politikalarına yeterince entegre olmadığını göstermektedir. Resmi belgelerde, âdemi merkezîyetçilik ve yerel kalkınma kavramları oldukça belirsizdir. “Bölgesel ya da yerel kurumsal düzey, nadiren, zaten çoğu zaman sivil toplumda istişare ile kalan bu belgelerin hazırlanmasında istişare düzeyi olarak dikkate alınmaktadır (Deberre, 2007: 52). Bu, bu iki süreci analiz ederken, deneysel araştırmaların, özellikle Afrika bağlamında âdemi merkezîyetçiliğin karmaşıklığını vurguladığını gösterir.

Aslında, 1990'ların sonrası siyasi reformlarda, âdemi merkezîyetçiliğe en çok temsili demokrasinin getirilmesi eşlik ediyor. Bu tür bir reform, Afrika'da siyasi liberalleşme projesinin ayrılmaz bir parçası olarak sunuldu. Yerel yönetim bu nedenle “demokrasiden ayrılmaz” (Sal1, 1993: 23), bu mükemmel bir fırsat.

Örgütlü siyasi partiler arasındaki rekabet çerçevesinde, genel oyla seçilmiş yerel yönetimler kurmak. Yine de, görünüşte rağmen, yerel düzeyde temsili demokrasinin ortaya çıkmasıyla ima

edilen "program", geleneksel hükümet biçimlerinden büyük bir mola anlamına gelir. Beden politikasının "organik" bir vizyonuyla taşınan bu kipler, muhalefet hakkı olmaksızın katılımın kullanılmasıyla karakterize edilir (Jacob, 1998: 138).

Bunu yapmak için, baskın sistemlerin basit "kullanıcıları" veya "yararlanıcıları" ndan, bu sistemlerin ortak yapımcılarına kadar nüfusların durumunu sürekli olarak yeniden tanımlamak gerekir. Afrika davasında özellikle göze çarpan şey, daha çok "temsil edilmeden katılım" (Mamdani, 1996: 139) veya "demokrasiye karşı katılım" dır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu modelde sömürge öncesi ve sömürge politikaları ve antropolojik çalışmalar ve yakın tarihler kullanılmıştır (Terry, 1995: 306, Coquery-Vidrovitch, 1992). Yerel halkların temsilcileri, uygulanan politikalara aykırı davranmaktan veya anlaşmazlıklarını ifade etmekten daha fazla etkileme olasılığı ile işaretlenmiş olan genel siyasi yönetim sistemleri. Bu aynı çalışmalar, yapısal düzenlemelerden önce, sınırları bilmeyen ve konuların her alanında merhametlerini isteyen Afrika makamlarında olduğunu vurgulamaktadır. Yerinde bulunan rejimlerin uyguladığı siyasal birliğin gücüyle zorlanan, genellikle yerel kökenli geleneksel şefler, dışarıdan birlikte hareket etme imajını verdi; Bu aslında bir cephe birimi idi.

Antropolojideki yerel otoriteler üzerine yapılan araştırmalar, "örtüşmeler" e ve devlet ile yerel otoriteler arasındaki ilişkilerde süreksizlik eksikliğine odaklanıyor (Blundo, 1994: 11), müşteriçilik ve neo-patencilik seçkinlerin gücünün kullanılmasında halkın yararı ile özel yarar arasında tam bir karışıklık içinde halkın "katılımının" sürdürülmesine izin verilmesi. Aynı zamanda uluslararası kuruluşların "katılımcı" geliştirme projeleri yoluyla yerine getirdikleri bu durumun güçlendirilmesinin rolünün de belirtilmesi gerekir. Bu uluslararası işbirliği, bu "yerel despotizm" biçiminin modalitelerinin çoğaltılmasına katkıda bulunan, muhalefet imkânı olmadan yerel nüfusun mobilizasyonu mantığını dayatmaktadır. Bağışçıların projelere katılım talebinin anlamını aramaya devam etmek gerekiyor. Sosyolojik açıklamalar, katılımı, proje bürokrasisinin bir yan ürünleri seti olarak proje sisteminin istikrar ve sürdürülebilirlik arayışı olarak görmektedir (Friedrich, 1993: 301) veya sözleşmeye dayalı ve pazar değişimlerinin özellikleri hakkında bilgi

edinme arzusu - alınan yardımlara katılım oranının orantılı olması ve belirli meslek çevrelerinde geliştirilen ilişkiler çerçevesinin tanımlanmasında kullanıcıların dâhil edilmesi için bir strateji olarak Kuzey (Watier, 1995: 140). Yerel yönetim sürecine gerçek bir halk katılımı yoksa, yerel kalkınma hakkında konuşamayacağımız açıkça belirtilmelidir. Sosyolojik yaklaşımı âdemi merkezîyetçilik sürecinde, özellikle de kırsal sosyoloji kullanmanın önemli olduğu yer burasıdır.

Dahası, âdemi merkezîyetçilik politikalarının uygulanmasının ve Afrika'daki kalkınmanın yerel yönünün dikkate alınmasının karmaşıklığına rağmen, deneysel araştırmaların çoğu kolektif aktörlerin varlığını ve dinamizmini vurgulamaktadır. (Foret, 2001: 26; Benko, 2002: 175; Favreau ve Fall, 2007: 1-26). Süreç genellikle kayıtsız olsa bile, hangisi açık ve hangisi başarılıysa,

Diyerek şöyle devam etti: Köy derneklerinin çiçeklenmesi, bir süredir kırsal Afrika'nın peyzajını doldurdu. Kırsal sektörlerin devlet patronunun kısmi geri çekilmesi, kredi verenler tarafından açılan yeni "fırsat pencereleri", yapısal düzenlemenin ardından devletin bazı temsilcilerinin mevcudiyeti yeni ilişkisel ağların uyanışını teşvik eden faktörler. Tarımsal kooperatifler, kadın dernekleri, taban Hristiyan toplulukları, karşılıklı topluluklar, halk bankaları, kredi dernekleri olsun, temel ilke aynı kalır: kırsal topluluklara izin vermek Yerel enerjileri ve kaynakları seferber ederek sorumlu. Bu çoklu girişimler sayesinde, özerklik arzusunda, devletin önünde bir sivil toplum varlığını onaylıyor. Neden, donörlerin bakış açısından sivil topluma verilen desteğin çoğu zaman merkezi olmayan yönetime giden en kısa yol olarak algılandığını anlıyoruz (Lemarchand, 1998: 5-6).

Yerel toplulukların beklentilerini tanımak, anlamak ve dikkate almak bir şeydir. Onlara kendilerini ifade etme, kendi gelişimlerine katılma ve kendi sorumluluğunu alma araçlarını vermek başka bir şeydir. Âdemi merkezîyetin zorlukları çok büyük ve kelimelerle sınırlı bir proje olmaktan uzak, fakir ülkelerde, özellikle de Batı Afrika'da zorluklarla karşılaşan çok karmaşık bir süreç.

Afrika’da âdemi merkeziyetçilik süreçleri, 1990’ların sonundan bu yana başlamış olsalar da bugüne kadar etkili değil Ampirik çalışmalar, çoğu durumda yerel projeler uygulayan uluslararası kuruluşlar olduğunu göstermiştir.

Dişarıdan finanse edilen birkaç projede, nüfusun katılımı Devlet yetkilileri ve bağışçı temsilcileri tarafından tanımlanan çalışmaları yapmaktan ibaretti. Kalkınma politikalarının seçimi, uygulanması ve izlenmesi konusunda karar vermeye katılan kişilerin hiçbir sorusu yoktu. Bu popölasyonların yaşamlarının düzenlenmesiyle ilgili belirli kararları özgürce ve tek başına alabilmeleri bile daha az bir soruydu (Thompson ve Coulibali, 1994: 3).

Bununla birlikte, Thompson ve Coulibali bulgusunun 90’ların ortasına dayandığını ve kesinlikle değışeceğini unutmamak önemlidir. Gerçek artık UĞÖ olduğı gibi değil. Kırsal Afrika’da halkın katılımı ile ilgili literatür yeterince güncellenmiyor, bu konudaki son ampirik çalışmalar azınlıkta çok fazla ve dağınık. Mevcut olan tek bilgi, ulusal ve uluslararası kuruluşların raporlarından ve çalışmalarından elde edilen bilgidir. Ancak bu çalışma, analitik tarafsızlık ve entelektüel dürüstlükten muzdariptir.

Mevcut Afrika devletlerinde bağımsızlıktan bu yana, âdemi merkeziyetçiliğın her zaman politik oyunlardan muzdarip olduğı da belirtilmelidir. Merkezi hükümet, nüfusu daha fazla kontrol etmek ve politik gücünü arttırmak için kurumları merkezileştirmiyor gibi görünüyor.

Oyunun tanıtılması, tek veya baskın partilerin kurulması, çalılıkaların harekete geçirilmesi için çalının daha iyi kontrol edilmesi gerekliliğı, âdemi merkeziyetçi despotizmi, transmisyon kayışları oluşturmak için tasarlanmış politik patronaja dönüştüren katkı maddeleridir. Yerel topluluklara tahsis edilen kaynaklar, Devletin gerektirdiğı siyasi desteğın karşılığı ise, bunların köy veya bölge düzeyinde yeniden dağıtılması en büyük seçiciliğē sahiptir. Yerel himaye, bu seviyelerde devlet himayesinin tüm kusurlarını

yeniden üretmektedir: favorilik, kayırmacılık, yolsuzluk, hizipçilik, rakiplerin ortadan kaldırılması. Sömürgecilik döneminin merkezileşmemiş despotizminin yerini, karmaşıklığı –ve sertliği– yerel müşterileri arasındaki rekabet ile orantılı olan politik bir oyunla değiştirir, bunlar genellikle en öneminin yalnızca öneminin yansımasıdır. Devlet kaynaklarına erişim için arazi sorunları ve rekabet. (Lemarchand, 1998: 4).

Bu durumlarda, Topluluk içi ilişkiler öncelikle merkeze bağlı olan ağlara (Devlet) bağlantılar aracılığıyla tanımlanır. YUP'lerin uygulandığı bu müşteri mekanizmalarına saldırmak gerekir. Bu programlar devletin üstünlüğünü azaltmayı, iyilik ağlarını kırmayı, yolsuzlukla mücadeleyi ve yerel ve katılımcı yönetişimi teşvik etmeyi amaçladı. Ancak, YUP sonuçları çok karışık kalmaktadır (Favreau, 2004: 12, Favreau, 2007: 1-26) ve beklentilerin altında kalmıştır. Bununla birlikte, “gelişen komisyoncu” fenomeninin kanıtladığı gibi yerel otoritelerin yönetimi ve işleyişinde siyasi patronajın hala mevcut olduğu belirtilmelidir (Bierschenk, Olivier de Sardan ve Chauveau, 2000; Mungbo, 1996). Bu nedenle, çoğu durumda, Sahra altı Afrika'da, sözde âdemi merkeziyetçilik sürecinde, en iyi ihtimalle, kamu hizmetlerinin en kötü şekilde bozulmasının, toplam araştırma başarısızlığının sonucu olduğunu belirtti.

Güney'deki yerelleşme sürecinin yetersiz kalmasının nedenlerinden biri de yerel aktörlerin örgütsel kapasitelerinin olmamasıdır. Aslında, çoğu ampirik çalışma (Lemarchand, 1998: 6) kırsal Afrika toplumlarında, yerel girişimlerin, çok sayıda olsalar bile, oldukça zayıf olduğunu tahmin etmektedir: yerel alanı aşmak için mücadele ederler, gerçekten topluluk projeleri ortaya çıkarmak için. Genellikle bir klan, topluluk veya köy ölçeği ile sınırlıdır.

Bununla birlikte, taban topluluğundaki sosyal sermaye eksikliğini yalnızca toplumsal yapılandırmalarının arkasına koyamıyoruz. Diğer bir açıklama, Blundo'nun “kalkınma komisyoncuları” hakkında bahsettiğidir. Çoğu durumda, köylü STK'ları ve yerel dernekler, liderleri tarafından kişisel, maddi ya da politik

kazançlar için kabul edilir. Yazar, Senegalli bir köylü derneği liderinin açıklayıcı bir yorumunu şöyle çağırıyor:

Bölgeye yerleşmek için bir proje geldiğinde ve toubab'lar fonla geldiğinde, kendilerini köylülerin temsilcisi olarak öneren ve böylece köyün yerel liderleri olarak proje faaliyetlerin sürdürülmesi için yatırım yapan insanlar her zaman vardır. Ancak dikkatli olmalıyız: bu kişiler çoğu zaman kişisel çıkarlarını sadece peşinde koşarlar. Bir şeker parçası üzerindeki sineklere benziyorlar: ilk oraya yerleşenler, ancak geçtikten sonra şeker kirlenebilir. (Blundo, 1995: 73).

Bazı topluluk liderleri veya kırsal alanlardaki belirli kaynak kişiler tarafından uygulanan kalkınma ve arabuluculuk aracılık işlevinin analizi yoluyla dikkatimizi çeken,

Bu, brokerin donörlerden kaynakları çıkarmak için yeteneklerini kullandığı ve daha sonra pasajı uygun hale getirirken kırsal bir müşteri inşa etmek için seçmeli olarak yeniden kullandığı bir tür birleşik müştericiliktir. Bu yüzden, belirli ayrıcalıklar ve çeşitlilikler oyununda, üyeleri arasında gerçek yatay dayanışmalar kurulursa, derneğin sosyal sermayesi aşınmış olabilir (Lemarchand, 1998: 6).

Özet olarak, Afrika ülkelerinin bağımsızlığından sonra, neo-patrimonyal devletin kamu ile özel sektör arasındaki belirsizliği koruduğu, kamu mülkiyetinin genellikle yöneticilerin kişisel bir mülkü olarak yönetildiği belirtilmelidir. YUP'lerin kamu ve özel sektörün iki alanını ayırması ve birinden diğerine geçişi sağlaması amaçlanmıştır. Bu, âdemi merkeziyetçilik ve yerel yönetim politikalarının tanıtımına ve uygulanmasına yol açtı. Bu politikalar yerel halkı güçlendirmeyi ve kendi gelişimlerinden sorumlu tutmayı amaçladı. Bu alandaki çalışmalar, âdemi merkeziyetçilikten ziyade kamu hizmetlerinin yoğunlaştırılmasının bir tatbikatı olduğunun altını çizmiştir: resmi yapılar, gerçek bir eylem gücü vermeden resmen kurulmuştur. Aynı yolsuzluk ve kamu işlerini yanlış yönetme politikaları ulusaldan

yerel düzeye geçmiştir. Çoğu durumda bağışçılar ve uluslararası aktörler yerel gerçeklerin farkında değildi ve her zaman farkında değiller. Anlayışlarından kaçan sadece köylü mantığı değil, aynı zamanda kalkınma gerçeğinden uzaklaşan sosyal bilimler perspektifidir. İletişim sorunu (ya da iletişimsizlik) hem geliştiriciler hem de faydalanicılar arasında ve araştırmacılar ile geliştiriciler arasındaki diyalog düzeyinde ortaya çıkmaktadır.

Yerelleşme, doğrudur, gücün yerel yetkililere basit bir aktarım süreci ya da etkili bir yerel kalkınma için sihirli bir tarif değildir. Politik himayesini teşvik edebilir, merkezi olmayan hizmetleri ve yerel seçilmiş görevliler ve onların hizmetleri aracılığıyla Devlet arasında gerginlikler ve hatta çatışmalar yaratabilir. Afrika ülkeleri söz konusu olduğunda, âdemi merkeziyetçilik süreci son zamanlarda devam ediyor, uygulama metinleri genellikle eksik. Devlet aslında nişanlanmamıştır ve gerçek süreç gerçekten meşgul değildir. Yerel yetkililer genellikle sahip oldukları embriyonik kapasitelerin ve kaynaklarının zayıflığının farkındadır. Sonuç olarak, her zaman aktif değildirlere ve olsalar bile, gösterdikleri "politik" eksiklikler ek bir engeldir.

Bununla birlikte, yerel durumların evrimi ve özelliğine ilişkin müdahale tekniklerini sebat etmek ve rehabilite etmek için büyük bir ihtiyaç vardır.

Yerel yönetim, ulusal ve yerel politika yapıcılarının çifte ve haksız bir bağlılık gerektiren uzun, karmaşık bir süreçtir. Bağışçı desteği de uzun vadeli bir gündemin bir parçası olmalıdır. [...]. [Yerelleşme] yerel kalkınmayı uygun bir çerçeve ile sağlayabilir: Toplumsal alanın ötesine geçerken, daha geniş ve daha doğru bir kolektif rasyonelliğe bağlı kalmak için, katılan bir dizi aktörün gelişiyile faydaların oluşturulması ve paylaşılması, aynı zamanda toplumun tüm kamu mallarının riskleri. Önemli olan, ikisi arasındaki diyalektiğin, bir ülkede onunla rekabet ettiği tüm güçlerin gerçek bir tespitiyle karşı karşıya kalmasıdır (Deberre, 2007: 54).

Bugün, merkezi devlet ile bölge temsilcileri arasındaki ilişki söz konusu olduğunda, gerçekler göz önüne alındığında, Deberre'nin (2007) ne dediği bir aşamada olduğumuzu doğrulamak meşru. "geçiş". Bu, hangi aşamada

Âdemi merkeziyetçiliğe yol açan siyasi kararlar genellikle alınmış, ancak bu âdemi merkeziyetçilikten kaynaklanan yerel gelişme her zaman bir çeviri bulamamıştır. "Geçiş", Devletin sorumluluklarının yeterli gelir aktarımı olmadan yerel topluluklara devredilmesinin ve yerel toplulukların daha önemli mali kaynakları seferber etmelerinin zamanıdır. Ayrıca, yeni yatırımlara paylarını artırmaları ve varlıklarını korumaları için gereken zamandır. Son olarak, yerel makamların, örneğin krediye erişime izin veren güvenilir yönetim üzerinde gerçek bir kontrol sağlama ve böylece yerel kalkınmanın zorluklarıyla yüzleşme zamanı gelmiştir. (Deberre, 2007: 53-54).

Karşılaştığı zorluklar veya sorunlar ne olursa olsun, yansıma, âdemi merkeziyet kavramını daha da analiz etmek ve yerel kalkınmaya nasıl etkili bir şekilde katkıda bulunabileceğini görmek için araştırmacılar düzeyinde de devam etmelidir. İyi sorular sormalısın, ilgili sorular sormalısın. Sorgulama, âdemi merkeziyetçiliği başlatan ve yönlendiren Devletin niyetleri üzerine olmalıdır - Durumu düzeltmek veya sorumlulukları paylaşmak? Bölgelere gücün yeniden dağıtılması ya da toplum üzerindeki kontrolün yeniden düzenlenmesi mi? Aynı uygulamaların merkezi devletten topluluklara etkin bir şekilde aktarılması veya aranması? - bazen yerel kalkınma fikri üzerine - Bir ulusal topluluğu oluşturan çeşitliliğe genişletilebilir mikro-sosyal veya modelin ütopyası? Birimin "aşağıdan" veya toplumun devlete karşı inşası?

1.3.2. Batı Afrika'da Diaspora ve Kalkınma Girişimleri

Göç hareketleri çalışmalarındaki en büyük sorunlardan biri, göçün kalkış ve varış bölgeleri üzerindeki etkilerini veya gerçek etkilerini bildirme yeteneğidir. Uzun zamandır çalışmalar göçmenlerin ev sahibi ülkelerin kalkınmasına özellikle ekonomik açıdan katkısı üzerinde yoğunlaşıyor. Bu bölümde, göçmenlerin geçmişlerinin gelişimine katkısı ile ilgili çalışmaları analiz etme meselesi daha fazla olacaktır. Bu katkı sadece ekonomik ve parasal değil aynı zamanda teknik, entelektüel ve hatta sosyaldır. Bu daha çok uluslararası göç meselesi çünkü ülke içi hareketler (iç göç) bu çalışma tarafından yeterince dikkate alınmıyor.

1980'lerin sonuna doğru, göçün göçmenlerin göç ettiği bölgelere etkilerinin analizi araştırmacılar için büyük endişe ile başladı. Bu yöndeki yenilikçi çalışmalardan biri, göçmenler arasındaki bağlantıları göz önüne alarak göç ve kalkınma sorununu tersine çevirme haklı olan Oberai ve Manmohan'ın (1980: 229-241) incelenmesidir. az gelişmiş ülkelerde göçün etkisinin kilit itici güçlerinden biri olduğunu söyledikleri nakit transferleri kavramıyla ayrılma bölgeleri. Bununla birlikte, göçün kalkınmaya etkisi üzerine artan çalışmaların artmasına rağmen, göçmenlerin para transferlerinin yerel ekonomi üzerindeki kesin etkilerini belirlemek bir priori belirlemek zordur. Bir yandan, bu gelirler, kırsal alanlarda tarım veya tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, konut veya eğitime ayrılması veya basitçe geride bırakılan ailelerin mutsuzluğunu gidermek için. Bu yüzden bu paralar verimsiz olarak kullanılabilir ve bu, gelecekteki araştırmaların, yani bu nakit transferlerini nasıl daha üretken hale getirmenin litmotiflerinden biri olacaktır. Öte yandan, kalifiye işgücünün göçü, ayrılış alanları için büyük bir kayıptır. Beyin göçü olgusu araştırmada hala tartışılan bir konu olmaya devam etmektedir (CMMI, 2005: 25, Faini, 2007: 162-168)

Portes (2009: 5-22) gibi, Oberai ve Manmohan mevsimlik göçlerin en etkili olduğuna inanmaktadır, çünkü mevsimlik göçmenler yeterince hızlı para göndermeye başlayabilir. Ayrıca, bu iki yazar aynı zamanda para gönderimlerinin nispi etkisinin en yoksul hanelerde daha fazla olduğunu belirtmektedir.

Bu iki yazarın çalışması, iki ana yönde geliştirilen gerçek bir araştırma programının temelini oluşturdu. Bir yandan, nakit transfer hacminin çok önemli olduğu konusunda bir farkındalık var. Gerçekten de, bazı araştırmacılar parasal akışları gezegensel ölçekte tahmin etmeye çalıştılar. Örneğin, 2011 yılında, gelişmekte olan ülkelere yapılan nakit transferleri 2010 yılına göre %12,1 artarak 372 milyar dolar olmuştur (Ratha ve Silwal, 2012: 14). 2014 yılında bu transferler 2013 yılına göre yaklaşık %4,4 artışla 436 milyar doları temsil edecektir (Dünya Bankası, 2015: 156).

Ancak tüm bu rakamlar buzdağının sadece görünen kısmını temsil ediyor. Bunlar, resmi olmayan transferlerin sayılmadığı resmi finansal transferler ve göçmenlerin seyahatlerinde yanlarında getirdikleri veya menşei ülkesine geri dönen arkadaşlarına bıraktıkları nakit miktarları değildir. . Aynı menşe bölgesinde satılması amaçlanan ürünler için de geçerlidir. Bu nedenle, havale miktarı resmi rakamlardan çok daha yüksektir (Marfaing, 2010: 22).

Bu nedenle, bu “göç para birimleri” sayesinde, kalkınmaya dâhil olan çoğu uluslararası kuruluş, göçmenlerin menşe ülkelerindeki yerel ve hatta ulusal kalkınmanın araçları olabileceği fikrini benimsemiştir (Faist, 2008: 21-22).

İlki ile ilgili diğer araştırma yönü “ulus ötesi” olgusu üzerine sayısız çalışma üretti (Vertovec, 2004: 219-224, Portes, 2009: 5-22). Bu göç anlayışında, artık kalıcı bir moladan bahsetmiyoruz, daha ziyade evleriyle göçmen konutları arasındaki bağlantıların sürdürülmesi, çünkü yaşamları ulusal sınırları geçiyor, iki toplumun tek bir sosyal alanda birleşmesini sağlıyor.

Uluslaşımıcılığın olumlu bir göç algısı olmasına rağmen, birçok eleştirel araştırma para transferleri ve ulusçulukçılığın gelişimsel kapasiteleri konusundaki çılgınlığı göreceli hale getirmeye çalışmıştır. Nitekim, nakit transferlerinin etkileri hakkındaki literatür, durumların çok heterojen olduğu ve yalnızca nakit transferlerinin bir bölgenin (veya bir ülkenin) ekonomik gelişimi üzerinde önemli bir

etkisi olamayacağı gerçeğini vurgulamaktadır eğer yararlanıcı hanehalkının yaşadığı bölgelerde gerçek bir yatırım fırsatı yoksa (Skeldon, 2008; De Haas, 2010).

Kısacası, eğer hane halkları kalkınmanın önündeki yapısal engelleri (krediye erişim, kurumlara güven, yatırım dostu göç politikaları vb.) üstesinden gelemezlerse, nakit transferlerinin yerel veya ulusal kalkınma sürecinde gelir artışı üzerinde önemli bir etkisi olamazdır (Piché, 2013: 164).

Göçmenlerin menşe yerlerinin gelişimine katkısı konusundaki ampirik çalışmaların çoğu, genel sonuçlar çıkarmayı imkansız kılan uyumsuz sonuçlar vermiştir. Massey vd. (1998: 56) bu büyük ölçüde bu tür araştırmaları kolaylaştırabilecek teorik temellerin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, göç ve kalkınmanın çok değişkenli çok karmaşık iki olay olduğu da açıklanmaktadır. Ammassari (2004: 18-25), tartışmanın merkezinde yer alan ve uluslararası göçün göçmenlerin menşe ülkelerinin gelişmesi üzerindeki etkisine ilişkin üç temayı analiz etmektedir: göçmen paraları, emek ve istihdam ve geri dönüş göçü.

Nitekim nakit transferleri ile ilgili olarak, bir yandan bazı araştırmacılar, yararlanıcıların yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve yerel ve hatta ulusal ekonomiye olumlu katkı sağladıkları sonucuna varmaktadır (Faini, 2007; Bourron ve Ould Aoudia, 2014; Dewitte, 1999; Assogba, 2009). Bu anlamda, Yeni İşçi Göç Ekonomisi (NELM), göçmenlerin finansal transferlerinin menşe ülkelerinin gelişmesine olumlu etkilerine odaklanmaktadır (Taylor, 1999: 63-88).

Öte yandan, bazıları bu fon transferleriyle ilgili eksiklikleri belirtmektedir. Bu araştırmacılar, bu fonların göçmenlerin geçmişini geliştirmelerine otomatik katkısını sorguluyor.

Bu transferler, verimsiz harcamalara, artan enflasyona ve ithalata tahsis edildiklerinden, üretken ve kârlı yatırımları olan veya hiç üretilmeyen veya hiç yatırımı olmayan, belirsiz bir gelir kaynağı olarak düşünülebilir. (ödemeler dengesizliği dengesi), diğer potansiyel gelir kaynaklarını değiştirir, bağımlılığı artırır ve göçmenlerin transferlerinin neden olacağı diğer kötülükler

arasında saymadan "iş alışkanlığını" azaltır: gıpta, kıskançlık ve göçmen olmayanlar arasında tüketim arzusu (Ammassari, 2004: 8).

İşgücü piyasası için uluslararası göç ile ilgili olarak, yazar, çalışma çağındaki nüfusun bir kısmının göçünün işgücü piyasası gerginliğini azaltsa bile, ülkelerin de dikkate alınması gerektiğini düşünmektedir. Kökeni en iddialı ve dinamik unsurlarından ya da en niteliklilerinden yoksun bırakılmıştır. Bu tartışmanın ana teması, yüksek nitelikli kişilerin veya “beyin göçünün” göç etmesidir. Nitekim 1990'lardan bu yana çoğu araştırma çoğu zaman beyin tahliyesinin gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesi üzerindeki olumsuz yönlerini göstermesine rağmen, çok ihtiyaç duyulan insan sermayesinden yoksun, son araştırmalar göç konusunda yetenekli insanlar için göç imkânlarının, menşe ülkelerindeki yükseköğrenime olan talebi artırabileceğini ve yüksek eğitime erişimi artırabileceğini savunuyor. Ayrıca, bu nitelikli insanlar ülkede kalırsa, mesleki fırsatların yetersizliği nedeniyle potansiyelleri boşa gider. Öte yandan, yetenekli göçmenlerin geri dönüşünün, yeni bilgi ve fikirlerin getirilmesi, üretkenliği artırabileceği ve kendi ülkelerinin gelişimini hızlandırabileceği vurgulandı.

Son olarak, geri dönüş göçü ve göçmenlerin menşe ülkelerinin gelişmesi için sonuçları konusundaki çalışmalar sınırlı kalmıştır; fakat yine de, getirilerin etkisi konusunda çok az fikir birliği vardır. Yurtdışından elde edilen insan sermayesi transferinin menşe ülkelerine olumlu yönleri üzerinde duruldu (Ammassari, 2004: 80-85). Ayrıca, dünyanın çeşitli bölgelerinde, özellikle Batı Afrika'da yapılan deneysel araştırmalar (Ammassari, 2004: 1-90, Black ve Tiemoko, 2003: 20-22) gösterdi. geri dönüş göçmenler, bazı durumlarda, menşei ülkelerinin gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Bu, örneğin yeni işletmeler kurarak ve işler yaratarak ve kamu ve özel sektördeki mevcut yapıların yönetimini güçlendirerek gerçekleşir.

Ammassari'nin (2004) çalışmasının sonuçları, uluslararası göçün kalkınma üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğunu doğrulamaktadır. Göç akışlarının hacmine, türüne ve dinamiğine göre önemli ölçüde değişirler. Göçmenlerin özellikleri, seçicilik dereceleri veya ilgili ülkelerin durumları, dikkate

alınması gereken belirleyici faktörlerdir. Göçmenlerin kalkınmaya katkıları da seçilen analiz düzeyine göre değişmektedir. Göçmenlerin kendileri, aileleri (mikro seviye), toplulukları (meso düzeyi) veya menşe ülkeleri (makro seviye) için çok farklı etkileri olabilir. Benzer şekilde, uluslararası göçün kısa vadeli etkileri elbette orta veya uzun vadeli etkilerinden farklıdır.

Batı Afrika'da uluslararası göç ve yoksulluk üzerine yapılan bir çalışmada, Fall ve Cissé (2007), Batı Afrikalı göçmenlerin profillerine göre – genellikle daha az Nitelikli ve kırsal alanlardan – ailelerinin tarımsal faaliyetlerinin refahlarına doğrudan ve büyük oranda katkı sağlamamak.

Göçmenlerden kaynakların akışı, aile çiftlikleri için ana finansman kaynağıdır, ancak bu akışların sosyalleşmiş göçmenlerin ortaya çıkmasından kaynaklanabilecek birkaç yıl içinde başlamadan önce artması muhtemeldir. Hedef, ev ortamına çok az yatırım yapmak. Ancak göç, aynı zamanda el sanatları, ticaret, hizmetler ve kültürel yaşamda, uzaktan ilişkilerin dürtüsünde yeni bir talep sebebi kaynağıdır (Fall ve Cissé, 2007: 8)

Bu ivme, göçmenlerin ülkede kalanlarla uluslararası bir ilişki kurmasıyla karakterize edilir. Ayrıca, göçmenlerin katkısının birinci kuşakla sınırlı olduğunu, ikinci kuşak ise ev sahibi topluma neredeyse tamamen entegre olduğunu belirtti. Burada da, ulus ötesi ulusçuluğun Batı Afrika göçmenleri durumunda dayanıklılığı meselesidir.

Batı Afrika'daki birçok deneysel çalışma, göçmenlerin menşe ortamlarının yerel kalkınmasına katkısının vurgulanmasını mümkün kılmıştır. Marfaing'in (2010: 9-25) Batı Afrika'dan gelen göçmenlerle ilgili çalışması, başlangıç ortamında bu göçmenlerin başarılı olanlar olarak kabul edildiğini vurgulamaktadır. ve gerçekten de, başarılı olanların davranışına sahipler. Nitekim bu göçmenler, Avrupa'ya devam etmeyi planlasalar bile, düzenli olarak ailelerine para gönderiyorlar. Birçoğu, menşei bölgelerinde genellikle emlak olan ve oralarda yatırım yapmayı planlayan mülkler edinmiştir (Marfaing, 2010: 21).

Makro düzeyde, gelirler Batı Afrika alt bölgesindeki göç ve varış ülkeleri arasındaki yaşam standartlarındaki eşitsizliklerin azaltılmasına yardımcı olmaktadır (Daffe, 2008; Schlemmer-Schulte, 2006; Schmitz, 2008; Tall, 2006). Bunun nedeni, göçmenler tarafından aktarılan fonların öncelikle ailelerinin yaşam koşullarını iyileştirmek ve temel ihtiyaçları karşılamak için kullanılmasıdır.

Göçmenlerin paralarını güvence altına almaya, geri dönüşlerine eşlik eden politikalar koymaya veya yatırım yapmalarını teşvik etmeye çalışan çoğu ülkenin göç politikası, sosyal ve ekonomik kalkınma üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacaktır (Marfaing, 2003). Bu anlamda, birçok çalışma göçü bir gelişim aşaması olarak görmektedir (Baldwin-Edwards, 2006; De Haas, 2005; Pliez, 2002; Skelton, 2002). Bu nedenle, göçmen paralarının değişimleri ve büyüklüğü, şu anda ekonomik araştırmaların, çıkarların ve siyasi meselelerin merkezinde olan bir tartışma olan göç ve kalkınma arasındaki ilişki üzerine tartışmayı yeniden gündeme getirmiştir (Collet, 2007). Bu tartışmalar aynı zamanda yerel kalkınma aktörlerini, devleti, göçmenleri ve benzeri şeyleri birleştiren "birlikte geliştirme" stratejileriyle de ilgilidir. (Minteu-Kadje, 2008; Musekamp, 2008). Bununla birlikte, çıkış yapan ülkelerin göç politikaları,

hedefleri her zaman Güney ülkelerindeki göçmenlerin bakımını hedeflemekte ve [...] önerilerin Kuzey'in aktörleri tarafından güçlü bir şekilde etkilenmesi" anlamında oldukça problemlidir (Marfaing, 2010: 23).

François'nın (2003: 330) çalışmaları bu anlamda oldukça önemlidir. Bir yönde, diğerinde olduğu gibi, gözden geçirilecek olan gelişme tanımıdır. Bu nedenle, birçok çalışma (Faist, 2008: 21-42; Lacroix, 2011: 21) transferlerle ilgili "sosyal transferler" (sosyal havale) hakkında konuşmayı önermektedir. Bu transferler sosyal ihtiyaçlara hizmet ettiği için. Çoğuldaki "gelişmeler" hakkında konuşacağız (Marfaing, 2010: 23-24), sadece bir gelişme değil. Bununla birlikte, göçmenler tarafından aktarılan fonlar öncelikle sosyal ihtiyaçları karşılamaya hizmet etse bile, topluluk yatırımları olsa bile (Ambrosius vd, 2008: 8), Marfaing ile not alabiliriz (2010: 23) bu:

Bu yatırımlardan elde edilen para ya da kazançlar, ilgili köy ve mahallelerde hizmet yaratıyor. Geri dönüşler sırasında, göçmenlerin uluslararası deneyimleri yerinde kalanlara aktarılmaktadır ve kişi menşe yerlerindeki niteliklilik seviyelerinin sürekli iyileştirildiğini ve yerel aktörlerin alışkanlıklarını ve deneyimlerini değiştirdiğini düşünebilir. bundan yararlananlar ve sırayla, özel tasarruflarını yerel faaliyetlere yatırmaya motive olanlar; Aynı nüfus içindeki sorumluluk duygusu, hem giriş hem de menşe yerlerinde vatandaş davranışına neden olan ve katılımcı girişimleri teşvik eden bir sorumluluk duygusu geliştirebilir.

Bu nedenle, menşe yerlerini geliştirmek ve sosyal yükselişlerini teşvik etmek için, göçmenler finansal kaynakları harekete geçirmekte ve kalkınma alanındaki göç politikalarının savunduğu gibi yenilikçi ve yenilikçi entelektüel kapasiteler göstermektedir. Bu gelişim aktörleri, küreselleşmenin dinamikleri ile ilgili fikirleri ve malları kendi yerel koşullarına uyarlar ve bu yerel gelişme ilgili nüfusların ihtiyaçları ve ihtiyaçları ile uyumludur. İç dinamiğe göre gelişir ve bu nedenle "sosyal hareket"e asimile edilebilir.

Segniabeto ve Kossi'nin (2016: 58) çalışması, Togolu diasporasının kıtalar içinde en çok cömertlerden biri olduğu ve bu desteğin esasen ailelerin ekonomik ve mali dengesini korumaktır. Batı Afrika Devletlerin Merkez Bankası tarafından 2011 yılında yapılan bir araştırmada, Orta Togo Bölgesi'ne ve Lomé'ye gelen göçmen gelirleri hakkında veri toplanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, göçmenler tarafından aktarılan fonların sırasıyla emlak yatırımları (%35,8) ve hanehalkı cari tüketimi (%33,9) için kullanıldığını göstermektedir. Göçmen paraları sadece %0,8 ile son bulur (BCEAO, 2011: 45; Segniabeto ve Kossi, 2016: 60-62). Bu veriler Togolu göçmenlerin ve / veya tasarruf etmek ve böylece yatırım yapmak için transfer ettikleri fonların yararlanıcılarının düşük eğilimini ortaya koymaktadır. Togo'ya göçmen havası ile ilgili literatür, bu fonların ülkenin kalkınmasına katkısının önündeki engelleri de analiz ediyor. Bu engeller, transfer edilen tutarın %7 ila %20'si

arasında değişen yüksek transfer maliyetlerini içerir (Segniabeto ve Kossi, 2016: 62). Bu yüksek maliyetler diasporayı Togo'ya daha fazla fon aktarmaya motive etmiyor. Ayrıca, gayri resmi havale kanallarının ve Flooz, chrono cash, wari, vs. gibi daha erişilebilir, daha basit ve daha ucuz olan yeni yarı resmi ve hatta gayri resmi transferlerin geliştirilmesini teşvik eder.

"Bu sorunları çözmek, Togolu havale sistemi için kesinlikle ilginç olurdu. Bu durum gayri resmi kanalları sınırlandıracak ve diasporanın ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkısını artıracak, millete dış ekonomik kanallar hakkında önemli istatistikler sunacaktır (Segniabeto ve Kossi, 2016: 62).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, diasporanın kalkınmaya katkısı problemli olmaya devam etmektedir ve ampirik bir çalışma, göçmen paralarının yerellerinin gelişmesine katkıda bulunduğu sonucuna varamaz. Dolayısıyla, diasporanın eylemlerini daha etkili hale getirmek için, Assogba (2009: 24), uluslararası STK'lar, yerel yönetimler (belediyeler, valilikler, kalkınma komiteleri), sivil toplum dernekleri ve bağışçı olan diğer yerel kalkınma aktörleriyle birlikte, göçmenlerin eylemlerini, ulusal uzmanları analiz etmenin gerekli olduğuna inanmaktadır.

Son olarak, yerel kalkınmanın makro düzeyde çaba ve kaynakları mikro ve meso seviyelerinde olanlar ile koordine etmeyi amaçlayan bir kalkınma mantığını temsil ettiği belirtilmelidir. Ancak,

Afrika'nın kalkınmasının sorunlarından biri, her bir alt sistemin (ekonomik, sosyal, kültürel ve sosyal)" mikro seviye "ile" makro seviye "arasındaki eksik" bağlantı "dır. Küresel toplumun politikası). Ancak, "meso seviyesi" tam olarak bu "bağlantı" eksik. Afrika diasporalarının kaynaklarını "meso seviyesinde" kanala ederek ve rasyonelleştirerek, çağdaş Afrika uluslarına yol açacak toplumsal değişimlere ulaşmak için "gelişim" mikro seviyesi "ile" makro düzey " arasındaki köprü kademeli olarak oluşturulabilmektedir (Assogba, 2009: 27-28).

I.3.3. Cinsiyete Göre Göç Yaklaşımı: Kadın Göçü

Özellikle Batı Afrika'da yapılan çalışmalarda göç olgusunda önemli bir rol oynamaması, kadınlarda sıkça göz önünde bulundurulmaması. Genellikle insana eşlik ettiği gibi, genellikle göçmenlik sürecindeki arka plana düşmektedir. Bu literatür taraması, kadını göçmen fenomeninin önüne koyan, genellikle ampirik çalışmaları eleştirel olarak inceler.

Birleşmiş Milletler uluslararası göç raporuna göre, 2017'de kadınlar uluslararası göçmenlerin %48,4'ünü temsil ediyor. Bu oran bir bölgeden diğerine değişir. Nitekim Güneyde iken, uluslararası göçmenlerin %43,9'unu temsil ederken, Kuzey'de kadınlar göçmenlerin %51,8'ini oluşturmaktadır (Birleşmiş Milletler, 2017, s.9). Uzun süredir ve kadınlar küresel göç akışlarında UGÖ'nden çok daha az temsil edilmemiş olsalar da – 1960'ta göçmenlerin %47'sini 2000'de %49'la karşıladılar (Zlotnik, 2003: 5), cinsiyet göz ardı edildi, eril tarafsız tüm göçmenleri temsil etmek için yeterince meşru olarak kabul edildi.

Kadınları görünmezlikten çıkarmak, yalnızca erkeklerin kahraman olabileceği bir göç görüntüsünü kırmak isteyenlerin, ülkede kaldıkları ya da takip ettikleri, göç eden kadınların temel amacı haline geldi. [...] Göç alanındaki kadınları sosyolojik olarak görünür kılmak için, onları bulmayı beklemediğimiz yerlere bakmak zorunda kaldık: çalışma alanı (Catarino ve Morokvasic, 2005: 2).

Bazı yazarlar kadınların çalışmalarını güncellemek istediklerinde, bu kelepçelerin mahkumları, “belirsiz çalışma” dan bahsedebilirler (Paperman ve Pierrot, 1978: 12). Bu nadir çalışmalara rağmen, azınlık, bazen bile hafife alınmakla birlikte, göçmenlerin literatüründe kadınları ortaya çıkarmak için oldukça cesur bir amacı vardır (Morokvasic, 1984; 2011; Moulrier-Boutang ve Silberman, 1982), göçmen kadınlarla ilgili bilgi üretimi "tanınma üretmedi" ve göç vizyonunu tersine çeviremedi ağırlıklı olarak erkektir. Bugün bile, kadınlar göçte kadınları keşfettiğinde veya yeniden keşfettiğinde, kişi temelde eril olarak sunulan sözde emek göçü yıllarına değinmektedir. Kadınların varlığı, kadınların işgücü piyasasına girişini

de maskeleyen işgücü göçünün ve aile birleşmesinin sona ermesinin bir sonucu olarak görülmeye devam ediyor.

1970'lerde ve 1980'lerde, erkek kırsal işçiliğinin yayılımı, etkisini değerlendiren geniş bir literatüre konu olmuştur (Oberai ve Manmohan, 1980; Gmelch, 1980; 1987; Sutton ve Makiesky, 1975: 113-144; Taylor, 1976: 213-230). Ayrıca, bazı durumlarda erkeklerin ayrılmasının kadınlar için ek bir yüke yol açtığı da gösterilmiştir (Stichter, 1985: 1-13). Mevcut literatür, ev sahibi ülkelerde sık sık yürüttükleri faaliyetleri belirtmese de, Togolu göçünün dinamiklerini analiz eden çalışmalar, 1960-2011 döneminde Togolu kadınlarının erkeklerden daha fazla göç ettiğini tahmin ediyor (Segniagbeto ve Kossi, 2016: 36) ve bu eğilim devam ediyor. Bazı göçmenlerle yapılan görüşmeler sayesinde, Segniagbeto ve Kossi (2016: 36),

Togolu göçmenlerin yurtdışında ticaret, catering ve yurt içi hizmetlerinde çalıştığını tahmin etmektedir. Genel olarak, muhtemelen düşük eğitim seviyelerinden dolayı kendilerini enformel sektörde bulan kadınlardır.

Kadın göçmenler, genellikle kırsal bölgelerinden gelmektedir (Idrissou, 2010: 76) ve menşe topluluklarının gelişimine katkıları doğrudan ve önemlidir. Ayrıca, Uluslararası Göç İnceleme'nin kadınların göçü konusundaki özel sayısında, Morokvasiç (1984: 1-16), göçün de kadınsı olduğuna dikkat çekti. Morokvasiç'in katkısı, dünyadaki göçmen kadınların kaderlerinin çeşitliliğine odaklanarak, bu işgücünün sömürülmesi veya aşırı sömürülmesi durumlarını göstermektedir. Ona göre, kadın göçü pozitif (kurtuluş, finansal özerklik) olabilir, ancak cinsiyet eşitsizliklerini de güçlendirebilir. Cinsiyet eşitsizliğinin bu pekiştirilmesi, Morokvasiç'in çalışmaları doğrultusunda geliştirilen kadınların toplumdaki yeri hakkındaki belirli bir teoriyle de açıkça ortaya konacaktır. Bu teori, merkezi bir kavram haline getirmek için basitçe toplumsal cinsiyetten başka bir değişken olarak hesaba katmanın ötesine geçmenin gerekli olduğunu belirtir (Boyd ve Grieco, 2003: 1-30; Lutz, 2008: 11). Bu teorik yapı, kadınlara ev işlerinin büyük kısmını tahsis eden, alt pozisyona yerleştiren, coğrafi hareket kabiliyetlerini hareket alanlarındaki kısıtlayan ya da çoğu kez işçi sınıfı ortamlarında güvencesiz işlerle sınırlayan,

kadınların emeğin bölünmesini vurgular. Ana. Bazı yazarlar için, kadınların işgücü piyasasındaki marjinal konumu cinsiyet eşitsizliğini koruyan aile hakimliklerinden kaynaklanmaktadır (Tienda ve Booth, 1991: 31-72).

"Kadınların" göçü ile ilgili literatüre yaklaşmak için, genellikle kadınlar tarafından geleneksel olarak yatırım olarak sunulan birkaç faaliyet sektörüne atıfta bulunmak yaygındır: ev içi hizmet, bakım işleri, kadın fuhuş ve kadın ticareti, vb. Böylece, uluslararası düzeyde cinsel işbölümü, onları, sosyal olarak değer kaybeden, vasıfsız olarak kabul edilen ve menşe yerlerinde kadınlar tarafından yürütülen faaliyetlerin bir uzantısı olarak kabul edilen faaliyet sektörleriyle sınırlandırmaktadır. Gerçekten de uluslararası bir toplumsal yeniden üretim emeği transferi var (Tuong, 1996: 27-52). Zengin ülkelerdeki veya nispeten yüksek bir yaşam standardına sahip hanelerdeki kadınlar için genellikle profesyonel bir faaliyette bulunurlar, genellikle göçmenler gibi diğer kadınlar üzerindeki ev işlerini yerine getirirler. Bu gerçek yeni değil ve kadınların göç olgusu, kendi özellikleriyle tanımlandığı gibi, Afrika alt bölgesel göçü durumunda bile haberlerde çoktan yer aldı. Bununla birlikte, yeni olan, yazarların şu anda uluslararası bakım transferinin geliştirilmesi, "dadılar", "seks işçileri" vb. (Ehrenreich ve Hochschild, 2003: 1-52).

Tüm dünyada kadınlar ev işlerine ya da bakım işlerine göç eder, kendi çocuklarını diğer kadınlara (akrabalar ya da amaç için işe alınanlar) bakmaya bırakırlar. Böylece üreme çalışmasının (uluslararası) transferi, Hochschild'in (2000: 130-146) küresel bakım zincirinin adını verdiği zincirlerle iletilir. Her ne kadar bu göçmen kadınların bu işlere hapsolması istatistiksel bir gerçeği tanımlasa da, gerçek şu ki – ve yazarlar – göçmen kadınlarla ilgili az sayıda araştırmanın varlığının kalifiye veya başka yatırımlar olduğunu belirtiyor ödüllendirici olarak kabul edilen faaliyet sektörleri (girişimcilik, erkeklerin egemen olduğu işler vb.) bu kadınların mağdur edici imajını haklı göstermeye yardımcı olmaktadır. Togo örneğinde, nadir eserler, kadın ve kızların Asya'ya ve Orta Doğu ülkelere (özellikle Lübnan ve Suudi Arabistan) yeni göç ağlarının ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Orada, sıklıkla hizmetçi olarak çalışırlar. Bazılarının yaşam öyküleri, onları en çok kaçakçılık, istismar ve / veya istismar mağduru olarak sunar. Bu nedenle, uluslararası insan ticareti aynı zamanda diğer Afrika ülkelerine ve özellikle Orta Doğu ülkelerine göç

eden Togolu kadını da etkilemektedir (Segniagbeto ve Kossi, 2016: 37; Adjamagbo ve Antoine, 2004: 10-13).

Bağlılık, birleştirici ve politik uygulama ile göçmenlerin talepleri de "cinsiyetlendirilecek". Araştırmalar, erkeklerin menşe ülkeleriyle ilgili ulus ötesi faaliyetlerde bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir, böylece kadınlar kendilerini yönlendirmeye daha istekliyen vatandaşlıklarını kullanmalarına ve ekonomik olarak yatırım yapmalarına izin vermektedir. Yerel faaliyetlere yönelik olarak, ev sahibi ülkede tamamen kendi paylarını ve sosyal ve sivil durumlarını iyileştirmeyi amaçlamıştır (Pessar ve Mahler, 2001: 13). Göçmen kadınlar-bazılarının faaliyetlerinin ulusötesi ve mobil karakterleri, diğerlerinin faaliyetlerinin yerel ve hareketsiz yönüne karşı çıkıyor. Muhalefet, göç oryantasyonundaki farklılıkla onaylandı: erkekler, ev sahibi ülkeye yerleşmeye çalışmak için enerjilerini yoğunlaştırırken erkekler, menşe ülkesine geri dönme eğiliminde. Ve klasik ikilemleri genellikle her cinsiyete atfedilen özelliklere dayanarak buluruz: hareketlilik erkek tarafı / köklenme dişi tarafı, dış / iç, vb. Bu muhalefet asimetrik toplumsal ilişkilere tanıklık ediyor, çünkü kadınlar bu nedenle (tanınır), erkeklerden, vatandaşlıklarından ve ekonomik güçlerinden daha az egzersiz yaparak kamusal alandan dışlanırlar. Ulusötesi ağırları bir kaynak olarak görmenin yanı sıra, kadınlar bu açıdan dezavantajlı durumdalar.

Bununla birlikte, Schwenken'in (2006: 12) katkısı, kadın çoğunluğa sahip göçmen ev işçilerinin haklarını savunmak için ulus ötesi bir temelde kendilerini nasıl örgütlediklerini göstermektedir. Bu nedenle, yazar tarafından analiz edilen örnekler, kadınların, ev sahibi ülkedeki ve diğer ülkelerdeki ortaklaşa kendi koşullarını iyileştirmek için ulusötesi kaynakları kullanabildiklerini göstermektedir. Aynı mantıkta, ulus ötesi ile yerel, topluluk ve ötesi arasındaki ittifakların "dönüştürücü politikaya" yöndikledi Phizacklea (1998) tarafından benzer koalisyonların farklı örnekleri bildirilmiştir. Başka bir deyişle, çıkış yapan ülkeler ve menşe ülkeleri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak hareket etme taahhütleri.

Ayrıca, cinsiyet perspektifini giderek artan sayıda uluslararası yaklaşıma bütünleşmiş eden çalışmaların çoğunun, yine de "avantajlı bir alternatif" olarak

sunulan ulusötesi uygulamaların sosyal sınırlarını veya maliyetlerini yansıttığına dikkat edilmelidir (Portes vd, 1999: 22). Bu çalışmalar, öncelikle ulus ötesi annelik stratejilerine odaklanmıştır. Bazı yazarlar (Catarino ve Morokvasic, 2005: 10-12) Bununla birlikte, ulus ötesi anneliğin veya kadınların cinsiyet ilişkilerinin kendilerini ilgilendiren bakım işlevlerini uzaktan gerçekleştirme ihtiyacının olduğunu düşünmektedir. Öncelikli olarak, teşvik edici araştırma perspektifleri açarken, sonuçta kadınların üreme alanında kalmasına ve sosyal üreme kalıplarına odaklanmasına yardımcı oldu. Ulus ötesi annelik, göçmen kadınları “koruyucu anneler” rolüne kilitlemeye katkıda bulunur. Bunları aile ve aile ilişkilerinden “kovmak”, üreme / üretim ilişkisinden başka, onları ve deneyimlerini düşünmek zordur.

Bu bulgu, hanehalkının temel ekonomik sağlayıcıları (ulus ötesi ya da ötesi) olan, kadın hanım hanım erkeklerinin fiili ya da hakaret olgusunun genişlemesine karşı çıkıyor. Dışarıda çalışmak ve aileyi desteklemek, daha sonra normlara dâhil edilir; uzun zaman önce Feree (1979: 35-50) tarafından önerildiği gibi “iyi anne” rolünün bir uzantısıdır evden yoksun olması, aynı zamanda “kötü anne” olarak tanımlandığı anlamına da gelir (Ogaya, 2004: 180-182). Bu suçlama sadece kadınlara ağırlık veriyor. Dişilikte daha sık sorulan, ulusötesi babalık meselesi (Pribilsky, 2004: 1-23) araştırmada çok zayıf bir sorundur. Yokluk, fiziksel uzaklık, duygusalıktan kaynaklanan "sosyal maliyet" yalnızca kadın olarak hesaplanır. Babaların çocuklarından ayrılmasının, çocuğa maddi destek sağlamaktan başka gerçekten problemli olduğu düşünülmemektedir. Göçmen baba haneye nakit transfer yapacak mı ve ne kadar? Bu, her zaman akıllarda canlı olan, toplumsal yeniden üretim (ve bakım) çalışmalarında kadınların ve çalışma alanında erkeklerin öncelik atamasının sonucudur.

Yapısal faktörlerin, göçmen alanda kadınların boyun eğdirilmesi üzerindeki etkisinin bir başka örneği de göç politikalarıyla ilgilidir. Nitekim, sınırların kapatılması, hatta yeni sınırların üretilmesi ve bazı göç biçimlerinin kriminalleştirilmesi ve kadın ticaretinin gelişimi hakkında kayıt dışılığın ve kaçakçılığın üretilmesine katkıda bulunmaktadır (Morice, 2002: 43-46; Andrijasevic ve Walters, 2011: 13). Afrika’da ve başka yerlerde, sınır kapamalarının yeni göç

politikalarıyla birlikte, yasadışı göç ağlarının yayılması ve gelişmesine ve kadınların sömürülmesine şahit oluyoruz.

Delayısıyla, yapısal faktörler böylelikle çıkış yapan ülkelerin ve kabul edilenlerin sosyo-ekonomik ve yapısal koşullarına, göçmenlerin kontrol etmediği ve kendisine uygulanan koşullara bağlıdır. Özellikle göçmen kadınlar için bu koşullar, alıcı ülkelerde, bazı meslek türlerine erişmelerini veya belirli bir meslek türüne sınırlanmalarını önleyen kadınlarla ilgili görüntü ve önyargılarla ilgilidir. Çeşitli araştırmalar Togo'da yüksek bir mekansal hareketlilik göstermiştir (A. Janssens, 1997: 2-13; Marguerat, 1986: 209-234; OECD, 2011: 1-56; Segniagbeto ve Kossi, 2016: 34-40, vs.). Segniagbeto ve Kossi'ya göre (2016: 50), Togo'ya göçün yalnızca bir erkek olayı değil, aynı zamanda esas olarak kadınları ilgilendiren bir fenomen olduğu sonucuna varmıştır.

Tarihsel olarak, Togo'ya kadın göçü kırsal göçle karakterizedir ve sömürge döneminden beri başlamıştır. Janssens (1997: 2-5) ve Marguerat (1986: 210-215), çoğu zaman Batı Afrika ülkelerinin yüksek erkeklik derecesine sahip göç dönemine girdikleri bir zamanda, Lome – Togo'nun başkenti – onun için zaten bir göçmen sörf gezisini biliyordu. Yerel nüfusun inisiyatifıyla gelişen ticari faaliyetler (De Haan, 1993: 230) ve mevcut altyapılar sayesinde göçmen kadınlar Lomé'ye çekilmektedir. Bu kadınlar genellikle eğitimsizdir (Segniagbeto ve Kossi, 2016: 52) ve özellikle Togolu başkentinin en belirgin faaliyetlerinden biri olan özellikle ticaret olmak üzere kayıt dışı sektöre doğru ilerlemektedir. Özet olarak, Togo'da, Batı Afrika'da başka bir yerde olduğu gibi, göçün de her şeyden önce bir kadın olayı olduğunu unutmayın. Genellikle çok düşük bir ortalama eğitim seviyesine sahip olduklarından, onları ülkenin iç kısmından Lomé'ye veya ülkenin iç kısmından ve Lomé'den alt bölgenin diğer ülkelerine doğru iten yapısal kısıtlamalara maruz kalırlar. 1990'lı yıllarda çok zayıf olmasına rağmen, Togolu kadınların diğer kıtalara göçü 2000'li yılların başından bu yana artmaktadır, bu durum Togolu kadının eğitim düzeyindeki artan bir gelişme ile açıklanmaktadır.

Göç alanındaki faaliyetlerin cinsel bölünmesi bir gerçek. Bilimsel çalışmaların üretilmesi bile buna tanıklık eder, çünkü yukarıda gördüğümüz gibi, kadınların

göçleri, çoğu durumda kadın yazarlar tarafından analiz edilmektedir. Bu, bariyerlerin henüz kaldırılmaya hazır olmadığını doğrular. Ancak, göçün kadınların toplumdaki yerini değiştirmeye veya etkilemeye nasıl katkıda bulunabileceği sorusu da var. Göçmen kadınlar, “kadınsı” mesleklerde bile sosyal hareketlilik yaşıyor mu? Kişi, özellikle ayrılma ortamlarında sahip olduğu imajı nasıl geliştirir?

Çoğu kadın için ayrılma, sosyal hareketliliği görmenin en iyi yoludur. Genellikle "kaçakçılığa" maruz kaldığı algılanan kadınlar da dahil olmak üzere, suç örgütlerinin insafına aldatılmış mağdurları da içeren terfi ve güçlenme arzusu. Ayrılma kararı, göçmen - ve çoğu zaman ailesi -, başladığı bu maceranın artılarını ve eksilerini tartıştıktan sonra geliyor. Andrijaseviç, (2005: 12-13), bu kadınlar için göçün - kaçakçılık ağlarını bilerek kullanmak da dahil olmak üzere - göç yolunun bir yol olduğunu ileri sürmektedir. Yerinde yaşlılardan veya insanlardan elde ettikleri bilgilere göre güçlü ekonomiye sahip ülkeler. Aynı zamanda, kendi toplumlarındaki yapısal eşitsizliklere direnmenin ve yaşamlarını dönüştürmek için mücadele etmenin bir yoludur. Casas (2006: 91-113), sosyal hareketliliğin iki boyutunun olduğunu hatırlatır: nesnel ve öznel. Göçmen kadınların toplumsal hareketliliği sadece yürüngelerinde (yaşamlarında çeşitli zamanlarda) değil, aynı zamanda menşee ülkesinde kalanların ölçüsünde de ölçülmektedir. Daha da önemlisi, "referans kişiler" deyince, göçmek istemedik veya isteksiz olan yakın aile üyeleri.

Bununla birlikte, bazı yapısal faktörler, göçmen kadınların sosyal hareketliliğini engelleyebilir. Bu nedenle, Nedelcu'nun (2005: 1-20; 2009: 157-173; 2010: 33-55) çalışması, çeşitli şekillerde sıkça belirtilen bir fenomene odaklanmaktadır. Göç: Göçmen kadınların, ev sahibi topluma geldiklerinde para kazanamayacakları veya parasallaştıramayacakları kültürel sermaye ile aşağı doğru hareket edebilmeleri. Yüksek nitelikli kişilerin hareketliliği üzerine yapılan araştırmalar çoğu zaman sadece erkekleri izleyen kadınların varlığını not aldığımız bir model ortaya koymaktadır (Kofman, 2004: 643-665; Raghuram, 2004: 303- 325). Bu kadınların çoğu, menşee ülkelerinde zaten büyük bir kültürel sermayeye sahipti (mezunlar veya zaten çalışıyorlar), ancak bu sermayeye ev sahibi ülkeye vardıklarında değer verilmez.

Yine de Le Espiritu (2005: 11-15) tarafından sunulan diğer anlatılar, onları üzmeden, ailelerde hiyerarşik ilişkilerin kesinliğini sorgulayan yavaş ama görünür değişikliklere işaret etmektedir. Bu değişiklikler, önemli "sosyal maliyetler" (fazla çalışma, damgalanma, çocuklardan uzaklık ve mesafe) eklenmeden devam etmemesine rağmen, kadınların daha fazla güçlendirilmesi ("güçlenme") yönündedir. Bunlar genellikle ailelerinde göç edebilen ve ailenin "ekonomik kalbi" olan tek kadınlardır.

Ayrıca, göçmen kadınların sosyal statüleri ve rolleriyle ilgili raporları da çeşitli çalışmalarla belirtilmiştir. Tienda ve Booth (1991: 69) göçte cinsiyetin sosyal ilişkilerinde şu anki değişme durumlarında, cinsiyet eşitsizliklerinin belirli boyutları değiştirilse bile asimetrik ilişkilerin sağlam kaldığını tespit ediyorlar. Örneğin, ekonomik açıdan bağımsız ve hatta hane reisi başkanları olmak, yalnızca yeni duruma adapte edilecek olan "annelerin" ve "eşlerin" kimliklerini değiştirmez.

Adjamagbo ve Antoine'nin (2004: 10-13) çalışmaları, Togo'da kadınların ekonomik dinamizminin ve bunun hane halkı gelirine katkısının eski bir gerçeklik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gerçeğin ülkedeki uluslararası ticaret tarihinde kökleri vardır (Coquery-Vidrovitch, 1982: 22-56; 1994: 12-15) eskiden "Nana Benz" adlı kadın milyonerler. Togolu kadın, uluslararası ticaretle uğraşan zengin tüccar veya yerel pazarda mütevazı bir dükkan tutan küçük bir perakendeci olarak kabul edilir (Cordonnier, 1987: 110-112). Togolu kadınların ticaret alanındaki cesareti ve el becerisi, kadınların çalışmasının toplum tarafından tanınan toplumsal bir değer olarak kurulmasına büyük ölçüde katkıda bulundu. Bu nedenle, kadınların göç hareketleri büyük ölçüde Togolu kadın için sosyal statüsünü artırmak için çalışma gereği ile açıklanabilir (Adjamagbo ve Antoine, 2004: 3-10; Idrissou, 2010: 53). Ülkenin 1990'larda yaşadığı sosyo-ekonomik kriz, bu ihtiyacı vurguladı ve hatta operasyondaki eşler arasında rol değişikliği olduğu için Togolu kadının çalışmasını bir zorunluluk haline getirdi. Hane halkının ekonomik dengesini araştırmak (Locoh, 1996: 445-469).

Her halükarda, kadını Togo'da ekonomik sistemin yukarısında ve aşağısında buluruz. Ve göç etmek, kendisini evlat edinmesi, bir zamanlar onu "temizlikçi kadın" rolü ile sınırlayan kelepçeleri kırmasının bir yoludur, ancak ev sahibi ülkede sık sık

bu rol almaya devam eder. Göç, kadının geri döndüğü zaman maddi olarak kendi kendine yeterli olmasına izin vermese de çoğu durumda göçmen kadınların, kadınların sahip olduğu önyargıları sarsmaya yardımcı olan belirli bir kültürel mirasla geri döndükleri belirtilmiştir. Onlara sahip olduk (Idrissou, 2010: 98-101). Ve böylece, her durumda, göç kadına belli bir toplumsal hareketlilik tanınmasını sağlar.

Bu literatür taraması, bu tezin genel temasının anlaşılmasına katkıda bulunan alt temaları dikkate almaya çalışmıştır. Çok yorucu olmaktan uzak, keşifsel bir şekilde - birçok yazarın ürettiği teorik çalışmaların yanı sıra ampirik olarak da mücadele etti. Bu alt temalar, ihtiyaç duyabilecek herhangi bir eser için edebi bir temel oluşturabilir.

I.4. Kavramsal Tanımlaması

Herhangi bir bilimsel çalışmada, temanın anlaşılmasında önemli bir yer tutan kelimelerin anlamlarını, sözcük gruplarını, ifadeleri, kısaca açıklamak önemlidir. Bunlar, okuyucunun genel çalışma fikrini kavrayabilmesi için açıklığa kavuşturulması gereken bir anlamı olan kavramlardır. Genel olarak polisemik, bu çalışmada kullanılan kavramlar, bu çalışmada atıfta bulundukları gerçekleri açıklamak için kendilerine verilen anlamla ilişkili olarak tanımlanmıştır. Bunlar diaspora, yerel kalkınma ve göçmen veya göçmen kavramları.

I.4.1.Diaspora

1990'lı yıllarda sosyal bilimlerin literatüründe ortaya çıkan ulusötesi kavramının aksine, diaspora nosyonunun uzun bir tarihi vardır. Bu uzun tarih popüler hale getirmeye yardımcı oldu, aynı zamanda zaman içinde orijinal evlerinin dışına dağılmış her türlü nüfusa atıfta bulunan anlamını netleştirmeye de yardımcı oldu. Bununla birlikte, diaspora kavramı karmaşıktır ve büyük bir titizlikle kullanılmayı hak eder. Uluslararası borsaların gittikçe artan küreselleşmesinde olan bir dünyada,

bu tür bir kavrayış göreceli olarak ilgilidir ve belirli bir göçmenlerin yaşadığı bağların yeniden düzenlenmesi süreçlerini hesaba katmayı mümkün kılar.

Bununla birlikte, tüm göçler, ulus ötesi uluslararasılık uygulamalarına sahip olsalar bile, diasporaların oluşumuyla sonuçlanmamaktadır. Bazıları zaman içinde yaşadıkları topluma ve atalarının sahip olduğu topraklarla tüm ilişkilerini bıraktıklarına tamamen asimile ediliyor. Diğerleri, yaşadıkları ülkedeki yerini gerçekten bulmadan ve kendi topraklarıyla temaslarını kaybetmeden, kendi menşe alanlarıyla bağlantıyı harekete geçirmelerini sağlayacak sosyal ve ekonomik bir konumda değildir. Ev sahibi ülkelerde de ev sahibi topluma entegre olamayan kendi kendine yeten topluluklardır. Sayad'ın (1999: 310) “çifte yokluk” dediği bu gerçeği yaşarlar. Menşe topluluklarıyla bağlantıyı sürdürseler bile, bazı göçmenleri menşe alanlarına bağlayan sarkaç hareketi mutlaka bir diasporanın oluşumuna yol açmaz. Bağlantı düzenli değişimlerle korunur ve yeniden etkinleştirilir. Birkaç nesiller için bile var olabilir. Ancak, dünya genelinde dağılmış aynı popülasyona ait olma bilincinin ortaya çıkmasını teşvik etmiyor, sadece başlangıç direğine ve varış direğine ait olma bilincinin ötesine geçiyor.

Diasporanın konuşulması, illa ki, menşei ülkesine geri dönmek isteyen göçmenlere atıfta bulunmak anlamına gelmez. Önemli olan, belirli bir topluma ait olduğu, kendine ait olmayan ve bazı ortak özellikleri paylaşan bir toplumda yaşayan bir farkındalıktır.

Diasporanın kimliği, zorunlu olarak bilmediğimiz birçok dağınık toplulukla olan bağlantının farkındalığı üzerine kuruludur, ancak aynı başlangıç noktasına baktıklarını, bazen de aynı umudu geliştirdiklerini biliyoruz. geri dön ve ne olabileceğine asla ilgi duyma. Bu tür bir üyeliğe önemli olan bağlantıdır, geri dönüş projesi değil, bu bağlantının ideal mi yoksa maddi mi olduğu, menşe ülkesiyle düzenli temas halinde tutulup tutulmadığı veya diğer topluluklarla. Dünyada, bir diaspora bilincisi, geçmişle aynı ilişkiyi koruyan, gelecek için aynı umutları taşıyan ve günümüzdeki tüm bunları benzer ritüellerle güncelleyen bir halk olduğunu bilmek yeterlidir. (Barou, 2012: 150).

Bir diasporanın temel unsurları arasında, acı verici bir deneyim paylaşımı da vardır. Bu deneyim genellikle ev dışında bir toplumda sürgün ve yerleşme ile karakterizedir. Ancak bu ayrılış ülke veya ayrılış toplumu ile bağı kesmez. Aksine, ulus ötesi faaliyetlerin menşe şirketiyle bir bakımı veya hatta takviyesi vardır. Bu nedenle, diaspora nosyonu, aynı orijinal üyeliğe sahip olan bir ortamdan diğerine giden basit bir hareketten daha fazlasıdır.

Kişi, diasporanın karakterini, herhangi bir sebepten dolayı yeryüzüne dağılmış olan herhangi bir insana atfetebilir; bu, asimilasyon veya kültürleşme süreçlerini kalıcı olarak başarısız kılan, bir farkın bilincini, tarihin hafızasını korur. Ve belirli bir ülkenin, bir dinin ya da bir dine bağlılığının kullanılması ve devlet sınırları içinde ve ötesinde, ittifak, değişim ve dayanışma arasındaki ilişkileri koruyan ve geliştiren dağınık üyeleri (Asdrachas vd, 2010: 11).

Bu düşüncelerden, gerçekten Sahra altı Afrika'daki diasporalardan bahsedebilir miyiz? Dünyanın her iki tarafına dağılmış olan bu Afrika bölgesinden gelen göçmenler, ismine layık diasporalar oluşturabilir mi?

Fransa ve Büyük Britanya'daki birinci ve ikinci kuşak göçmenlerle yapılan ampirik çalışmalar (Barou, 2011; Cook vd, 2012), Afrika'daki Afrika diasporası hakkında konuşamayacağımız sonucuna varmıştır. Özellikle ikinci nesil düzeyinde, Afrika toplumuna ait olma bilincinin eksikliği. Ancak, Afrika ve Karayipler de dahil olmak üzere kara ırka ait olduğunun farkındalığı var. Barrou (2011: 165) bu nedenle şu sonucu çıkarır:

Avrupa'daki Afrika nüfusu, Afrika'da süreklilik olmadığı için "klasik" bir diaspora oluşturmuyor. Bazı durumlarda, çeşitli kültürel kayıtlardan, Birleşik Krallık'ta daha fazla Afro-Karayip ve Fransa'da daha fazla Avrupalı'dan ödünç alan "hibrit" diasporaların yapısı gözlemlenebilir. Bununla birlikte, baskın bir

şekilde, bir kişi “Avrupa’daki Afrika popülasyonları hakkında” diaspora dışıdır.

Bununla birlikte, bir bütün olarak, uluslararası göç konusundaki çağdaş çalışmanın, tüm dünyada Afrika’dan gerçekten bir (veya daha fazla) diasporanın olduğuna inandığı vurgulanmalıdır. Gerçekten de, özellikle Sahra altı Afrika’ndan gelen göçmenler, menşe topluluklarına belirli bir bağlılık göstermektedir. Sık sık ekonomik veya politik bir travmayı paylaşıyorlar - yoksulluk, doğal afetler veya diktatörlük rejimlerinin kurbanları - onları ülkelerinden veya geçmişinden ayrılmaya iten. Schiff’e (2007: 12) itiraf etmemiz gerekirse, "diasporaları bir veya daha fazla özelliği paylaşan ve ikamet yeri olmayan bir yerde yaşayan göçmen grupları olarak tanımlayabiliriz" diyebiliriz. [ve] paylaştığı özellikler, ülkeleri veya menşe bölgelerini, etnik kökenlerini veya dini kökenlerini içerebilir ", dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan tüm Afrikalıların diasporalar oluşturabildiği doğrulanabilir. Daha spesifik olarak,

Afrika diasporaları veya diasporadaki Afrikalılar tarafından, Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Karayipler, Karayipler’e yerleşmiş ve orada yaşayan, yaşayan veya bir şekilde hayatta kalmak. Ayrıca, kendi ülkelerinin dışındaki alt kıta ülkelerinde yaşayan Afrika topluluklarını da içerebilir. (Assogba, 2002: 8).

I.4.2. Yerel Kalkınma

Yerel kalkınma, kesin bir tanım eksikliği çeken nispeten yeni bir kavramdır. Ona atfedilen anlam, döneme, araştırmacılara, çalışma çerçevelerine vb. Göre değişir. Bu nedenle, genellikle "aşağıdan yukarıya kalkınma", "içsel gelişme", "kırsal kalkınma", "bölgesel kalkınma", "bölgesel kalkınma", "kendini geliştirme", "kendini geliştirme" vb. İle eşanlamlı olarak kullanılır. Analiz ölçeğine gelince, “yerel”, “bölge”, “yaşanılan alan”, “bölge”, “mikro bölge” ve bazen “ülke” den geliyor.

Sonuçta, yerel gelişim polisemik bir kavramdır ve onu ayrıntılı olarak anlamaya çalıştığımızı söylemeye gerek kalmadan devam eder.

Her şeyden önce, "gelişme" nin tanımı biraz karışıktır. Aslında, kalkınma hem bir toplumun sosyo-ekonomik durumunu iyileştirme eylemi, hem de bir evrimi ve bu evrimi ortaya koyma eylemi olabilir. Başka bir deyişle, hem bir eylem hem de bu eylemin sonucu olabilir. Bununla birlikte, kalkınma alanında çalışan yazarların, bu eylemin sonucundan (devletten) ziyade, onu eylem açısından (süreç) analiz ettiği unutulmamalıdır.

Yerel sıfat gelince, bunun sadece bir çevre, bölge veya ülke için özel olarak tanımlandığını vurgulayalım. Geliştirme kelimesine bağlı yerel sıfat sadece nitelemekle kalmaz, yeni bir anlam kazandırır. Bir bütün olarak ele alındığında, ifade, onu oluşturan terimler karşısında bağımsızlığını yeniden kazanır. Ve bu yeni anlam, parçaların toplamından tamamen üstün, bunu anlamak için gerekli.

Bazı yazarlar yerel kalkınmayı bir kalkınma olarak tanımlamaktadır – üstten planlanmış – ve yerellere uygulanmıştır (De Montricher, 1995: 56; Greffe, 1984: 149). Diğerleri ise bunu "aşağıdan yukarıya" bir süreç olarak görürken, yerel toplulukların kendileri tarafından tetiklenip yönlendirilmelidir.

Yerel kalkınmanın tanımı hakkındaki bu fikir birliği eksikliği, kavramın kendisinin teorik olmaktan daha pratik olduğu gerçeğiyle açıklanmaktadır. Bu nedenle, *bir tanım arayışı, araştırmacıları çok az tutmuştur ve açıkçası, yaklaşımlarını bilimsel olarak tanımlamaya istekli olmayan aktörlerin kendileri bile daha azdır* (Mengin, 1989: 20).

Ancak, araştırmacılar arasındaki oybirliği ile tanımlanması, yerel kalkınmayı yukarıdan aşağıya planlama ve aşağıdan yukarıya yaklaşımların birleşme sürecinde bir süreç olarak göründü. Başka bir deyişle, yerel kalkınma yerel mantık ve dinamiklerden başlar, yerel kaynakları ve gerçekleri Devlet tarafından tanımlanan küresel bir çerçevede değerlendirir. Bir kriz bağlamında ortaya çıkar; hakim ekonomik modelin tepkisi veya reddi; kutuplaşmış kalkınmaya bir alternatiftir. Küreseldir ve kültürel, ekonomik ve sosyal boyutları vardır. Yerel kalkınma bir bölgeye demirlenir; içsel kaynak ve güçlere dayanır ve modellenemez.

Kısacası, yerel kalkınmanın her şeyden önce bir süreç, bir süreç ve küresel düzeyde ifade edilmesi için yerel düzeyde tetiklenen bir yöntem olan karmaşık bir bütün olduğu söylenebilir.

Bir" işlem "çünkü oyuncuların yapıları zamanındadır. Her bölgeye özgüdür ve sonuç olarak asla aynı şekilde tekrarlanamaz. Bir "yaklaşım" çünkü süreç hiçbir zaman mekanik olarak başlamaz. Gönüllü bir stratejinin önemli bir parçası ve dolayısıyla kamu politikaları için bir yer var. Bu, toplu öğrenmeyi sermayeleştirmek ve toplu know-how'a değer vermekle ilgilidir. Bir "yöntem" çünkü daha soyut bir düzeyde, yerel kalkınma, yalnızca gözlenebilir bir fenomen değildir, aynı zamanda ekonominin aktörleri arasındaki ve daha genel olarak ülkeler arasındaki koordinasyon ilişkilerini gözlemleme yöntemidir. (Pecqueur, 2002: 23-25)

Her ne kadar "hiçbir zaman tamamen endojen değildir" diye bir iddia edilemez (Quéré, 1987: 32) veya Fourquet'in paradoksal formülünü kullanmak (1988: 77), " endojen yerel kalkınma bile bir şekilde dışsaldır "ve" ekonomik ve kültürel modernite testi her zaman bir kimlik ve kültürel topluluk kaybına para verir ", yerel kalkınmanın Her şeyden önce, içsel, yerel bir dinamik var. Bu dinamik, ilerlemekte olan ortak bir hedef için yerel güçlerin ve potansiyellerin bir havuzunu oluşturmayı varsayar. Bu nedenle yerel kalkınma bu Burkinabe atasözünde özetlenebilir: *Karınca bir araya geldiğinde bir fil taşıyabilirler* (Favreau, 2005: xi). Yerelden gelişme köklerinin başlaması ve tüm çalışmaların bunu hesaba katması önemlidir.

1.4.3. Göçmen

Göçmen fenomeni, genellikle, bireyin ev ortamını geçici veya kalıcı olarak yerleştiği başka bir ortam için terk ettiği bir dizi süreç olarak algılanır. Bu fenomeni gözlemlediğimiz açıya bağlı olarak, göç veya göçten söz edebiliriz. Aslında, göç, çevresini başka bir çevreye yerleştirmek için bırakma eylemi olarak

tanımlanır, bu eylem başlangıç alanından algılanır ve analiz edilir. Göç aynı eylemi ifade eder, ancak ev sahibi ülke veya toplum açısından da algılanır.

Göç fenomeni içsel veya uluslararası olabilir. İç göç, aynı ülke içinde bir topluluktan diğerine insanların hareketini içerir. Bu genellikle ülkenin bölgelerindeki eşitsiz doğal kaynak bağışlarının veya bu kaynakların dengesiz bir dağılımının sonucudur. Bu, yaşam koşullarını iyileştirmek için insanları ülkenin en zengin bölgelerine göç etmeye zorlamaktadır. Diğer nedenler arasında doğal afetler, savaşlar vb. Aynı zamanda bu ülke içindeki hareketleri açıklayabilir. Uluslararası göç, bireylerin bir ülke veya bölgeden diğerine hareketi olarak tanımlanmaktadır. Onların sebepleri, siyasi nedenlerin eklenebileceği iç göçlerin nedenleriyle aynıdır. 2017 yılında dünyada 258 milyon uluslararası göçmen olduğu tahmin edilmektedir ve bu göçmenlerin %89'u veya %61'i gelişmekte olan ülkelere dendir (Birleşmiş Milletler, 2017: 1).

Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre, göçmen "uluslararası bir sınırı geçen ya da hareket eden ya da hareket eden ya da normal ikamet ettiği yerinden uzak bir ülkeye taşınan herhangi bir kimseye, (1) kişinin yasal statüsü; (2) hareketinin gönüllü olup olmadığını; (3) yerinden edilmesinin sebepleri ne olursa olsun; veya (4) kalış süresine bakılmaksızın. IOM, göçmenlere ve göçle ilgili konulara ve ilgili Devletlerle anlaşmaya varılarak uluslararası göçmenlik hizmetlerine ihtiyaç duyan göçmenlere odaklanmaktadır "(IOM, 2018: 13).

"Uluslararası göçmen" için evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım olmamasına rağmen, bu terim, alışılmış ikamet ülkesini değiştiren bir kişi olarak istatistiksel amaçlar için tanımlanmıştır. Uzun süreli göçmen, en az bir yıl süreyle farklı bir ülkeye taşınan bir kişiyi, kısa süreli göçmen ise en az üç ay boyunca bir ülkeye taşınan bir kişiyi ifade eder (Birleşmiş Milletler, 1998). Bu tanımlara göre çoğu mülteci göçmen olmasına rağmen, mültecilerin ayrı bir yasal çerçeveye tabi oldukları unutulmamalıdır. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, mülteciyi, ırkı, dini, milliyetini sosyal grup veya siyasi görüşleri ve belirli bir üyeliğinden dolayı haklı olarak zulümden korkan herhangi bir kişi olarak milliyetine sahip olduğu ülke dışındadır ve bu korkusundan dolayı giden ülkenin korunmasını talep etmek eden olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler, 1951).

Bu tezde, “göçmen” olarak adlandırılan herhangi bir kişi, menşe ortamını ülkesinden başka bir ortama yerleştirmek için terk etti. Özellikle, bu çalışmada adı geçen Orta Togo Bölge’den gelen göçmenler, esas olarak, bu bölgenin beş vilayetinden Togo sınırları dışında yaşayan kadın ve erkeklerdir. Bu göçmenler birinci veya ikinci nesil olabilir. İlk neslin göçmenleri, aslında orijinal çevrelerinde başka bir çevreye yerleşmeye başladıkları yerde doğmuş göçmenlerdir. İkinci kuşak göçmenler ise kökenleri dışındaki bir ortamda doğup yaşayan insanlardır.

II. Araştırma Yöntemi ve Fiziksel Çerçevesi

Tezin bu bölümü kullanılan yöntemi açıklamaktadır ve araştırmanın fiziksel çerçevesini belirlemektedir. Yöntem, iyi tanımlandığı ve uygulandığı sürece, bilimsel araştırmanın çok önemli bir parçasıdır, toplanan veriler güvenilir olacak ve mümkün olduğunca gerçeği yansıtacaktır. Bu nedenle yöntem, bir araştırmacının araştırma sonuçlarına ulaşmak ve daha önce belirtilen varsayımları doğrulamak için kullandığı yöntem ve tekniklerdir. Araştırmanın fiziksel çerçevesi tanımına gelince, çalışma ortamı hakkında gerekli detayları vermektedir. Sosyolog için fiziksel çerçevesi önemlidir, çünkü sosyal gerçekler somuttur ve zaman ve mekânda konumlandırılmalıdır. Bu bölüm bu nedenle araştırma temasını anlama ve açıklamada önemlidir.

II.1. Araştırma Yöntemi

Metodoloji, bu çalışmada kullanılan diasporanın yerel kalkınmaya katkısını analiz etmek için mümkün olan en objektif sonuçları üretmek için kullanılan tüm yöntemleri açıklamaktadır. Araştırma yöntemi, toplumsal olayın seviyelerini (mikro seviye, makro seviye vb.), çalışma örnekleminin seçimini, tüm veri toplama sürecini ve çalışmanın değişkenlerini ve göstergelerini belirlemektedir.

A. Araştırma Seviyeleri

Bu araştırmada üç analiz düzeyini dikkate alındı: mikro, meso (topluluk düzeyi) ve makro düzeyi.

Mikro düzeyinde, nitel verilerin toplanması ve analizi yoluyla bu çalışma, bir yandan, göçmenlerin parasal ve parasal olmayan transferlerinin ailelerinin ve akrabaların yaşam koşullarına olumlu etkilerini belirlemektedir. Hane halkı hangi akılda bu sevkiyatları almaktır? Diaspora fonları nasıl kullanılır? Yararlanıcıların yaşamları üzerinde gerçek bir etkisi var mıdır? Yerel halkın gelir getirici faaliyetleri için diğer finansman kaynakları nelerdir? Yerel halkın stratejileri sürdürülebilir midir? Bunlar, bu çalışmanın cevaplamaya çalıştığı bazı sorulardır. Buradaki amaç, yerel aktörlerin kendi yaşam koşullarını iyileştirme konusundaki bireysel kapasitelerini vurgulamak; Onlarda girişimcilik potansiyelini ve neo-liberal küreselleşmeyle başa çıkma veya entegre etme yeteneklerini belirlemektir. Öte yandan, toplanan veriler, diaspora eylemlerinin toplum gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu anlamaya yardımcı olmaktadır. Burada, OTB'nin nüfusu düzeyinde toplanan nicel ve nitel veriler, diasporanın eylemleriyle ilgili algı ve tutumları açıklamayı mümkün kılmaktadır.

Meso-sosyal düzeyde, diasporanın diğer yerel kalkınma aktörleriyle ilişkilerini analiz etmektir. OTB'de bu yerel aktörler STK'lar ve yerel dernekler, Mahalle Kalkınma Komiteleri (MKK) ve Köy Kalkınma Komiteleri (KKK), köy grupları ve kadın dernekleri, kısacası yerel Ekonomi Sosyal ve Dayanışma (ESD) aktörleri. ESD'nin aktörleri diasporayı nasıl algılamaktadırlar? Kendi kalkınma potansiyelinin gerçekten farkındalar mı ve bu potansiyeli nasıl değerlendirebilmektelerdir? Göçmenlerle yeterince işbirliği yapmaktalar mıdır?

Son olarak, makro-sosyal düzeyde, ulusal kalkınma politikalarını, diasporanın ve diğer yerel kalkınma aktörlerinin devletle olan ilişkilerini analiz ettik. Togo Devleti, ulusal ve bölgesel kalkınma planları aracılığıyla 2000'li yılların başından beri gelişme stratejileri geliştirmiştir. Ulusal kalkınma programları olan DSRPC (2009-2013), SCAPE (2013-2017) ve PND'ye (2018-2022), Togo'nun ulusal kalkınma politikaları nadiren yerel aktörlerin, özellikle diasporanın ekonomik ve

sosyal potansiyelini dikkate almaktadır. 2015'te ilk ulusal göçmen profili oluşturursa da, devlet ile Togolu diasporası arasındaki ilişkinin sorunlu kaldığı vurgulanmalıdır. Bu çalışma tarafından toplanan veriler bu ilişkileri açıklamaya çalışmaktadır.

B. Örneklem

Veri toplama, bir araştırma sürecinde önemli bir adımdır. İyi yürütülürse, parmağın sosyolojik gerçekliğine dokunmayı ve bütünüyle onu anlamayı sağlamaktadır. Bu veri toplama çalışmanın ilgilen halkın bir örneğini ilgilendirebilmektedir. Aslında örneklem, araştırmacının verileri toplayacağı nüfusun bir kısmını metodik ve bilimsel olarak çıkarmayı mümkün kılmaktadır.

Bu çalışmanın fiziksel çerçevesi, Orta Togo Bölgesi'dir. Bu bölge, Blitta, Mô Ovası, Sotouboua, Tchamba ve Tchaoudjo eyaleti olan beş (5) eyaletten oluşmaktadır. 2010 yılında, OTB'si, kadınların %50.08'i ve erkeklerin %49.92'si olan 617.871 nüfusa eşit bir toplam nüfusa sahiptir (4. RGPH, 2011: 30). Veri toplama, beş (5) vilayetin üçünden (3) oluşmuştur: Blitta, Tchamba ve Tchaoudjo eyaleti. Bu üç eyaleti seçiminin çeşitli gerekçeleri ve sebepleri vardır. Nitekim, çeşitli akademik çalışmalara göre (Idrissou, 2010; Bila, 2011; Rouch, 1956: 27; Barbier, 1986: 68-83) Tchaoudjo ve Tchamba illeri, bölgedeki en fazla göçmene sahip olan iki eyalettir. Bu tercihlerin seçimi böylece diaspora ile ilgili verilerin toplanmasını mümkün kılabilir. Blitta vilayetine gelince, bölgenin en kalabalık ikinci vilayettir ve aşırı güneyde konumlanmıştır. Üç valilikte toplanan veriler, nüfusun çeşitliliğini çeşitli düzeylerde hesaba katmayı mümkün kılmaktadır. Etnik-kültürel düzeyde, Tchaoudjo eyaletinde çoğunlukla, Tem kabile, Tchamba eyaletinde, çoğunlukla Tchamba kabile ve Blitta eyaletinde, esasen Kabye kabile yaşamaktadır.

4. nüfus sayımının verilerine göre (2011: 31-32), Tchaoudjo eyaletinin toplam nüfusu 190.114 kişi, Blitta eyaletinin nüfusun toplamı ise 137.658 ve Tchamba eyaletin nüfusun toplamı 131.674'tür. Dolayısıyla, çalışmamızın ilgileneceği toplam nüfus 459.446 kişidir. Bununla birlikte, tüm bu çalışma ilgilene nüfus kaplamanın imkansızlığında bir örnek alınmıştır. Tanımlanan örneklem oranı %0,1'dir. Bu

oranın seçimi, anket nüfusun oldukça büyük olması ve yüksek oranın çok büyük bir örneğe yol açması nedeniyle haklı çıkmaktadır.

Farklı bölgelerden örnekler şöyle hesaplandı:

$$\text{Tchaoudjo} = \frac{190.114 \times 0.1}{100} \quad 190, 11 = 190 \text{ kişi}$$

$$\text{Blitta} = \frac{137.658 \times 0,1}{100} \quad 137, 65 = 138 \text{ kişi}$$

$$\text{Tchamba} = \frac{131.674 \times 0.1}{100} \quad 131.67 = 132 \text{ kişi}$$

Toplam : $190 + 138 + 132 = 460$ kişi.

Dolayısıyla anket, Tchaoudjo eyaletinde 190 kişiye, Blitta eyaletinde 138 kişiye ve Tchamba eyaletinde 132 kişiye, tüm cinsiyette uygulanmıştır. Bu, ankete katılacak 460 kişiden oluşan toplam bir örneği vermektedir. Bu 460 kişiden toplanan veriler, tüm OTB'ne geneleme yapmıştır.

C. Veri Toplaması

Bu çalışma belgesel, nicel ve nitel verileri dikkate almıştır. Belgesel veriler ampirik ve teorik çalışmalardan, çalışma raporlarından, idari dokümanlardan vb. toplanır. Nicel veriler alan araştırmasından gelir ve nicel bilgilerin vurgulanmasına yardımcı olmaktadır. Nitel veriler ise nicel ve belgesel verileri derinleştirmekte ve tamamlamaktadır.

- **Belgesel Verilerin Toplaması ve Kullanılması**

Belgesel verilerin toplanması ve kullanması bir ön çalışmaydı. Batı Afrika'daki ve hatta Togo'daki diasporanın katkısı konusundaki mevcut çalışmaları analiz etmeyi sağladı. Aynı zamanda, bu konuyla ilgilenilmeyen hususları ya da eğer öyleyse, yetersizlikleri ve tartışılabilir noktaları görme meselesidir. Bu aşamada, ampirik çalışma esasen araştırılmıştır, çünkü az ya da çok soyut teori ve sosyolojik gerçekliğin kavramlarından çok uzak olduğundan, bu ampirik çalışmalar, gerçekliği zeminde vurgulamayı ve bütünüyle sosyolojik bir gerçeği vurgulamayı hak etmektedir. Bununla birlikte, bu çalışma, birçok yazarın, çoğu zaman, derinlemesine analiz etmeden, yalnızca toplumsal aktörlerin yerdeki tutumlarına ve algılarına bağlı olan sürece, analizin yetersizliğinden mustarıptır. Bu durumun üstesinden gelmek, bu çalışmanın eleştirel ve nesnel bir analiz ruhu ile çalışma konusuyla ilgili ampirik çalışmaları kullanmasıdır.

Araştırma raporları, resmî belgeler, karşılaştırmalı çalışmalar vb. gibi diğer belgesel kaynaklar ile ilgili olarak eleştirel olarak gözden geçirilmiş ve bu çalışmanın analizine temel teşkil eden istatistiksel veriler sağlanmıştır.

- **Nitel Verilerin Toplaması**

Organize ve yapılandırılmış mülakat sorular ile yapıldı (bkz. Ek 3). Niteliksel veriler göçmen ailelerden, göçmenlerin kendisinden, yerel kalkınma aktörlerinden ve yerel ve ulusal devlet temsilcilerinden toplanmıştır.

Aslında, göçmenler ve aileleri düzeyinde, OTB'den gelen göçmenlerin parasal ve parasal olmayan katkıları hakkında bilgi veren bir veri toplama sorunu. Bu katkının aile üyeleri tarafından nasıl algılandığı ve bunlardan yaptıkları farklı

kullanımlar hakkında bilgi vermektedir. Bu veriler sayesinde, bu çalışma göçmenlerin gönderdiği paranın yatırıldığı sektörleri anlamaya çalışmıştır. Ayrıca, bu sektörlerin üretken olup olmadığı ve bu fonların ailenin ve toplumun hayatında meydana getirdiği gerçek değişikliklerin neler olduğu sorusu gündeme getirildi. Bu çalışma aynı zamanda bu nitel veriler, göçmenlerin yerel (veya toplum) kalkınmaya katkısının bireysel olarak da – yerel girişimcilik veya yerel ekonomiyi artırmaya yardımcı olan kişisel projeler – veya toplu olarak – göçmenlerin kendilerini derneklere ayırmalarını ve STK'lar yörelerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadırlar – anlamaya çalışmaktadır.

Yerel kalkınma aktörlerinden toplanan veriler, eylemlerini ve kalkınma girişimlerinin mantığını anlamayı mümkün kılmıştır. Nitekim, hemen hemen tüm yerel kalkınma aktörleri, fırsat ve fırsata sahip olmaları durumunda, diaspora ile birlikte çalışmak potansiyelleri varmış. Böylece, onlarla yapılan görüşmeler, diaspora ile ilişkilerinin doğasını, zorluklarla veya engelleri, göçmenleri ile daha iyi bir işbirliğine ve alandaki işleyiş mantığını anlamayı mümkün kılmıştır.

Görüşmeler ortalama 30 ila 45 dakika sürmüştür. Fransızca ya da yerel dillerde (Tem, tchamba veya kabyè dilleri) yapıldı. Fransızca ve Tem dilinde yapılan görüşmeler doğrudan kendimiz tarafından yapıldı. Diğer dillerde (Kabyè, Tchamba, Kamboli, vb.) yapılanlar için tercüman kullanımı gerekiyordu çünkü o dilleri sahip değiliz. Tüm görüşmeler bir ses kaydı cihazı kullanılarak kaydedildi ve konuşmaların metni, mülakatları tamamlandıktan sonra yazıldı.

Toplam olarak, elli üç kişi ile mülakat yaptık. O 53 kişiden 47 erkek ve 6 kadın, 22 dernek ve STK başkanı, 5 Belediye Başkanı ve yardımcıları, 12 bölgede çalışan devlet memuru ve 14 kişi kendi mikro şirketi kuran ve yöneten kişidir.

• Nicel Verilerin Toplaması

Dört ana bölümde yapılandırılmış bir anket formu ile yapıldı: katılımcıların hakkında bilgileri, yerel kalkınma aktörlerine karşı tutum ve algılamalar, halkın diaspora eylemleri için temasa yönelik tutum ve algıları ve son olarak da diasporanın yerel kalkınmaya daha iyi bir katkısı hakkında beklentiler (bkz. Ek 4).

Ankete katılanların belirlenmesi, hedef nüfusun sosyo-demografik özelliklerini vurgulamayı mümkün kılmıştır. Yanıt verenler hakkında genel bir fikir verir ve onları tanımlamaya fırsat vermektedir. Katılımcıların yerel kalkınma aktörlerine yönelik tutumları ve algıları hakkındaki bölüm, nüfusun yerel projelere katılıp katılmadığının, halkın yerel kalkınma ve yerel aktörlerin algılarının yerel projelerde yer alıp almadığının anlaşılmasını mümkün kılmaktadır. Bu aktörler arasında diaspora da sayabilmekteyiz. Bu nedenle, üçüncü bölüm, ankete katılımcılar diaspora ve eylemlerine yönelik tutum ve algıları hakkında önemli veriler sunmaktadır. Halk diasporayı nasıl algılamaktadır? Göçmenlerin eylemlerini nasıl değerlendirmektedir? Diasporanın toplumlarının gelişimine katkısına engelliler ne olduğunu düşünmektedirler? Bu sorular, anket formun üçüncü bölümünün cevaplar vermesi içindir. Son olarak dördüncü bölüm, diasporanın OTB'nin yerel kalkınmasına katkısının iyileştirilmesi için öneriler toplanmasına fırsat vermektedir.

Anketin bu bölümlerinin tamamı bağımsız değişkenler ve bağımlı değişkenler alınarak geliştirilmiştir.

Ek olarak, sahada veri toplamada bazı zorluklarla karşılaştık. Gerçekten de, 17 Ağustos 2017'den bu yana, Togo büyük bir sosyo-politik krizle karşı karşıyadır. Gösteriler ülkenin bazı şehirlerinde özellikle OTB'de gerçekleşti. Sokodé şehri ve çevresi, Kasım ve Aralık 2017 aylarında kuşatıldı. Bu durum binlerce insanın diğer şehirlere ve hatta komşu ülkelere kaçmasına neden oldu. Öte yandan, bu durum, toplumda hâkim olan güvensizlik nedeniyle birkaç kez gözden geçirmemiz gereken veri toplama programımızı gerçekten etkiledi. Ayrıca, bir zamanlar sahada – Ocak ve Şubat 2018 ayları boyunca – yerel halkı şüpheli ve rezerve edildiğinden, veri toplamada çok fazla zorluk yaşadık. Bazı durumlarda, katılımcının kendisini özgürce ifade etmesine izin vermek için konuşmayı kaydetmemeye zorlandık. Bu gibi durumlarda görüşmeler devam ederken not aldık. Ayrıca, bu çalışmadaki bireysel görüşmelerden alıntılarının çoğunun isimsiz olduğu ve bu da çoğu katılımcının bir gereği olduğu belirtilmelidir. Kısacası, zorluklar çoktu ancak bu çalışmayı sona erene kadar yapmamızı engellemedi.

Ç. Değişkenler ve Göstergeler

Değişkenler, açıklanmış ve açıklayıcı değişkenlerden oluşmaktadır. Göstergeler ise, açıklayıcı değişkenlerin her biri ile ilişkilidir.

- **Açıklanmış Değişkenler**

Bu çalışmada, açıklanmış veya bağımlı değişken yerel kalkınmadır. Nitekim, bu çalışma OTB'inde yerel kalkınmayı açıklamayı amaçlamaktadır. Togo Devleti, ulusal kalkınmanın ana planlayıcısıdır. Ancak, 1990'ların sonundan itibaren, YUP'leri ve kalkınmanın "tasavvur edilmesini" takiben, Afrika ülkeleri yavaş yavaş kalktıları alandan uluslararası ve yerel aktörlere çekildiler. Kalkınmanın bu yeni aktörleri arasında, 2000'li yılların başından bu yana, birçok ülkede önemli bir rol oynama haline gelen diasporada bir artış olmuştur. Bu nedenle, bu çalışma Togo'daki yerel kalkınmayı diasporanın eylemleriyle açıklamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, menşe toplumların gelişmesinin yalnızca göçmenlerin ve hatta yerel kalkınma aktörlerinin korunması olmadığı unutulmamalıdır. Bunların katkısı temel olarak ulusal kalkınma politikalarına bir tamamlayıcıdır.

- **Açıklayıcı Değişkenler**

Bu çalışmada açıklayıcı değişkenler, diasporanın tüm eylemleridir. Bu değişkenler birkaç seviyede analiz edebilmekteyiz:

- ❖ **Mikro-Sosyal Açıklayıcı Değişkenler**

Bunlar, göçmenlerin ülkede kalan aile üyelerinin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan parasal ve parasal olmayan transferlerdir. Yaşam koşulların gelişmesi, bir yandan yaşam kalitesinin artmasına, diğer yandan hane halkının ekonomik durumunun iyileşmesine neden olabilmektedir. İkinci durumda, ülkedeki geri kalan aile üyelerin faydalandığı para, kendi GGF'i kurmak veya güçlendirmek için sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca, alınan fonların bir GGF'ye yatırıldığı zaman, bölgedeki küçük işlerin kurmasına, vergilerin ödenmesine, emlak altyapısının

modernize edilmesine, kısacası yerel ekonominin yeniden canlandırmasına katkıda bulunmaya başladığını da söyleyebiliriz.

➤ İlişkili Göstergeler:

Alınan paranın miktarı, paranın alınma sıklığı, GGF tarafından üretilen kar, bölgede kurulan işlerin sayısı, GGF'nin sermayenin değişmesi.

❖ **Meso-Sosyal Açıklayıcı Değişkenler**

Burada, göçmenlerin kendi yerel toplulukların gelişimine katkısını açıklayan değişkenleri bulabilmekteyiz: OTB'de göçmenlerin tarafından gerçekleşen kalkınma projeleri, göçmenlerin aileleri tarafından kurulmuş mikro işletmeler ve şirketler sayesinde toplumda işlerin kurması, diasporanın kalkınma yerel aktörleriyle işbirliği; diasporanın topluluk projelerine halkın katılımı; vs.

➤ İlişkili Göstergeler

Göçmenler tarafından gerçekleşen kalkınma projelerin sayısı; göçmen aileri tarafından kurulmuş olan iş sayısı; göçmen örgütleri ile işbirliği yapan yerel aktörlerin sayısı; halkın diaspora tarafından yapılan topluluk projelerine katılım sıklığı ve seviyesi; vs.

❖ **Makro-Sosyal Değişkenler**

Bu tür değişkenler, OTB'nin kalkınmasını amaçlayan veya ulusal kalkınma politikalarının güçlendirilmesine katkıda bulunan diasporanın eylemlerini bir araya getirmektedir: Göçmenler tarafından gerçekleştiren ulusal kalkınma projeleri; göçmen örgütleri ile Devlet arasında işbirliği; göçmenlerin bölgesel ya da ulusal kararlar alma sürecine katılımı; ulusal ya da bölgesel kalkınma planlama sürecinde göçmenlerin önemi

➤ İlişkili Göstergeler

Göçmenlerin tarafından gerçekleştiren ulusal kalkınma projelerin sayısı; göçmen örgütleri ile Devlet arasında işbirliği seviyesi; ulusal kalkınma projeleri gerçekleştirme sürecine katılan göçmen örgütlerin sayısı; göçmenlerin bölgesel ya da ulusal kararlar

alma sürecine katılım seviyesi; ulusal ya da bölgesel kalkınma planlama sürecinde göçmenlerin önemi seviyesi.

II.2. Araştırmanın Fiziksel Çerçevesi

Bu çalışmanın fiziksel çerçevesi Orta Togo Bölgesi'dir (OTB). Bu bölge, Togo'nun merkezinde bulunmakta ve ülkenin en az nüfuslu olan bölgesidir (4RGPH, 2010: 30). OTB ile ilgili bilgileri analiz etmeden, Togo hakkında birkaç genel bilgi ortaya koymak gerekmektedir.

II.2.1. Togo Hakkında Genel Bilgileri

Togo, Batı Afrika sahilinde 56.600 km² alana sahip bir ülkedir. Kuzey ile Burkina Faso, Güney ile Atlantik Okyanusu, Doğu ile Benin ve Batı ile Gana sınırlıdır. Ülkede altı (06) idari bölge ve otuz dokuz (39) eyaleti bulunmaktadır. Alınan önlemlere, özellikle Ulusal Merkezileşme Konsolidasyonu Programının (PNCD) geliştirilmesi ve uygulanmasına rağmen, merkezileşme süreci gerçekleştirememektedir. 1998 Merkezileşme Yasası ve 2007 uygulama mevzuatı ile sağlanan Bölgesel Toplulukları Destekleme Fonu (FACT) henüz uygulanmamaktadır. 4RGPH'nin (2010) sonuçlarına göre, 2010 yılında, Togo halkın %48,6'sının erkek, %51,4'ünün kadın olup 6,2 milyon nüfusu sahip olmaktadır. Nüfusun yaş grubuna göre dağılımı (nüfusun %42'si 15 yaşın altında ve %4,2'si 60 yaşın üzerinde) Togo'nun oldukça genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir.

Ek olarak, Togo nüfusunu karakterize eden, ülke genelinde eşit olmayan dağılımdır. Aslında, nüfusunun %41,7'si Maritime Bölgesinde ve sadece %10,1'i Orta Bölge'de yaşamaktadır. Nüfusun %62,3'ü kırsal bölgelerde, %37,7'si kentsel bölgelerde yaşamaktadır. Maritime Bölgesi ülkenin en kentleşmiş bölgesidir çünkü şehir sakinlerinin %43,8'ine toplamaktadır. En az kentleşmiş bölge Savannah Bölgesi'dir (%14,1). Togo'da, doğumda beklenen yaşam süresi 2013 yılında 63,3 yıl olarak hesaplandı.

1990'dan itibaren, siyasi çok partiden sonra meydana gelen sosyo-politik kriz ve çatışmalar, ülke ekonomisinin bozulmasına katkıda bulunmuştur. Bu durumda, kişi başına hacmi 1990 ile 2005 arasında beşe bölünmüş olan Resmi Kalkınma Yardımlarının (ODA) azaltılmasıyla daha da artmıştır. O zamandan beri, Togo'da sosyo-ekonomik yaşamın iyileştirilmesi için ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, özellikle kurumsal ve anayasal reformlarla siyasi alanda birçok şey yapılmalıdır.

Ulusal düzeyde, yoksulluk 2006 ile 2015 arasında azalmıştır. INSEED istatistiklerine göre (2016: 15), yoksulluğun etkisi, 2006'da %61,7'ydi; 2011'de %58,7'yi ve 2015'te %55,1'e düşmüştür. Yaşam alanında yapılan analize göre, üç yıl boyunca yoksulluğun kırsal bölgelerde kentsel bölgelere göre daha belirgin olduğunu göstermektedir. 2015 yılında yoksulluk etkisi kırsal bölgelerde %68,7 iken, kentsel bölgelerde %37,9, başkent Lomé'de %34,8'dir. Yoksulluğun katkısı, kırsal bölgelerde, 2006 yılında, 2015 yılında olduğu gibi, 2006 yılında da kentsel bölgelerden daha yüksektir.

Yoksulluk çok boyutlu bir fenomendir. Genel olarak, üç yaklaşımda incelenmektedir: parasal yaklaşım, yaşam koşullarına dayalı yaklaşım (parasal olmayan yaklaşım) ve yoksulların kendi yoksulluk algısına dayanan yaklaşım veya öznel yoksulluk yaklaşımı. Birçok çalışmalara göre, 2006 ve 2011 yılları arasında Togo'da yoksulluğun azaldığını göstermiştir. Ancak, tüm bölgeler yoksulluğun aynı oranda düşüşünü yaşamamıştır. Lomé şehrinde 2006'da %32,8'den 2011'de %27,2'ye, Kara Bölgesi'nde ise %74,2'den %68,4'e ve özellikle düşüşün en önemli olduğu Maritime Bölgesinde %67,1'den %53,9'a düşmüştür. Öte yandan, aynı dönemde, Plateaux Bölgesi'ndeki yoksulluk %61,1'den %64,7'ye, Orta Bölge'sinde %74,6'dan % 80,2'ye ve 2006'da %86,7'den %90,8'e yükselen Savannah Bölgesinde artmıştır (DGSCN, 2012: 13). Bununla birlikte, 2011-2015 yılları arasında Lomé'de yoksulluk oranının %6,3 diğer şehirlerde ise %6,8 kırsal kesimde ise %4,7 oranında azaldığını belirlenmiştir (INSEED, 2016: 15).

Yoksulluğun coğrafyasına göre, en yoksul bölgelerin ülkenin kuzey ve orta bölgeler olduğunu göstermektedir. En yoksul on ilden dokuzu, Savannah bölgesinin beş eyaleti de dâhil olmak üzere bölgenin bu bölümünde bulunmaktadır: Kpendjal

(%96.2), Tandjoaré (% 94.5), Oti (% 91.7), Ton (% 87.6) ve Cinkassé (% 85.0), Orta Bölge'sindeki beş eyaletten üçü: Mô (% 87.9), Blitta (% 79.6) ve Tchamba (% 78.0)., Kara bölgesinin yedi vilayetinin bir ili: Dankpen (% 78.0), Plateaux bölgesinin on iki eyaletinden biri: Akébou (% 77.5).

Parasal olmayan yoksulluk, temel sosyal hizmetlere erişim eksikliği ile açıklanabilen çok boyutlu bir şeydir. Böylece, “çok boyutlu” yoksul olan halk oranı 2006'da %59.4'ten 2010'da %51.9'a geri gelmiştir, bu puan 8 puanlık bir düşüş gösterdi. Kentsel bölgelerde 7,2 puanlık bir düşüşle %33'ten %25,8'e çıkmıştır. Kırsal bölgelerdeki azalma %76'dan %67.6'ya, 8,4 puanlık azalışlardan daha büyüktür. Bölgesel düzeyde, gelir yoksulluğu oranının aksine, çok boyutlu yoksulluk oranı tüm bölgelerde azalmıştır.

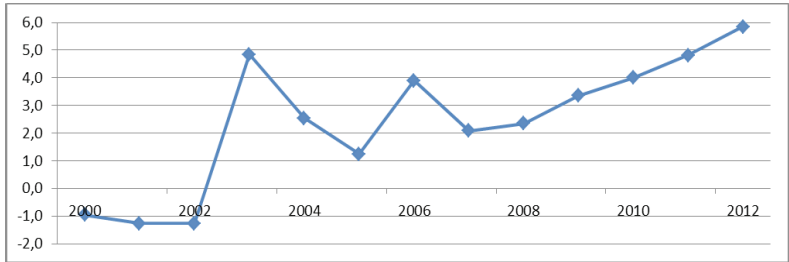
Parasal ve parasal olmayan yoksulluk yaklaşımları, bu karmaşık ve kavranması zor olgunun çoklu boyutlarını tam olarak dikkate almamaktadır. İnsanların yoksulluk ile ilgili algısı, çeşitli yönlerini tamamlamaya ve daha iyi anlamasına yardımcı olmaktadır. İki QUIBB anketinde (2006 ve 2011) hanelerde, 1-8 arasında kendi iyiliği ile ilgili değerlendirmelerini yaptırmaktadır (1 seviye en yoksul ve 6 seviye en zengin). Sonuçların analizi, ulusal düzeyde, hanelerin %81,4'ünün kendilerini çok fakir ve yoksul olarak gördüğünü göstermektedir (ölçek 1 ve 2); %14,3'ü orta derecede zengin ve %1,1'i kendilerini zengin ve çok zengin olarak değerlendirmektedir (5 ve 6 seviye). İkamet alanına bağlı olarak, kentsel bölgelerdeki hanelerin %79,9'u ve kırsal bölgelerdeki hanelerin %83,5'i çok yoksul ve yoksul olduğunu bildirmektedir. Bölgelere gelince, kendilerini yoksul olarak tanımlayan haneler, Savannas (%90.5) ve Maritime (%84.7) bölgelerinde yer almaktadır (SCAPE, 2013: 35).

Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında, insani gelişme endeksi 2010 yılında 0.452'den 2012'de 0.459'a yükseldi ve Togo 197 ülkeden 159. sıradadır. 2007'den bu yana gözlenen ekonomik büyümenin hızlanması, 2000'den 2002'ye kadar olan dönemi karakterize eden negatif GSYİH büyüme oranlarının aşamasından sonra da devam etmiştir. Güncel olan istatistiklere göre, Togo ekonomisinin büyümeye

döndüğünü göstermektedir. Nitekim 2010 yılında %4 olan GSYİH büyüme oranı ilk kez 2011 yılında % 4,8'e yükselip 2012'de % 5,9'a ulaşmaktadır.

Togo halkı oldukça hareketlidir. İnsanlar, kırsal bölgelerden kentlere ve aynı zamanda yurtdışına ekonomik fırsatlara göre sürekli göç etmektedir. Düşük net gelir, verimli toprak kıtlığı ve temel sosyal altyapıya yetersiz erişim dâhil olmak üzere kırsal yoksulluğu ile karşı karşıya kalan gençler gittikçe artan oranda şehirler için kendi bölgelerden ayrılmaktadırlar. Kırsal göçün doğrudan bir sonucu olarak, kırsal bölgelerde 60 yaş ve üzerindeki nüfusun önemli bir kısmı bulunmaktadır.

Şekil 1: Togo'nun 2000-2012 arası GSYİH'si Büyüme Hızı

Kaynak: Togo Ekonomi Genel Kurumu, 2013

İç göçün ötesinde, yabancı ülkelere önemli bir göç hareketi vardır. Togo Dışişleri Müdürlüğü (DTE), 2012 yılında Togo'nun diasporasının 1,5 ila 2 milyon kişi arasında olduğunu tahmin etmektedir. Bu göçmenlerin çoğu Afrika ülkelerinde yaşamaktadır (Safiou Radji, 2013: 15). Togo'nun esas olarak, özellikle Batı Afrika ülkelerine bir göç ülkesi olduğu söylenebilir (bkz. Harita no.2). Göçmenlerin yurtdışından ekonomik katkısı gittikçe daha fazla tanınmaktadır. Batı Afrika Ülkeleri Merkez Bankası (BAÜMB) tarafından 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Togolu göçmenler tarafından 2000-2010 yılları arasında yaklaşık 1 milyar 700 USD

gönderilmiştir (SCAPE, 2013: 11-12). Bu gelirler, bu dönemde brüt harcanabilir gelirin %1,2'den % 8,9'a yükselmesine katkıda bulundu ve 2010 yılında GSYİH'nın % 9,7'sini temsil etmiştir. Bu para transferler, Togo'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımların ortalama 2 ila 4 katı olup, borç üretmeyen dış finansmandır. Genel olarak sosyal hizmetlere erişimin iyileştirilmesine ve yoksullukla mücadeleye katkıda bulunmaktadır.

Bu harita, Batı Afrika ülkeleri arasındaki göç akışını göstermektedir. Togo'nun bir göç ülkesi olduğu açıktır. Togo'dan gelen göç akımları Gabon, Fildişi Sahili, Gana ve Nijerya'ya gitmektedir. Bununla birlikte, aslında çok önemli miktarda göçmenler değil, küçük ama düzenli göç akımlarıdır. Genel olarak, Batı Afrika komşu ülkelerinde yaşayan Togolu, geleneksel ve ulusal festivaller ve diğer törenler için düzenli olarak kendi ülkelerine geri dönmektedir. Aileleriyle yakın ilişkiler kurmakta ve yoğun uluslararası faaliyetler yürütmektedirler.

OTB en göç verilen bölgelerinden biri olduğu belirtilmelidir. Ülkenin güneyde olan şehirlere veya diğer ülkelere göç eden, okuryazarlar veya okuma yazma bilmeyenler için önemli bir başlangıç noktasıdır.

II.2.2. Orta Togo Bölgesi Hakkında Genel Bilgileri

Bu çalışmada analiz edilen OTB ile ilgili fiziksel ve insan verileri temel olarak ve resmi araştırmalardan gelmektedir. Bu araştırmalar, 4. Genel Nüfus ve Habitat Genel Sayımı (GNHGS4), Togo'daki Göçmen Profili Araştırması (K. Segniagbeto ve S. Kossi, 2015), Bölgesel Analiz (2013). OTB, Togo'nun oluşturduğu altı ekonomik bölgeden biridir. Ülkenin orta kesimini kaplar ve 8 ° ile 9 ° 15 'kuzey enlemi ve 0 ° 15' ile 1 ° 35 'doğu boylamı arasında tam olarak bulunmaktadır. Kuzeyde Kara Bölgesi; güneyde Plateaux Bölgesi; doğuda Benin Cumhuriyeti ve batıda Gana Cumhuriyeti ile sınırlıdır. Orta Togo Bölgesi, 13.470 km²'lik yüz ölçümü veya ulusal ölçümün %23,8'ini kapsamaktadır. 5 valiliği ve 3 tamamen işlevsel belediyesi vardır: Sokodé, Sotouboua ve Tchamba.

Tablo 1: Orta Togo Bölgesi'nin İdari Bölümü

No	İlçe	Yüzölçümü	Başkenti	Nahiye Sayısı	Köy Sayısı	Hamlet ve çiftlik sayısı
1	Tchaoudjo	2 651	Sokodé	13	84	313
2	Sotouboua	4 680	Sotouboua	16	226	171
3	Plaine du Mô	-	Djarkpanga	05	86	62
4	Tchamba	3 166	Tchamba	10	61	290
5	Blitta	2 973	Blitta	21	140	621
Toplam		13 470	Sokodé	61	511	1395

Kaynak: Bölge Planlama, Geliştirme ve Mekansal Planlama Müdürlüğü, Orta Togo Bölgesi, 2013, s.3

Bu tablo, OTB'nin, Tchaoudjo, Sotouboua, Plaine de Mô, Tchamba ve Blitta bölgeleri olan beş ilçeden oluştuğunu göstermektedir. OTB'nin baş şehri Sokodé'dir. Toplam 61 kasaba, 511 köy ve 1395 köy ve çiftliği kapsamaktadır. Bu çalışmada, OTB'nin fiziksel, insani ve kalkınma sektörleri tarafından sunulması gerekmektedir.

A. Orta Togo Bölgesi'nin Fiziksel Bilgileri

OTB'nin iklimi, iki ayrı mevsim ile karakterize edilen tropikal iklimdir:

- Kasım ayından mart ayına kadar süren oldukça şiddetli kuru mevsim. Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat ayları hava kurudur, neredeyse hiç yağış olmayıp veya yağış 50 mm'den azdır. Kasım-Şubat aylarında, *Harmattan* mevsimi, soğuk ve kuru kuzey-doğu rüzgârı, sürekli esmekte, havayı kurutmakta, buharlaşma seviyesini yükseltmekte ve gece soğuşunu vurgulamaktadır.

- Yağışlı mevsim, daha düzensiz olup, nisan-ekim aylarını kapsamaktadır. Yıl boyunca veya bir yıldan diğerine düzensiz yağışlar, tarımsal faaliyetleri engelleyen birçok sıkıntının nedeni olmaktadır.

Yağış söz konusu olduğunda, mart ayının kavurucu sıcaklığına sahip olduğu, kurak mevsim ile yağışlı mevsim arasındaki geçişi işaret ettiği belirlemek gerekmektedir. Genellikle nisan ayında fırtınalı, yağışlı mevsim şiddetli ve kısa süreli fırtınalarla Ekim ayında sona ermektedir. Çiftçilik ve ekim ile işaretlenmiş yoğun tarımsal faaliyetlerin dönemidir. Bir mevsimden diğerine maksimum yağış değişkeni ile karakterize edilmektedir. Böylece, 2005 yılında Sokodé'de 117 gün içinde 1646.1 mm yağmur yağarken, 2001 yılında 98 gün içinde 983.3 mm olmuştur. 2008 yılında, yalnızca 1031 mm yağmur kaydedilmiş. Ancak Ağustos ayında Sokodé'deki Kpondjo Nehri boyunca birkaç kere sel meydana gelmiştir. Maksimum yağış genellikle Temmuz ve Ağustos ayları arasında olmaktadır.

Yıllar arası sıcaklıklar 20 ila 32°C arasında değişmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 27°C civarında değişebilmektedir. En yüksek sıcaklığın ortalaması Mart ve Nisan ayların arasında 32°C ve *Harmattan* mevsiminde 20 °C ile en düşük değerdir. En düşük sıcaklıklar, bölgenin batı ve kuzey kesimlerinin dağlık alanlarında görülür. Günlük değişiklikler Şubat ve Mart aylarında çok önemlidir. Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları yılın en soğuk aylardır.

B. İnsan Ortamı

OTB'nin insan çerçevesi üç ana başlık altında sunulacaktır: Halkın tarihi, evrimi ve hareketleri (doğal ve göç).

B.1. Orta Togo Bölgesi'nin Nüfus ile ilgili Tarihsel Bilgileri

OTB'nin yerleşim tarihi üç ana tarihsel gerçeğe dayanmaktadır:

- Kotokoli krallığı, Benin Cumhuriyeti'ndeki mevcut Tchaoudjo (Sokodé), Assoli (Bafilo) illeri ve idari bölge olan Alédjo-Koura ile çakışmıştır. Tem halkının tarihi 17. yüzyılın başında Fada Ngourma'dan (Burkina Faso) Gourma etnik grubu göçmenleri gelmesiyle başlamıştır.

- Tabalo dağlarına yerleştikten ve yerli Koli etnik grubu ile anlaşma yaptıktan sonra, Bitcham, bazı Kabyè-Losso, Dagomba, Bariba ve Ashanti etnik gruplarının desteğiyle yüksek ovaların sömürmesine başlamıştır. 19. yüzyılda İslami topluluklar "Malwa" isimli olan Touré, Mandé, Traoré, Bako, vb. klanlar da bu bölgeye taşınmıştır. Daha sonra, bu çeşit halkların yerel "Tem" dilini benimsediği gerçek bir eritme potası olmuştur.

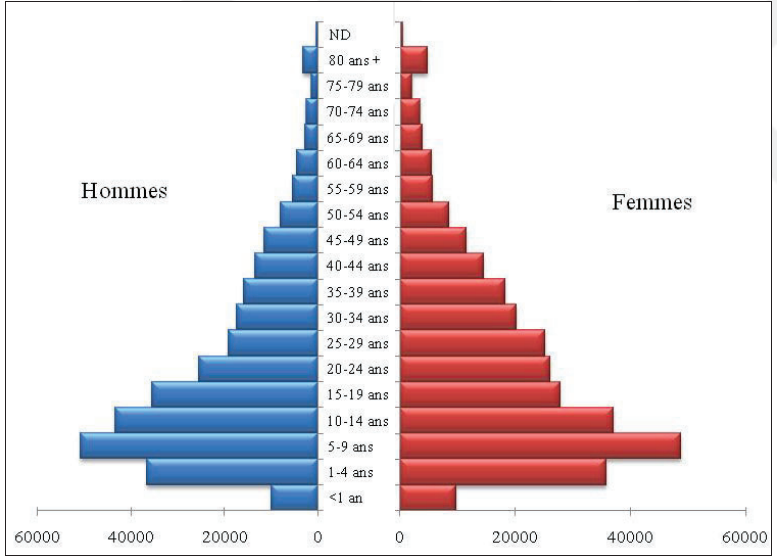
- Kabyè-Losso tarafından OTB'nin sömürgeleştirilmesi ve yerleşmesinin tarihi yirminci yüzyılda Batılı sömürgeci idaresinin altında başlamıştır. Bunun nedeni, yeterince iyi tarım arazisi olmayan Kabyè halkının demografik sıkışıklığıydı. Nitekim, sömürgecilik öncesi zamanlardaki OTB neredeyse terk edilmiştir (km² başına 0.5 nüfusa sahiptir). Aynı zamanda Kabyè bölgelerinin km² başına 100 ila 300 nüfusludur. Bu nedenle, Batılı sömürgeci yönetimi tarafından spontane bir şekilde, Kabyè-Losso göçmenleri daha iyi yaşam koşullarını bulmak için OTB'ne yerleşmiştir.

Bu üç tarihsel gerçek, OTB'de iki etnik grubun baskınlığını açıklamaktadır. Yerli olarak kabul edilen Tem etnik grubu ve göçmen olarak Kabyè-Naoudéba (Kabyè-Losso) grubu. Bundan sonra Ana, Tchamba, Adele-Anyanga ve Peulhs azınlık olan etnik grupları da o bölgeye taşınmıştır.

B.2. Nüfus Evrimi

OTB'nin nüfusu 1970 nüfus sayımından bu yana hızla gelişmiştir. Aslında 1970 yılında 173.288'den 1981'de 301.670'e yükselmiştir. 2010'un son sayımında, OTB 617.871 ve %2.8 yıllık ortalamasıyla nüfusa sahiptir. 29 yılda iki kattan fazla artmış olan bu nüfus, 308.443 erkek (%49.9) ve 309.428 kadından (%50.01) oluşmaktadır. Bu hızlı evrimin büyük ölçüde göçmenliğe bağlıdır. Nitekim, 1960'lı yıllarında ve 1980'li yıllarında olduğu gibi OTB, bir göç bölgesidir ve Plateaux Bölgesini kuzey taraflarından gelen göç akımlarına ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Ancak, OTB'nin en az nüfuslu olan bölge kaldığını belirtilmelidir. İnsan düzeyinde, tüm ülkede olduğu gibi, OTB'nin nüfusu aşırı gençliği ile karakterize edilmektedir. Bu amaç için mevcut veriler 1981 ve 2010 nüfus sayımlarından gelmektedir.

Şekil 2: 2010'da OTB'nin Yaş Piramidi

Kaynak: Togo'nun 4. Nüfus Genel Sayımı, 2010

Yukarıdaki yaş piramidinden, OTB'nin nüfusunun aşırı gençliği ile karakterize olduğu görülebilir (nüfusun %54.29'u 20 yaşın altındadır). 15 yaşın altındakiler nüfusun neredeyse yarısı olan %44.02'dir. 2010 yılında toplam nüfusun %52.95'ini oluşturan 15-59 yaş grubunun nispeten yüksek bir oranı vardır.

Bölgesel nüfusun analizi ederken, etnik ve dini gruplar olarak tanımlanabilir. Gerçekten de, OTB'de 20'den fazla etnik grubu beraber yaşamaktadır. En önemli etnik gruplar Tem, Kabyè, Naoudéba (Losso), Ifé, Tchamba, Adélé, Anianga, vs dır. Göçmen hareketlerinin bir sonucu olarak etnik yapı derinden değişmiştir. Böylece bölge nüfusunun oluşturan en önemli etnik gruplar şunlardır: Kabyè %29,33; Tem %29,16; Naoudéba (Losso, Lamba) %8,14; Tchamba %6,34; Ana-Ife % 4.27; Adele-Anianga %3.54 ve Peulh %3.47. Kalan %15,75 diğer azınlıklardan oluşmaktadır: Ewe, Mina, Moba, Haoussa, Bassar, vb. Yerli olarak kabul edilen gruplar şunlardır: Tem, Adele-Anyanga ve Tchamba.

Dini durumu etnik çağrışım ile karakterize edilmektedir. Bu nedenle, Tem etnik grubu, Tchaoudjo vilayetinde çoğunluğu, Tchamba vilayetindeki Tchamba ve Bariba kabilelerinin %95'inden fazlası Müslümandır. Ayrıca küçük Fulani etnik grupları bölgenin kuzeyindeki Müslüman yerleşiminin sürekli şeklini pekiştirmektedir. 1981 ve 2010 nüfus sayımı verileri, İslam'ın Orta Togo bölgedeki en önemli din olduğunu göstermektedir.

Dini açıdan, OTB'nin nüfusu şu şekilde tarif edebilmektedir:

- Müslümanlar, nüfusun %45'ini oluşturulmakta ve çoğunlukla Tchaoudjo, Tchamba ve kentsel alanlarda bulunan bölge'nin kuzey ve kuzey doğusunda yer almaktadırlar;
- Katolikler, nüfusun %10'unu oluşturulmakta ve daha çok kentsel alanlarda temsil edilmekte ve kırsal alanlara yayılmaktadır;
- Protestanlar, nüfusun sadece %1'ini temsil edilmekte ve kentsel bölgelerinde yoğunlaşarak kırsal alanlara yayılmaktadır;
- Animistler, nüfusun %40'ı esas olarak genelde Sotouboua ve Blitta illerinde yaşamaktadır ve temel olarak göçmen etnik gruplardan oluşturmaktadır: Kabyès, Losso, Lamba, Moba, Adélé, Anianga vs.
- "Tanımlanmamışlar" nüfusunun %4'ü temsil etmekte ve bölgeye yayılmıştır. İyi tanımlanmış bir dine sahip olmayanları temsil etmekteledir.

B.3. Nüfusun Hareketleri

Bir nüfusun doğal hareketlerini doğum ve ölüm oranları belirler. OTB'nin doğum oranıyla ilgili olarak, doğum kontrol politikasının ailelerin çoğunluğu tarafından henüz sistematik olarak benimsenmemesine rağmen, genç çiftlerin çok az çocuğa sahip olmayı istemeleri, tek eşlilik ve doğum kontrolünü daha fazla tercih ettiklerini göstermektedir. Aslında, geleneksel fikirlerin aksine, çocuklar artık refahın simgesi olmayıp, ebeveynler için ekonomik ve sosyal bir yük diye görünmektedir. MICS4 anketinden elde edilen veriler, bebek ölüm oranının (bir yaşından önce ölen bir çocuğun olasılığı), OTB'nde % 81 olup ulusal olarak % 78'dir ve erken bebek ölümü % 129 olup ulusal olarak % 124 olduğunu tahmin etmektedir. Bu bebek ve

çocuk ölüm oranları kırsal bölgelerde kentsel bölgelere göre daha yüksektir. OTB'nın nüfusu yıllık büyüme oranı %2,58 olup ve ulusal büyüme hızına karşılık gelmektedir.

OTB'de göç hareketleri kesinlikle çok aktif ve dinamiktir. Bir yandan göçmen akımları, daha uygun yaşam koşulları için Kara, Savanna ve Plateaux bölgelerinden gelmektedir. Nitekim 1970 ile 1981 arasında, OTB 63.290 kişiden pozitif göç akışına sahip bir göç bölgesiydi (DRPDAT-RC, 2013: 29). Öte yandan, OTB'de özellikle Tchaoudjo, Tchamba ve Sotouboua eyaletlerinde göçmenlik çok aktiftir. Mesela Tchaoudjo'da, göç olgusu genellikle erkekler için 18 yıldan, kadınlar için 15 yıldan başlamaktadır. Farklı bölgeler ve ülkelere yöneliktir ve farklı sebep ile anlatılabilmektedir. Genel olarak bazı gençler ve yetişkinler tarımsal işler için güney yönüne göç etmektedir. Diğerler ise Lome, Gabon, Nijerya, Fildişi Sahili ve Benin'e göç etmektedir.

Tchamba eyaletindeki gençler, genellikle Benin ve Nijerya'ya göç etmektedir. Göç, kadınları olduğu kadar erkekleri de etkilemektedir. Sotouboua'dan gençler geçici veya kesin olarak Güney'e, Plateaux ve Lomé Bölgesi'ne doğru göç etmektedir. Yaşam koşulları ile ilgili zorluklar ve genel ekonomik krizle birlikte göç hareketleri bölgesel olarak yayınlamaya devam etmekte gibi görünmektedir.

Tablo 2: 1970 ve 2010 Yılları Arasında İlçelere Göre Son Nüfus Değişimi

İlçe	1970'da Nüfusu	1970-1981 arası Yıllık Ortalama Oran	1981'de Nüfusu	1981-2010 arası Yıllık Ortalama Oran	2010'da Nüfusu
Tchaoudjo	71380	3,44	105 370	3,50	190 114
Sotouboua ¹	36 716	6,07	72 280	6,07	158 425
Tchamba	34 626	2,50	46 000	2,50	131 674
Blitta	30 566	8,49	78 020	8,80	137 658
Toplam	173 288	4,94	301 670	2,80	617 871

Kaynak: 1970, 1981 ve 2010 Genel Nüfus Sayımı Verileri

Bu tablo, ilçe bazında 1970 ve 2010 yılları arasında OTB'nin nüfusunun evrimini göstermektedir. Böylece, 1970 yılında Tchaoudjo ilçesinin nüfusu 71.380 kişidir. 1970 ve 1980 arasında, bu ilçe yıllık ortalama %3.44 oranını yaşarken, bu oran 1981 ve 2010 arasında %3.5 idi. Sotouboua ilçeye gelince, 1970 yılında toplam nüfusu 36.716 idi. 1970 ve 2010 arasında bu ilçe, yıllık ortalama %6,07 oranın yaşamaktaydı. 2010 yılında Sotouboua eyaletinin nüfusu 158.425 idi. 1970 yılında Tchamba ilçenin toplam nüfusu 34.626 idi. 1970 ve 2010 yılları arasında bu vilayet, yıllık ortalama %2,5 idi. 2010 yılında, bu vilayetin toplam nüfusu 131.674 idi. 1970'de Blitta eyaletinin toplam nüfusu 30,566 idi. 1970 ve 1980 arasında, bu ilçe ortalama yıllık %8,49 bir orana sahipken, bu oran 1981 ve 2010 arasında %8,8'di. Bölgesel düzeyde, 1970 ile 1981 arasında, yıllık ortalama 4.94 iken, bu oran 1981 ile 2010 arasında 2.80 idi.

Sonuç olarak, tezin bu bölümünde araştırmanın teorik, kavramsal, metodolojik ve fiziksel çerçevelerini anlatmaya çalışmıştık. Bu çerçeveler belirli bir bilimsel yöneme göre anlatılmıştır. Bu yöntem ile anket örneği çizilmesi sağlanmaktadır.

¹ Plaine de Mô eyaletin verileri, Sotouboua eyaletin verilerine dahildir

Uygulamada, örnekleme oranı düşük olsa bile, sahada toplanan verilerin güvenilirliği, sonuçların tüm OTB'ne genelleme yapmasını mümkün olduğunu söyleyebilmekteyiz. Alanda, bireysel mülakatlar yoluyla nitel veriler toplanırken, anket nicel verilerin toplanmasına hizmet etmiştir. Alan verileri Tchaoudjo, Tchamba ve Blitta alt bölgelerde toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi ile nüfusun mevcut yaşam koşullarını anlayabiliriz. Bu noktadan sonra, göçmenlerin eylemlerinin bölgenin yerel kalkınmasına etkilerini daha iyi anlatabilmekteyiz. Teorik bir çerçeveye olmadan, hiç bilimsel çalışma yapılamaz. Kısacası, çalışmanın bu ilk kısmı tüm araştırmalar için bir temel oluşturmaktadır. Bu temelden, bu çalışma bir yandan göçmenlerin OTB'nin yerel kalkınmasına katkısını, bir yandan da bu katkılarının karşıya çıkan engelleri veya sınırlarını analiz etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM: ORTA TOGO BÖLGESİ'NİN YEREL KALKINMASINA DİASPORANIN KATKILARI

Tezin bu bölümü, göçmenlerin OTBsi'ne çeşit katkıları analiz etmektedir. Üçüncü alt bölümü, göçmenlerin OTBsi'nin gelişimine ekonomik ve kültürel katkılarını vurgulamaktadır. Diasporanın ekonomik katkısı bireysel düzeyde belirgindir. Fonların yalnızca hane halkının temel sosyal ihtiyaçlarını karşılamasına izin verdiği durumlarda bile, hanehalkında refah artmaktadır. Topluluk düzeyinde ekonomik katkıya gelince, gençler için istihdam yaratılmasında ve bu işlerin yerel ekonomiye katkısında ortaya çıkmaktadır. Kültürel katkıları da farklı düzeylerinde ve alanlarında belli olmaktadır. Dördüncü alt bölüm, diasporanın sosyo-insani katkısını açıklamaktadır. Bu katkı hane halkı düzeyinde ve topluluk düzeyinde görülebilir. Yoksullukla mücadele eden insanlara yardım etmek için – genellikle dernekler halinde – göçmenlerin eylemleriyle karakterizedir. Bu eylemler genellikle STK'lar, yerel dernekler vb. Gibi yerel kalkınma aktörlerinden geçer.

II.1. Göçmenlerin Orta Togo Bölgesi'nin Kalkınmasına Ekonomik ve Kültürel Katkıları

Bu bölüm bir yandan diasporanın Togo'nun Orta Bölgesi'ndeki ekonomik katkısı analiz ediyor. Nitekim göçmenlerin Afrika ülkelerine olan gelirleri 2010'dan bu yana istikrarlı bir şekilde artıyor (Dünya Bankası, 2015: 156) ve resmi kalkınma yardımını aşıyor. 2015 yılında gelişmekte olan ülkelere yapılan gelirin 440 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 2017: 29). 1980'lerin sonlarından bu yana, deneysel çalışmalar çıkış yapan ülkelerdeki bu ekonomik katkının altını çizmeye çalıştı. Bu çalışmalar, bazen sahada toplanan gerçek verilere dayanıyorsa, bu olayı yalnızca kısmen analiz ettikleri not edilmelidir. Çalışmalar genellikle "göç para birimleri" nin yerel ekonomiye önemli bir katkısı

olmasına oybirliğiyle eşlik etse de, bu çalışmaların çoğu bu katkısını somut bir şekilde açıklamıyor.

Togo'nun Orta Bölgesi'ndeki diasporanın ekonomik katkısı iki ana düzeyde analiz edilecektir. İlk seviye bireydir ve yurtdışında yaşayan akrabalarından finansal yardım alan bireyin hayatındaki değişimleri vurgulamaya çalışır. İkinci seviye hanehalkı (aile) ve topluluk düzeylerindedir. Burada, yararlanıcı hanehalkının hayatında meydana gelen gerçek değişiklikler incelenmiştir. Bireyler tarafından yürütülen ekonomik faaliyetler genellikle, özellikle iş kurmak yoluyla, toplumun yaşam koşullarını etkilemektedir. Öte yandan, bu bölüm, OTB'sindeki toplulukların sosyo-kültürel yaşamları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etki göçünü açıklamaya çalışmaktadır. Bu etki hem göçmenlerin desteğiyle düzenlenen kültürel faaliyetler hem de toplumdaki gençlerin eğitim düzeyinde göze çarpmaktadır.

II.1.1. Bireysel Seviyede Göçmenlerin Ekonomik Katkıları

Diasporanın gelirleri çoğu durumda sağlık, eğitim, barınma, yiyecek vb. Sosyal sorunları çözmek için kullanılır. Bununla birlikte, gelirlerin bir kısmı ekonomik yatırıma gider ve yerel ekonominin canlanmasına katkıda bulunur.

Orta Togo Bölgesi, özellikle de Tchaoudjo ili, tarihsel olarak uluslararası ticaretin bir kavşağıdır. Nitekim doğu-batı ekseninde, Benin'den Tchamba yoluyla gelen tüccarlar, kola gibi çeşitli ürünlerle Gana'dan diğer insanlarla ticaret yaptıkları Sokodé'ye geldi. Kuzey-güney ekseninde, Burkina-Faso'dan Dapaong ve Kara'ya (o zamanlar Lama-Kara) kadar olan diğer tüccarlar da ülkenin güneyinde olduğu gibi ticarete de katılıyorlar. Sömürge dönemi ve Avrupalılarla temastan önce bile, Orta Bölge zaten uluslararası ticaretin bir dönüm noktasıydı. Ticari faaliyetler, özellikle şehir toplumlarında önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal kesimde bile küçük ticaret genellikle tarımla ilişkilendirilir. Bu ticari faaliyetler, Orta Bölgenin ana şehirlerinde oldukça belirgindir. Bunların çoğu ya göçmenlerden alınan fonlar tarafından başlatılıyor ya da para transferleri tarafından destekleniyor. Bazı durumlarda, hane reisine az ya da çok sabit bir miktar ödeme yapılır. Bu miktar genellikle bir GGF'da

kullanılır. Faaliyetin faydaları hanehalkının mevcut ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaktadır. Bu kadın tarafından açıklandığı gibi:

“İki oğlumun bana her ay gönderdiği parayı, yakındaki bir köyde odun ve odun kömürü almak için kullanıyorum. Sonra onları Sokodé’ye taşıyorum ve onları ayrıntılı bir şekilde satıyorum. Her gün kazandığım az para, yiyecek ve ailenin diğer ortak ihtiyaçları karşılıyor. Gelecek aya kadar aldığımız parayı bu şekilde yönetirim. Bunu yapmazsanız, bütün para iki haftadan daha kısa sürede kaybolacaktır (N., 73, Kadın, Görüşme Ocak-Şubat 2018).

Göç alanında çalışan birçok STK, OTBsi'nin, Togolu vatandaşlarının çoğunun yurtdışından geldiği yer olduğu sonucuna varmaktadır (Idrissou, 2010). Orta Bölgeden nispeten fazla sayıda göçmen nedeniyle, hanelerin büyük çoğunluğu yurtdışındaki üyelerinden en az birine sahiptir ve gönderdikleri fonlardan yararlanmaktadır.

Ekonomik açıdan, diaspora sürdürülebilir, dinamik ve etkili bir ortaktır. [...] Diasporanın Sokodé şehrinin gelişmesi için nasıl yatırım yaptığını görmek gerekiyor. 2010'da hatırlıyorum. [...] Bank Bia-Togo'da para çekme işlemleri yapmak için her hafta Kara'ya gittiğimde sadece oraya gidin, insanların oraya nasıl varacaklarını bilmiyorsunuz, ancak Sokodé'den gelenlerin sizi aşacağını göreceksiniz. Para çekmek için yirmi sık sık. Bizi tekrar Sokodé'ye geri götürecek bir otobüs kiralamak için bir araya geliriz (A-L., 38, Erkek, Urbis Vakfı Genel Sekreteri, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Bu açıklama, yararlanıcı hanehalklarının gelirlerini para cinsinden kanıtlamaktadır. Geçmişte, 1990'ların sonuna kadar Merkez Bölge'nin belli başlı şehirlerinde para transferi şirketleri yeterli değildi. Diasporanın yolladığı para gayriresmi yollardan - örneğin bir arkadaş ya da herhangi bir başka ülke arkadaşı, memleketine geri dönerken alınmış. Yararlanıcılar, fonları almak için başka şehirlere bile gidiyordu. 2000'li yılların başlarında, para transferi şirketleri gerçekten çok fazla

kaynaşmaya başladı ve bu sadece para alımını oldukça kolaylaştırmakla kalmadı, aynı zamanda bazı sorunların çözülmesine de yardımcı oldu. Bu, özellikle tatiller, düğünler, bayramlar vb. özel dönemlerde daha belirgindir.

Tabaski (Kurban) ve Ramazan Bayramı sırasında göreceksiniz mi? Örneğin bankadan çekilmek için sıradan bir işlem yapmak için bankaya gittiğinde, yeterli yeriniz olmayacak. İnsanlar Money-gram, Western Union ile para çekme için topluca gelirler. Bu yüzden diasporanın [bölgeye] çok yatırım yaptığını düşünüyorum, diasporanın Togo bütçesinin en az üçte birine katılacağını düşünüyorum. Çünkü diasporanın gönderdiği paraları gördüğümde her gün bu fonların önemini ve amacını yansıtmak gerektiğini kendime söylüyorum (A-L., 38, Erkek, Urbis Vakfı Genel Sekreteri, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Diaspora gelirleri çok açıktır ve genellikle gelir getirici bir faaliyet yürütmeleri için okul dışı gençlere hizmet eder. Özellikle, 2010 yılında Yoksulluğu Azaltma Stratejik Belgesi'ne (DSRP-C) göre, okuldaki en düşük brüt kayıt oranına (%116) sahip olduğumuz Tchaoudjo eyaletinde. Ayrıca bırakma oranı çok önemlidir. Bu nedenle, Bölge'nin diğer illerinde bile, ticari faaliyette bulunan gençlerle sıkça karşılaşıyoruz. Küçük işletmelere, toptancılara veya perakendecilere yatırım yaparlar. Birçoğunun giyim mağazaları ve kişisel mikro işlerini yapan başkaları var. Gençler, yurt dışında yaşayan akrabalarından aldıkları fonlar sayesinde sık sık mikro işletmeler kuruyorlar. Genellikle, faydalanıcıya iş planını oluşturduktan, netleştirdikten ve yurtdışında yaşayan aile üyesine belirttikten sonra yararlanıcıya gönderilen bir başlangıç fonudur. Bu başlangıç fonu genellikle kişiye verilen küçük bir değere sahiptir.

Şu an dükkânı burada olan kızım, ailenin masraflarının büyük bir kısmına katkıda bulunuyor. Yurtdışındaki kardeşlerini bilgilendirmek için vaktimiz olmadığı bir acil durum olduğunda, bu aciliyeti çözen kişi o. [...] mağazasıyla başladı... 2005'te kendisine toplam 50.000 FCFA [neredeyse 100 USD] toplamı yollayan

yurtdışında yaşayan kardeşi idi. O zamanlar bile, bu miktar çok önemli değildi, ancak biz kendimize bunu yapacak mıyız? [...] Bu, küçük işine evin önündeki yol kenarındaki küçük işine böyle başladı. Yavaş yavaş, Tanrı'nın yardımı ile işler değişmeye başladı. Bugün, burada onun dükkânı ve işler var. (M., 48, Kadın, Ocak-Şubat 2018 mülakat).

Bu örnek, diaspora fonlarından dolayı girişimcilik başarısının diğer birçok örneği arasındadır. Yukarıdaki açıklamaya atıfta bulunan kadınlar işinde gerçekten de başarılı oldu. Kendi evini inşa ediyor ve çocuğu Sokodé'deki en prestijli okullardan birinde çalışıyor. Burada belirtilen GGF'lar gayri resmidir. Bu sektör sosyal ve ekonomik faaliyetleri birleştiriyor. Gerçekten de, Togo'da yerel aktörlerin girişimleri var.

Yerel halkın daha özgün ve daha kreatif bir karakteri vardır. Gelenek ve moderniteyi birleştiriyorlar ve öncelikle yerel toplulukta yaşanan zorlukları ele almaya çalışıyorlar. Başlatıcılar oraya ilhamlarıyla gidiyorlar. [...] faaliyet ne olursa olsun, belirli bir denge kuruluyor. Sosyal ihtiyaçların karşılanması ile ekonomik faaliyet arasında bir başka deyişle sosyal boyutu arka plana indirmeden sosyoekonomik zorluklara cevap verebilecek servetin yaratılmasını mümkün kılıyor (Assogba ve Sanogo, 2003: 112-113).

Kayıt dışı sektörü oluşturan faaliyetler çok çeşitli: sokak satıcılarından, motosiklet taksi şoförlerinden küçük restoranlara veya küçük aile üretim birimlerine. Genel olarak, artık Devlet sosyal hizmetlerine ya da neredeyse var olan resmi bir ekonominin sağladığı resmi işlere dayanmayan toplulukların işleyişi, bu kayıtdışı ekonomiye dayanmaktadır. Aktörler mücadele ederler, gayri resmi faaliyetlerle aralarında dayanışma ağları oluştururlar.

Bu popüler faaliyetler, STK'ların eylemleriyle birlikte, toplumların hayatta kalmalarını ve sosyo-ekonomik durumlarını

iyileştirmelerini sağlayan zenginlik getirmelerinde çok önemli faktörlerdir (Assogba ve Sanogo, 2003: 121).

Kayıt dışı ekonomi ile ilgili temel sorulardan biri sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmayı tetikleme kabiliyetidir. Kayıt dışı ekonomiyi açıklamaya yönelik birkaç yaklaşım vardır. Bazıları onu resmi ekonomik sektördeki (neoklasik teoriler) rekabetin bir devamı olarak görürken, diğerleri kayıt dışı sektörün vasıfsız ve marjinal işçilerin bir evren olduğunu iddia ediyor. İşlevselci yaklaşımlar, örgün ve gayrı resmi sektörün, örgünün gayrı resmi egemen olduğu ve sömürdüğü kapitalist bir mantıkta işlediği fikrini desteklemektedir. Son olarak, sosyo-ekonomik yaklaşımlar (Defourny, Favreau ve Laville, 1998; Gaiger, 2000), kayıt dışı ekonomi faaliyetlerinin kapitalist olmayan ekonomik davranışların sonucu olduğunu düşünmektedir. Yani, bu faaliyetler ekonomik çıkarların peşinde koşmaya yönelik değildir. Karşılıklılık ve yeniden dağıtım üzerine kuruludurlar. Bu tür etkinlikler geleneksel kooperatiflerde, tontine gruplarında ve topluluk içindeki dayanışmaya dayanan diğer yerel birliklerde bulunabilir. Ama aynı zamanda, aralarındaki rekabete rağmen birbirlerine yardım etmek için sıklıkla dayanışma ve bilgi ağları geliştiren küçük perakendeciler ile. Ekonomik, ekonomik olmayan ve parasal olmayan kaynaklar için yerel girişimlerin geliştirilmesini içerir. Tüm ekonomik faaliyetler, bir sosyal sistemin parçası olarak sosyal ilişkiler kurar. Emile Durkheim'in (1970: 151) belirttiği gibi, *ekonomik işlevler, diğer kolektif işlevlerle dayanışma içinde sosyal işlevlerdir; şiddetli bir şekilde onlardan soyutlandıklarında anlaşılma hale gelirler.*

Kısacası, sosyo-ekonomik yaklaşımlar, gayrı resmi faaliyetlerin birbirleriyle yakın ilişkiler içinde olan aktörler ağları tarafından gerçekleştirildiğini, bu ilişkilerin ticari olanlardan daha önemli olduğunu göstermektedir. Kayıt dışı ekonomide,

Bazı faaliyetler hala resmi kapitalist ekonomi ile ilgili, bazıları az ya da çok önemli bir altbölüm için (pazarlama, dış kaynak kullanımı), rekabetin başkaları için (üretim atölyeleri), diğer faaliyetler ise resmi kapitalist ekonominin gelmediği bir yerde Nüfusun karşılanmamış ihtiyaçları Bu bakış açısında, kayıt dışı ekonomi bir dizi "hayatta kalma stratejisi" ne indirgenemeyen,

ancak “ekonomik bir ekonomi” kimesi haline getirilen, “popüler ekonomi” nin pekiştirme yoluyla ekonomik olarak aktif bir konu olarak kabul edilmektedir. İstihdam ve gelir getiren istikrarlı reel kuruluşlar (Castel, 2006: 4).

Bu koşullarda, özellikle yurtdışında yaşayan bir akrabadan para desteği almak, ekonomik faaliyetlerin başarısı için her zaman önemli bir teşvik edici olmuştur. Alınan miktarlar genellikle önemsiz görünse bile (genellikle 100 ABD doları civarında), bu miktarlar yararlanıcıların ekonomik faaliyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Kayıt dışı sektördeki bu girişimler bazen tamamen kayıtlı ekonominin bir parçası olan ulusal hatta uluslararası şirketlere yol açabilmektedir. Nagodé Transfer Şirketi örneği açıklayıcıdır. Yurtdışında yaşayan akrabalarından gelen desteklerden yola çıkarak, o şirketin patronu 2013 yılında şu anda Togo ve Benin’de temsil edilen parasal ve parasal olmayan bir mal transferi işi kurdu. Şirketin bu iki ülkede birçok şehirde birçok mağazası var. Komah bölgesindeki Sokodé’de bulunan ilk satış noktasından itibaren, bu şirket ulusal ve hatta uluslararası olarak gelişmeyi başardı. Özgünlüğü, ulusal bölge genelinde para ve parasal olmayan mal transferleri hızında yatmaktadır. Bu şirketin şu anda OTB’de yaklaşık yirmi olmak üzere yaklaşık elli çalışanı bulunmaktadır.

Sadece diasporanın gönderdiği fonlar faydalancıların kendi GGF’lerini kurarak yoksulluktan kurtulmalarına izin vermekle kalmaz, aynı zamanda aileye acil bir durumda olduğu gibi ek bir sigorta da sağlayabilmektedir.

Paraları açıkça, çoğu, Dünya Bankası’na göre, toplumun en fakir üyeleri arasında yer alan alıcılarına en doğrudan ve en acil yararları sağlıyor. Yararlanıcıların yoksulluktan çıkmalarına, aile gelirlerini artırmalarına ve çeşitlendirmelerine, risklere karşı sigorta sağlamalarına yardımcı oluyorlar. aile üyelerine eğitim ve öğretim olanakları sağlamak ve küçük işletmelerin yaratılması için bir sermaye kaynağı sağlamak (Dünya Uluslararası Göç Komisyonu, 2005: 29).

Ek olarak, OTBsi'ndeki yerel kalkınma aktörleri, bölgedeki göçmenlerin gerçek katkı durumlarını vurgulamakta ve başarı ve başarısızlık vakalarını tespit etmeye çalışmaktadır. Bu gibi durumlarda, göçmenlik projelerinde gençlere yardımcı oluyorlar. Gerçekten de, “pozitif göç” kavramının analizi oldukça ilginçtir. Bu kavram, göçmenlerin yurtdışında kaldıkları süre boyunca veya bundan sonra mikro işletmelerin kurulması ve işlerin yaratılması yoluyla kendi toplumunun gelişmesine katkıda bulunduğu bir durum anlamına gelir. “Pozitif göçmen” (ya da olumlu göçmen), içinde önemli yatırımlar yaptığı köken toplumu ile iletişimde olan kişidir. Yapılan yatırımlar, özellikle göçmenlerin kendi mikro girişimlerini veya GGF'larını kurduğu ve iş yarattığı ülkesine geri döndükten sonra ölçülür. Bu durumda, uluslararası açık değildir çünkü “pozitif göçmen” en kısa zamanda katılmayı planladığı kökeni topluluğuyla daha yakından bağlantılıdır.

Göç ve kalkınma arasındaki bağlantı çerçevesinde göç, özellikle gençlerin sürece başlamadan önce farkında olmaları durumunda bir fırsattır. Bununla birlikte, farklı vakalarımız var. İlk vaka, örneğin çalışan genç bir göçmendir. Ev sahibi ülke, parayı menşei ülkeye yaşayan aile üyelerine gönderiyor. [...] Bu, yaşam koşullarını iyileştirir ve böylece ülkenin kalkınmasına katkıda bulunur. Bu, gençlerin çoğunun asıl hedefidir. Gençler, yola çıkmadan önce, kendi ülkelerinde bir işe girişme fikrine sahipler. Bu olumlu göç olarak adlandırdığımız şeydir. Aslında, göç etmek isteyen herhangi bir genç, Avrupa'ya vardığında öğrenmem gerektiğini bilmeli bir şey, bir iş yapmaya ve topluluğumu geliştirmeye geri döndüm ve bu bölgedeki kardeşlerimizin çoğu bu zorluğa katlandılar, birlikte gittik ama biz ayrılmadan önce çoktan bir fikirleri vardı.

Fırıncılık, resim ve diğer birçok aktiviteyi öğrendiler. Ev sahibi ülkede işlerin iyi gitmeyeceğinin, ülkeye geri dönecek ve kendi işlerini kuracaklarının farkındalardı. Bugün ise Togo'da sosyal bir iyilik halleri var. Örneğin, Babalima Bakery pozitif bir göçmen tarafından yaratılmıştır. Avrupa'ya gitti ve geldiğinde,

fırını öğrendi ve kısa bir süre sonra yurtdışına döndü. Bugün şirketinde birçok çalışmanı işe aldı. Bu bölgemizi çok geliştirir. Ve şimdi bence göç etmek isteyen genç insanlar için bir zorluk. Sadece başkaları için çalışmayı düşünmekle kalmamalıyız, aynı zamanda özellikle eve dönüşümüze hazırlanmalı ve yerel kalkınmaya nasıl katkıda bulunabileceğimizi düşünmeliyiz (M-T, 47, Erkek, Eski göçmen ve “Togo Eğitim Derneği” Başkanı sözleri, Ocak - Şubat 2018 Mülakatı).

"Pozitif göçmen", göçmen tarafından kendi toplumuna yapılan önemli bir yatırım anlamına gelir. Ve bu durum, Orta Togo Bölgesi'nden gelen göçmenlerle belirgindir. Örneğin, bazı göçmenler evlenmeye hazır olduklarında kendi etnik gruplarından bir kız arıyorlar. Bu durumda, genellikle göçmene etnik grubundan gelen bir kızla evlenmek için baskı yapan ailedir. Bu, kültürel ve etnik kimliği korumak için, özellikle gelecek çocukları ile. Ve bu, göçmen hayatında ve göç sürecinde büyük bir zorluk ve önemli bir sorun olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu, A. Sayad'ın (1999: 22) çifte yokluğa adlandırdığı ya da J. Barou'nun (2012: 148) çifte varlık olarak nitelendirdiği şeyin aksine, göçmen başka bir ülkede yaşadığı ve çalıştığı halde Menşe toplumuna şiddetle bağlı. Bu daha sonra göçmenlerin memleketlerine olan önemli bağlarını açıklar.

Oğlum Amerika'ya gittiğinde tüm dualarım kültüründen bir kız bulmasıydı. Yıllar geçti ve bir gün beni aradı ve evlenmek istediğini söyledi. Tanrıya şükür, Orta Bölge'den bir kız. [...] Şu anda onunla birlikte yaşıyor. Zaten iki çocuğu var ve bu bütün aile için bir zevk. (Z., 78, Kadın, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Olumlu göçmen, kendi memleketine geçici dönüşü ile de tanınır. Nitekim tatillerde, bazı göçmenler sosyal gerçeklikle temasta bulundukları kendi ülkelerine geri dönmek, kişisel veya topluluk projeleri uygulamak için kullanılmaktadırlar. Sosyo-ekonomik düzeyde, tatil dönemi yerel ekonominin oldukça dinamik ve canlandırıldığı anlardır.

Araştırmalarımız, [bu bölgeden] bir göçmen ülkeye geldiğinde ülkeye ortalama bir milyon beş yüz bin CFA frank (yaklaşık 2.000 ABD Doları) harcadığını göstermiştir. Bu paranın çoğu burada harcanmıştır. Merkez Bölge). [...] Bu, diasporada, kazanacak çok şeyin olduğunu kanıtlıyor. Sorun, ailelerin diasporanın bu potansiyelinden nasıl yararlanmaları gerektiğidir. (M-T, 47, Erkek, Eski göçmen ve “Togo Eğitim Derneği” Başkanı sözleri, Ocak - Şubat 2018 Mülakatı).

"Pozitif göçmen" kavramı, geri dönüş göçünün genel bağlamında analiz edilebilir. Bu iadeler geçici veya kalıcı, gönüllü veya zorunludur. Her iki durumda da, geri dönüş göçmenleri genellikle yerel ekonomiye katkıda bulunur. Böylece, bu çalışmanın bir sonraki bölümünde, geri dönen göçmenlerin Orta Bölge'nin yerel ekonomisine katkısı vurgulanacaktır.

II.1.2. Göçmenlerin Topluluk Düzeyinde Ekonomik Katkıları

Diasporanın topluluk düzeyinde katkısı, esas olarak, iş kurma, tarımsal girişimciliğin ve diğer alanlardaki malların tanıtımına olanak sağlayan mikro işletmelerin ve yerel işleme mikro endüstrilerinin kurulmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, göçmenler mikro işletmeler oluşturmak için doğrudan yerel seviyeye yatırım yapabilirler. Ayrıca diğer yabancı yatırımcıları kendi topluluklarına çekebilirler.

Küreselleşme ve ekonomik liberalizmle ilgili konular Afrika pazarlarını yabancı yatırımlara açtı. Bu yatırımlar, Afrika ülkelerindeki yerel kaynak seferberliği çabalarını baltalar ve çoğu zaman küresel rekabete ayak uyduramayan yerel mikro işletmelerin yükselişini sorgularsa, istihdam oluşturma ve sanayileşmeye izin verirler. Bu yatırımlar genellikle göçmenler veya diasporanın dernekleri tarafından çekilir. 2010 yılında, Diaspora ve Togo'da yapılan ana yatırımlardan elde edilen gelirler ortalama 2 ila 4 katı Doğrudan Yabancı Yatırım anlamına gelmektedir ve “borçsuz dış finansmanın ana kaynağını oluşturmaktadır” (SCAPE, 2013: 11).

Togo'nun Orta Bölgesinde, bu yatırımlar GGF, tarım, tarımsal ürünlerin işlenmesi, kayıt dışı ekonomideki aktörlere destek, vs. alanındadır.

Diasporanın desteğiyle, burada Orta Bölgeye, tam olarak Tchoudjo eyaletine yedi milyar CFA frankı (14 milyon ABD Doları) yatırım yapmayı başardım. Kaju üretim ve işleme projesi olacak. Yakında Kéméni köyüne kurulacak, ancak proje gerçekleştiğinde, sadece Merkez Bölge için olmayacak, tüm Togo için olacak. [...] ve diasporanın desteğiyle olacak. [...] Aslında, bizi Lomé'ye daha önce gelmiş olan bu ortağı bulan diaspora. [...] Diaspora, genellikle görünmeyen harika bir iş çıkarıyor. Ancak bu, kayıtlı ekonomide sıklıkla sayılmaz. (K., 53, Erkek, AJA STK Başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Tarım alanında, diasporadan yatırımların varlığına da dikkat etmeliyiz. Bu nedenle, bölgedeki bazı mikro işletmelerin kendilerini yaratamayan gençleri istihdam ettiklerini not ediyoruz. Bu, bu gençleri istihdam eden toptancılar veya yarı-toptancılar düzeyinde göze çarpmaktadır. Bu aynı zamanda bazı göçmen derneklerinin tarımsal üretim yatırımlarına da yansımıştır. Örneğin, Urbis Vakfı, Orta Bölgenin güneyindeki Koboyo köyünde bir tarım çiftliği kurdu. Bu çiftliğe Tarımsal Girişimleri Teşvik Merkezi (CPIA) adı verilir. Üzerine meyve ve sebzelerin, bitkilerin vb. Yetiştirildiği, büyükbaş hayvan, küçükbaş hayvan, tavuk vb. Yetiştirilen toplam 34 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Bu çiftlik şu anda kuru ve yağışlı mevsimlerde iş yoğunluğuna bağlı olarak iş dağıtım ilkesiyle ilgili görevleri yerine getiren 20'den fazla aktif saha çalışanına sahiptir. Bu ilkeye göre, çiftlikte kısmen (aileleri olmadan) yaşayan çalışanların birbirlerinin bilgisinden faydalanması garanti edilmektedir.

Şubat 2012'den bu yana, CPIA çiftlikte yaşayan ve eğitim gören kursiyerleri almaya başladı. Kısmen Urbis Vakfı personeli ve kısmen dış uzmanlar tarafından verilen teorik dersleri alırlar. Bu dış uzmanlar ayrıca, özellikle Almanya'da yaşayan ve tarım alanında bilgi sahibi olan diasporanın üyelerini de içermektedir. Ayrıca göçmenler tarafından genellikle gelip teorik bilgilerini yeryüzündeki genç insanlara

aktarmaya ikna eden uzmanlar veya genç yabancı mezunlar da vardır. Ek olarak, bu gençler halkın her yerinde aktif olarak çalışarak katılırlar ve böylece stajlarının bitiminden sonra kendi çiftliklerine başlamalarını sağlayacak sağlam bir pratik bilgi edinirler. Bu alandaki ulusal eğitim merkezleri eski ve çok yetersiz olduğu için bu önemli bir fırsat. Ayrıca, CPIA'nın eğitim ve mesleki potansiyeli resmi makamlarca tanınmaktadır. 2012'den itibaren, Tové Ulusal Tarımsal Eğitim Enstitüsü (INFA) öğrencileri CPIA'nın çiftliğinde stajyer olarak kabul edilmeye başlandı. Ayrıca, eğitim devam eder ve çiftlik alanıyla sınırlı değildir: çevre köylerde de, örneğin kuş gribine veya bitkilerin korunmasına ilişkin olarak CPIA tarafından düzenli bilgi olayları düzenlenir.

Stajdan sonra bu gençler genellikle tarım işletmelerinde entreprizlerine başlayabilirler. Stajları sonunda Urbis Vakfı'ndan ilk sermaye ve mikro krediler alırlar ve kendisi de kırsal kalkınma projelerini destekleyen bir diaspora birliği olan Erbacher Vakfı'ndan bağış alırlar. Bu nedenle, diasporanın sadece finansal olmasa bile yardımı, gençlerin tarım alanında bile işlerine başlamalarını sağlar. Günümüzde, tarım ilkel ve geleneksel çalışma araçlarından dolayı daha az genç insanı çekmektedir. Ancak, diasporanın desteğiyle, tarım sektörünün ilerici modernleşmesi gençleri çeken önemli bir unsur haline geliyor. Diasporanın ekonomik katkısı ile tarımın bu modernleşmesi yerel makamlarca da vurgulanmaktadır:

Bu ilden gelen göçmenler bize çok yardımcı oluyorlar. Onlara ne zaman ihtiyacımız olursa ve onları çağırdığımızda cevap veriyorlar. [...] Tarım alanında, köylülere birçok köyde çok yardımcı oldu. Bazı köylerde, örneğin, Çiftçilere, gübre ve diğer girdileri satın almalarını sağlayan bir kredi fonu sağladılar, çiftçilerin sırayla kullandıkları traktörleri satın almasına yardım ettikleri köyleri bile görebilirsiniz. [...] Burada bile Tchamba kentinde, eylemleri muazzam. Ailelerin şehir için önemli olan birçok ekonomik faaliyette bulunmalarına izin verdiler. Şimdiye kadar, idaremizden gelen göçmenler yerel kalkınmaya çok büyük katkı sağlıyor. (R-I, 56, Erkek, Tchamba Belediye Başkanı, Ocak-Şubat, 2018 Mülakatı).

Daha önce geri dönen bir göçmen tarafından kurulan referans mikro işletme olan Babalima Pastanesi'ne ek olarak, daha başarılı olan Sokodé'deki ana mağazanın genellikle geri dönen göçmenler tarafından açıldığını da not ettik. Göçmenlerin yerel kalkınmaya olan katkısını daha iyi anlamak için, geri dönen göçmenlerin bu katkının eylemini bütünleştirmek önemlidir.

BM İstatistik Bölümü'ne göre, geri dönüş göçmenleri uluslararası (uzun veya kısa) göçmen olduktan sonra vatandaş oldukları ülkeye başka bir ülkeye dönen ve en az bir yıl boyunca kendi ülkelerinde kalma niyetinde olan göçmenlerdir. Burada sadece dikkate alınan kesin geri dönüş değil, dikkate alınan bu geri dönüşü motive eden şey de değildir. Aslında başlangıçta bile göçmen ülkesine kesin bir şekilde dönmeye karar verebilir. Kendi fikrini değiştirmeye ya da bir kez geri dönüş projesini yerine getirmeye karar verebilir, bu nedenle bir göçmenin menşe ülkesine nispeten uzun bir süre boyunca yerleşmek arzusu tarafından motive edilen herhangi bir geri dönüş, geri dönüş göçü olarak kabul edilebilmektedir. Göçmen ülkesine yerleşmeye geri dönmeye motive eden faktörler çoktur ve geri dönüş göçlerini ve geri dönüşün katkısını anlamak için bunları açıklamak önemlidir. Göçmenler kendi menşe toplumlarının gelişmesine katkıda bulunmaktadırlar.

Çeşitli faktörler göçmenleri, menşe ülkelerine kalıcı olarak geri dönmeye teşvik edebilir. Nitekim ev sahibi ülkede entegrasyonun başarısızlığı ve menşe ülkesinin ekonomik durumundaki bazı değişiklikler, bireylerin menşe ülkesi için tercihleri, ekonomik tasarruf hedefine ulaşılması, ülkedeki iş fırsatlarının geliştirilmesi Yurtdışındaki deneyimleri, zorla geri dönüş veya yeniden uyum yardımı veya emeklilik yoluyla bireylerin menşei, göçmenleri menşe ülkelerine kalıcı bir geri dönüş için motive edebilecek faktörlerdir.

Bazı Avrupa ülkeleri yakın zamanda gönüllü geri dönüş destek programları oluşturmuştur. Bu programlar gönüllü olarak kendi ülkelerine geri dönüş uçak bileti, bir ülkeden diğerine değişen finansal yardım ve genellikle göçmenlerin menşe ülkesine ve bazı durumlarda eğitim ve öğretim ülkesine bağlı olarak kendi ülkelerine geri dönmek isteyen göçmenlere yardım etmeyi amaçlamaktadır. sosyo-profesyonel bir bütünleşme için psikolojik destek. Örneğin, geri dönen göçmenlere Almanya

tarafından yaklaşık 300-500 Avro tutarında mali yardım verilmektedir. Diğer Alman programları, menşei ülkede eğitim veya iş kurma konusunda destek sağlar. Ayrıca, Avrupa Takviye Ağı (ERIN) olarak adlandırılan geri dönen göçmenlerin uyumu için bir Avrupa programı bulunmaktadır.

Ayrıca, birçok durumda, sosyoekonomik koşulların ve menşei ülkelerdeki fırsatların, bu koşullar sosyo-profesyonel uyumlarını kolaylaştırdığı için göçmenleri kesin bir geri dönüşe çekebileceğini göstermiştir. Bu durum, daha önce Güney Ejderleri olarak bilinen Güneydoğu Asya ülkelerinde daha yaygındı. Bu ülkelerde, yetkililer tarafından gerçekleştirilen ekonomik ve istihdam reformları, kendi ekonomik faaliyetlerini üstlenmek veya ulusal idarelerde çalışmak üzere yurtdışında ikamet eden önemli sayıda vatandaşı çekmiştir. Bu, şu anda Türkiye'de, çoğu durumda, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) 2005'ten bu yana kendi ülkelerine yerleşmek üzere başlattığı ekonomik reformlardan yararlanan "Avro-Türkler" ile yaşanmaktadır. "Avro-Türk", Avrupa'da doğmuş ve / veya büyümüş ve çoğu durumda çift vatandaşlığı sahip olan Türklere aittir. Çift vatandaşlığa erişim, geri dönüş göçünü teşvik eden bir başka faktördür.

Aslında, ev sahibi ülkede veya menşei ülkede olsun, iki milliyetçiliğe izin veren mevzuatın varlığı, göçmenlerin önemli bir kısmını ev sahibi ülkenin vatandaşlığını edindikten sonra kendi ülkelerine geri dönmelerini teşvik eder. Göçmen, kendi ülkesinde yerleşmek ve bir işe başlamak için geri döner, çünkü geri dönüş projesinin planlandığı gibi çalışmadığı durumlarda ev sahibi ülkesine geri dönme imkânı olduğunu düşünür. Ancak Togo'da, mevzuat ikili vatandaşlığa izin vermemektedir. Aslında, Visions Solidaires'in Göçmenler Birimine (CIAM) Bilgi ve Yardım'dan (CIAM) yapılan bir açıklamada şöyle açıklanmıştır: "Kendi ikamet ettiği ülkenin vatandaşlığını almak isteyen diasporadan bir Togolu, ülke vatandaşı olsa bile, istifa etmeli ikamet ettiği ülkenin hukuku çift milliyet hakkını kabul eder ". Bu yasa, bu nedenle, Togolu göçmenlerin menşei ülkelerine gönüllü olarak geri dönmelerine bir tür engel teşkil ediyor.

Ancak, Togo'nun Orta Bölgesinde görülebileceği gibi, Togolu'nun yurtdışından geçici olarak geri gönderilmesi önemlidir. Yaklaşık 1.5 milyon kişi olan Togolu

göçmenler, kendi toplumlarının kalkınma inisiyatiflerinde çok aktifler. Göçmenlerin geri dönüşünü kolaylaştırmak için Togollu makamlar tarafından bazı adımlar atılsa da, Dışişleri Bakanlığı ve Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılan bu ortak girişim de dahil olmak üzere "Togolu'nun kendileri dışındaki pasaportlarla vizeye gerek kalmayacağını" belirtti. Togo'ya geri dönmek için 21 Temmuz 2014'ten itibaren, kendi ülkelerinin pasaportuna ek olarak geçerli bir Togolu ulusal kimlik kartı bulundurmaları yeterli olacaktır, ancak bu kararlar geri dönüş göçlerini çekmeye gerçekten yardımcı olmaz, özellikle kalıcı geri dönüşler. Ancak, geri dönen göçmenlerin, kendi toplumlarının gelişimine katkısı büyüktür, bu katkı birkaç düzeyde ortaya çıkar ve göçmenler için mevcut olan çeşitli kaynaklar ile karakterize edilir.

OTBsi'nin durumunda, geri dönüş göçleri zorla geri gönderilir veya göçmen kendisi ev sahibi ülkesinde düzenli bir durum olmadığı için kendi menşe ülkesine geri dönmeye karar verir. İkinci durumda, göçmen sık sık ekonomik eliyle “el” ile döner ve bunu gerçekleştirmek için her şeyi yapar. Bu, DC10 adlı nakliye şirketinin müdürünün örneğidir. Şirketini Almanya'dan döndükten hemen sonra kurdu ve orada kaldığından beri bir fikri olduğunu iddia etti.

Geri dönen göçmenler, üç ana kaynak türü ile kendi ülkelerinin gelişmesine katkıda bulunur. İlk olarak, göçmenler beraberinde yurtdışında edinilen eğitim ve iş tecrübesini beraberinde getirir. Diyelim ki, ayrılan en nitelikli insanlar ya da eğitimlerini mükemmelleştirebilecek kişiler, örneğin öğrenciler. Bu kişilerin yetenekli mesleklerle erişme ve ev sahibi ülkelerde yeni beceriler kazanma olasılıkları daha yüksektir. Böylece, kendi ülkelerine geri dönerek, bazı bilgi ve deneyimlerle geri dönerler. Bu deneyimler sadece maaşlı mesleklerle ilgilenmez. Göçmenler girişimcilik ve işletmelerinin yönetimi konusundaki bilgi ve deneyim ile geri dönerler. Daha sonra, ister gönüllü geri dönüş durumunda isterse bazı zorunlu geri dönüş durumunda, göçmenler ev sahibi ülkede kaldıkları süre boyunca birikmiş olabilecek finansal kaynaklarla geri dönerler. Bu finansal kaynak genellikle geri dönen göçmenin bir GGF yapması için başlangıç sermayesidir. Orta Bölgede genel olarak gözlemlenen, göçmenlerin GGF'lerine dönmeden önce bile başlamasıdır. Örneğin, otobüs ve araba satın almayı ve kendisini bir nakliye şirketi kurmaya

gelmeden önce geri göndermeyi tercih ediyor. Başka bir alanda başlamak istemesine rağmen, ikamet ettiği ülkeden makine veya ekipman almayı ve dönmekten önce göndermeyi tercih ediyor. Kısacası, göçmen GGF'sine başlamadan önce bile sermayesini büyütme eğilimindedir. Son olarak, geri dönen göçmen göçmen deneyimi ile bağlantılı sosyal sermayeye sahiptir. Bu, göç sürecinde edindiği ve onu göçmen olmayanlardan birçok yönden farklılaştıran deneyimlerinin sonucudur.

Geri dönüş göçünün, yeni iş aktiviteleri yaratarak anavatandaki piyasaların işleyişini iyileştirme gibi olumlu bir etkisi olabilir. Örneğin, Babalima Pastanesi, OTBSi'ndeki ilk modern fırındır. Ticareti yaygınlaştırdı ve diğer bölgelere yayıldı. Geri dönüş göçmenler ayrıca yeni teknolojilerin transferini veya benimsenmesini de destekleyebilir, çünkü geri dönüş göçmenleri çoğu zaman menşei ülkede bulunan teknolojiye daha ileri bir teknolojiyi kullanır. Ev sahibi ülkede gözlemledikleri iyi uygulamaları öğretebilirler. Kısacası, Demilly ve Thiam'a göre (2017: 28)

Göçmenlerin menşei ülkelerinin gelişmesine katkısının kaynakların (insan, finansal ve sosyal sermaye) geri dönüşlerinden önce transfer ve geri dönüş sırasındaki performansları birleşmesinden kaynaklandığını kabul edebiliriz.

Böylece Orta Togo Bölgesi'nin farklı şehirlerinde Tchabou Şirketi'nden bahsedebiliriz. Yaklaşık 10 kişiyi istihdam eden ve Sokodé şehrinde yerel ekonomiye büyük katkı sağlayan bir mikro girişimdir. Yurtdışında yaşayan kardeşlerinin tam desteğinden yararlanan bir genç tarafından yaratılan ve yönetilen Nagodé Transfert adlı Şirket de var.

Geri dönen göçmenlerin katkısı kesinlikle ev sahibi ülkelerde kaldıkları süre boyunca edindikleri deneyimlerden kaynaklanmaktadır. DC10 Transport Company'nin sahibi örneği, göçmenlerin girişimcilik projesini genellikle ev sahibi ülkeden başlattığını doğrulamaktadır. Aslında, şirketini kurma fikri yurtdışına çıkmadan ve geri dönmeye karar vermeden önce doğdu.

Göç etmeden önce, Tchaoudjo'nun oğlu olarak, ulaşımın karlı bir iş olduğunu biliyordum. Oraya gittiğimde sürekli geri dönüp kendi ulaşım işimi başlatmak için bir fikrim vardı. Bu

yüzden Otobüsler ve arabalar satın almak için nasıl para kazanacağımı düşünüyordum.... Ben oradayken bu şirketi kurmak bile istedim. Ama işinizi yurtdışından yönetmenin kolay olmadığını biliyorsunuz. [...] Geri döndüğümde hala Togo'daki ulaşımın yerini araştırdım. ...] Her ne kadar rakipler olsa da [...] biliyorsunuz, bir şeyi yapmaya kararlı olduğunuzda, başkalarına bakmadan bunu yapın. İşime başladım ve bugün Tanrı sayesinde çok iyi çalışıyor (R., 47, Erkek, D10 Nakliyat Şirketi'nin sahibi, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Bu şirket, bölgedeki günlük Sokodé, Blitta, Atakpamé, Anié şehirlerini başkent Lomé'ye (ya da tam tersi) bağlayan az sayıdaki nakliye şirketinden biridir. Nüfusu kabul edilebilir konfor ve hız sunan neredeyse altı modern otobüs vardır. Bu şirket sayesinde artık her gün ana şehirlere ve Lomé'den ülkenin iç bölgelerine seyahat etmek artık daha kolay. DC10 Transport Şirketi, geri dönen göçmenlerin başarı öykülerinden biridir. Bu girişimin ayrılmadan önce iyi bir şekilde doğmasına rağmen, göç olgusunun çeşitli düzeylerde gerçekleşmesine katkıda bulunduğu belirtilmelidir.

Göç etmek benim için büyük bir şanstı. Ayrılmadan önce fikrim olduğu doğru, ancak nasıl gerçekleştireceğimi bilemedim, çünkü gerekli araçlara sahip değildim. Asıl hedefleriniz, hiçbir şey yapmadan yıllarca orada kalacaksınız. [...] Çalışırken, tasarruf ediyordum. Orada olan kardeşlerin yardımıyla, sermayemi inşa etmeme izin verdi. Geri döndüğümde, kardeşlerim ve arkadaşlarım için birçok tavsiye istedim. Etki alanı hakkında bilgi aradım. [...] Seyahat ederken, dünyayı keşfetmene, gözlerini açmana izin verir. (R., 47, Erkek, D10 Nakliyat Şirketi'nin sahibi, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Yerel ekonomisine büyük katkı sağlayan, mikro işletmelerini kuran göçmen göçmenlerin birçok örneğine sahibiz. Sokodé'deki Papa Djeff Şirketi'nin başkanı da buna bir örnek. Bu eski göçmen, Sokodé şehrinde düzinelerce insan çalıştıran genel

gıda şirketleri oluşturmak için geri döndü. Şirketlerini Tchamba, Sotouboua ve Blitta da dâhil olmak üzere Orta Togo Bölgesi'nin diğer şehirlerine genişletmeyi hedefliyor. Bu mikro işletmelerin başarısı, yalnızca girişimcilerin finansal kapasitelerinin yanı sıra, yurtdışından edindikleri beceriler ve yönetim kapasitelerine de bağlıdır. Göçmenler bir mikro işletme oluşturmak için ev ortamlarına geri dönmese bile, ailenin bir üyesi tarafından bunun yaratılmasında finansal olarak yer aldıklarında, şirketin başarı için son derece girişimci ve yönetsel beceriler kazandırır.

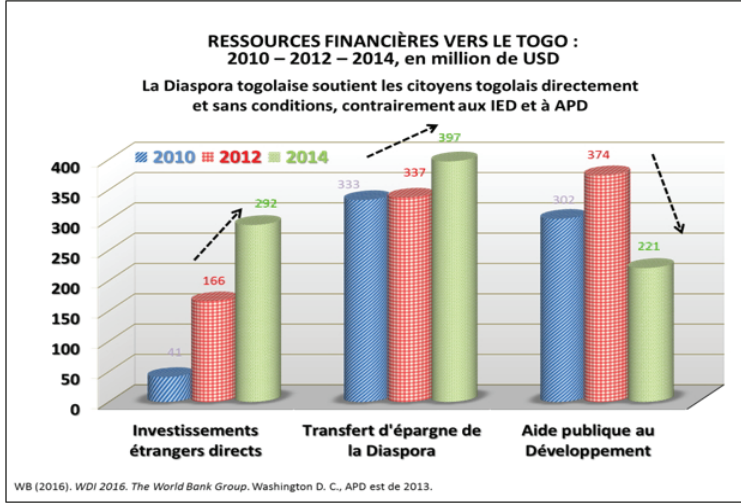
İş planımı geliştirdiğimde, bu ülkeden birçok kişiyle finansman için başvurdum. Ama onlardan hiçbir şey almadım. Yurtdışında yaşayan kardeşlerim projemi anladılar, bana tavsiyelerde bulundular ve projemi finanse ettiler. Ve bugüne kadar destek vermeye devam ediyorlar. [...] Diaspora yerel girişimleri destekliyor. [...] Ama iş projenizi doğru olmayan ve sabit hedefleriniz olmadığında, sizi destekleyemezler. (G., 43, Erkek, Nagodé Transfer Şirketi'nin sahibi, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Genel olarak, diasporanın eylemleri yerel girişimcilik üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Katkıları sayesinde Orta Togo Bölgesi'ndeki yerel ekonomi dinamiktir. Genelde daha az eğitilmiş gençler, kendi mikro işletmelerine başlamayı veya istihdam edilmeyi başarabilmektelerdir.

Göçmenler geride bıraktıkları toplumlara değerli bir ekonomik, politik, sosyal ve kültürel katkı sağlıyor. Eve gönderdikleri fonlar, menşe ülkelerdeki yoksulluğu azaltmada önemli bir rol oynuyor ve bu ülkelerin hükümetleri ise kalkınma sürecini destekleyebilir. Ekonomik büyümeye elverişli bir ortam sağlar. [...] Göçmenler ve diaspora dernekleri menşe ülkelerine finansal ve diğer yatırımlar yapar, ekonomiyi güçlendirir, yeni fikirler getirir ve menşe ülkeleri ile ev sahibi ülke arasındaki anlayışı geliştirir. Geçici veya kalıcı olarak, küresel, giderek daha fazla bilgiye dayalı bir ekonomide hayati öneme sahip yeni

beceriler, yeni deneyimler ve yeni bağlantılar getiriyorlar (Dünya Uluslararası Göç Komisyonu, 2005: 25).

Şekil 3: 2010'dan 2014'e Kadar DYY Ve UKY İle İlgili Olarak Togo'ya Geçiş Yapan Göçmenlerin Evrimi

Kaynak: Dünya Bankası, World Development Indicators 2016, The WBG, Washington DC

Yukarıdaki grafikte, 2010'dan 2014'e kadar Togo'ya diaspora gelirlerinin sürekli bir evrimi olduğunu ve böylece aynı dönemde DYY ve UKY aştığının farkındayız. 2010 yılında, diasporanın gönderdiği fonlar 333 milyon ABD Doları tutarındadır; bu fonlar 2012 yılında 337 milyon ABD dolarına, 2014 yılında 297 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Kısacası diaspora, nakit transferleri yoluyla ülkeye yapılan önemli bir döviz girişi kaynağıdır.

Göç para biriminin tüketim için faydalanıcılar tarafından kullanıldığı durumlarda bile, bunun yerel kalkınma üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Nitekim

göçmenlerin ailelerinin temel sosyal ihtiyaçlarda (eğitim, sağlık vb.) aldığı fon kullanımının toplumun gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmadığı konusundaki yaygın fikirlerin aksine, vaka çalışmalarının bile fonlar tüketim için kullanılıyorsa, toplulukta işler yaratır ve yerel ekonomiyi daha dinamik hale getirir (Meka'a, 2015: 225-226). Örneğin, göçmenlerin veya kendi topluluklarında bir ev inşa eden ailelerinin yatırımlarının yerel sanayi ve duvarcılık, marangozluk vb. Gibi ilgili işletmeler üzerinde önemli bir etkisi vardır (S. Gupta, C. Pattillo ve S. Wagh, 2007). Ayrıca, eğitime yapılan yatırım, bölgedeki eğitim sektörlerinin önemli ölçüde çeşitlendirilmesine ve iyileştirilmesine yol açmaktadır. Örneğin, 2000'li yılların sonundan bu yana, yalnızca okulların ve mesleki eğitim merkezlerinin çoğaldığını değil, aynı zamanda Orta Bölge'deki okul ve meslek eğitiminde de önemli bir iyileşme gördük. Özel okul Şeyh Amdan, Sainte-Marie Lisesi veya Teknik ve Mesleki Eğitim Merkezi gibi kurumlar, bir zamanlar genel lise (Lycée Moderne de Sokodé) ve Teknik ve Mesleki Eğitim ile sınırlı olan orta öğretim sektöründe devrim yarattı. Sokodé Lisesi. Göçmenlerin Merkez Bölgesi'ndeki eğitim seviyesini arttırmaya yardımcı olarak para kazanmaları, eğitim sektörlerinin modernize edilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekliliğine katkıda bulunmuştur.

II.1.3. Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Katkıları

Göçmenlerin sosyo-kültürel katkısı genellikle bir soru ortaya çıkarıyor. Beyin göçü, gelen ülkeleri için yararlı mıdır? Tartışma karmaşık görünüyor çünkü bir yandan bazı nitelikli göçmenlerin ayrılışı ve ev sahibi ülkedeki sosyo-profesyonel entegrasyonunu başarıyla tamamlamış olmaları, ülkede kalan diğer insanları, eğitim umutlarını arttırmaya teşvik ediyor Sırasıyla, göç etme şansı var. Öte yandan, geri dönen göçmenlerin çoğu zaman yurtdışında edindikleri ve bir GGF almalarını ve başarılı olmalarını sağlayan devasa bir kültürel sermayeleri vardır. Bu nedenle, daha önce sorulan soruyu cevaplamak gerekir. Bu bölümde, Togo'nun RC'sindeki göçmen fenomeninin prizması altındaki kültürel karışımı analiz edeceğiz.

Sosyo-kültürel düzeyde, göçün toplumların diğer toplumlarla temas halinde olmasına, bireylerin başka kültürleri ve medeniyetleri keşfetmelerine izin verdiğine dikkat edilmelidir. OTB'de, göç olgusunun etkileri oldukça ikna edicidir. Özellikle

alt-bölge göçünü analiz ederken, geçici olarak veya kalıcı olarak dönen genç göçmenlerin entelektüel seviyelerini geliştirdikleri ve ev sahibi ülkenin dilini daha iyi konuşabilecekleri (İngilizce, Fransızca, Hausa, Yoruba vb.) Açıktır. Bu, dünyaya ilişkin algılarını olumlu yönde etkiler ve açık bir akla katkıda bulunur. Örneğin, R. Idrissou (2010: 95-96) tarafından yapılan çalışma, Fildişi Sahili veya Gabon'da bulunan kızların, okula gitmeden önce okula gitmemiş olsalar bile kendilerini açıkça Fransızca olarak ifade ettikleri sonucuna varmaktadır. Bu göçmenler, muhtelif ev sahibi ülkelerdeki geleneklere bağlılıklarını koruyacak olsalar bile, geri dönüşlerinde, diğer kızlarla temas halinde köken toplumlarında değişikliklere neden olmaktadır. Dış dünya yaşamının standartlarını “kıyafetleri ve makyajları” ile ifade eder ve aktarırlar. Geri dönen göçmenler genellikle daha az aile ve sosyal baskıya maruz kalır. Bu, yurtdışındaki GGF'ları aracılığıyla edindikleri finansal özerklikten kaynaklansa da, yerel sosyal normlardan belirli bir bağımsızlıkla da açıklanabilir. Ancak, özellikle kızlarla sosyal bir kurtuluştan bahsedebilir miyiz?

Muhtemelen Orta Togo Bölgesi'nde, özellikle kırsal bölgelerinde kültürel karışım söz konusu olabilmektedir. Ancak hepsinden önemlisi, toplulukta sosyo-kültürel kimlik kaybı var. Nitekim Orta Togo Bölge'sinin nüfusunun çoğunluğu Müslüman olsa da bir yandan dışardan giyim tarzının ödünç alınmasının bir yandan da göçmenlerin geri dönüşünün gençlerin yaşam tarzını ve modasını değiştirdiğini fark ettik. Şimdi ise tipik olarak Batı tarzında giyinme eğilimindedir. (Bila, 2011: 68). Sözde "İslami" moda bile, 1980'lerin başlarında göç veya daha çok Arap-Müslüman emperyalizminin etkisinin sonucudur. Toplam 6 milyondan fazla nüfusa sahip olan Togo, 844.200 Müslüman veya toplam nüfusun %14'üne sahiptir. İslam, Togo'ya, Osman'ın Dan Fodio'nun fetihleri ile ülkenin Kuzey ve Güneydoğu'sundan geldi. Yerel kültürleri ve gelenekleri teşvik eden ve toplumun gerçeklerine uyum sağlayan yumuşak bir İslam idi. Togolu Müslüman toplumunda, Tijjania ve Mourid kardeşlikler vardı. Ancak 1980'lerde birçok öğrenci, Orta Doğu'daki büyük üniversitelerde (Mısır, Sudan, Suudi Arabistan ve hatta İran) İslam teolojisi okumaya başladı. Bu öğrenciler mezun olduktan sonra başka bir İslam formu olan Sünnizmi (daha titiz) olan ülkelere dönüp kendilerine göre “orijinal olan” dır. 2000'li yıllardan itibaren, temelde Devlet sosyal hizmetlerinin yokluğunda yoksul bir nüfusu

ikna eden Körfez ülkelerin fonlarına yerleşen Vahabizmdir. Özellikle, İslam'ın Orta Togo Bölgesi'ndeki Müslümanların çoğunluğu için giyim modasını önemli ölçüde etkileyecek hatta belirleyecek olan bu İslam versiyonu.

Ancak, göçün bu sosyo-kültürel yönü, özellikle de ayrılan toplumlar üzerindeki etkisi, çalışmalarda çok az dikkate alınmaktadır. Geri dönüş göçünün sosyo-kültürel etkileri genellikle gelirler yoluyla ekonomik etkiyle gizlenir. Göç olgusuyla halklar arasındaki sınırlar gittikçe daha fazla ortadan kalkıyor. Ev sahibi toplumlarda tam bir uyum olmasa bile, göçmenler, kendi toplumlarına aktardıkları birçok sosyo-kültürel unsur ödünç alıyorlar. *Göç bu nedenle küreselleşmenin ana kör noktasıdır* (F. Gubert, 2007: 184). Bu, Kuzey toplumlarının birçok kültürel yönünün göçmenler tarafından Güney toplumlarına aktarıldığı anlamına gelmektedir. Ayrıca, Batı kültürel uygulamalarının küreselleşmesi ve ithalatı bağlamında bile, göçmenlerin sık sık kültürlerini ve köken geleneklerini tanıtmak için kendilerini örgütledikleri belirtilmelidir. Orta Togo Bölgesi'nde ister Tchaoudjo ister Tchamba eyaletlerinde olsun, her yıl geleneksel dua ve törenlerin kutlandığı geleneksel festivaller için çeşitli topluluklardan gelen göçmenler en azından her yıl buluşur. Örneğin, Kétékpé adlı geleneksel müzik festivali her yıl Sokodé şehrinde, diasporik STK “Togo Culture Plus” olarak düzenleniyor. Aralık 2008'de başlatılan FESTÉKPÉ, (Uluslararası Müzik ve Dans Festivali Kétékpé), yarışma sırasında yerel Tem teröristini tanıtmak için geleneksel şarkı grupları ve dansçılar için bir fırsattır.

Festékpé, Tem toplumunun gelişiminde çok önemli bir role sahip: kültürel, sosyal, ekonomik gelişme ve Tem dilinin ve etnik kökenlerin teşviki. Festékpé, Tem kültürünü ortaya koyuyor ve destekliyor. Şarkılar ve danslar atasözlerinden oluşuyor ve insanların nasıl yaşadığını açıklıyor. Şarkılar uyumlu yaşamayla ilgili farkındalık yaratıyor, farkındalık yaratıyor ve toplumun sorunları hakkında. [...] Festékpé bu anlamda insanları kültürel iyileşmeye geri getiriyor, bu festivalin başında dini liderler düşmanca davranıyorlardı. Yıllar sonra, sosyal ve kültürel etki bakımından, dini liderler şenliği onayladılar ve şimdi geleneksel şarkıların yasadışı olmadığı sonucuna vardılar: Sosyal düzeyde bu

festival tüm Togo Tem ve diasporası Ketekpe şarkıları kırsal göçlere ve çocuk ticaretine karşı mesajlar taşıyor ve bu mesaj çoğu zaman insanlar tarafından kolayca anlaşılıyor. Şarkıların geçtiği sırada, tarımın önemi konusunda farkındalık yaratır ve insanlara "bitki yetiştirmelerini" tavsiye ederiz. Gösterilere ev sahipliği yapıyorum ve sloganım "toprak servet". Kısacası, Festékpé sadece kültürel veya ekonomik bir olay değildir. Aynı zamanda, tüm bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimini destekleyen bir festivaldir. (A., 52, Erkek, Festékpé Festival komitesi Başkan Yardımcısı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

FESTEKPE festivalinin genellikle yaz aylarında yapıldığı ve Tchaoudjo vilayetinde önemli bir turistik çekim olduğuna dikkat edilmelidir. Bu ulusal ve uluslararası turistler, nüfusun büyük bir kısmı için önemli bir gelir kaynağıdır. Kırsal alanlarda, sanat satıcıları ve tur rehberleri turistlerden aldıkları makbuzlar üzerinde yaşamaktadır. Kentsel bölgelerde, oteller ve diğer konaklama merkezleri bu dönemde turistlerin bu bölgeye yoğun bir şekilde ulaşması nedeniyle cirolarını artırıyor. Etkinliğin "Togo Culture Plus" organizatörü olan STK, Tem kültürünü ve geleneklerini teşvik ediyor ve Almanya ile Orta Bölge arasındaki ilişkilerin, özellikle Tem yetkilileri ile yeniden canlandırılması için çalışıyor. Bu tarihsel ilişkiler, sömürge geçmişini hatırlasalar bile, Orta Togo Bölge'si boyunca nostaljik bir karaktere sahiptir.

"Togo Kultur Plus e.V", başka yerlerde ve özellikle Orta Bölge'de Tem kültürel mirasını destekleyen bir organizasyondur. Merkezinin bulunduğu Wuppertal'de, 15 Aralık 2007'de Togo ile kültürel alışverişi teşvik ederken, tüm dünyaya yaymak için kültürel mirasını korumak ve tanıtmak isteyen bir Togolu grubu tarafından kuruldu. Günümüzde, Almanya'da "Togo Kultur Plus e.V" veya Togo'da "Togo Culture Plus", sadece Togolu üyeleri değil, aynı zamanda çeşitli ufuktaki birçok üyeyi saymaktadır. Temel amacı, halklar arasında gerçek bir kültürel değişim, başkaları ve kültürleri hakkında daha iyi bir bilgi oluşturmaktır. Neredeyse en önemli olan ikinci ana hedefi, bu organizasyonun her yıl Festékpé festivalini düzenlemesine neden olan kültür ve gelenek yoluyla bir gelişim aracı oluşturmaktır. Bu festival her yıl "Kimlik

elemanı ve gelişim faktörü olarak kültür" ana teması altında düzenleniyor. Bu festivalin organizasyonu ile Orta Bölge'den gelen göçmenler, bu bölgenin sosyo-ekonomik gelişimine doğrudan veya dolaylı olarak katılmaya niyetli.

Sosyo-eğitim düzeyinde, göç olgusu yerel halkın yaşam koşullarına da önemli yansımalar getirmiştir. Yoksul ülkelerden göçle ilgili konuştuğumuzda akla gelen fikirlerden biri de beyin göç olgusudur. Nitelikli kişilerin ayrılması çoğu zaman fakir ülkeler için bir kayıp olarak görülmektedir. Ancak, yetenekli insanların ayrılmasının menşe ülkelerine getirebileceği veya kazanamayacağı kazanımları belirtmeyi unutmamız. Bu bağlamda, göç etmenin göç edenlerin kayıp mı yoksa beyin kazancı mı olduğu sorusu mu ortaya çıkıyor?

1980'lerde, Batı Afrika'dan gelen göçmenlerin görüntüsü, ağırlıklı olarak Kuzey ülkelerindeki çalışmalara göç eden ve başarılı profesyonel entegrasyondan sonra sürekli olarak yerleşen entelektüelleri gösterdi. Bu ortamlarda, göç eden ülkelerin ayrılan ülkelerinin en büyük endişesi Beyin Tahliyesiydi. Kültürel sermayelerini güçlendirme ve ayrılma ülkeleri için daha kârlı olmalarına izin verme olarak kabul edilen ayrılışları, nihayetinde kalkınma sürecini gerçekleştirebilecek geçerli ve vasıflı insan eksikliği durumunda olan ülkeler için kaybedilir. Bu ülkelerin yirmi yıldan fazla bağımsızlığıdır. O zamanlar gelişme üzerine ampirik çalışmalar genellikle Beyin göçünün ayrılma ülkelerini, özellikle de fakir ülkeleri etkilediğine karar verdi. Nitelikli işçiler ülkelerinde işsiz kalsalar bile, marjinal sosyal üretkenlikleri zorunlu değildir, çünkü yurtdışına göç etmek yerine ülke içinde hareket edebilirler. Bu durum, Afrika ülkelerinde, özellikle de nispeten az vasıflı işçi olan Togo'da geçerliydi. Bu nedenle, bu ülkelerin, ülkelerinin ekonomik kalkınmasını başlatmak için ihtiyaç duydukları gibi, yüksek vasıflara sahip kişilerin ayrılışı hakkında farkındalık yol açmaktı.

Bununla birlikte, R. Fiani (2007: 162-168), beyin göçünün sadece kayıp olmadığını düşünmesinin birkaç nedeni olduğuna inanmaktadır. Örneğin, göçmen paralarının geride kalan ailelerin refah kaybını dengelemeye yardımcı olduğunu tahmin ediyor. Göçmenin eşi, ebeveyni ve hatta çocuğu olsa bile, yokluğundan dolayı sevgi eksikliği, düzenli olarak gönderdiği fonlar aracılığıyla ihtiyaçlarının

karşlanması ile bir şekilde telafi edilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, beyin göçü olgusunun, ayrılan ülkelere faydalı olabileceğini göstermiştir. Faini'nin argümanını göstermek için dört ana nokta geliştirilebilir.

Birincisi, eğitilmiş bireyler için olumlu bir göç olasılığının, eğitime geri dönüşü arttırması ve sonuçta ülkede kalan kalifiye işçi sayısında bir artışa yol açması beklenebilir (J. Bhagwati ve K. Hamada, 1974; J. Bhagwati, 1976; O. Stark ve diğerleri 1997). Orta Bölgede, 2000'li yıllardan önce, eğitim seviyesi nispeten düşüktür. Yaşlıların motivasyonunu bozması, gençlerin çalışmalarına devam etmeleri için kaldı çünkü aynı zamanda sözde mükemmel mutluluğa erişmek için göç etmek istiyorlar. Okul terkinden sıklıkla, en azından biraz okuma ve yazma bilen gençlerin, yalnızca yurtdışında yaşayan kardeşlerinin onları davet etmesini bekledikleri ortaokul düzeyinde fark edildi. Bu, mesleği "göçmenlik adayı" olan genç Tem'in ideal tipinin bu ironik sunumuna yol açar. Bununla birlikte, 2000'li yılların başlarında, bazı uluslararası göçmenlik programlarının (örneğin, Amerikan Çeşitliliği Piyango, Kanada Göçmenlik Programı) eğitimsel kazanım açısından giderek daha fazla talep gördüğü görülmektedir. Dolayısıyla, bu programlardan yararlanabilmek için en azından Bakalorya olmalıdır. Göç programlarındaki bu değişikliklerin, gençlerin Orta Bölge'deki eğitim düzeyi üzerinde etkisi olmuştur. Şu andan itibaren, gençler en azından ikincil döngüyü tamamlamak için çaba harcıyor ve çoğu durumda üniversite çalışmalarına devam ediyorlar.

Öte yandan, göç eden yaşlıların genellikle daha iyi yaşamak ve iyi iş bulmak için Batı ülkelerinde eğitim almaları gerekiyordu. Okula gitme şansı olmasa bile, küçük kardeşlerini çalışmalarına devam etmeleri için motive eder ve destekler. Bu motivasyon maddi ve maddi destek ve tavsiyelerle gerçekleşir.

Almanya'da yaşayan Tchaoudjo'nun oğlu olan Urbis Vakfi'nin kurucusu, küçük erkek kardeşlerine çalışmalarına devam etmeleri için destek vermenin gerekliliğini erken fark etmişti. Ve bu anlamda Urbis Vakfi'nin içinde 2000'lerin başından beri, ihtiyacı olan öğrencilere destek verev programları vardır. Bu destek okul malzemeleri, kıyafetler ve hatta küçük bir aylık burs vermekten

ibarettir, ben sizinle konuşurken, bu programın liseden üniversiteye bir yararı oldum. Gençlerin toplumda eğitimine çok önemli katkı (A-L., 38, Erkek, Urbis Vakfı Genel Sekreteri, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Göç olgusunun, Orta Togo Bölgesi'ndeki eğitim seviyesinin iyileştirilmesine katkıda bulunmasının yan etkisi vardır. Örneğin, bölgedeki ortaokul kayıtlarının evrimi 2000 ile 2010 arasında kademeli.

Tablo 3: Orta Togo Bölgesi'ndeki Ortaokul Kayıtlarının 2000-2001 ile 2009-2010 Eğitim Öğretim Yılları Arasında Evrimi

Göstergeler	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
İlçeye göre öğrenci sayısı	Tchaoudjo	2625	2689	2567	3136	3119	3943	4189	4550	5905
	Tchamba	342	332	314	522	528	801	923	1073	1242
	Sotouboua	1415	1310	1546	2125	2353	2837	2957	3750	5369
	Blitta	759	722	987	1310	1381	1766	1989	1989	1138
Cinsiyete göre öğrenci sayısı	Toplam	5141	5053	5414	7093	7381	9347	10050	11362	13654
	Erkek	4235	4119	4427	5783	5994	7478	7948	8781	10234
	Kız	906	934	987	1310	1387	1869	2110	2581	3420
	Toplam	5141	5053	5414	7093	7381	9347	10050	11362	13654
Tekrarlama Oranı		41,60	42,5	37,20	26,30	37,90	34,20	35	42	24
Lise Başarı Oranı		17,90	28,60	42,00	31,60	33,80	40, 8	33,30	34,00	56,00

Kaynak: Bölge Planlama, Geliştirme ve Mekânsal Planlama Müdürlüğü, Orta Togo Bölgesi, 2013

Ortaokul kayıtlar ile ilgili, bu tabloda gösterildiği gibi, yıllık ortalama 2000-2001 ve 2009-2010 yılları arasında %7,9 oranında artmıştır ve 4.881 sayısındaki değişimin bir işlevidir (4.008 erkek, yani %82,11) aynı dönemde sadece 873 kız çocuğa, yani %17.89'a karşı 13 654 öğrenciye (10 234 erkek veya %74.95, sadece 3 420 kız veya %25.05'e karşı). Tchaoudjo vilayetinde yüksek oranda öğrenci bulunduğu, 2000-2001'de %55.68, 2009-2010'da ise 5.905, yani toplam öğrencilerin% 43.24'ünün sadece 5.185 öğrencinin olduğu açıktır. Bunu, 2009-2010 döneminde 5.369 öğrenci ya da %39.32 kaydı olan Sotouboua ili takip ediyor. Tchamba ve Blitta eyaletlerinde 2009-2010 döneminde halen en düşük oranlar %9.09 ve % 8.33'tür. Genel olarak, okul kayıt ve sınav başarı oranları, 2004-2005 akademik yılından bu yana önemli ölçüde artmıştır. Bu kesinlikle uluslararası faktörlerin etkisiyle açıklanabilir (çoğu Batı ülkesinin seçici göç programları) ve aynı zamanda hepsinden öte, göçmenlerin genç kardeşlerine karşı bireysel ve kolektif farkındalığı, ülkede sahip olma gereksinimi konusunda kaldı. Göç etmeyi planlasalar bile oldukça yüksek bir eğitim seviyesi. Ayrıca, göçmenlerin katkısı nedeniyle – özel okulların yaratılması yoluyla – genel olarak kaliteli bir eğitim sistemine katkıda bulunan çalışma koşullarında da bir iyileşme var. Kırsal alanlarda, özellikle genç kızların güçleri durumunda, şu anda ev sahibi ülkenin dilini konuşan ve ikincisinin kültürünü günlük yaşamlarında ifade eden göçmenlerin geri dönüşü, ülkede kalanların sosyalleşmesine ve onlara açık bir zihin ve diğer halkların ve kültürlerin keşfi.

Bu nedenle, şimdi ayrılan ve göçmen fenomeni yoluyla kültürel düzeyde beyin boşalması veya kazanması sorunu halen genç kalifiye veya potansiyel olarak kalifiyedir. Alaka düzeylerine rağmen, beyin göçünün eğitim üzerindeki etkisine yönelik ampirik çalışmalar teorik belirsizlikleri çözmez. M. Beine ve diğ. (2003) göçün, yükseköğrenimini tamamlamış oldukları menşei ülkedeki bireylerin oranlarındaki değişimlerle tahmin edilen insan sermayesinin inşasına olumlu katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır. Ancak, eğitime yapılan yatırım okul kayıt oranları ile ölçülürken, bazı çalışmalar beyin göçünü eğitimdeki büyük yatırımlarla ilişkilendirmeye çalışmaktadır (Faini, 2005a). Beine vd. (2006) daha sonra göç beklentilerinin eğitim yatırımı üzerindeki etkisinin mutlak ve açık olmadığı, ancak ölçülme şekline çok bağlı olduğu sonucuna varmıştır.

İkincisi, yetenekli göçmenlere genellikle daha iyi ödeme yapılır ve bu nedenle kendi ülkelerindeki yaşam koşullarını iyileştiren, yatırım ve büyümeyi teşvik eden daha fazla para gönderebilir. Dünya Bankası'na göre (2006: 58), "beyin göçünün olumsuz etkileri, göçmen işçilerden gelen kazançlar tarafından bir dereceye kadar telafi edilmektedir". Bazı ampirik çalışmalar, transfer hacminin, göçmenlerin niteliği ile birlikte artış eğiliminde olduğunu göstermiştir (Johnson ve Whitelaw, 1974: 476; Rempel ve Lobdell, 1978: 332). Bu, yetenekli göçmenlerin daha fazla kazandıkları ve bu nedenle menşe ülkelerine daha fazla para gönderdikleri anlamına gelir. Bununla birlikte, bu literatür çok genel ve birçok cevaplanmamış soru bırakıyor. İlk olarak, ampirik sonuçlar karışık. Rodriguez ve Horton (1994), Filipinler'de, göçmenlerin yetenekleri seviyesinin havale transferleri üzerinde hiçbir etkisi olmadığını göstermektedir. İkincisi, daha yüksek eğitim seviyesine sahip vasıflı işçilerin zengin ailelerden gelmesi muhtemeldir ve bu nedenle para gönderme teşvikleri daha düşük olacaktır.

Son olarak, yetenekli göçmenler yurtdışında daha fazla zaman geçirebilirler çünkü ailelerini ev sahibi ülkede tekrar bir araya getirme konusunda daha şartlıdır ya da bunu yapmak için daha az zor bulduklarından (Reagan ve Olsen, 2000: 342; Steiner ve Velling, 1994; Knerr, 1994: 412). Bu durumda, göçmenler ev sahibi ülkeler ile bütünleşmekte ve kendi toplumlarının gelişmesine daha az katkıda bulunmaktadır. Gerçekten de, göç literatüründeki ilgili sonuçlar, transferlerin göç süresiyle azalma eğilimindedir (Lucas ve Stark, 1985: 912). Bu nedenle, göçmenlerin eğitim seviyesinin transfer miktarı üzerindeki olumlu etkisi bile, beyin göçünün daha büyük gelirlerle ilişkili olduğu gerçeğini açıklayamamaktadır. Niteliklerin doğrudan etkisi aslında olumlu olabilir, ancak yetenekli göçmenlerin yurtdışında daha uzun süre kalma eğilimini hesaba katan genel etki de olumsuz olabilir. Faini (2006: 143) basit bir model sunmaktadır: göçmenler en yakın oldukları ailelerine üyelerine nispeten daha fazla para gönderiyorlar ve onlardan katılmak istiyorlar. Bu modele daha yakından baktığımızda,

Artık, daha yüksek maaşlı yüksek vasıflı göçmenlerden oluşan göç kompozisyonundaki bir değişimin etkisine göre, artan ücretlerin menşe ülkesine yapılan transferler üzerinde iki çelişkili

etkisi olacağı görülmektedir: (a) a" Yüksek ödemelerin ülkede aile üyelerine yapılan daha büyük transferler ile ilişkilendirildiği maaş "etkisi, b) daha yüksek transfer ücretlerin göçmenlerin üyelerine yakın ailelerini toplamalarına izin veren "kümeleme" etkisi. (Faini, 2007: 167).

Daha yetenekli göçmenlerin para transferleri üzerindeki genel etkisi deneysel bir sorudur. Faini'nin (2006) sonuçları, genel olarak daha yetenekli göçün daha küçük transferlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Orta Bölgede, yukarıda bahsedildiği gibi, Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) ve hatta Avrupa'ya göç edenler şimdi oldukça yüksek bir eğitim seviyesine sahiptir. ABD örneğinde, Dv Piyango programında, göç edenler genellikle en azından Bakaloryayı alan genç insanlardır. Genellikle öğrenciler, hatta yetenekli işçilerdir. Genellikle aile üyelerine nispeten yüksek miktarda para gönderirler. Tablo 4'ün gösterdiği gibi, transfer miktarları dünyanın diğer bölgelerindeki göçmenlerinkinden daha yüksektir. Bu veriler R. Faini'nin sonuçlarıyla çelişiyor ancak ABD ve Avrupa'da ikamet eden göçmenler ailelerinin geri kalanını (karı, koca, çocuklar) getirebilecek olsalar bile, bu durumun yeterince göndermelerini engellemediğini vurgulamaktadır. Elbette, diğer kıtalarda yaşayanlardan daha fazla kazandıkları için (Afrika, Asya ve hatta Avrupa). Ancak en değerli sebep, göç etmeden önce bile umudunu ve hatta aileleri için tek desteği temsil etmeleridir.

Tablo 4: Göçmenlerin Aile Bireylerinin Yaşadıkları Kıtaya Göre Aldığı Miktar

Göçmenin yaşadığı kıta	Aylık gönderdiği miktarı (Batı Afrika Franga)										Toplam		
	10 – 20.000		21-30.000		31-40.000		41-50.000		50.000'dan fazla				
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	%
Afrika	4	%42,4	11	%33,3	0	%0	8	%24,2	0	%0	33	%100	
Amerika	4	%9,7	70	%48,6	3	%2,1	39	%27,1	18	%12,5	144	%100	
Asia	4	%100	0	%0,0	0	%0,0	0	%0,0	0	%0,0	4	%100	
Avrupa	7	%5,6	49	%38,9	3	%2,4	60	%47,6	7	%5,6	126	%100	

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Yukarıdaki veriler, Orta Bölge'deki göçmenlerin ailelerinin aldığı tutarların bir kıtadan diğerine farklılık gösterdiğini vurgulamaktadır. Örneğin, ABD'de ikamet eden en az bir üyesi olan 18 aile, 7'si Avrupa'da, diğerinin Afrika ve Asya ülkelerinde 0'nın yaşadığı aylık olarak 50.000'den fazla CFA frankı (yaklaşık 90 ABD Doları) aldığını bildirmiştir. İkincisi, Avrupa'da yaşayan göçmenler aynı zamanda ailelerine nispeten büyük miktarlarda gönderirler. Nitekim Avrupa'daki üyelerinden en az birine sahip olan ailelerin %47,6'sı 41 ila 50,000 CFA frangı alacağını iddia ederken, bir başka Afrika ülkesinde ikamet eden ailelerin sadece %24,2'si aynı miktarda almaktadır. Bununla birlikte, Afrika'da veya Asya'da ikamet eden bir veya daha fazla üyesi olan aileler, 50.000'den fazla CFA frangı almamaktadır.

Bu nedenle bu verileri, Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet eden ve oldukça yüksek bir eğitim seviyesine sahip olan Togo'nun Orta Bölgesinden gelen göçmenlerin, diğer göçmenlerden daha fazla gelir sağlayan mesleklerle erişme ihtimalinin daha yüksek olduğu gerçeğiyle yorumlayabiliriz. Sonuç olarak, bu göçmenler ailelerine daha fazla miktarda para (ayda ortalama 90 ABD Doları) gönderiyor. Bu, transfer miktarının göçmenlerin nitelik seviyesi ile artma eğiliminde olduğunu varsaydığı çalışmalar yönündedir.

Faini'nin tezini açıklayabilecek üçüncü argüman, göçmenlerin yurtdışında değerli beceriler kazandıktan sonra eve dönebilecekleridir. Nitekim çalışmalar ya da mesleki nedenlerle ya da arkadaşlık için göç bağlamında, göçmenlerin çoğu zaman edindikleri becerileri kazandıktan sonra menşe ülkelerine geri dönmeleri beklenmektedir. Bu onların gidiş nedeniyle sık sık mezun olduktan sonra iade durumuna tabidir. Bu fikir, dünyanın farklı bölgelerinde ampirik çalışmalara dayanan bir literatür tarafından hızla zorlanmaktadır. Dustmann (1996: 236-238), göçmenlerin eve dönmeye önce edindikleri bilgileri verimli bir şekilde kullanma kabiliyetleri konusunda bazı şüphelerini dile getirdi. Biraz daha genel bir bakış açısına göre, Borjas ve Bratsberg (1996: 172-174) göçmenlerin ayrılışları sırasında göreceli olarak yetenekli olsaydı, en az kalifiye ülkelere geri dönme ihtimalinin yüksek olduğunu gösterir. Sezgisel olarak, eğer en nitelikli olanlar aynı zamanda göç etme olasılığı en yüksekse, istisnai durumlar olan daha az nitelikli olanlar kararlarını yeniden

değerlendirebilir ve bu nedenle ev sahibi ülkeye profesyonel entegrasyon yaşamaları daha az olduğu için kendi ülkelerine geri dönebilir. Solimano (2002), en azından Bilim ve Teknoloji (S&T) için, fakir ülkelerden gelen doktora öğrencilerinin önemli bir bölümünün mezun olduktan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde kalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Borjas (1989: 32), ABD'de en az başarılı olan yabancı bilim adamlarının eve dönme ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Faini (2006), Avrupa'da, düşük vasıflı bireylerin eşleri ile bir araya gelme ihtimallerinin daha düşük olduğu ve bu nedenle de yetenekli göçmenlerin eve dönme ihtimalinin daha düşük olduğu ülkelere daha iyi bir şansları olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuçlar, yetenekli göçmenlerin ev sahibi ülkede daha uzun kalacağı ve yakın aile üyelerini getirmesi daha muhtemel ve daha mümkün olacağı fikri ile tutarlıdır. Bu perspektifte, göçmenlerin kendilerinden veri toplanmamakla birlikte, bu çalışma bu yönde herhangi bir sonuç çıkartmamaktadır. Bununla birlikte, esasen siyasi mülteci olarak, nitelikli ya da olmasa da, Togo Merkezinden gelen göçmenlerin, geri dönüşlerini ve sosyo-profesyonel entegrasyonlarını organize etmek için hiçbir resmi kurum olmadığı sürece, kesin olarak geri dönmek için motive olmadıklarını varsayabiliriz. Ayrıca, 1967'den bu yana iktidarda kalan aynı siyasi rejim olduğunda, göçmenler kendi ülkelerine geri dönme konusunda daha az motive olmuş, siyasi otoritelerin mağdurları olmaktan korkuyorlar.

Dördüncü ise, göçmenler, özellikle vasıflı olanlar, kendi ülkeleriyle ekonomik ve finansal bağlantılar kurabilir ve yatırımları teşvik edebilir, böylece yabancı yatırımcılara çekiciliğini artırabilir. Faini (2007: 164) bu fikrin altında yatan iki ana nedeni analiz eder. Birinci sebep, göçmenlerin kendi topluluklarına aşina olmaları ve ülkelerindeki yatırım fırsatları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarıdır. Geri dönmese bile, menşe ülkelerinin ticari ve mali ilişkilerini destekleyebilirler. İkinci sebep, ev sahibi ülkedeki göçmenlerin varlığının, menşe ülkeleriyle ilgili bilgi eksikliğinin üstesinden gelmeye yardımcı olabileceğidir. Göçmenler, sadece kendi ülkelerindeki ticaret ve yatırım fırsatları hakkındaki bilgileri ev sahibi ülkelere yaymakla kalmaz, varlıkları ve iş ve becerilerine olan bağlılıkları, kökene olan ülkenin karlı yatırım fırsatları sunduğunu gösterebilir. Her iki durumda da yetenekli

göçmenlerin "diaspora dışsallıkları" türünü üretme olasılıkları yüksektir. Nitekim Orta Togo Bölge'sinden gelen göçmenler genellikle bölgedeki yatırımcıları çekmektedir. Kéméni köyünde bir fabrikanın inşası için 7 milyon dolarlık Batı Afrika Frankı (13 milyon ABD Doları civarında) yatırımı yaptığını iddia eden STK'nın lideri AJA'nın örneğinde olduğu gibi, yurtdışında veya Koboyo köyündeki CPIA çiftliği ile Urbis Vakfı'nın içinde, diasporanın desteği sayesinde elde edilen yatırımlar çoktur.

Tchamba diasporası sadece bir hastanemiz olduğunu fark etti. [...] Buraya çok modern bir özel klinik inşa etmek için gelen Almanya'daki yatırımcıları ikna ettiler. İşe başlamışlar, işler iyi başladı. Ama şımarık bir liderimiz vardı. "Beni gördün mü?". Almanları oraya getiren küçük kardeşi idi. Ama bu beyaz insanlar içeri girip çalışmaya başladığında, bunun kendi projesi olduğunu söylemeye müdahale etti. Bu, toplum içinde sorunlar ve bölünmeler yarattı [...] Proje böyle düştü ve beyazlar tekrar kaldı (M., 43, Kadın, Tchamba eyaletindeki bir Derneği başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Orta Bölge'den gelen göçmenler yatırımcı çekse bile, bu yatırımların genellikle çıkar çatışmaları ve liderlik çatışmaları, projelere kamu desteği eksikliği ve özellikle yatırım ve işletmeyi motive etmeyen iş ortamı kurma gibi engellerle karşı karşıya kaldığı belirtilmelidir. Togo'da yaratılış. Yatırımlar genellikle geçmişlerini iyi bilen ve çoğu zaman menşe ülkelerinin sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunmayı amaçlayan yetenekli göçmenler tarafından çekilir. Docquier ve Lodigiani (2006: 36), ticari ağların genellikle yetenekli göçmenler tarafından yönetildiği sonucuna varmıştır. Örneğin, Türkiye'de yaşayan Afrikalı öğrenciler, Türk iş adamlarının ve yetkililerin kıtaya yatırım yapmalarının en iyi yollarından biridir. Nitekim 2000'li yılların başında, Türkiye ile Afrika arasındaki ticaret hacmi 100 milyon doları aşmadı. Türkiye, Recep Teyyip Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin iktidara gelmesiyle birlikte, iş ortaklarının çeşitliliğini bir öncelik haline getirdi. Bu mantıkta, Afrikalılar dâhil yabancı öğrencilere binlerce burs verilmektedir. Çalışmalarının ardından, bu öğrenciler 2006'dan beri muhataplar ve Türkiye'nin dış

ticaretinin ve yatırımlarının yapıldığı bir kanal haline gelecektir. 2023 yılına kadar Türkiye'nin hedefi Afrika ülkeleri ile 100 milyar dolarlık ticaret hacmine ulaşmaktır. Türkiye'deki üniversitelerin mezunları bir kez daha kendi ülkelerinde bulunan Türk yatırımcılar ve iş adamları ile işbirliği yapmaktadır ve Afrika'nın Türkiye için daha iyi tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Togo örneğinde, ilk ticari ortaklık Aralık 2011'de, ülkedeki tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi için yerel bir ithalatçı ile ortaklık yapan Güneysan adında tarımsal gübrelerde uzmanlaşmış bir Türk şirketi ile kuruldu. Türkiye'de Togolu Öğrenciler Derneği'nin (AETOT) aktivizmi ile Ülker veya Demtat gibi Türk ticaret şirketleri Togo'ya yerleşti. Bu şirketler genellikle nispeten kaliteli ürünler sunar, ancak genellikle Çin'den ithal edilen ürünlerden rekabetle karşı karşıya kalırlar. İnsani alanda, Türkiyeli öğrenciler ve mezunlar, özellikle Togo Bölgesi'nde, insani yardım çalışmaları yürüten, İHH veya AHI STKları, Türk İşbirliği Ajansı (TİKA) da dâhil olmak üzere Türk STK'larını çekmektedir. Bütün bu eylemler, Türk makamlarının Afrika'yı fethetme arzusuyla motive edilirse, Türkiye'de ikamet eden ülkeler ile menşe ülkeleri arasında alışverişi kolaylaştıran öğrenciler olan Togolu göçmenler tarafından gerçekleştirilir ve kolaylaştırılır.

Türkiye'de ikamet eden ve Togo Merkez Bölgesi'nden gelen Togolu öğrenciler tarafından kurulan "Togo Türkiye Kardeşlik İnsani Yardım ve Kardeşlik Merkezi" (TTKİYKM) derneği bu alanda çok aktiftir. Tchaoudjo vilayetine çevresindeki köylerde (Aloukpadè, Kadambara, Kouloundè, vb.) yaz kursları dâhil olmak üzere eğitim etkinlikleri düzenlemektedirler (bkz. Ek5). Bu dersler ilköğretim öğrencilerine aldıkları dersleri güçlendirmeleri için verilmektedir. Gençleri, özellikle de genç kızları okula devam etmeleri için motive etmek ve teşvik etmek amacıyla futbol turnuvaları düzenlenmektedir. Her yıl bu dernek tarafından "Kardeşlik Futbol Turnuvası" düzenlenir. Bu turnuvada 8 ila 10 köy ve Sokodé şehrinin çevre mahalleleri bir araya gelmektedirler. İnsani alanda bu dernek, Türkiye Diyanet Vakfı'nın maddi desteğiyle, nüfusa hizmet eden modern kuyular ve sondajlar açmıştır. Bu kuyular birçok köyde binlerce kişiye temiz su sağlamaktadır.

Beyin göçünün etkisinin değerlendirilmesi, çözülmesi zor bir mesele haline gelir. Her neyse, ayrılma ülkeleri göçmenlik nedeniyle üç önemli noktada kaybediyorlar: birincisi, ayrılış ülkesinde kalan aile üyeleri arasında geleneksel refah kaybı var. Bu iyilik kaybı özellikle mikro aile düzeyinde belirgindir. Göçmen ailesinin eşi veya diğer üyeleri, göçmenlerin ayrılmasının yaratacağı boşluk nedeniyle refah eksikliğini hissediyor. Göçmenlerin parasal ve parasal olmayan havale işlemleri ile tam olarak karşılanamayan duygusal bir boşluktur. İkincisi, topluluk düzeyinde ve hatta ulusal düzeyde, beyin göçünün olumsuz sonuçlarının eğitime veya önemli para transferlerine yatırım yapmak için daha güçlü teşviklerle dengelendiğine inanmak için hiçbir neden yoktur. Bu, daha eğitilmiş göçmenlerin menşe ülkelerine geri para gönderme eğiliminde olmaları gerçeğiyle açıklanabilir. Son olarak, göçmenlerin para transferlerinin azalması, menşe ülkesinin zorluklarını daha da şiddetlendiren düşük büyüme ile ilişkili olabilir (Faini, 2007: 179). Bu, göçmenlerin gelirlerine daha bağımlı olan ülkelerin genellikle kırılgan ekonomilere sahip oldukları anlamına gelir.

Bununla birlikte, yetenekli kişilerin göçünün ayrılan ülkelere neden olabileceği bu maliyet ve kayıplara rağmen, şunu fark ettiğinde Gubert (2007: 184) ile aynı fikirdeyiz:

Beyin göçü uzun zamandır menşei ülkelere maliyet getirdiği şeklinde algılanmasına rağmen (bu maliyetlerin miktarının belirlenmemesine rağmen) [...] son dönemdeki literattür, vasıflı işçilerin göçünün sonuçta yararlı olabileceği dört kanal belirlemiştir. Ayrılan ülkeler: Birincisi, seçkin göçün ante ex ante'den daha fazla çalışanı eğitmeye teşvik ettiği ve bu nedenle menşe ülkesinde kalan yerli halk arasında eğitim seviyesinin (beyin kazancı) artmasına neden olduğu olasılığını ifade eder. Vasıflı işçilerin menşei ülkelerinin gelişimini desteklemesi muhtemel gelirlerinin kapsamı Son ikisi de vasıflı göçmenlerin ya da diasporaların ticaret ve uluslararası sermaye akımlarını teşvik etmede ve geri döndüklerinde bilginin yayılmasındaki potansiyel rolünü ifade eder.

Genel olarak, gelişim sürecinin başlaması ve ayrılan ülkelerdeki yaşam standardındaki istikrarlı bir iyileşme, özellikle kalifiye işçilerin geri dönüş göçlerine neden olmaktadır (A.-M. Gaillard ve J. Gaillard, 2002). Bu görüngü, en çok teknolojik gelişmeyi doğru şekilde yönlendiren ve böylece yurtdışında yaşayan vatandaşlarını cezbeden Güneydoğu Asya'nın yeni sanayileşmiş ülkelerinde bulunur. Ancak, Sahra altı Afrika ülkeleri için sosyoekonomik gelişme ve ayrılış ülkesindeki altyapı gelişimi nedeniyle geri dönüş göçü henüz başlamamıştır. Orta Bölgede, kesinlikle mikro işletmeler yaratan ve yerel ekonomiye katkıda bulunan göçmenler var. Ancak bu getiri, ülkenin iyileştirilmesi ve cazip yatırım koşullarından ya da bölgenin sosyo-ekonomik durumunun iyileştirilmesinden kaynaklanmamaktadır.

Öte yandan, cinsiyet ve göç yaklaşımları üzerine yapılan araştırmaların çoğu, kadınları göç yaşamış olarak gösterse de, bu sonuçların mutlak olmadığı belirtilmelidir. Bazı durumlarda, göçmenlerin göç süreci sırasında edindikleri sosyo-kültürel kazanımlar vardır. Nitekim Idrissou (2010) tarafından yapılan araştırmalar, Orta Bölgenin bazı kırsal alanlarında, genç göçmenlerin (başlangıçta okuma yazma bilmeyenler), yerel olarak eğitim alan kişilerin kaldığından daha fazla Fransızca öğrendiklerini ve iyi bildiklerini belirtti. Topluluklarına geri dönen genç kız göçmenler, toplumlarının diğer kültürlere açılması için bölgesel veya ulusal düzeyde sosyal entegrasyon için bir temel veya başlangıç teşkil ettiği düşünülebilir.

Orta Bölgedeki çoğu köyde, başlangıçta okuma yazma bilmeyen genç göçmenler – yabancı dilleri iyi öğrenmiş oluyorlar. Her şeyden önce, geri dönen kız göçmenler, köken toplumlarında modernleşme için önemli bir araçtır. Bu göçmenlerin tutkunları sosyal hale getiriyor köken toplumlarında değişiklikler (Abdou, 2018: 468).

Kültürel düzeyde, kırsal alanlara dönen genç göçmenler, diğer kültürlere ve insanlara açıklık bir vektördür. Genel olarak, göçmenlerin ev topluluklarına kültürel katkısı önemsiz değildir. Ortaokulda bile kayıt oranlarının artırılması, kültürlerin ve medeniyetlerin demlenmesi, diasporanın desteğiyle yerel geleneklerin

canlandırılması, topluma yapılan katkılardan bazılarıdır. Bu katkı elbette sadece kültürel alanla sınırlı değil. Sosyo-insani katkıları içeren diğer alanlarda.

II.2.Göçmenlerin Sosyo-İnsani Eylemlerinin Orta Togo Bölgesi'nin Kalkınmasına Katkısı

Bu bölüm, bölgedeki insanların yoksulluğunu ve mutsuzluğunu hafifletmeyi amaçlayan göçmenlerin insani ve sosyal eylemlerini analiz etmektedir. Diasporanın sosyal katkısı, sağlık, eğitim ve içme suyuna erişim sorunlarını çözmeyi amaçlayan eylemler olarak özetlenebilir. Bu katkı bireysel olarak ve topluluk düzeyinde tanımlanabilir. Bireysel düzeyde, diasporanın gelirleri esas olarak hanenin temel sosyal ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Bazı durumlarda, nakitlerin önemli bir kısmı bir GGF'e yatırılrsa da, çoğu zaman temel sosyal ihtiyaçların karşılanmasında etkileri sınırlıdır. Diasporanın insani eylemlerine gelince, gelirler öncelikle hane halkının veya toplumun kendileri tarafından kontrol edilemeyen bir durumla karşı karşıya olduğu acil durumlarda müdahale eder. Bu durumda, diasporanın katkısı kalıcı bir etkiye sahip değildir, çünkü eylem dakiktir ve belirli bir sorunu çözer. Ancak, diğer yerel kalkınma aktörlerinin eylemleriyle ilişkilendirildiğinde, diasporanın insani katkısı, yalnızca mevcut toplumsal sorunları değil, gelecek nesillerin sorunlarını da içeren sürdürülebilir insani gelişme için temel sağlar. Her durumda, diasporanın sosyo-insancıl eylemleri yerel ve uluslararası kalkınma eylemleri ve politikalarıyla bütünleşmiştir.

II.2.1. Göçmenlerin Mikro-Toplumsal Düzeyinde İnsani Yardım Eylemleri

Göçmenlerin ülkede yaşayan aile bireylerinin sosyo-bireylerin refahlarına olan katkısı, genellikle bu transferlerin karşıladığı gelir ve ihtiyaçlarla ilişkilidir. Çalışmaların çoğu, göçmenlerin aileleri için olan gelirlerinin sosyal sigorta işlevi üzerinde odaklandığı ülkede kalmıştır (Lucas ve Stark 1985; Hoddinott 1994; Schrieder ve Knerr, 2000; Gubert, 2002; Azam ve Gubert, 2005). Gerçekten de, Afrika'daki kalkınma tarihi, Devletlerin üç ana aşamadaki rolünü vurgulamaktadır:

planlama Devleti, Kukla Devleti ve mütevazı ve liberal Devlet. Nitekim 1950-60 döneminde, Afrika ülkelerinin bağımsızlığı döneminde, Devlet ulusal kalkınmanın planlayıcısı ve ana yöneticisi olarak kabul edildi. O zamanlar ulusal kalkınma programları ve planları hakkında konuşulurdu. Devlet bir aktör, bir planlayıcı ve ulusal kalkınma politikasının karar vericisidir. 1970'lerde, Küresel Güneyli ekonomistler (Amin, Emmanuel, Cardoso ve Faletto) bu "devletçi" gelişme anlayışını sorguladılar ve Afrika Devletleri kalkınma planlamacıları olarak tanımlansalar bile ve bu Devletlerin yeterince boşluğu olmasa da inanıyorlar. Kendi gelişimlerini tanımlamak ve yönlendirmek için, bu gelişim sürecinde oynayacakları çok marjinal bir rolü olacaktır. Bu yazarlar, gelişme ve azgelişmişliğin iki ilişkili gerçeklik olduğuna inanmaktadır.

Ayrıca, Küresel Kuzey ülkeleri Küresel Güney pahasına geliyor. Bu koşullarda, Kuzey ve Güney arasındaki ilişkilerin doğasının yeniden tanımlanması gerekir. 1990'lardan itibaren, egemen gelişme anlayışı neoliberaldi. Neoliberalizm, minimal ve liberal bir Devleti savunuyor ve sosyal sektörler (eğitim, sağlık, sosyal hizmetler) dâhil olmak üzere, Devlet'in hemen hemen tüm kesimlerinin özelleştirilmesini istiyor. Bu dönemden itibaren Afrikalılar, iş bulma, sağlığa erişim ve kaliteli eğitim dâhil yaşam koşulları ile ilgili ciddi sorunlar yaşıyorlar. Devletin özellikle sosyal sektörlerde olmayışı, diaspora dahil yeni aktörlerin ortaya çıkmasına izin vermiştir. "Eğcinsel bağışçılar" olarak kabul edilenler (Assogba, 2009: 13), göçmenler genellikle gayrı resmi bir refah Devleti rolünü oynarlar. Örneğin, bu çalışmadan elde edilen veriler, göçmenlerin OTBsi'ne aktardıkları fonların, esas olarak alıcı hanelerin temel sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 5: Alıcı Ailelerin Göçmenlerin Gönderdiği Para Kullanımı

Aldığı parayla yapıldığı şeyler		Sayı	Yüzde (%)
Ailenin ihtiyaçlarına karşılması	OUI	175	91,6
	NON	16	8,4
	Total	191	100
GGF'nin kurması yada desteklemesi	OUI	134	70,2
	NON	57	29,8
	Total	191	100
Orta projelerine katkısı	OUI	14	7,3
	NON	177	92,7
	Total	191	100
Yerel kalkınma aktörlerine destek verme	OUI	22	11,5
	NON	169	88,5
	Total	191	100

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Tablodaki veriler, bireylerin yurtdışında yaşayan yakın akrabalarından aldıkları paranın amacını vurgulamaktadır. Gerçekten de alınan fonların ilk hedefinin %91,6'yı temsil eden hanehalkının ihtiyaçlarının karşılanması olduğunu not ediyoruz. Ardından bir GGF'e yatırım gelir (%70,2). Bu, hane halkı harcamalarının (yemek, sağlık, eğitim vb.) Alınan paranın ilk varış noktası olduğunu vurgulamaktadır. Bu, kaliteli kamu eğitim merkezlerinin ve özel kliniklerin ve tıp ve sosyal merkezlerin çoğalması nedeniyle Togo'daki özel okulların ve eğitim merkezlerinin çoğalmasıyla açıklanabilir. Bunların hepsi çok daha fazla para gerektiriyor çünkü Devlet nüfusa

temel sosyal ihtiyaçları sağlama konusunda neredeyse yetersiz. Böylelikle göçmenler ailelerine sosyal sigorta teminatı haline geldi.

Ailelerini sigortalayarak, göçmenler faaliyetten elde edilen gelirin çok değişken olduğu bölgelerde, diğer bölgelere göre daha sık ve daha fazla zarar veren hastalıklar, siyasi, ekonomik ve / veya sosyal dengesizlik vb. Bölgelerdeki yerel sigorta sistemlerinin bulunmamasını veya başarısızlıklarını telafi ediyorlar. Ailelerinin daha riskli fakat potansiyel olarak daha karlı faaliyetlerde bulunmalarına izin verir, bunu yaparken yoksullukla mücadelede önemli bir rol oynarlar. Bu açıdan bakıldığında transferler diğerleri gibi bir sermaye kaynağı teşkil etmez. ‘‘Aile sigortası’’ lkeler arasında tartışmaz bir şekilde değişkenlik göstermektedir, ancak genel olarak yüksek olduğunu gösteren birkaç unsur vardır: Öte yandan, yatırıma tahsis edilen para transferlerinin bir kısmının düşük olması muhtemeldir, özellikle de ülkelerdeki işletme ortamı düşüktür ya da ayrılma bölgeleri çok çekici değildir Sonuç olarak, göçmenlerin aile memesini sağlama konusundaki temel sorumluluğu olduğu sürece Ayrıca, transferleri üretken yatırımlara yönlendirmeyi veya göçmenleri menşe ülkelerine geri dönmelerini teşvik etmeyi amaçlayan herhangi bir nlem yalnızca karışık sonuçlara yol açabilir (Gubert, 2007: 187).

Ailelerin yurt dışında yaşayan üyelerinden aldıkları fonlarla aldıkları sosyal refah, lüks mlklerin (araba, ev vb.) Edinilmesinde değil, temel sosyal ihtiyaçların karşılanmasında kendini göstermektedir. Yoksul toplumlarda, özellikle de Togo'nun Orta Bölgesinde, uygun tedaviyi almak, kaliteli eğitime erişmek veya hatta günlük olarak iyi  öğün niteleyici ve niceleyici olarak bir ayrıcalık olarak kalmaktadır. Biri sosyal orta sınıfa ait olmalı ya da bu ihtiyaçları karşılamak için yeterli gelire sahip olmalıdır.

Tablo 6: Aldığı Paranın Aile Refahına Katkısı

Alınan paranın aileye yaşam koşullarına katkısı şekli		Sayı	Yüzde (%)
Ailenin temel yaşam koşulları ile ilgili problemleri çözülmesi	EVET	166	86,9
	HAYIR	25	13,1
	Toplam	191	100,0
GGF'nin kurması	EVET	135	70,7
	HAYIR	56	29,3
	Toplam	191	100,0
Lükste yaşamak	EVET	40	20,9
	HAYIR	151	79,1
	Toplam	191	100,0
Ailenin sosyal imajı iyileştirmesi	EVET	88	46,1
	HAYIR	103	53,9
	Toplam	191	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, 191 kişiden yurtdışında yaşayan akrabalarından para alan 166'nın sosyal refahının temel sosyal ihtiyaçları karşıladığına inandığını ortaya koymaktadır. Bu temel sosyal ihtiyaçlar çocukların eğitimi, kaliteli sağlık hizmetlerine erişim ve beslenmeleridir. Bir diğer sosyal refah, bireyin bir GGF'yi üstlenme ve yönetme becerisiyle ifade edilir. Böylece, 135 kişi sosyal refahlarının GGF'nin mülkiyeti ve yönetimi ile ilgili olduğunu iddia etmiştir. Aslında, gelirlerinin belirsizliğine ve usulsüzlüğüne rağmen bireylere ve diğer hane halklarına güvence altına alınmış bir gelir kaynağı olan bir GGF'nin güvence altına alınması. Son olarak,

bireylerin önemli bir kısmı sosyal refahlarının sosyal imajlarının iyileştirilmesine bağlı olduğuna inanmaktadır. Bu gelişme, bazı yüksek sosyal konumlarla ifade edilen bir sosyal hareketlilik ile açıklanmaktadır. Bu sosyal konum aynı zamanda iyi iş ve barınma olanaklarına erişim ile de karakterize edilir.

Göçmenler aynı zamanda ailelerinin refahına, onlara makul konutlar garanti ederek katkıda bulunuyorlar. Sokodé, Tchamba veya Blitta şehirlerinde, en güzel evler göçmenlere aittir ve genellikle aileleri tarafından işgal edilir. Bunlar genellikle orta sosyal sınıf bireylerin araçlarının ötesinde modern binalar. Konut, Togolu kültüründe sosyal başarı için önemli bir kıstas olduğundan çok önemli bir unsurdur. Kentsel merkezlerde, bu durum kiralarda ve ev sahipleriyle karşılaştığı sorunlarda kronik ve öngörülemeyen bir yükselişe bağlıdır. Böylece bir eve sahip olmak, bireye huzur ve içsel bir mutluluk garanti eder. Kırsal kesimde, genel olarak modern kıyafet sosyal başarının bir işaretidir. Bu, yüksek bir sosyal statü işgalini hesaba katar ve bireyi toplumda baskın bir konuma getirir. Kırsal kesimdeki genç göçmenler genellikle ailelerinin yaşam standartlarını yükseltmeye, onlara uygun konutlar sağlamaya ve yoksulluk ve sosyal kırılganlıktan kurtulmalarına yardım etmeye odaklanmaktadır. Kızının mesken koşullarının iyileştirilmesine katkısını ifade eden bu babanın sözleriyle kanıtlandığı gibidir:

Kızım, ayrıldıktan beş ay sonra bana para gönderdi (yaklaşık 200 ABD doları). Bu para evimin çatısını değiştirmeme izin verdi (İdrissou, 2010: 94).

Göçün genellikle gençlerin, kendi ülkelerindeyken yapma imkânları yoksa ailelerine yönelik görevlerini yerine getirmelerine izin verdiği anlamına gelir. Bu durumlarda göç, kentsel ve kırsal alandaki gençlerin kendi ailelerinin refahına katkıda bulunmak için geliştirdikleri "içsel stratejilerin" bir parçası (Fall ve Cissé, 2007). Aslında, çok yüksek işsizlik oranları ve 1990'ların başından beri Afrika toplumlarında ekonomik krizlerden kaynaklanan kronik iş eksikliği ile karşı karşıya kalan, gittikçe daha fazla genç insan alanı uzun çalışmalar ve maaşlı bir iş arayışından vazgeçti kendi ülkelerinde bürokratik yapılarda. Göç en önemli olan sosyal başarının yeni yollarını geliştirirler. Onlar için göç etmek, yoksulluk

mücadelesinin üstesinden gelmenin ve kendi itibarlarını ve ailelerini onurlandırmanın tek yoludur.

II.2.2. Göçmenlerin Toplum Düzeyinde Yerel Kalkınmaya İnsani Yardım Eylemleri

Yerel kalkınmanın aktörleri hakkında konuşmak, kendi topluluklarının yaşam koşullarını iyileştirmek için birlikte çalışan genç erkek ve kadınları ifade eder. Yerel kalkınma aktörleri arasında yerel kalkınma birlikleri, STK'lar, tatil birlikleri vb. Yerel kalkınma aktörlerinin ortaya çıkışı veya yeniden ortaya çıkması, yapısal uyum politikalarının uygulanmasından sonra, Afrika Devletlerinin temel ve temel işlevlerinden bile vazgeçememek için temel ve çok önemli kurumlarından mahrum bırakıldığı gerçeğiyle açıklanabilir. Nüfusa temel sosyal hizmetler (sağlık, eğitim, istihdam vb.) sağlamaktır. Bu yerel aktörler, yerel sosyal dinamikleri herkesten daha iyi bir şekilde yönetme konusunda büyük bir avantaja sahipler, çünkü topluluktan geliyorlar. Bu nedenle bir tür meşruiyet ve nüfusun kabulü vardır. Böylece, Assogba vd (2003: 40) şunu not etmiştir:

Tanımlanan yenilikçi deneyimler, ulusal kalkınma politikalarının genel olarak başarısızlığının ardından ve Yapısal Uyum Programlarının sonuçlarının ardından, nüfusların yaşadığı bazı zorlukların cevaplarıdır. Çoğu zaman, toplumlar da dâhil olmak üzere tüm kalkınma ortakları ile işbirliğinin sonucudur. Kamu otoriteleri, siyasal yapılar, STK'lar ve ulusal ve uluslararası kurumlar, aynı zamanda yerel halkların uluslararası kalkınma ajansları ve kurumlarıyla daha doğrudan temas kurmasını sağlayan, merkezi olmayan bir işbirliğinin gerçek bir erteleme kabıdır.

Ancak başarının sırlarından biri, sahada çalışan STK'ların kullandığı müdahale yaklaşımıdır; halkın her türlü proje tasarım ve uygulamasına gerçek katılımının hâkim olduğu bir yaklaşım. Devlet yapılarına yapılan müdahalelerden daha iyi, STK'ların ve halk tarafından başlatılanların eylemleri, yerel halk tarafından,

yaşamlarını tatmin edici bir şekilde iyileştirmelerine rağmen, hayatta kalmalarını sağlayacak bir servetin yaratılması için daha elverişli. Bununla birlikte, Devletlerin âdemi merkezîyetçi işbirliği altında eylemlerin eklenmesini kolaylaştırmak için gerekli çabaları sarfetmesi gerekmektedir.

Alandaki kalkınma aktörleri, Devletlerle ve karar vericilerle çoğunlukla karmaşık ilişkilere sahip olsalar bile, nüfusların kaygılarını dikkate alan bir mantık içinde geliştiklerini belirtmek gerekir.

Togo'nun Orta Bölgesinde, uluslararası STK'larla yerel halk arasındaki ilişkilere rağmen, yerel aktörler tarafından yürütülen faaliyetlere baktığımızda bu ilişkilerin gerçekten etkili olmadığı belirtilmelidir.

Tablo 7: Orta Togo Bölgesi'nde Kalkınma Projeleri Konusunda Halkın Katılım Seviyesi

Halkın yerel projelerine katılımı	Sayı	Yüzdeler (%)
Yüksek katılım	164	35,7
Ortak katılım	223	48,5
Katılmama	24	5,2
Bilinmeyen	49	10,7
Toplam	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Anketimize katılan 460 kişiden 223 veya %48,5'i nüfusun yerel kalkınma projelerine basit bir katılımı olduğunu tahmin ederken, 164 veya %35,7'si nüfusun güçlü bir katılımı olduğunu bildirmiştir. Yerel kalkınma projelerine katılmayanlar sadece %5'ini temsil etmektedir. Projeler yerel aktörler tarafından yürütülüyor, ancak finansman sık sık uluslararası kuruluşlardan geliyor. Bu nedenle, yerel aktörlerin

bazı zorluklara rağmen nüfusu harekete geçirmeyi başardıkları gerçeğini doğrulamaktadır.

Yoksulluk, kesinlikle çok boyutlu bir gerçekliktir. Yalnızca küresel ölçekte (finansal akışlar, küresel ağlar, şirketlerin yer değiştirmesi vb.) Değil aynı zamanda yerel ölçekte de (liderlik, kaynaklar, beşerî ve sosyal sermaye, istihdam, toplu kapasiteler) uyumaktadır. Swyngedouw (1997: 142-145) tarafından geliştirilen "küreselleşme" kavramı, küresel ve yerelin kurumsal örtüşmesini yansıtmakta ve aynı zamanda yoksulluğun çok boyutlu doğasını tanımlamaktadır. Bu iç içe geçme süreci belirli sosyal kategorileri boyun eğdirmeye, yaşam koşullarını iyileştirme kapasitelerini sınırlandırmaya ve vatandaşlık haklarının bir kısmını kullanmalarına neden olur.

Kamu otoriteleri tarafından terkedilmiş ve ekonomik neoliberalizmin olumsuz etkilerine maruz kalan bu "öksüz topraklarda" faaliyet gösteren sosyal aktörler (Fontan, Klein ve Lévesque, 2003: 56), hayatta kalma mekanizmalarıyla şu anda içsel kaynakları kullanmaktadırlar.

Genç Afrikalılar [...], sosyo-profesyonel bütünleşmelerini sağlamak için devletin immobilizasyonu ile yüzleşerek ya kendi birliklerini kurmaları ya da kendi bölgelerinde ya da bölgelerinde bulunanları birleştirmenin gerekli olduğunu anlamıştı. (Assogba, 2008: 50).

Çok boyutlu yoksulluk gerçekliğini ve tekrar mücadele stratejilerini analiz etmek, aynı zamanda bireylerin kapasitelerini veya "yeteneklerini" (A. Sen, 1999) teşvik etme sorusunu da gündeme getirmektedir. Bu bireysel ve kolektif yaşam koşullarını etkilemek ve hatta değiştirmek için gereklidir (Mendell, 2006; Ninacs, 2008) fakir insanların toplu olarak "güçlendirilmesi" ihtiyacını açıklamak için güçlendirme kavramını anlamaya çalıştı.

Nitekim A. Sen, süreci güçlendiren bireylerin yalnızca yerel aktörler arasında geliştirmek istedikleri kapasitelerin detaylı bir analizini değil, aynı zamanda uygulanması için gerekli bağlamların analizini de dikkate almasını önermektedir. Bir yandan, herhangi bir gelişme eylemi insanların, özellikle yerel düzeyde yaşam

koşullarını belirleyen faktörlere hâkim olma becerisini arttırmalıdır. Ayrıca, bu politikaların uygulandığı kurumsal ve sosyal çevreyi de etkileyebilmelidirler. Örneğin, sosyal ve ekonomik ilişkilerin adaletsiz üretimine dayanan kurumsal bir çevrenin sosyal eşitsizlikleri ve dolayısıyla yoksulluğu çoğaltması ve hatta arttırması amaçlanmaktadır. Yoksul insanların bireysel ve kolektif kapasitelerini artırabilecek stratejilerin uygulanmasını sağlamak için kurumsal çerçeveleri ve karar alma kurumlarını etkilemeye ihtiyaç vardır. Bu nedenle, yoksullukla mücadelede *hem bireyleri hem de faaliyet gösterdikleri kurumsal çerçeveyi hedef almaları gerekmektedir* (Klein ve Raufflet, 2014: 2).

Yerel aktörlere, yaşam koşullarını iyileştirmek için yaşadıkları yerel ve küresel ortamları etkileme fırsatı vermek, kalkınma politikalarının uygulanmasında yer almaları gerektiği anlamına gelmektedir. Faaliyetlerinde, özellikle kalkınma projelerinin uygulanmasında, Orta Togo Bölge'sindeki yerel aktörler yerel nüfusu giderek daha fazla etkilemektedir, çünkü nüfusun isteklerini görmezden gelmenin kaçınılmaz olarak projelerin sürdürülebilirliği eksikliğine veya hatta toplam başarısızlığa yol açacağını fark ettiler. Bu düşünce nüfusun kendisi tarafından farkedilir.

Tablo 8: Orta Bölgedeki Yerel Aktörlerin Eylem Mantığı

Yerel halkın mantığı	Sayı	Yüzdeler (%)
Kendi mantığı	122	26,5
Donörlerin mantığı	189	41,1
Batılların mantığı	4	0,9
Yerel halkın mantığı	145	31,5
Toplam	460	100

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, Orta Bölge nüfusunun, projelerin gerçekleştirilmesinde bağışçıların ağırlığının ardından, projelerin tasarımında ve projelerin gerçekleştirilmesinde en ağır olan yerel nüfus olduğunu düşündüğünü vurgulamaktadır. Nitekim ankete katılan 460 kişinin 145'i veya %31.5'i yerel aktörlerin dinamikleri ve yerel gerçekleri gözeterek hareket ettiğini, nüfusun istekleri ve bakış açılarını içeren bu dinamik olduğuna inanmaktadır. Ankete katılanların % 41'i yerel aktörlerin bağışçıların mantığına göre hareket ettiğini varsaysa da, projelerin tasarımında ve uygulanmasında dinamikleri ve yerel gerçeklerin önemli olduğunu kabul etmeliyiz.

Yerel kalkınma aktörleri çoktur ve bazıları ampirik çalışmalarda yeterince vurgulanmamıştır. Bu çalışma, çalışma mantıklarını ve etkileyici çerçevelerini açıklamak için birkaçını kısaca gözden geçirir. Özellikle köy grupları, STK'lar ve Kalkınma için Dernekler ve Birlik veya Topluluk Hareketi (AM), Mikrofinans Kurumları (MFI'ler), Köylü Sosyal Hareketi (MSP) hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalışıyor.

Afrika toplumları, 1990'ların ekonomik ve sosyal krizleriyle ve yapısal uyum politikalarıyla ilgili küresel eylemlerden sonra muazzam değişiklikler geçiriyorlar. Bu koşullarda, ilişkisel hareketler sadece geleneksel alanı olan sosyal alana değil aynı zamanda ekonomik olana da yatırım yapar. Afrika'nın başka yerlerinde, gençlik ve kadın dernekleri, çoğu zaman gayri resmi ve karşılıklı destek veren birçok faaliyet etrafında düzenlenir. YUP'ler, hemen hemen tüm sektörlerde Devlet'in geri çekilmesini zorlayarak, insanları kendi kaderlerine bırakmışlardır. Bununla birlikte, Devletin bu geri çekilmesi "Afrika toplumlarının intikamına" yol açtı. Gerçekten de, bu yerel dernekler, yenilikçi sosyo-ekonomik girişimler yoluyla, nüfusu yaşayan kriz durumlarına cevap vermektedir. İnsanlar yavaş yavaş YUP'larının bıraktığı karmaşaya anlık dinamikler içinde kaderlerini ellerinde tutuyorlar (Assogba vd, 2003: 71-88, Favreau ve Fall, 2007).

Togo'nun Orta Bölgesinde, kadın dernekleri genellikle hem kentsel hem de kırsal alanlarda bulunur, genellikle günlük aktivitelerle karşılaşırken birbirlerine yardımcı olacak mekanizmalar oluştururlar. Örneğin, kadınların organize ettiği

dişler. Bu tontines grupları sadece ekonomik faaliyetler için değil aynı zamanda sosyal bağların yakınsama merkezidir.

Genellikle bir

Para değişimi ve iş çemberi, aynı zamanda öğünler, ayınlar (yas), dostluk çemberi. Aynı zamanda, üyeler arasında sözel sosyal sözleşme anlamında yasal bir yer, aynı zamanda sosyalleşme mekanı, öz gibi büyük insani değerlere sahip güven, saygı ve onur (Assogba, 1998: 20).

Bağımsızlıktan sonra, çoğu Afrika Devleti tek bir siyasi parti rejimine girdi. Bu tek partili sistemler neredeyse otuz yıl boyunca (1960-1990) birlikte çalışmayı ve çoğu zaman ortak hareketleri bastırmayı denedi. O zamanlar, özerk olarak çalışabilen ve popüler girişimlerde bulunabilecek gerçek bir ilişkisel hareketin sanal olarak ortadan kalkması oldu. Ancak, 1980'lerin sonuna kadar Afrika Devletlerinin ulusal kalkınmayı yönetemediklerini ve sosyal politikaları uygulayamadıklarını göstermedi (Favreau ve Fall, 2007: 343-375). Bir kez daha, ilişkisel hareket, özellikle yerel bir bağlamda ortaya çıkar. Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra, Afrika'da demokratikleşme sürecinin gelişi, Afrika toplumlarının karakteristik topluluk tipi birliklerinin yeniden ortaya çıkmasına çok yardımcı oldu.

Togo'nun Merkez Bölgesi'nde, topluluklarının sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunan gençlik dernekleri, yavaş yavaş yeni bir aktör türü olan diaspora ile işbirliğine başladı. Gerçekten de, diaspora genel olarak sivil toplum kuruluşları ve dernekler için özel bir işbirliktir çünkü diaspora yerel fakat aynı zamanda uluslararası bir kalkınma aktörüdür. Dünyanın diğer bölgelerinde ikamet eden göçmenler, yerel derneklerle birlikte kalkınma projeleri yürütmek ve yerel kapasiteleri ve gerçekleri dikkate almak amacıyla aktif olarak yer almaktadır. Ayrıca, yabancı ya da “batılı” bir kalkınma vizyonu, kendi ülkelerinde yaşadıkları deneyimlerle elde ettiği hiçbir şüphesi olmayan bir vizyona sahip olan aktörlerdir. Bu, göçmenleri eşsiz ve karmaşık yapan, kendi ülkelerinin kalkınmasına katkılarını sağlar. Ancak, diasporanın yerel birliklere sağladığı yardımın önemli olduğu unutulmamalıdır. Yerel aktörler için en zor şey, genellikle yerel projelerin

uygulanmasında tam olarak yer almaları için yurtdışında yaşayan "kardeşleriyle" iletişim kurmaktır.

Biz burada Tchamba'da küçük bir dernek kurduk. Fransa'da yaşayan bir erkek kardeşle temasa geçtik. İlk başta bazı okullardaki bazı öğrencilere yardım etmemize yardımcı olmak için parasını o aldı. Zamanla dernek hakkında konuştu. Komşular ile bize giderek ortaklar buldu. Şimdi Belçika, Hollanda ve Fransa'da ortaklarımız var. Dernek, Tchamba vilayetindeki eğitimlerine yüz kız çocuğa yardım ediyor. [...] Her okul yılında onlara okul malzemeleri ve okul ücretlerini de öderiz, okullarını takip etmek için kayıtlı oldukları kurumlara düzenli olarak gideriz. Ayrıca tıbbi tesislere tıbbi teçhizat sunarız. Bunun kanıtı için işte bu ambulans diaspora sayesinde bu vilayetin hastanelere verildi. Diasporanın derneğimizin temeli olduğunu söyleyebilirim, çünkü onsuz hiçbir şey yapamayız. Bunu zevkle yapıyor. Onlara nasıl yaklaşılabileceğini ve onlarla nasıl çalışılabileceğini bilmek bize bağlıdır (J-P., 45, Erkek, Envol-Tchamba Dernek başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Yerel topluluk aktörler, kurumlar ve ortak aktörler homojen karışımlarından oluşmaktadır. İş göremezliklerini ve iflasları üstlendikleri, Devletten sıklıkla kendi mantıklarıyla hareket etmekteLERdir. Bu yerel aktörler sözde "geleneksel" kalkınma dernekleri, dış hekimleri ve finansal ağlar, karşılıklı yardımlaşma, yerel din kültür dernekleri, iyileşme hareketleri, şeflik kolektiflerinden vs oluşmaktadır.

İlk başta mahallenin kadınlarını bir araya topladık. Bir öğretmenden Kur'an-ı Kerim'i kursları istedik. Kursları başladıktan sonra, yavaş yavaş daha fazla kadın gruba katılmaya başladı. Ve böylece bizim dernek bu şekilde oluşmaya başladı. Haftalık olarak para toplanmaya başladık. Bu paranın bir kısmı, ayın sonunda öğretmene maaş vermek için kullanıldı. Gerisi kasıyere iade edildi. Aramızdan birinin bir problem olunca, kasada

para çekip ona yardım ediyoruz. (M., 43, Kadın, Tchamba eyaletindeki bir Derneği başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Bu çeşitli gruplar ve dernekler, kurtuluşlarının, artık ortak dayanışma ve karşılıklı yardımla örgütlenmekte olduğunu anlamışlardır. Bu, neo-liberal politikaların yıkıcı tedbirleri sosyal, ekonomik ve politik olarak hayatta kalmanın temelidir. Bu yerel aktörlerin dernekleri, devlete ve uluslararası kuruluşlara artık güvenmeyerek faaliyetlerini kendi eylem alanlarının ağırları üzerinden göstermektedirler. Bununla birlikte, geleneksel Afrika toplumu ve modern dünyanın sentezi olan bir çerçeve içinde çalışmaktadırlar.

Sahara-altı Afrika'daki ortak hareketler, formlarını, sembollerini, dillerini, hem Afrika kültürel dehasındaki hayal gücünü hem de Batı'nın kültürel unsurlarının yeniden yapılandırılmasını kullanır. Bu nedenle, öncelikle odaklanan modern ekonominin mantığı Kâr konusunda, aşılır ve belirleyici bir biçimde, sosyal alan da eklenmektedir (Assogba, 1998: 20).

Yerel dernekler ile yerel toplum arasındaki ilişki tamamlayıcı destekler ve ilişkiler olduğunu belirtilmelidir. Gerçekten de, Afrika toplumları, modern toplumun değerleri ile birlikte yerel geleneksel uygulamaların bu derneklerin dayandığı temel olduğu anlamında bu dernekler için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Öte yandan, bu dernekler Kara Afrika toplumlarını, mantıkları ve yerel uygulamaları yeniden canlandırmaya ve "derin Afrika"nın kendisini yeniden doğrulamasına, kendisini en azından kendi yolunda konumlandırmasına izin vermektedir. Belli başlı kurumlar ve uluslararası uzmanlardan gelen raporların çoğuna göre, Afrika, kendisini desteklemek ve küresel karar alma sürecine katılmak için mücadele eden neredeyse dünyayla bağlantısı kesilmiş ölü bir kıtadır. Bu düşünceler tamamen yanlış ve Afrika'yı negatif bir şekilde tanılandırmaktadır. Çünkü,

gizemli bir şekilde kendi yollarıyla Afrika hayatta kalır ve hatta aktif bir şekilde yaşar. Bu hareketin sırrını, parasal olmayan faaliyetler, sosyalliği birleştiren sosyal faaliyetlerle uğraştığımız ilişkisel hareketler, aile dayanışması, konuşma verilerine dayanan

sosyal sözleşme vs. oluşturmaktadır. Ardında, aşağıdaki ruh halinde toplanacak Afrika toplumlarının yaşam felsefesi de yatmaktadır: durum her zaman çaresizdir, asla ciddi değildir. Büyük uzmanların programlarının başarısız olduğu kalkınma projelerinde birleşme hareketi başardı [...]. Bu bir delil ki, Afrikalılar [Afrika toplumlarının] sorunlarına çözüm bulmak için en iyi yetkilidir (Assogba, 1998: 21 -22).

Assogba'nın bu sözleri, Orta Togo Bölgesi'ndeki yerel derneklerin mantığını doğrulamaktadır. Bu dernekler aslında herhangi bir kalkınma projesinin temelidir. Kendilerini örgütler, kendi faaliyetlerini finanse ederler veya dış yatırımcıları çekmektedirler.

Derneğimizde başlattığımız katkılar sayesinde, bu topluluktaki birkaç kişiye yardım sağlayabildik. Örneğin, iyi niyetli kişilerin desteğiyle, Tchamba'nın bir çevre bölgesinde insanların suya erişebilmelerini sağlayacak kuyu inşa ettik. Ayrıca birçok kadının İslam'da bilgi edindiği Kuran okulumuzu da yeniledik (M., 43, Kadın, Tchamba eyaletindeki bir Derneği başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Yerel derneklerin bu dinamizmi diğer aktörler, özellikle de uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından tanınır. Orta Togo Bölgesi'nde, yerel aktörlerin yerel kalkınma politikalarının tanımlanmasında ve uygulanmasında yeterince dikkate alınmamasına rağmen, önemlerinin halen uzmanlar ve uluslararası karar verici örgütler tarafından tanınmakta olduğu belirtilmelidir. Bu, yerel halkın kalkınma politikalarının uygulanmasında yerel düzeyde artan bir ilginin olduğu gerçeğini açıklamaktadır.

Plan Togo STK herhangi bir projeye muazzam fonlar aldığı anda, bize bu projeleri yürütmek için yerel aktörleri çağırılmaktadır. Çünkü araziyi iyi bilen bizleriz. Buna karşılık, biz de bu projeleri yürütmek için, kadın ve gençlerden oluşan dernekleri ve yerel toplulukları kullanmaktayız. Bu yerel insanlar

olmadan, yerde hiçbir şey yapamayacağız. Bu alanda her şeyi iyi bilenlerdir ve bizim için büyük öneme sahiplerdir. (T., 52, Erkek, Blitta şehrinde olan Défi et Développement STK'nın Başkanı, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Orta düzey aktörler düzeyinde bile yerel derneklerin hareketi ile işbirliği yapma gereğinin bilincinde olduğuna dikkat çekmektedir. Sürdürülebilir ve kapsayıcı bir yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi için gerekli olan devasa bir sosyo-ekonomik potansiyel oluşturmaktadır.

Halk ve çeşitli yerel dernekleri, mantık ve zemindeki örgütlerin işleyişinde önemli bir yere sahiptir. Bu halka dayanmadan bir proje yapamazsınız. Yerel ve ulusal aktörler arasında güvenilir bir aracıyız. Aksi takdirde, ağıımızda çeşitli kuruluşlar, bir yandan iyi tanıdıkları topluluklarla, diğer yandan da kalkınmaya katılan uluslararası ortaklarla birlikte çalışmaktadır (K., 38, Erkek, RESODERC STK'nın Başkanı, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Yerel birleşme hareketinin yanı sıra, OTB'deki bir diğer yerel kalkınma aktörlerden birisi STK'lardır. Bu kuruluşlar, çektikleri ortaklar ve yürüttükleri faaliyetler nedeniyle bu alanda çok aktifdirler. Bu nedenle, STK'ların diaspora ile olan ilişkilerini analiz etmek gerekmektedir.

Son yirmi yılda, devletleri zayıflatan Yapısal Uyum Programlarının bir sonucu olarak, Sahra altı Afrika sivil toplum örgütlerinin (STK'lar) etkileyici bir şekilde çoğalmasına tanık olduk. Kıta çapında bir ölçekte, statüler bir ülkeden diğerine farklılık gösterdiğinden sayıları doğrulanamaz: Fransızca konuşulan Afrika'daki 1901 hukuk türündeki dernekler, eski Belçika sömürgeleri, hayır kurumları veya topluluklarındaki kâr amacı gütmeyen dernekler (ASBL) İngilizlerin sömürmüş bölgelerinde ise *charities* ya da *societies* olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, asıl sorun, faaliyetlerinin toplulukların kalkınma üzerindeki asıl etkisinin ne olduğunu bilmek olmaya devam etmektedir. Başka bir deyişle, yerel halkın yaşam koşullarını iyileştirmek için, STK'ların aldığı finansmanlar nasıl kullanılmaktadır?

OTB’de, STK ortakları arasında, son zamanlarda diasporanın oldukça dikkat çekici bir varlığı olmuştur. Göçmenler – bireysel olarak veya dernekler halinde – STK’larla nasıl işbirliği yapmakta ve bu işbirliğinin toplum gelişimine katkısı nedir?

On yılda, OTB’de STK’ların ve kalkınma derneklerinin sayısı altı kat arttırmıştır. 2001’de, OTB’de faaliyet gösteren sadece 18 sivil toplum kuruluşu ve kalkınma birliği vardı. Bu STK’ların sayısı, 2004 yılında üç kattan fazla katlayarak 58’e ve 2010’da 103’e ulaşmıştır. Bu kuruluşlar ağırlarda ve çeşitli federasyonlarda faaliyet göstermekte ve birbirleriyle ve bölgenin teknik hizmetleriyle görevdeşlik içinde çalışmaktadırlar.

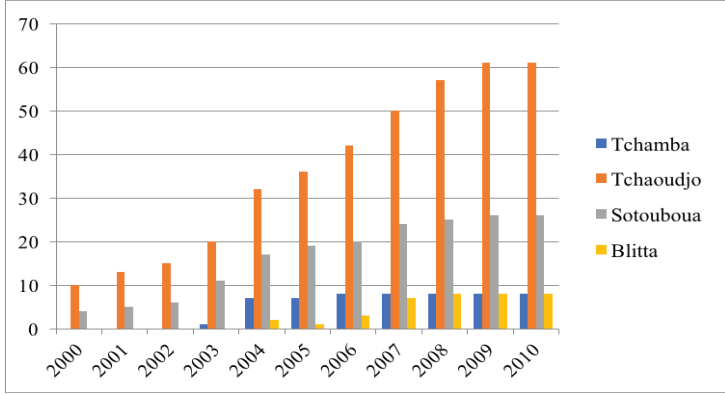
Tablo 9: OTB’de Bulunan STK’ların ve Ulusal Kalkınma Derneklerinin Sayısının 2001 ve 2010 Yılları Arasında Evrimi

Yıl	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sayı	18	21	32	58	63	73	89	98	103	103

Kaynak: RESODERC

Bu STK’lar ve dernekler, OTB’nın farklı bölgelerinde eşit olarak dağılmıştır. Nitekim Tchaoudjo ve Sotouboua eyaletleri, 2001 yılında Tchaoudjo ili için %72,22 ve Sotouboua’nın %28,18’i dâhil olmak üzere, OTB’de kurulan kalkınma örgütlerini paylaşmaktadır. 2010 yılında, OTB’de faaliyet gösteren kuruluşların sırasıyla %59,22 ve %25,24’ünü barındırmaktadırlar. Tchamba ve Blitta’nın illeri, ilk STK’larını ve kalkınma derneklerini 2003 ve 2004’e kadar tanıımıyordu. Yedi yıl sonra, son iki imtiyaza sadece sekiz STK yerleştirildi. Bu STK’lar ve kalkınma dernekleri sağlık, eğitim, içme suyuna erişim, çiftçilere destek vb. gibi çeşitli alanlarda yer almaktadır.

Şekil 4: 2001 ve 2010 Yılları Arasında OTB'de STK'ların Evrimi ve İlçeye Göre Dağıtımı

Kaynak: RESODERC

Bu şekil, OTB'de STK'ların 2000 ve 2010 yılları arasında farklı bölgelerindeki evrimini göstermektedir. 2000 yılında, sadece Sotouboua ve Tchaoudjo eyaletlerinde kalkınma STK'ları bulunmaktaydı. Böylece, Tchaoudjo Vilayetinde 10 STK vardı. 2003'te, Tchamba Vilayetinde ilk kalkınma STK'ları ortaya çıkarken, Blitta Vilayetinde, ertesi yıl ilk kalkınma STK'larını bilinmekteydi. On yıl içinde, OTB'nin farklı bölgelerinde bulunan STK'ların sayısında önemli bir evrim geçirmiştir. 2010 yılında en çok STK olan ve 60'ı aşan Tchaoudjo eyaletidir. Bunun ardından yirmi STK sahip olan Sotouboua eyaleti gelmektedir. Blitta ve Tchamba Vilayetleri, her biri yalnızca on civarında olan en az sayıda STK'ya sahiptir.

OTB ayrıca, çok aktif ve çeşitli kalkınma alanlarında yer alan uluslararası STK'ların varlığını da görmektedir. Plan Togo, Togo Kızılay, Louvain Développement, Urbis Fondation, CREPA ve ARCOD-CA gibi çeşitli uluslararası STK'lardan bahsedebiliriz. Bu STK'lar yerel halkın yaşam koşullarını iyileştirmek için çalışmakta ve bazıları göçmenler tarafından kurulmaktadır.

Gerçekten de göçmenlerin dernekleri ve kalkınma STK'ları, özellikle Tchaoudjo eyaletinde, Togo'nun Orta Bölgesi'nde nispeten sayısızdır. Bu, Tchaoudjo'nun Avrupa ve Amerika ülkelerine en çok göçü bilen bölge olduğu gerçeğiyle açıklanabilir. Sözü edilen ildeki çoğunluk *Tem* etnik grubu olan tarihsel olarak göçmen bir nüfustur (Barbier, 1986: 68-80). Tchaoudjo eyaletinden gelen göçmenlerin, tüm bölgenin kalkınmasına katkıda bulunacak dernekler kurma ihtimalinin daha yüksek olduğunu belirtilmelidir.

Tablo 10: 2010 Yılında OTB'de Faaliyet Gösteren Uluslararası STK'ların Detaylı Listesi

No	STK İsmi	Kuruluş Yılı	Ana Merkezi	Çalıştığı Yerleri	Çalıştığı Sektörü
1	Plan Togo	1988	Lomé	Orta Togo Bölgesi ; Plateaux Bölgesi	İnsan Hakları, Sağlık, Eğitim, Çocuk hakları
2	Croix Rouge Togolaise	1959	Lomé	Orta Togo Bölgesi ; Plateaux Bölgesi ve Kara Bölgesi	Yerel halkın yaşam koşulları iyileştirilmesi, aynımcılığa karşı, insan hakları koruması
3	Louvain Développement	2006	Belçika	Orta Togo Bölgesi ; Plateaux Bölgesi ve Savanes Bölgesi	Sağlık, açlık ve yoksulluğa karşı, kalkınma
4	URBIS Fondation	2005	Sokodé	Orta Togo Bölgesi	Eğitim, sağlık, Çevre koruma, güneş enerjisi
5	CREPA	Bilimmedi	Sokodé	Orta Togo Bölgesi	Su ve temiz bir çevre
6	ARCOD-CA	2007	Sokodé	Orta Togo Bölgesi	Kırsal ve yerel kalkınma ; güneş enerjisi; çevre koruması

Kaynak: RESODERC, 2018

Bu tablo, OTB’de faaliyet gösteren çeşitli uluslararası STK’lar hakkında bilgi vermektedir. Bu STK’ların bazılarının toplulukları genel merkezde, bazıları da alanda aktif olsalar bile kendi merkezlerini Togo’nun diğer bölgelerinde veya yurtdışında bulundurmaktadır. Bu STK’ların en eskisi, 1959’da kurulan Togo Kızılay STK ve en sonuncusu ise ARCOD-CA olan 2007’de kurulmuştur. Bu STK’ların çalışma alanları bir kuruluşdan diğerine değişmektedir. Fakat hepsi insani yardım alanında (sağlık, eğitim, çevre vb.) çalışmaktadırlar. Afrika’da, dünyanın çeşit yerlerde olduğu gibi, STK’lar lobilere, devletlere (genelde Batılı devletler) ve uluslararası kuruluşlara fon sağlamak için yalvarmaktadırlar. Peki bu fonları gerçekten neye ve nasıl harcamaktadırlar?

STK’lar kâr ve rekabet edebilirlik konusunda tamamen kararlılardır. Rekabetçi bir strateji benimsemektedirler ve bu nedenle yönetim tekniklerini, reklamcılığı, pazarlamayı kullanmaktadırlar. Bu, özellikle İnsan Kaynakları departmanlarının ve İletişim Bölümlerinin işe alınmasını içerip ve bu departmanlara ilk STK fonları öncelikle kullanılmaktadır. Hancock, "Yoksulluğun Zenginleri" adlı bir kitapta 1985 yılında, STK’ların Açlık Projesi’nin İngiltere ve ABD’den aldığı 6,9 milyon dolarlık bağışın Üçüncü Dünya ülkelerine gerçekte 210,000 dolar getirdiğini bildirdi, yani fonların %3’ü. Gerisi, bu STK’ların çalışanlarının maaşları, eğlence, "iletişim hizmetleri", "yayınları", "yönetim ve çeşitli giderleri" vb. için harlandı (Hancock, 1991: 28). Bolivya örneğinde yapılan son bir araştırma, STK’ların yerinde gerçekleştirdiği sosyal gelişim projelerine harcanan her 100 dolar için, belirlenen faydalanıcılara yalnızca 15 ila 20 dolar arasında ulaşıldığını göstermektedir. Kalanların çoğu idari masrafları ve daimi maaşlar için kullanılmaktadır.

Finansal kârlılık, kapitalist mantığa uygun, temel bir işletme kriteridir. STK’lar aslında isimlerini söylemediği ancak çoğu ticari işletme ile aynı şekilde kar ve çıkar arayışı içinde olan şirketler haline gelirler. Bazı ekonomistler ve yöneticiler şunu göstermektedir: *Bağışçı tüketicileri bir şekilde müşterilere eşitlemek [bağışçıları] ve bir şekilde pazarlama araştırması onları öngörüyor.* (Quéinnec, 2004: 61). Bu nedenle, STK’lar için medya kapsamı önemlidir: özellikle felaketler ve insani krizi durumlarında ve diğer talihsiz olaylar sırasında, para toplamak istiyorlarsa, kesinlikle

kameraların gözü önünde faaliyet yapmaktadırlar. Bu nedenle STK'lar şiddetli medya rekabeti içindedir ve muhabirler giderken çok az yerde kalmaktadır.

Fotoğrafta olmak, bağışlarla yaşayanlar için mutlak bir zorunluluktur: bu, bağışçıları için sözleşmeyi yerine getirdiğimiz ve onlarla beraber çalıştığımız anlamına gelmektedir. (Emmanuelli, 1991: 221)

Bu, STK'ların, özellikle Afrika, Asya ve Güney Amerika'daki yoksul ülkelerde, insanların yoksulluğu ve mutsuzluğunun, doğal afetlerin, savaşların ve benzerlerinin sık sık reklam aracı olarak kullanıldığı medya ile popüler olan yerlerde yoğunlaşmasını açıklamaktadır. Örneğin, bu STK'lar medya aracılığıyla Togo'da istatistiklere göre Savannah Bölgesi ülkenin en fakir bölgesidir, aynı zamanda en ulusal ve uluslararası STK'ları yoğunlaştıran bölgedir (DSRP-C, 2010). Ayrıca ülkedeki STK'ların ikinci yerleşmiş olan bir bölgedir. Bu örnek, STK'ların ülkenin en fakir ve en dezavantajlı bölgelerine yerleştiği gerçeğini doğrulamaktadır. Bu STK'lar, yoksullara yardım etmek için ve yoksulluğa müdahale etmek için o bölgelere yerleşmişler diye açıklıyorlar. Onların eylemleri, en yoksulların bulunduğu ortamlara yönelik olacaktır. Bu tartışma, STK'ların eylemlerinin çoğu zaman, özellikle ortak ve makro toplumsal ölçekte, halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesine izin vermediğini tartışmalıdır.

Nitekim ulusal veriler, Savannah ve OTB, Togo'nun sırasıyla ilk ve ikinci en fakir bölgeler olduğunu doğrulamaktadır (DSRP, 2010: 14, SCAPE, 2013: 35). Fakat bu bölgeler, ülkedeki en fazla STK'yı yoğunlaştıran bölgelerdir. Bu, STK müdahalesi ile Togo'daki yoksulluğu azaltma arasında neden belirgin bir ilişki olmadığını açıklamaktadır. Mikro-toplumsal düzeyinde STK'ların eylemlerinin yoksullar için temiz bir soluk olduğunu açıklar, ancak bu STK'ların toplulukların genel gelişimine olumlu katkılarını anlamak zordur. Bununla birlikte, STK'ların ülkenin en fakir bölgelerine olan yoğun akışı, temel olarak bu bölgelerin uluslararası bağışçılardan fon çekmesinin daha muhtemel olması ile açıklanabilir. Başka bir yerde çözülecek daha acil durumlar olsa bile, finansman elde etmek için ilgili bölgenin genel durumunu belirlemek yeterlidir. Aynı zamanda, bazı mağdurların neden diğerlerine

göre tercih edildiğini açıklanmaktadır. Ekonomik, siyasal ve medya ile ilgili düşünceler genellikle “tasnif etmek” ve hangi yoksul ve hangi mültecilerin medyanın ve insancıkların dikkatini çekeceğini belirlemek için iç içe geçmiştir.

Beklenen en düşük birim maliyete sahip müdahaleler, dernekler tarafından tercih edilmektedir [...]. Bir derneğin müdahale kararı, kurtarılabilecek olan mağdurun birim maliyetinin azalan bir işlevidir. Küresel arzın belirlenmesinde, bu portföy mantığı zorunlu olarak, en "pahalı" mağdurların (yüksek birim maliyet) asla kurtarılamayacağına yol açmaktadır (Quéinnec, 2004: 55).

Bu mantık açıkça kâr doruklaştırması ve dolayısıyla kapitalist bir mantıktır.

Sosyal ve özgecil mesleki dernekler ilişkilerle sınırlandırılırsa, nüfus sayımının zorlukları, özellikle finansal kaynakları açısından da kalkınma aktörlerinin açık bir şekilde çalışmamlarından kaynaklanmaktadır. Kâr amacı gütmeyen sektörün Afrika ekonomisindeki payını doğru bir şekilde ölçmek şu anda mümkün değildir. Ayrıca, yerel STK'ların ne kadarının kamu fonlarına veya Batı işbirliğinden sübvansiyonlara bağlı olduğu da belli değildir. Aslında, faaliyetlerini hesaba katmamaktadırlar. Kırılgan ve kamu yararı için çalıştıkları bahanesi altında, Afrikalı STK'lar bağışçıların Kuzey'deki emsallerine uyguladıkları şeffaflık şartlarından büyük ölçüde kaçmaktadırlar. Belirli bir şeffaflık olmayış ayrıca uluslararası dayanışma birlikteliklerini de karakterize etmektedir. Karşılaştırmalı araştırmalar, Batılı STK'larının bile devletlerden ve çokuluslu şirketlerden daha az şeffaflık olduğunu göstermektedir (Blagescu ve Lloyd, 2006: 8). Genelde hükümetler arası örgütlerinden daha demokratik bir yönetim tarzına rağmen, uluslararası dayanışma derneklerin karar alma yolları nadiren açıklanıyor ve programlarının etkinliğini ve gerçek etkilerini değerlendirmeyi mümkün kılacak değerlendirmeler yayınlamayı neredeyse her zaman reddetmektedirler (Kovach vd, 2003).

Sorun, Batılı STK'ların sağladığı yardımların devlet bütçesinden bahsetmeden ulusal ekonomi için önemli bir düşüş oluşturduğu Togo gibi küçük ve fakir ülkelerde ivme kazanmaktadır. Kuşkusuz, insani bir derneğin, baskıcı rejimleri bilgilendirme

ve mağdurları tehlikeye atma riski altında ilgili makamlara bilgi vermek konusunda isteksiz olduğu anlaşılmaktadır. Ancak uzun vadede, devletin kalkınma çabalarını tutarlı bir ulusal çerçevede koordine etmesini engelleyen böyle bir yaklaşımın sınırlarını hızla görmekteyiz. İster ulusal ister bölgesel düzeyde olsun, Togo'daki STK'lar federasyonlar ve ağlar olarak ayrılmıştır. FONGTO, STK'lar ve çeşitli kalkınma ortakları arasında diyalog ve fikri alışverişi için bir platform olan Togo'daki Sivil Toplum Kuruluşları Federasyonu'dur. 1976'da kurulan CONGAT'ın (Togo'daki aktif olan STK'lar Konseyi) dağılmasının ardından Togo'da faaliyet gösteren bazı STK'ların girişimi üzerine 2 Ekim 1986'da kuruldu. FONGTO, şu ana kadar yaklaşık Togo'da faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası olarak 150 STK'ya ve birliğe sahiptir. FONGTO geliştirilmekte olan bir Togo STK platformudur. Başlıca görevi, Togolu STK'ların farklı müdahale alanlarındaki kapasitelerini güçlendirmektir. FONGTO, hedefine daha yakın olmak için ulusal bölgenin genelinde, bölgesel platformların oluşturulmasını kolaylaştırmıştır. Kurulduklarından bu yana, bu bölgesel platformlar çok aktif olmaya devam etmekte ve alandaki eylemleri çok nettir. Bu bölgesel platformların arasında, bölgesel kuruluş olan ve 103 STK'nın faaliyetlerinin koordinatörü olan RESODERC, Orta Togo Bölge'sinin Kalkınma Örgütleri Ağı bulunmaktadır.

Togo'da, az hatta çok az yapısal bir STK'ların ulusal ve bölgesel düzeylerde düzenli bir yönetimi olmasına rağmen, bir yandan bu STK'ların yönetiminde mevcut olmayan ağ ve mülkler düzeyinde şeffaflık olmayışı olduğunu belirtilebilmektedir ve bu STK ağların üye örgütleri kontrol etmek için gerçek bir güce sahip olmadığını söyleyebilmektedir. RESODERC kuruluşu durumunda, her üye olan STK'nın her yıl sonunda İlerleme Raporu'nu Ağın merkezine sunma yükümlülüğü bulunmaktadır, ancak bu rapor yalnızca raporun ikinci ya da kritik bir raporu yapma imkânı olmadığı için semboliktir. Öte yandan, devlet ile STK'lar arasındaki işbirliği, Devletin hâlâ STK'ların faaliyetlerini koordine etmesi veya en iyi şekilde koordine ettirmesi yapmadığından vasattır.

Bugün, Togo devleti, STK'ların hâlihazırda yaptığı ve yapılmakta olan çalışmaları hakkında gerçek hiçbir şey söyleyemez. STK faaliyetlerini koordine etmek için CASEF adında

devlet kurum düzeyinde ofis varmış. Bu ofis orada, hiçbir şey yapmıyor ve sembolik olarak kurulmuş. STK'lar faaliyet raporlarını kendileri veriyor. Mesela işimi yapıyorum ve benden size kendi faaliyetimin raporunu getirmemi istiyorsunuz, neden? Bu ilgili ofis, STK'ları yılın başında veya sonunda toplamıyor, kesinlikle hiçbir şey yapmıyor ve raporlar istiyor. [...] STK'lar bu alanda çok çalışıyor, ancak devlet halen güncel değildir ve haberi yoktur (K., 53, Erkek, AJA STK Başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

STK'ların aldığı fonların yönetimi açık değildir. Bir de yönetimlerinin açıklığı arttırmak için hiçbir çaba göstermemektedir. Aksine, bu fonları uygun gördükleri şekilde daha iyi harcayacakları manevralara yer açmaktadırlar. Genelde, bu fonların büyük bir kısmının yararsız ve şeffaf olmayan harcamalar için (örneğin, aşırı personel alımı ve yönetim maliyetleri) kullanılmasından veya STK yetkililerinin ceplerine yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu da sonuçta, çoğu zaman insanların sefaleti pahasına “kar” yapan büyük iş adamları haline geldi.

STK'lara duyulan bu güven eksikliği ortamında, Orta Togo Bölgesi'nden göç etmiş olanlar kendi kalkınma örgütleri ve dernekleri kurmaktadır. Bu kuruluşlar, oldukça yüksek bir eğitim seviyesine sahip olan ve insani eyleminin sınırlarını aşığı yukarı yöneten bir diasporanın bir üyesi fikrini ortaya koymuşlar. Sadece Tchaoudjo vilayeti, yaklaşık ona yakın göçmen STK ve derneklerine sahiptir. Örneğin, Lakaza Derneği, Norveç'teki Togolu bir göçmen tarafından kurulan bir dernektir. Yoksul çocukların eğitim yardımı ve özellikle de çocukların Tchaoudjo eyaletinde eğitime eşit erişiminin sağlanması için çalışmaktadır. Norveç vatandaşlarının, aktif üyelerinin veya derneğin taraftarlarının, daha önce yapılmış olan eylemlerinin ve kazanımlarının kapsamını görmek için Tchaoudjo eyaletine gelmek için yaz gezileri düzenlenir. Aynı zamanda, bu gönüllüleri, Tchaoudjo vilayetin kalkınmasına daha fazla yatırım yapmaya teşvik etmek için bir fırsattır.

Tablo 11: Tchaoudjo Eyaletindeki Göçmenlerin Kuruluşların Kapsamlı Olmayan Listesi

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi	Çalışma Alanı
Action pour le Développement de Tchaoudjo (ADT ev)	2002	Sağlık, eğitim, kültür, çevre koruma
Action PiT Aide au Togo	--	Taşınma, lojistik, STKlar'a yardım
Association pour le Développement de l'Energie Solaire	2009	Eğitim, güney enerjisi
Association d'Appui aux populations pour le Développement	--	Kırsal bölgelerinde sağlık yardımı
URBIS Fondation	2002	Temiz enerjisi, kalkınma, sağlık, eğitim, tarım
Association Lakaza	2011	Eğitim, yoksul çocuklara yardım
Togo Culture Plus	2007	Tem kültürü ve geleneksele yardım
Tchaoudjo Renaissance	2005	Tchaoudjo eyaletin kültür ve kalkınmasına yardım

Kaynak : Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodan, Tchaoudjo eyaletindeki diasporanın STK'ları ve derneklerinin yakın zamanda oluştuğu görülmektedir. Çoğunlukla 2000'lerin başında oluşturulan bu dernekler sağlık, eğitim, tarım, kırsal kalkınma, kültür ve geleneklerin tanıtılması gibi çeşitli alanlarda çalışmaktadır. Bu derneklerin kuruluş zamanı baktığımızda, diasporanın yerel halka yardım edebilmek için, dernekler ve kolektif örgütler kurmanın ihtiyaç duyduğunu farkındadır. OTB'sinde, yoksulluğa karşı ve kalkınma için, çok sınırlı bir etkiye sahip olan göçmenlerin bireysel eylemlerinin yetersizliği nedeniyle kendilerini daha iyi hareket etmek için örgütlemektedir. Bu bireysel

eylemler, yalnızca faydalanıcı ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine veya sadece mahallede en iyi şekilde yararlanılmasına katkıda bulunur.

Mart 2011'de kurulan Lakaza Derneği, özellikle gençlerin okulunu da içeren eğitim alanındaki eylemleri ile yerel halkı tarafından giderek daha fazla tanınmaktadır. Gerçekten de, eğitime erişim ve kızların erken okulu bırakması, OTB'nin eğitim sektörünün en büyük sorunlarından biridir. Togo'da, kızlar için ücretsiz olarak ilk ve orta öğretimin sunulmasına rağmen, kız çocukların ortaokul ve lise seviyelerinde yetersiz kaldıklarına dikkat etmekteyiz. Bu durumla karşı karşıya kalan Lakaza Derneği, kızları okul müfredatında tutmayı ve çalışmalarına devam etmeleri için motive etmeyi amaçlayan lise kadın futbol turnuvaları içeren çeşitli spor etkinlikleri düzenlemektedir. Bu tür faaliyetlerin sonuçlarını değerlendirmek zor olsa da, hem ilgili gençleri hem de yerel halkın geri kalanını seferber ettiklerini belirtmek gerekmektedir. Bu etkinlikler aynı zamanda, yerel halkın sürdürülebilir insani gelişimi için çocukları eğitmeye ihtiyaç duyma konusunda bilincini artırmak için bir platformdur.

Afrika Devletlerinin demokratikleşme sürecinin başından itibaren, nüfusun ve uluslararası bağışçıların yoksulluk ve az gelişmişlik sorunlarını çözmek için en fazla güvenebileceği aktörler Sivil Toplum Kuruluşlarıdır (STK). Ancak, STK'ların yirmi yıldan fazla süren saha çalışmasından sonra ürettiği sonuçları analiz edersek, bu sonuçların hala yetersiz ve sınırlı olduğunu fark edebiliriz. Öte yandan, STK'ların kalkınma hakkında yerel halkı temsil etme veya harekete geçirme birden fazla nedenden dolayı bugüne kadar problematiktir. Çoğu Afrika ülkesinde, STK'ların çoğalması ne sosyal eşitsizliklerin sürekliliğini ne de yoksulluk ve sosyal eşitsizlik düzeylerini önlemiştir.

Birçok durumda, STK'ların çoğalması olgusu aslında devletlerin kendi ayrıcalıklarından mahrum bırakılmasına ve şimdi ortak aktörlere emanet edilen kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin güçlendirilmesine yol açmıştır. Uluslararası yardım kuruluşların gözünde, kalkınma STK'ları, yozlaşmış sayılan devletlerin idaresinden daha güvenilir ve daha etkili olacağını ortaya koymaktadır. Uluslararası yardım programlarının uygulanmasından sorumluyken, yine de STK'lar Afrika Devletlerinin

bazı eksikliklerini doldurmaya başarılı bir şekilde çalışacağını tahmin edilmekteydi. Ancak, o iş yaparken, “insancıl” sektör genişledikçe, kalkınmadaki sıklıkla koordine edici rollerinden vazgeçen devlet kurumları zayıflamasına yol açmıştır (Green ve Matthias, 1997: 60). Çok fakir ülkelerde, Batı STK’ları ve kendi yerel ortakları daha iyi maaşlar ile devlet kurumlarından en iyi işçileri alarak o kamu kurumlarının çöküşüne etki etmekteledir. Dolayısıyla bu gerçek, yoksulluk ve toplumların yoksullaştırılmasının güçlendirilmesinde insani yardım kuruluşlarının sorumluluğunu bir ölçüde göstermektedir. Bu nedenle, Afrika’daki insani eylemi yeniden tanımlamak ve analiz etmek, bu eylemden kaynaklanan kazanım ve kayıpları yeniden ölçmek ve özellikle de yeni bir müdahale yöntemine yansıtma gerekmektedir. Bu yeni yöntem kesinlikle, yerel halkın girişimlerinin temeli olmalı, yerel gerçekleri hesaba katmalı ve özellikle sürdürülebilir bir kalkınma modeli elde etmek için yerel toplulukları dâhil etmelidir. Bu açıdan, STK’lar ve uluslararası kalkınma kurumlarının, diaspora ile işbirliği yapmak çok önemlidir.

Aslında, ulus-ötesi göçmenler, özellikle de OTB’den olanlar, geliş toplumları ile özel ve önemli bağları sürdürmektedir. Bu bağlantı, göçmenlere STK’ların faaliyetlerini kontrol etme ve kanalize etme kapasitesi vermektedir. Doğrudan veya bir sivil toplum kuruluşu aracılığıyla, bir kalkınma projesine finansman sağlayınca, göçmenler o projenin kıvrımlarını, yerel gerçeklerini, ihtiyaçlarını ve çözülmesi için gereken sorunları önceden bilmelidir. Yabancı bağışçıların aksine, göçmenler kendi gönderdiği fonları daha iyi kontrol edilmektedir. Çoğu durumda, STK’larının diaspora fonları yoluyla gerçekleştirdiği projelerin etkisi daha büyüktür çünkü o projeler göçmenler ve yerel halkın kontrolü altındadır.

Sonuçta, göçmenler kendi toplumların gelişmesine önemli bir ölçüde katkıda bulunmaktadır. Birçok araştırma, mikro, orta ve makro-sosyal düzeyde algılanabilecek bu farklı katkıları vurgulamıştır. Bununla birlikte, göçmenlerin kendi ülkelerinde kalan ailelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkısının mutlaka yerel kalkınmaya bir katkısı olmadığı bir kez daha belirtilmelidir. Ailenin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik bu katkı bazı durumlarda bile kalkınma çabalarını baltalayan eşitsizlikler ve sosyal çatışmaları getirebilmektedir. OTB’nin örneği de bir vaka çalışmasıdır. Dahası, 1990’da göçmenler, gidiş bölgelerinin

gelişimi başlatmak için yatırım yapan ya da yapabilen Batılı bağışçılar ve gönüllülerle ortaklıklar kurmaya başlamışlardır.

Bazen, yurtdışında yaşayan Afrikalılar, çalışmalarını, ülkesinde kalan vatandaşlarla ortaklaşa yaparak, kendi ülkelerinde kalkınma projelerini yürütmek için resmi olarak örgütlenmişlerdir. 1990'larda, göçmenlerin dernekleri, topluluklar arasındaki ortaklıklar da dâhil olmak üzere, yeni işbirliği biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu işbirlikleri gidiş ülkelerde gruplar, yerel aktörler ve STK'lar arasında gerçekleşmektedir (Assogba, 2002: 5).

Göçmenler sayesinde hayata geçirilen bu yeni işbirliği şekli, ortaklık isteyen yerel sivil toplum kuruluşlarına büyük fayda sağlamaktadır. Bu ortak işbirliği, Afrika ülkelerinin kalkınma sürecinde Kuzey-Güney işbirliğinin canlanmasına destek vermektedir. Bu süreçte yerel aktörler zaten önemli bir yere sahiptir ve kendi önemli rolleri sürekli göz önünde bulundurulmalıdır. Afrika'da karşılaştığımız yerel örgütlenme biçimleri ve gösterdikleri mantıklar ve yerel mekanizmalar, yerel aktörlerin yerel kalkınma sürecinde dinamizmini göstermektedir. Bu yerel hareketler, neo-liberal kalkınma modellere alternatif olarak sosyal, ekonomik ve kültürel birleşmeleri, geleneksel ve dolayısıyla Afrika'nın kendi güçlü ve bilinçli toplumlarını restore etmektedir.

Derin Afrika'da, öz örgütlenme, taban topluluklarının dayanak noktası olarak dayanaklılığıyla birlikte, siyasi direnişin ve sosyal adaptasyonun temel yöntemi olan ekonomik hayatta kalmanın temel toplumsal mekanizmasıdır. Örneğin, köyde olan tarımcılar, artık kendi başarısının nakit endüstriyel tarımcılıkta (kahve, kakao, pamuk vb.) bulunmadığını anlamışlardır. Sonuç olarak, tarımı gıda mahsullerine daha fazla yönlendirmektedir. Ürünlerini, komşu ülkeler arasındaki yapay sınırlar dışında, tarımcıların kendi ağları, evrensel pazarlama kurulları dışında, komşu topluluklar arasında satılmaktadır. [...] Bütün bu girişimler, bağımsızlık sonrası Afrika'nın Dünya Bankası ve IMF tarafından

uygulanan Yapısal Uyumlu Programların (YUP) yüzünden olan dezavantajlı ve daha yoksul olan halkından gelen bir yanıtır (Assogba, 2008: 54-55).

Sonuç olarak, tezin bu bölümünde, OTB'nin çeşitli toplumsal düzeylerindeki diasporanın farklı katkılarını analiz edilmiştir. Ekonomik düzeyde, göçmenlerin katkısı iki ana noktada anlaşılabilmektedir. Bireysel düzeyde, göçmen ailesinin üyelerinin aldığı para, çoğunlukla bir Gelir Getirici İş kurmalarına ve bazı durumlarda kendi kendine yeterli olmalarına yol açmaktadır. Topluluk düzeyinde, göçmenler doğrudan yatırım yapmakta ya da kendi toplumlarına iş kurabilmek için yabancı yatırımcıları davet etmektedirler. Yabancı yatırımcılar tarafından kurulmuş olan mikro işletmeler iş kurmakta ve gençlerin işsizliğini azaltmaktadır. Ayrıca, geri dönen göçmenlerin yerel ekonomiye, kendi yönetimi altında kendi mikro işletmelerini oluşturmalarından önemli bir katkısı da vardır. Kültürel düzeyde, göçmenlerin önemli katkısı vardır. Göçmenler, Tchaoudjo ve Tchamba eyaletinde, her yıl yerel geleneklerin değerini artıran kültürel etkinlikler düzenlemektedirler. Göç olgusu, yerel gençlerin eğitim seviyelerinin olumlu bir şekilde gelişmesine katkıda bulunup beyin göçünü doldurmayı mümkün kılmaktadır.

İnsani cephede, diasporanın eylemleri, göçmenlerin örgütlerin faaliyetleri aracılığıyla görülebilmektedir. Bu kuruluşlar arasında göçmenler tarafından kurulan, yönetilen veya desteklenen STK'lar ve yerel dernekler bulunmaktadır. Bu nedenle, yerel kalkınma projeleri göçmenler tarafından kendi toplumlarında düzenli olarak yürütülmektedir. Diaspora ile diğer yerel kalkınma aktörleri arasındaki işbirliği hala mükemmel olmasa da, göçmenler yerel halkın yoksulluğunu hafifletmek için hareket etmektedir. Bu tez kısmı, genel olarak, diasporanın eylemlerinin çeşitliliklerini ve bu eylemlerin yerel kalkınmaya etkilerini analiz etmiştir. Ancak, göçmenlerin eylemleri ve girişimleri toplumun her kademesinde engellerle karşı karşıyadır. Bu engeller, yerel halktan, STK'lardan, ulusal ve uluslararası kurumlardan, Devletten ve hatta göçmenlerin kendilerinden gelmektedir. Bu tezin üçüncü ve son bölümü, göçmenlerin OTB'nin yerel kalkınmasına katkılarını bu çeşit engellerini analize edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ORTA TOGO BÖLGESİ'NİN YEREL KALKINMASINA ENGELERİ VE SINIRLARI

Bu çalışmanın önceki bölümlerinde, göçmenlerin OTB'nin yerel kalkınmasına katkısının teorik ve pratik boyutlarına bahsedilmiştir. Pratik açıdan, göçmenlerin geliş bölgelerinin gelişmesi sürecinde bireysel ve toplu katkılarını bahsedildi. Bireysel katkılar, OTB'deki göçmen ailelerin üyelerine ve yerel mikro işletmelerin kazancıyla sınırlı olmakla birlikte, toplu katkılar, daha iyi yaşam koşulları sağlamayı ve yoksulluğun yükünü azaltmayı amaçlayan insani eylemlerle ilgilidir. Ancak, diasporanın eylemlerinin her zaman kendi toplumların gelişimine olumlu bir etkisi olmadığı unutulmamalıdır. Bir yandan, bu farklı eylemler genellikle "sapkın etkiler" olarak kabul edilen istenmeyen bir etki de getirmektedir. Bu engeller sadece göçmenlerin kendilerinden değil, aynı zamanda yerel halktan da kaynaklanmaktadır. Bu nedenle göçmenlerin eylemlerine toplumdaki gelen engellerden bahsedebiliriz. Öte yandan, engeller, STK'lar ve yerel dernekleri dâhil olmak üzere diğer yerel kalkınma aktörlerinden de gelmektedir. İkincisi, her zaman bir destek olmaktan ve diasporanın eylemlerine destek olmaktan uzak, ulusal kalkınma politikalarının planlayıcısı, tasarımcısı ve uygulayıcısı olan Togo Devleti çoğu zaman engel teşkil eder veya göçmenlerin katkısı karşısında rolünde yetersizlikler göstermektedir.

Bu çalışmanın üçüncü ve son bölümü, diasporanın yerel kalkınmaya katkısı ile ilgili iç ve dış engelleri ve eksikliklerine bahsetmektedir. Önce, yerel halk, STK'lar ve dernekler gibi yerel kalkınma aktörleriyle ilgili engelleri ve diasporanın kendisinden gelen engelleri tartışmaktadır. Ardından, diasporanın yerel kalkınmaya katkısının yönetiminde Togo Devletin oynadığı rolünü analiz etmiştir. Tezin bu kısmı, Devlet diasporanın yerel kalkınmaya katkıları için bir kolaylaştırıcı mı yoksa bir engel mi olduğu sorusuna cevaplamaya çalışmıştır.

III.1. Göçmenlerinden ve Yerel Aktörlerden Gelen Yerel Kalkınmaya Karşı Engeller

Yerel kalkınma ilk önce yerel aktörlerin kendilerini içeren bir süreç olduğundan, bazı engeller veya yetersizlikler onlardan gelmektedir. Böylece, bu bölümün ilk kısmı yerel halkın kendisinden kaynaklanan engelleri incelemektedir. Bu engeller, diasporanın yerel halk tarafından algılanmasıyla, halkın göçmenlerin derneklerinin faaliyetlerine katılmamasına yol açan bir algı ile bağlantılıdır. Bu bölümün ikinci kısmı, göçmenlerin derneklerinin faaliyetlerine, çoğu zaman fayda sağlamayan “*kalkınma komisyoncusu*” müdahalesini tartışmaktadır. Üçüncü kısım nihayet diasporanın kendisiyle ilgili engellerini incelemektedir. Bu engeller, göçmenlerin kendisinin eksik bir şekilde örgütlenmesinden ve göçmen kadınları azaltan yapısal faktörlerin etkilerine, örneğin, çok fazla harekete geçmeden, göçmenliğe maruz kalmaya kadar uzanmaktadır.

III.1.1. Yerel Halktan Gelen Engeller

Bu kısmı, diasporanın eylemlerini OTB'nin gelişimi yönünde engelleyen ya da yavaşlatan yerel halk uygulamalarını ve davranışlarını analiz etme meselesidir. Bu engeller bir yandan yerel halkın göçmenlerle ilgili algılarına bağlıdır. Öte yandan, halkın göçmenlerin faaliyetlerine ve projelerine katılmamasının tutumu, OTB'nin yerel kalkınmasına katkısına önemli bir engeldir.

Togo'nun Orta Bölgesinden ve özellikle Tem (veya Kotokoli) halkından göç dalgaları uzak bir döneme kadar uzanmıştır. Göç etmenin pek çok nedeni var, ancak aslında başka yerlerde daha iyi yaşam koşullarını bulmak için gerçekleştirilmektedir.

Zengin olmak isteyen Kotokoli halkı, hem Togo'da hem de Gana'da bir ekim ekonomisinin geliştiği daha kuzey bölgelerde, diğer bölgelerde tarıma gitmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca, bu diasporaya, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda kotokoli ülkesinde geçen Manding "Sudanlı" göçmenlerden miras kalan uzun bir gelenek, komşu tarım ve orta mesafeli ticarettir. Bu, ulusal

bölge dışında bile göç etme eğilimi ile (fakat genelde Gana ve Nijerya olan komşu ülkelerin sınırlarına) sonuçlanmıştır. Bu da Kotokoli ülkesini gerçek bir diasporanın başlangıç noktasıydı (Barbier, 1986: 41).

Bu durum, Togo'nun Orta Bölgesinde göçün yalnızca halkın günlük yaşamlarında değil aynı zamanda kültürün kendisinde de kök saldığı çok yaygın bir eylem olduğunu doğrulamaktadır. Bu açıdan diaspora ile ilgili olarak, insanların genellikle devlete bağlılığı veya ikame edici olarak sunan bir algıya sahip olduklarını fark etmektedir. Böylece, bu algıları diaspora ile işbirliğini desteklemeyen halkın tutumları izlemektedir.

Sahada, göçmenlerin dernekleri gerçekten görünmemektedir. Çalışmakta olsalar bile, insanların çoğunluğu onların varlığından haberdar değildir ve bu, yararlanıcıları yeterince harekete geçirmeyen bir yetersizliktir. Bu nedenle, OTB'nin nüfusunun büyük bir kısmı, göçmenlerin derneklerinin var olduğundan habersizdir.

Tablo 12: Göçmenlerin Derneklerinin Olup Olmadığı Hakkında Halkın Bilgileri

OTB'de göçmenlerin kalkınma kuruluşları var mıdır?	Sayı	Yüzdelere (%)
EVET	129	28,0
HAYIR	168	36,5
BİLİNMEDİ	163	35,4
TOPLAM	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, OTB'deki halkın büyük bir kısmının göçmenlerin sahada faaliyet gösterdikleri derneklere ve STK'lara sahip olduğunu bilmediğini

göstermektedir. Nitekim 460 kişiden 46'sı, yani %36,5'i sahada faaliyet gösteren hiçbir göçmen dernek olmadığını itiraf etmektedir. %35,4'ü veya 163 kişi göçmen derneklerin olup olmadığını bilmemektedir. Ankete katılanların sadece %28'i göçmen derneklerin var olduğunu söylemektedir. Bu veriler, göçmenlerin eylemleriyle ilgili bilgi sorunu olduğunu göstermektedir. Ancak, aynı zamanda göçmenlerin derneklerin de kolaylıkla çalışmasına izin vermeyen bir durumdur.

Öte yandan, göçmenlerin eylemlerin hakkında halkın yanlış bir algı vardır. Genel olarak, katılımcılar göçmenlerin eylemlerin hedefi, sadece yerel halkın sosyal sorunlarını çözmek olduğuna inanmaktadır. Bu açıdan, diasporanın yerel kalkınmasına sürdürülebilir bir şekilde katkıda bulunabilecek faaliyetlerde bulunacağını öngörmek zordur.

Tablo 13: Göçmenler Hakkında Yerel Halkın Algısı

Size göre göçmenler neyi temsil etmektedir?		Sayı	Yüzdelere (%)
Bağışçılar	EVET	41	8,9
	HAYIR	419	91,1
	Toplam	460	100
Soyal problemleri çözen aktörler	EVET	403	87,6
	HAYIR	57	12,4
	Toplam	460	100
Devlet yerine çalışan aktörler	EVET	45	9,8
	HAYIR	415	90,2
	Toplam	460	100,0
Kalkınma aktörleri	EVET	186	40,4
	HAYIR	274	59,6
	Toplam	460	100
Kendi çıkarları için çalışan aktörler	EVET	80	17,4
	HAYIR	380	82,6
	Toplam	460	100

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, yerel halkın göçmenleri nasıl algıladıklarını vurgulamaktadır. Aslında, 460 kişiden 403 kişi, göçmenlerin topluluğun toplumsal sorunlarını çözmeye yardımcı olan gönüllüler olduğunu düşünmektedir. 186 cevap,

göçmenlerin kalkınma aktörleri olduğu doğrularken, sadece 45 cevap göçmenleri devletin yerine sağlam bir şekilde çalışabileceğini söylemektedir.

Diasporadaki bu algı, bazı çalışmaların çoğu zaman göç para birimlerinin ailenin veya hanelerin sosyal sorunlarını çözme ile sınırlı olduğu sonucuna vardığını doğrulamaktadır. Bununla birlikte, bu "sosyal havale" (Faist, 2008; Lacroix, Sall ve Salzbrunn, 2008), genellikle acil sosyal sorunları çözmeye niyetinde olsalar da, aslında yerel olarak kalkınma üstlenmeyi mümkün kılmalıdır. Diasporanın katkısı, yalnızca acil durumlarda aile üyelerine dikkat etmek ya da mesela düğünler, partiler vs. gibi özel durumlarda kendilerini göstermelerini sağlamakla sınırlı olmamalıdır. Diasporanın eylemlerinin yerel halkın sosyal sorunlarını çözmeye sınırlı olduğunu algısı, yurtdışında yaşayan kendi ailenin en azından bir üye olan insanlarda daha çok belirgindir.

Ancak kalkınma, bir toplumun güvencesiz bir başlangıç durumundan daha iyi bir duruma geçmeyi içeren bir süreçtir. Bir toplumun yapısal değişikliklerinde, demografiyi, endüstriyel teknikleri, sağlığı, kültürü, sosyal hizmetleri içeren ve ilgili halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve zenginleştirmeye yol açan bu değişimlerin bir dizi olumlu evrimidir. Bu nedenle, örneğin ilk A durumundan evrimleşen B durumuna bir gelişme olduğuna dikkat çekmekteyiz. Bu işlem katlanan bir işlem değildir; istenen bir işlemdir. Kalkınmanın tasarım çeşitliliği ve tanımları olsa da, C. Furtado (1989: 36) ile, bu şekilde tanılabilmektedir:

Kalkınma fikrinin en az üç boyutu var: sosyal sistemin verimliliğini artırma, nüfusun temel ihtiyaçlarını karşılama ve baskın grupların hedeflerine ulaşma ve kendi kıt kaynakların kullanımı sürecinde rekabet eden bir toplumdur.

Kalkınma olgusu çeşitli boyutlara sahip olan ve yalnızca ekonomik boyutla sınırlı kalmayan, ancak nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmek için azaltılamayan bir süreçtir. Halkın yaşam standardının iyileştirilmesi, kalkınmanın bir sonucu olarak algılanmaktadır. Bugün sürdürülebilir insani kalkınma incelemektedirken, öz merkezli bir kalkınma ve benzeri konulardan bahsetmekteyiz.

Tablo 14: Yurtdışında Aile Üyesi Olup Olmadığı Kişilerin Diaspora Hakkında Algıları

Yurtdışında yaşayan akrabanız var mıdır?	Size göre göçmenler neyi temsil etmektedir?									
	Bağışçılar		Soyal problemleri çözen aktörler		Devlet yerine çalışan aktörler		Kalkınma aktörleri		Kendi çıkarları için çalışan aktörler	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	20	48,8	215	53,3	34	75,6	80	43,0	65	81,3
Hayır	21	51,2	188	46,7	11	24,4	106	57,0	15	18,7
Toplam	41	100	403	100	45	100	186	100	80	100

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Yukarıdaki tablonun verileri, yurtdışında bir veya daha fazla aile üyesi olan kişilerin %53,3'ünün göçmenleri, sosyal sorunların çözülmesine yardım eden gönüllüler olarak algıladıklarını göstermektedir fakat yurtdışında aile üyesi olmayan kişinin %46,7'nin aynen algıyı sahip olmaktadır. Ayrıca, yurtdışında aile üyesi olan kişilerin sadece %43'ü göçmenlerin yurtdışında yaşayan aile üyesi olmayanların %57'si ile göçmenlerin kalkınma aktörlerin olduğunu söylemektedir. Bu nedenle, yurtdışında en az bir aile üyesi olan kişilerin bile, yerel kalkınma açısından diasporayı yanlış algıladıkları sahip olduğunu söyleyebilmekteyiz. Diasporanın yerel kalkınmaya katkısı karşısına diğer bir önemli engel ise, halkın, özellikle de göçmenlerin kuruluşları ve genel olarak diğer yerel kalkınma kolektif aktörlerini gerçekleştiren projeler karşısında halkın tutumundan kaynaklanmaktadır. Burada, yerel halkın yerel kalkınma projelerine katılıp katılmadığını sorunundan bahsetmekteyiz.

Kalkınma projelerine halkın katılımı, kalkınma uzmanların ve araştırmacıların dikkatini çeken bir konudur. Aslında, halkın katılımı genellikle kalkınma projesinin başarısının veya başarısızlığının temelidir. Kısaca,

yerel halkın bir kalkınma projesine katılımı, karar alma sürecine bağlılıkları anlamına gelmektedir. Farklı katılım türlerini, kendilerini şekillendiren mekanizmalara göre ayırabilmekteyiz (Assogba, 2008: 33).

Meister (1977)² tarafından önerilen halkın projelere katılımının sınıflandırılmasında, göçmenlerin kuruluşları tarafından yürütülen kalkınma

² A. Meister beş ana halk katılım türünü gruplandıran bir sınıflandırma önermektedir. Fiili katılım olan ilk tür, yaş grupları veya meslekler gibi ortak hedefleri olan kişilerin sahip olma geleneğine dayanmaktadır. Üyelik işe alımı bu nedenle aslında gönüllü değildir. Gönüllü katılım olan ikinci tür, belirli çıkarları paylaşan insanlar çıkarlarını savunmak için bir sendikaya, bir kooperatif veya bir siyasi partiye katılmaya karar verdiğinde herhangi bir animasyon yardımı olmadan tetiklenir. İşe alım isteğe bağlıdır ve katılım, topluluğun yeni ihtiyaçlarını karşılama ve üyelerin sosyal değişime adapte olmalarını kolaylaştıran sosyal bir işleve sahiptir. Üçüncü katılım türü, kendiliğinden katılım, tamamen gönüllü bir katılım anlamına gelir ve kendiliğinden oluşu, komşuluk koşullarının (mahalle) veya bir tür afinite koşullarının insanları bir araya getirmesi geçeceğinden kaynaklanmaktadır. İşe alım kendiliğindendir ve katılım duygusal ve psikolojik ihtiyaçları karşılamaktadır. Dördüncü katılım türüne gelince, katılımı kısırlı, canlandırıcılar tarafından sosyal değişime daha iyi adaptasyon için gerekli görülen davranışları teşvik etme yönünde teşvik edilmiştir. Bu nedenle işe alım, bir adaptasyon işlevini yerine getirme konusundaki farkındalıktan kaynaklanmaktadır. Son olarak, uygulanan katılım,

projelerinin halkın gönüllü katılımını gerektirdiğini düşünebilmekteyiz. Bu katılım gerçekten de yerel kalkınma projelerinde halkın gönüllü üyeliğinin bir sonucu olmalıdır. Her şeyden önce gönüllü üyeliği, bireyin projeyi üstlenen kuruluşu bilmesi, projenin genel fikrine uyması ve projeyi alakalı ve yararlı bulmasıdır. Bu durumda, katılımcının taahhüdü ve katılımı önemli ve sınırsız olacaktır. Yerel halk bu şekilde projeyi kendi yürütebilmektedir. Bu durum, genellikle projenin başarısına yol açmaktadır. Ancak, bu alanda projeyi üstlenen göçmen kuruluşlarının kendilerinin tanınmaması veya halkın küçük bir kısmı tarafından tanımlanmış olduğunu, projelere katılımın yetersiz olacağını yol açmaktadır. Dolayısıyla, sahada toplanan veriler, Togo'nun Orta Bölge'sinde yerel kalkınma projelerine katılımın yeterli olmadığı gerçeğini vurgulamaktadır.

sulama suyunun dağıtılması için uygulanan kurallarda olduğu gibi, grup dışındaki canlandırıcıların belirlediği normlara göre tetiklenir. Bir program veya projenin çalışması için gerekli olduğu için taahhüt zorunludur (Meyer, 1977, Assogba, 2008: 34).

Tablo 15: Yerel Halkın OTB'deki Yerel Kalkınma Projelerine Katılımı

Sizin bölgede yerel halkın kalkınma projelerine katılım seviyesi nedir?	Sayı	Yüzde (%)
Yüksek katılım	164	35,7
Ortak katılım	223	48,5
Katılmama	24	5,2
Bilinmedi	49	10,7
Toplam	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Yukarıdaki tablo veriler, halkın OTB'deki yerel kalkınma projelerine katılımının orta seviyede olduğunu göstermektedir. Aslında, 460 katılımcının 223'ü veya neredeyse yarısı (%48,5) nüfusun kendi bölgelerindeki kalkınma projelerine katılımının orta olduğunu düşünmektedir. Ankete katılanların 164'ü kişi veya %35,7'si yerel topluluklarındaki kalkınma projelerinin yerel halkın harekete geçirdiğini söylemektedir. Ayrıca, 24 kişi ise, yerel kalkınma projelerine katılım ile ilgili, halkın ilgisizliği olduğunu söylerken, 49 kişi bu konuda hiçbir fikrinin olmadığını belirtmektedir. Kişisel düzeyde, genel olarak halkın çoğunluğu, yerel kalkınma projelerine katılmadıklarını söylemektedirler. Bu nedenle, ankete katılanların çoğunluğu kalkınma projelerine orta seviyesi olan bir katılım olduğunu belirtmiş olsa bile (önceki tablonun verilere göre) yanlış bilgiye sahip olmaları ya da gerçekleri bilmediklerinin göstergesidir. Çünkü aynı katılımcıların çoğunluğunun, kalkınma projelerine katılmadığını söylemekteydi. Bu, bir diğerinde olduğu gibi yerel halkın yerel kalkınma projelerine katılımının düşük olduğunu onaylamaktadır.

Tablo 16: Yerel Halkın Kalkınma Projelerinin Gerçekleştirilmesine Katılımı

Çevrenizdeki yerel kalkınma projelerine katılıyor musunuz?	Sayı	Yüzdelere (%)
EVET, yüksek katılım	67	16
EVET, ortak katılım	122	25,4
HAYIR, katılmıyorum	271	58,6
Toplam	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki verilere göre, ankete katılanların çoğunluğunun yerel kalkınma projelerinin uygulanmasında yer almadığının farkındayız. Aslında, ankete katılan 460 kişiden 271 veya %58,6'sı kendi bölgelerindeki kalkınma projelerine katılmadığını söylemektedir. Ankete katılanlardan 122 kişi veya %25,4'ü bu projelere orta derecede katılım gösterdiğini söylerken, yalnızca 67 kişi veya %16'sı kalkınma projelerine aktif olarak katıldığını söylemektedir.

Bu veriler, diaspora veya diğer kalkınma aktörleri (STK'lar, uluslararası kuruluşlar vs.) tarafından başlatılan kalkınma projelerinin yerel halkın gerçek katılımından faydalanmadığını vurgulamaktadır. Halkın bu düşük katılımın sebepleri çoktur ve Y. Assogba'nın (2008, s.36-37) önerdiği iki ideal-tipik katılım kategorisinden birine kaydedilebilir. Nitekim Assogba, determinist katılım yaklaşımını ve etkileşimli katılım yaklaşımını dikkate almayı önermektedir. Bu tez çalışmasının durumunda, determinist katılım yaklaşımı, halkın kalkınma projelerine katılmamak için en uygun gibi görünmektedir. Gerçekten de, OTB'deki kalkınma aktörlerin mantığında, faydalanıcı halkı yeterince dikkate almamaktadır.

Bu mantık

kalkınma projelerinin ana aşamalarında yararlanan halk anlamına gelmez. Çoğunlukla, proje yöneticiler, esas olarak işgücü olarak görülen proje yürütme aşamasında yer alan sosyal aktörleri ilişkilendirmektedir. Proje planlama aşamasından tamamen veya kısmen bırakılıp, yönetim ve bakım konusunda eğitilmediğinden, projeyi faydalanan halk pasif tutumları ve reddetme davranışlarıyla projenin kendilerine ait olmadığını göstermektedir. Bu yerel halka projelerin amacını ve mantığını anlatılmamaktadır ve dolayısıyla proje hakkında çok az bilgileri var (Assogba, 2008: 36-37).

Alanda toplanan nitel verilerin analizi göçmenlerin kuruluşları tarafından uygulanan kalkınma projelerinin genellikle göçmenlerin mantıkta ve istedikleri gibi uyguladığını göstermektedir. Ülkenin gerçekleriyle bağlantısı kesilmiş, dinamik ve değişen güncel yerel gerçeklere hâkim olmayan göçmenler genelde kendi finanse edilen OTB'deki yerel kalkınma projeler, kendi belirttiği mantıkta yürütülmektedir. Kendi. Bu durumda, projenin her aşaması yukarıdan empoze edilmektedir. Bu yöntemler açıkça 1990'larda uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan ve başarısızlıklara yol açan kalkınma stratejilerini hatırlatmaktadır. Örneğin, OTB'de olan göçmenlerin derneği olan ve Norveç'te bulunan Lakaza derneği, Barriere ilçesindeki devlet ilköğretim okulu restore edilmiştir. Bunu yapmak için, Lakaza derneğin liderleri 2008'de, inşaat mühendisliği alanında Norveçli bir teknisyen eşliğinde Sokodé şehrine gelmekteydi. Okulu su basan suyu yönlendirmek için hendek inşa etmekle ilgiliydi. Sahalar denetlendi ve proje planlama sakinleri ve hatta yerel derneklerin yöneticileri projeye dâhil olmadan yapılmıştır.

Ancak, bu yerel dernek liderlerinin, Lakaza dernek liderlerin yanındaydı ve onlara yardım etmeye çalışmaktadırlar. Projenin uygulama aşamasında, mahalleden gençleri işçi olarak katılmalarını istenmiştir. Her ne kadar ödenmeleri gerekiyorsa da, gençlerin mahalle ve yerle dernek liderinin açıkça harekete geçirmesine rağmen öne çıkan hiçbir gönüllü olmamıştır. Projeyi sonuna yürütebilmek için, Lakaza derneği

şehrin diğer bölgelerinden gelen manevralara başvurmak zorunda kalmıştır. Sonunda, halk tarafından projeyi desteklemek için herhangi bir işlem yapılmamıştır. Aksine, yerel halktan projeyi imha etmeye yönelik eylemler olmuştur. Tabii, proje başarısız oldu ve okul, bu dernek liderlerinin başarısı için yaptığı önemli yatırımlara rağmen, önceki gibi kaldı ve hiç değiştirmeyi görmemiştir. Yerel liderler, projeye katılmadıklarının nedenleri kendisi projeye yeterince dâhil olmadıklarıyla anlatmıştır. Kısacası, çoğu durumda, göçmenler kendi mantıklarını uyguladıklarında, halkın mantığına değer vermemektelerdir ve onları projenin tasarımına ve yürütmene katkısı yol vermezler ki halkın katılımlarını elde etmek zordur.

Dahası, göçmenlerin yerel kalkınma projelerin planlanmasına ve gerçekleştirilmesine doğrudan müdahale etmemeleri durumunda, yerel gerçeklere hâkim olsalar bile, kendi çıkarlarını ortaya koyan ve sonuçta toplumu harekete geçirmede daha az başarılı olan teknokratları çağırırmaktadırlar. Bu durum, projenin bu teknokratların çıkarlarına yönlendirilmesi veya tamamen projenin başarısız olmasına yol açmaktadır.

Bireysel düzeyde bile, göçmenler tarafından aktarılan fonları, Gelir Getiren Faaliyetlere (GGF) yatırım yapmak için nadiren kullanılmaktadır. Göçmen ailelerinin üyeleri, genellikle kesin ekonomik projenin eksikliği nedeniyle, üretken olmayan ihtiyaçların karşılanması için alınan parayı kullanılmaktadırlar.

İyi örgütlenmemişsek, ne yapmak istediğimizi bilmiyorsak, asla kalkınmaya ulaşamayacağız. Birçok insanın bir amacı yok. Kardeşim Almanya, Fransa'da ya da Amerika'da yaşıyor. Bana hep para göndersin, sanki o tükenmez bir kaynağına sahiptir. Onunla ne istiyorsam yapabilirim. Bu yüzden eskiden, kardeşlerimiz Almanya'ya gittiğinde arabalar ve çok şeyler yolladılar ve işe yaramadı. Milet bu göçmenlerin yolladığı şeylere "bêdi"³ derlerdi. (K., 53, Erkek, AJA STK Başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

³ Bêdi, Tem dilinde "atmak" anlamına gelen bir kelimedir. Bu kelime, 1990'ların sonunda yurtdışından gelen her şeyi belirleme konusunda halk tarafından adlandırmaktaydı. Aslında, Bêdi

Kısacası, alıcı aile üyesi düzeyinde belirli bir iş planının olmayışı, göçmenlerin bu üyeye sağladığı fonların kullanılmasını bir GGF kurmayı mümkün olmamaktadır. Aksi takdirde, sadece göçmenlerin desteğinden değil, aynı zamanda bireyin iş projesini üstlenebilme ve yönetebilme yeteneğinden dolayı başarılı olabilmektedir. Bunun bir örneği olarak, Nagodé Transfert nakliye ve para transferi şirketinin başkanıdır. Ulusal bölge genelinde satış noktalarına sahip olan para, maddi mallar ve insanların (nakliye bölümünden) devri için bir şirkettir. Mart 2013'te diasporadan destek alan bir genç tarafından kurulmuştur. Ancak başarısı, esas olarak işini üstlenme ve yönetme yeteneğinden kaynaklanmaktaydı.

İlk önce Mikro-finansta çalıştım. Orada işe yaramadı. Para transferi bir şirket kurmayı fikrime geldiğinde, projemi geliştirdim. Yetkililerimizi ve siyasetçi olan bizim bu bölgedeki kardeşimize projem gerçekleştirmek için parasal destek istemeye gittim. [...] Ama hayal kırıklığına uğradım... Bana yardım etmediler. [...] Projemi yurtdışında yaşayan kardeşlerime anlattım, bana inandılar ve bana yardım ettiler. [...] Eğer net ve kesin bir iş planınız varsa, size yardımcı olurlardır. Neden olmazlar ki? Ama ne yapacağınız veya ciddi değilseniz, eğer net bir fikriniz yoksa [göçmenler] size yardımcı olmayacaklar. Size yardımcı olsalar bile işe yaramayacak. (T., 46, Nagodé Transfert şirketi yöneticisi, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Aslında, Nagode Transfert şirketin uluslararası bir düzeyinde çalışma sürecinde – şu anda Benin'de kendi şubeleri de var – diasporanın desteği sayesinde kurulursa da bile, başarısı yöneticisinin üstlenebilme yeteneğine bağlıdır.

kelimeyi, özellikle Batı'da birçok şeyin atıldığı fikrinden gelmektedir. Ve göçmenler bu atılmış eşyaları alıp kendi ülkeye göndermekteydi.

Ayrıca bazı akademik çalışmalarımız yurtdışında ailelerinin akrabaları olması nedeniyle OTB'de çok etkili insanlar olan Aladji ve Azia⁴ fenomenine yol açmaktadır.

Tem toplumunda, Aladji ve Adjia fenomeni oldukça dikkat çekicidir. Bu insanlar, çocukları veya yakın akrabalarının yurtdışında yaşadığı için OTB'nin toplumda çok etkili insanlardır; bu genellikle nispeten düşük sosyal statüye sahip olan diğer insanların kontrol edip onları hep bir görev vermeye yol açmaktadır. Kendi çıkarlara göre yerel gençlere maaş vermeden kullanmaktadır. Bu fenomen sosyal eşitsizlikleri artırıp sosyal bütünlüğü ve topluluk birliğini bozdukmaktadır (Abdou, 2018c: 470).

OTB'inde, diasporanın yerel kalkınmaya yönelik faaliyetleri açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmaktadır. Göçmenlerin kuruluşlarının halkın yaşam koşullarını iyileştirmeye ve sürdürülebilir insani gelişmeyi üstlenmelerine katkıda bulunduğu insani alanda; ya da mikro işletmeler kuran göçmenler veya akrabalarına GGF oluşturmalarına yardım eden göçmenlerin bireysel katkıları düzeyinde, OTB'de göçmenler yerel kalkınma aktörleri olarak çalışmaktadırlar. Ancak, karşılaştıkları engeller arasında, yerel halkın tutumları ve algıları önemli bir yer almaktadır. Aslında, bu çalışmanın topladığı verilere göre, OTB'nin halkın çoğunluğu, göçmenleri, Assogba (2009: 13-22) tarafından oluşturulan tipolojiye göre, birinci diaspora kategorisinde sınıflandırmaktadır. Bu nedenle, göçmenler genellikle halk tarafından eylemleri esasen topluluğun sosyal ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı olan "homos bağışçısı" olarak kabul edilmektedir. Bu durumda

Diasporadaki Afrikalılar kendilerini popüler ya da resmi olmayan bir sosyal devletin rolünü oynayan homo bağışçıları

⁴ Arapça "El-Hac" kelimesinden gelen Tem dilinde, Aladji kelimesi başlangıçta Mekke'ye hac ziyareti yapan bir adama atıfta bulunur. Kadınlar için Adjia kelimesi kullanılır. Ancak günümüzde bu kelime, Togo'nun bu bölgesinde, zengin insanları veya toplulukta etkili olan ve ekonomik güce sahip olanları belirlemek için kullanılmaktadır. Aladji olgusu, 1990'ların sonunda göç olgusuyla birlikte bir yükseliş yaşadı. Gerçekten de, genç göçmenler, ailelerini Müslümanların kutsal yeri olan Mekke'ye getirmeyi, İslam'ın beşinci ayağı olan haclarını tamamlama öncelikleri arasındadır.

olarak görülebilmektedir. Bu rol "hiperbolik getirim etkisi" olarak adlandırıldığı ters etkileri üretmektedir. Gerçekten, ailelerin çoğunu Afrika diasporasının para ve diğer yardımlarına bağlı olmaktadır (Assogba, 2009: 14).

Diaspora üyelerini olan göçmenler sadece kalkınma aktörlerine indirgemek diasporanın faaliyetlerine bir sınır koymak demektir. Aslında, göçmenlerin derneklerin veya diğer tüm kalkınma kuruluşlarının faaliyetleri olup olmadığını, yerel halkın katılmadığını veya katılımının orta seviyesi olduğuna fark etmekteyiz. Kalkınma projelerine halkın katılımının olmaması, esasen yerel halkın projenin tasarım ve gerçekleştirme aşamalarından dâhil olmadıklarından kaynaklanmaktadır.

Kararın kontrolünün olmaması, çiftçilere projenin kendilerinin değil, idarenin veya bölgesel planlama toplumunun olduğu fikrini vermektedir. Sonuçların ciddi bir sorumsuzluk hissi kurmaktadır. Mesela çiftçiler su israf etmekte, ekipmanın bakımını ve diğer eserleri ihmal etmekte çünkü onu sağlayan devlet olmasını beklemektedirler (Conac vd., 1985: 102).

Diasporadaki insanların sosyal hizmetçi algısı, yararlanıcıların göçmenlerin gönderdiği paralara bağımlılığını güçlendirmektedir. Göçmenin ailesine aylık para göndermek zorunda olduğu pek çok vaka vardır, çünkü olay yerinde o kişinin özerkleşmesine izin verebilecek bir GGF kurmayı başaramamıştır. Bu başarısızlığın nedenleri, çoğunlukla kendilerini güçlendirebilen göçmenlerin gönderdiği paranın alıcılarından kaynaklanmaktadır. Göçmenlerin ailelerinin aldığı aylık para

diğer potansiyel gelir kaynaklarının yeri almaktadır, bağımlılığı artırıp "çalışma alışkanlığını" azaltmakta ve birçok toplumsal kötü şeylere yol açmaktadır: göçmenlerin ailelerin arasında kıskançlık ve tüketim arzusu (Ammassari, 2004: 8).

Ayrıca, diğer sosyo-kültürel engellere dikkat edilmelidir. Gerçekten de, OTB'deki bazı yapısal faktörler diasporanın yerel kalkınmaya katkısı için bir fren teşkil etmektedir. Aslında, kadın göçünün başlangıç ortamı üzerinde her zaman olumlu bir etkisi yok olmaktadır. Katıldığımız bazı akademik çalışmalar (Idrissou,

2010, Abdou, 2018), kadın göçmenlerin, kendi toplumlarının sosyal yapısını olumsuz yönde etkileyen cinsel yoluyla bulaşan hastalıklarla geri döndüğünü göstermiştir.

OTB'den göç eden genç kızların durumu ile ilgili olarak, birçok ülkede yaşayacakları cinsel ilişkiler nedeniyle cinsel yoluyla bulaşan hastalıkları, özellikle HIV-AIDS ile kendi ev topluluklarına geri dönmektedirler. Bu göçmen kızlarla ilgili önyargılar artmakta ve toplumun birliğini ve sosyal uyumunu zayıflatmaktadır (Abdou, 2018c: 469).

Kadın göçmenlikten gelen bu sonuçları, özellikle döndüğü zaman, kız göçmenlerin olumsuz imajını ortaya çıkartmaktadır. Gelen bölgelerinin kalkınması için faaliyetlerde bulunsalar bile, bu kızlar, yerel halkın kendi kişisel ve topluluk projelerine katılmaması nedeniyle, çoğu zaman sosyo-ekonomik uyumu başaramazlar. Ve bu önyargılar, kadın göçmenlerin yerel kalkınmaya katkısına yönelik olan engellerden biridir.

Hala hatırlanması gereken şey ise, 2017'de kadınlar, uluslararası göçmenlerin %48,4'ünüydü. Bu oran bir bölgeden diğerine değişmektedir. Kuzey ülkelerde uluslararası göçmenlerin %51,8'ini temsil ederken, Güney ülkelerinde, kadınlar %43,9'u temsil etmektedir (Birleşmiş Milletler, 2017: 9). Göçmen fenomenindeki kadınların oldukça büyük bir kısmının OTB'nin gelişimine katkısı üzerinde bir etkisi yok olmaktadır. Nitekim 1960-2011 döneminde Togolu kadınlar erkeklerden daha fazla göç etmişlerdir (K. Segniagbeto ve S. Kossi, 2015, s.36) ve bu eğilim devam etmektedir. Alan ülkelerdeki faaliyetleri, gelen yerlerinin yerel kalkınmasına etkili olmadıklarını belirlemektedir.

Togolu kadın göçmenler, ticaret, restoranlar ve evlerde hizmetçi olarak yurtdışında çalışmaktadır. Genel olarak, göçmen kadınlar muhtemelen eğitimsiz olmaları nedeniyle kayıt dışı sektörde çalışmaktadırlar (Segniagbeto ve Kossi, 2015: 36).

OTB'den gelen göçmen kadınların aşağı yukarı hepsini bu kuraldan kaçmamaktadır. Bila (2011), OTB'den kadınların gidiş ülkelerde küçük ticaret, yiyecek-içecek ve diğer gayri resmi faaliyetlerde bulunduğunu vurgulamaktadır.

Aynı zamanda, erkekler araba kullanma, fabrikalarda çalışma vs. "Eril" olarak adlandırılan faaliyetler yürütmektedir. Göç olgusundaki bu toplumsal cinsiyet bölümü, göçmen kadınları, kendi topluluklarında, kişisel kuyulara daha fazla katkıda bulunmaktadır. Göçmen kadınların ilişkisel ve politik taahhütler karşısında belirli bir isteksizliğini vurgulayan birçok saha çalışmaları ile doğrulanmaktadır. Yerelden memnun olmayı ve gidiş ülkede yerleşik olarak yaşamayı tercih etmekteledir (Pessar ve Mahler, 2001: 13). Kadın derneklerinin diaspora üyeleriyle birlikte çalışması durumunda bile, bu dernekler kendilerini göçmen dernekler halinde örgütleyen göçmen erkeklerin finansmanını sağlamaktadır. Kanıt olarak, sahadaki veriler toplamamızda neredeyse hiçbir kadın göçmen derneğiyle karşılaşmamaktayız. Örneğin, Tchamba eyaletinde, kalkınma alanında çalışan kadın dernekleri var. Fakat genellikle göçmen olan erkekler tarafından desteklenmekteledir. Kısacası, göçmenlerin katkısı aile yapısıyla sınırlı kalmaktadır ve geleneksel yerel toplumdaki kadınlara ayrılan ikincil yer nedeniyle topluluk yapısını kapsamamaktadır.

Bu gerçek sadece göçmen kadınlarla ilgili değildir. Sahada gerçeği şu ki, OTB'deki kadınların statülerine her seviyede değeri verilmemektedir. OTB'deki kadının toplumsal işlevlerine ve bölgesel ekonomiye önemli katkılarının rağmen – özellikle tarımsal faaliyetlerde ve küçük ticaret açısından – erkeklerden az değerli bir statüye sahiptir. Sosyo-kültürel faktörlerin yaşam koşulları ve halkın sosyal ve ekonomik durumu, özellikle de kadınlar üzerinde zararlı bir etkisi de vardır.

Genel olarak, kadınların eğitime erişimi, tarım dışı olan işe ve karar alma süreçlerine katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve güçlendirilmesine katkıda bulunması gereken unsurlardır. Ancak gözlem oldukça farklıdır. OTB'de Togo her bölgesinde olduğu gibi, karar alma ve denetime katılım açısından kadınlar siyasi ve idari düzeyde yeterince temsil edilmemektedir. Örneğin, 2010 yılında, OTB'deki tüm önemli pozisyonları listelersek, şunu dikkatimize çekmektedir:

- OTB'deki 4 ilden, hiç bölgesel kadın lideri yoktu;
- Kaymakam heyetlerinin 4 başkanından hiçbir kadın yoktu;
- 3 Belediye Başkanı arasında hiç kadın yoktu;

- 30'dan fazla Bölge Müdürü ve Bölgesel Kurumların Müdürleri arasında hiç kadını sayılmazdı;
- 50'den fazla validen hiç kadın yoktu;
- 11 Bölgedeki milletvekilinden sadece 2 kadını vardı;
- Adliye idaresinde kadın yönetici yoktu (DRPDAT-RC, 2010, s.198).

2010 yılında, Bölgesel Çalışma Müfettişliği ve OTB'nin Sosyal Yasalarından elde edilen verilere göre, bölgenin Genel İdaresi'ndeki 876 üst düzey yöneticinin (A1 ve A2 sınıfı) sadece %5.82'si veya 51 kadın sayılmaktaydı.

Göç sürecinde de kadınların sosyal görevlere sınırlandırılması aynı zamanda toplumsal geleneklerin ağırlığının bir sonucudur. Yapısal faktörler, göçmen kadının sadece gidiş ülkede değil, belirli türdeki ticaret türlerine erişiminde değil, aynı zamanda geliş toplumlarda da bir sosyal yük olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bu yapısal faktörler, kadınların yerel kalkınmaya katkısına bir dizi engel oluşturmaktadır. Böylece yapısal faktörlerin analizi, göçmen kadınların kendi geliş toplumların kalkınmaya çok etkili olmadığını anlamayı mümkün kılmaktadır.

Yapısal faktörler bu nedenle geliş ülkelerde olan kadın göçmenlerin motivasyonlarında, kendi akışlarının karakteristiklerinde veya kompozisyonlarında [...] yetenekli göçmenlerin işgücü piyasasına erişiminin zorlukları, sosyal hareketliliğin sübjektif algılanması konusunda önemli bir rol oynamaktadır” (Catarino ve Morokvasic, 2005: 9).

OTB'de, kadınlar ister göçmen olsun ister olmasın, yerel veya bölgesel karar alma organlarına katılmaması, yerel kalkınmaya katılıp katılmamalarına yansıtılmaktadır. Mevcut veriler, kadınların toplumdaki halkın çoğunluğunu oluşturduğunu ve genç bir nüfusla birlikte göç etme eğiliminde olduklarını doğrulamaktadır.

Tablo 17: OTB’de Nüfusun Cinsiyete Göre Dağıtımı

Eyalet	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Tchaoudjo	94.516	95.598	190.114
Tchamba	65.359	66.315	131.674
Sotouboua (<i>Plaine du Mô eyaleti dahil</i>)	79.887	78.538	158.425
Blitta	68.681	68.977	137.658
Toplam	308.443	309.428	617.871

Kaynak: 2010’da 4. Nüfus sayımı: 30-32

Bu tablodaki veriler, bir bütün olarak OTB’nin halkı ağırlıklı olarak kadın olduğunu doğrulamaktadır. Böylece, Tchaoudjo eyaletinde, 94.516 erkek ile 95.598 kadın, Tchamba eyaletinde 65.359 erkek ile 66.315 kadın, Blitta eyaletinde 68.681 erkek ile 68.977 kadın yaşamaktadır. Fakat Sotouboua eyaletinde ise 78.538 kadın ile 79.887 erkek tersine çevrilmiştir. Ancak, bölgesel düzeyde, 308.443 erkek ile 309.428 kadın, yani erkeklerden 985 kadın daha fazladır. Bu dinamik aynı zamanda Togolu kadının genel olarak göç olgusundaki dinamizmini de yansıtmaktadır. Böylece, kadınlar erkekler kadar daha dinamik ve göç eder, hata bazen erkeklerden daha fazla göç etmektedirler.

1960’dan 2011’e kadar Togo’nun göç dinamikleri analizi, Togolu kadınların erkeklerden daha fazla göç ettiğini ortaya koymaktadır. Yine de mevcut literatür, bu kadınların gidiş ülkelerde yapan işleri hakkında çok yetersiz detaylar vermektedir. Ülkelerine geri döndüklerinde, iç göçmen kadınlar gibi, Togolu göçmenlerinin yurtdışında ticaret, yemek ve ev hizmetlerinde çalıştıkları görülmektedir. (Segniabeto ve Kossi, 2015: 36).

Bu çalışma, geri dönen göçmenlerin kendi toplumlarının gelişimine katkısını vurgulamaya çalışmıştır. Yurtdışında kazanan bilgilerle, uzmanlığı ve hatta mikro işletmeleri kurmayı ve yönetmeyi yetenekleri sayesinde geri dönen göçmenler, kendi toplumun ekonomik kalkınmasına katkıda bulunma konusunda çok büyük bir potansiyele sahiptir. Togo'daki Ulusal Göç Profili Raporu (2015), geri dönen göçmenlerin çoğunluğunun kadın olduğunu doğrulamaktadır. Gerçekten de, Togo'ya geri dönen göçmenlerin toplamı 267 454'tür ve 121 019 erkek ve 146 435 kadın olduğu tahmin edilmektedir. Göçmenlerin çoğunu, Gana (118.092), Benin (51.055), Fildişi Sahili (36,219), Nijerya (30,567) ve Burkina Faso (12,348) dâhil olmak üzere Batı Afrika ülkelerden gelmektedir (Segniagbeto ve Kossi, 2015: 27).

Bir yandan, Batı Afrika ülkelerden geri dönenin çoğunluğu, Togo'dan göç olayının çoğunun Batı Afrika ülkelere doğru gerçekleştiğinden dolayı açıklanabilmektedir (bkz. Harita no.3). Öte yandan, Idrissou (2010) tarafından genç Tem kızın göçü ile ilgili yapılan araştırma, göçmenlik ve genç kızların, özellikle kırsal bölgelerine geri dönen kızların kendi sosyal ve ekonomik kurtuluşuna desteklemediği sonucuna varmıştır. Aksine, göç olgusu bu kızların geçirdiği ve bazen kendilerini göç olgusunun mağduru olmakta bir gelenek ve kültürel ağırlıkla açıklanmaktadır. Göçmen kızların giden ülkede bir GGF sahip olduğu durumlarda bile, geri dönüşlerinde, ekonomik faaliyete devam etmeleri ve ekonomik olarak bağımsız olmaları zorlaşmaktadır. Ve böylece toplum düzeyinde sosyo-ekonomik kendi köy veya tüm bölgeye katkıları, sınırlıdır. Geri dönüş durumunda bile, göçmen kadınların kuzey ülkelerden geri dönmelerinin bile, çoğu zaman kocaların gölgelerinde göç ettikleri için bir GGF kurma ihtimali çok düşüktür, çünkü genellikle ekonomik gücü sahip değillerdir.

Kısacası, ulusal ya da OTB'nin düzeyindeki nüfus sayısal üstünlükle, kadınların erkeklerden daha fazla göç etme eğilimine de yansımaktadır. Togo'daki kadınların küçük ticaret alanındaki ve genel olarak kayıt dışı sektördeki dinamizmi kesinlikle bu göç eğiliminin ana nedenlerinden biridir. Giden ülkelerde, düşük eğitim seviyelerinden dolayı, kayıt dışı sektörde satış ve girişimcilik tekniklerinde ustalaşan kadınlar, küçük işletmelerde, yiyecek içecek işletmelerinde vs. iş yaparak fakat kendi toplumlarının kalkınmaya pek çok katkısı olmadığını söyleyebilmekteyiz. Bir yandan

hem OTB’de hem de giden ülkelerde (özellikle Batı Afrika ülkelerde ve bazı Orta Afrika ülkelerde) kadınların bazı mesleklere erişebildiklerini ve meslek sahiplerine erişemediklerini, genellikle erkeklerinkinden ayrılmıştır. Öte yandan, eğitim eksikliği ve kocasının izin olmadan hareket etme kapasite sahip olmadıkları için, göçmen kadınların kişisel ve toplum düzeyinde aktif olmalarına izin vermemektedir, ancak onları kadın göçmenlerin kocaların gölgelerinde tutmaktadır. Kadın göçmenlerin çoğunluğunun OTB’nin yerel kalkınmaya sınırlı bir katkısı olması, genel olarak göçmenlerin eylemlerinin bölgeye etkisini maksimize etmeyen bir frendir. Ayrıca, göçmenler veya kendi dernekleri ve yararlanıcı halk arasındaki araçlar, yerel kalkınmanın yönetiminde giderek daha önemli bir yer tutmaktadır. Bu "*kalkınma komisyoncuları*", çoğu durumda, göçmenlerin toplum gelişimine katkısına engel teşkil etmekteledir.

III.1.2. Göçmen Kurumları ve "*Kalkınma Komisyoncuları*"

OTB’nde, göç olgusunun boyutu nedeniyle, göçmenlerin sosyo-demografik özellikleri ve özellikle de yoksulluk düzeyi nedeniyle, “kalkınma komisyoncusu” olarak adlandırılabilen yerel ve ulusal aktörlerin rolü önemlidir. Yerel kalkınma eylemlerinin yönetiminde çok önemli rol oynamaktadırlar. Bu "*kalkınma komisyoncuları*", göçmenleri manipüle ederek yerel kalkınma alanına yatırım yaptıkları için, göçmenlerle oldukça özel ancak özellikle yakın ilişkiler kurmaktadır. Ek olarak, devletin, bölgenin yerel kalkınması için yaptığı eylemlerde diasporanın çalışmasını kolaylaştırmaması, göçmenler ile "*kalkınma komisyoncuları*" arasındaki diğer bir işbirliği faktörüdür. Bu “araçların” yerel kalkınma sürecinde gözden geçirilmesi ve diasporanın OTB’nin yerel kalkınması için eylemlerini nasıl etkilediğini ve hatta yönlendirdiklerini analiz etmek önemlidir.

Sömürgecilik döneminde, Afrika toplumlarının yönetimi, sömürgeciler ile yerel halk arasında bir aktarım kuşağı görevi gören yerel aktörlerin aracılığıyla yapılmaktaydı. Böylece, bu yerel aktörler, Devletin farklı kurumların önemli kısmını ciddi bir şekilde kontrol etmekteydiler. Bu yerel aktörler tercümandan temsilci veya kasaba veya köy şefi arasında değişebilmekteydi. Bağımsızlıktan sonra, Afrika devletlerini oluşturan heterojen sosyo-etnik gruplara karşı, Afrika merkez güçleri bu

yerel aracı kurumları, kendi politik sistemlerini kurabilmek için kullanmışlardır hatta "merkezsizleşmiş despotizm" den söz etmenin mümkün olmuştur (Mamdani, 1996: 121). Bu yerel araçlar, merkezi hükümetin yerel düzeyde yetki ve kontrolünü üstlenmelerini sağlamıştır.

1970'lerin krizi ve Afrika'daki güçlü devletin soğuk savaşın sona ermesine bağlı olarak sona ermesinden bu yana, Afrika'daki devlet artık "kalkınma getirimi" tahliye eden ve Kalkınma Yardımı'nın akışını yöneten tek devlet değildir. Kalkınma yardım akışlarının yönetiminde yeni aktörlerin ortaya çıktığı kaydedilmiştir. (Bratton, 1990, Fowler, 1992, Salomon, 1994, vs.). Bu yeni aktörler arasında STK'lar ve yerel ortaklar vardır.

Ek olarak, Afrika devletlerinin yaşadığı sosyo-ekonomik "türbülanslar", hem bağışçı aktörler (yerel yetkililer, Kuzey STK'ları) hem de faydalanıcı aktörler (yerel yetkililer, dernekler, Güneyli STK'lar) bölümünde yardımın "dengelemesini" sağlamıştır ve günümüzdeki herkes tarafından çağrılan "katılımcı bir model" adında âdemi merkeziyetçilik ortaya çıkmıştır (Bierschenk, Olivier de Sardan ve Chauveau, 2000: 11-12). Bu değişiklikler, köy dernekleri, kooperatifler, üretici grupları, kullanıcı dernekleri, kalkınma ortakları, belirli bir projeye bağlı köy komiteleri, göçmen ve ulusal dernekler, dini dernekler etnik, bölgesel ve kültürel hareketler ve kuruluşlar, gençlik ve kadın kulüpleri, tasarruf kulüpleri, vs. gibi yeni yerel aktörlerin önünü açmıştır. Böylece bu yerel kuruluşlar, Devletin artık tekele sahip olmadığı kalkınma yardımının yönetiminde çalışmak zorunda olduğu araçlar haline gelmektedirler. Bu yerel aktörleri yönetmek için okuryazar insanların, çoğu zaman yapısal düzenlemeler veya kentsel özel sektördeki kişiler tarafından sıkılan eski memurlar, işsiz mezunlar veya toprağa geri dönen gençler, vs. işe alımlarını gerekmektedir. Ayrıca bu hareketin bir parçası olan baş ve asillerin en "modernist" kısmını da görebilmekteyiz. Tüm bu yerel veya ulusal aktörlerin topluluğu olup, genellikle yerel kalkınma perspektifini oluşturan herhangi bir kuruluşla, gelişimin "yerel brokerleri" ile bağlantılıdır. Sahra-altı Afrika yerel kalkınma bağlamında, bu

gelişmekte olan brokerler, yerel, ulusal ve hatta uluslararası alanda giderek daha önemli hale gelmektedirler. [...] onları

*merkezi olmayan yardım biçimlerinin bulunduğu her yerde bulunabilmektedir*⁵. Kalkınma projelerinin coğrafi dağılımı, günümüzde büyük ölçüde bu "komisyoncuların" hizmetleri tarafından belirlenmektedir (Bierschenk, Olivier de Sardan ve Chauveau, 2000: 12).

Ek olarak, Batı Afrika'da geliştirilmekte olan aracılıkların dağılımı ve farklılıkları bir ülkeden diğerine büyük ölçüde değişiklik göstermektedir ve çoğu zaman uluslararası STK'lar ve bağışçılar tarafından desteklenen bir kalkınma kirasının varlığına bağlıdır.⁶ Ayrıca, Togo gibi diktatörlük rejimlerine tabi ülkelerde, 1990'larda demokratik sistemine açık olmanın, kalkınma aracı kurumların gelişimi için bir tetikleyici olduğu belirtilmelidir (Kossi, 2000: 146). Bununla birlikte, diğer ülkelerde (örneğin, Benin), kalkınma aracı kurumları, geçmiş dönemlerin rejiminin başlattığı bir açılıştan, ulusal ağlardan ve yerel siyasi oyunun açılışından geriye dönük olarak yararlanmıştır.

Afrika ülkelerinde yerel kalkınma ile ilgili deneysel çalışmalar giderek daha fazla önem kazanmaktadır ki, kalkınma projelerinde tuttuğu önemli yer sayesinde yerel kalkınmada anahtar oyuncular haline gelmektedirler⁷. Böylece, Bierschenk, Olivier de Sardan ve Chauveau, (2000: 7), yerel kalkınma brokerlerini aşağıdaki gibi düşündürmektedir:

"Yerel kalkınma komisyoncuları", yerel bir arena ya yerleştirilen (içinde doğrudan bir politik rol oynamaktadırlar), ve kalkınmaya dış yardımlarının çekici olarak sosyal aktörlerdir.

⁶ Batı Afrika'daki gelişmekte olan brokerlerin dağıtımına ilişkin daha ayrıntılı bir literatür için bkz. Bierschenk, Chauveau ve Olivier de Sardan, Kalkınma Komisyoncuları: Proje Aramada Afrika Köyleri, 2000, ed. APAD, Karthala. Burada bulduğumuz çeşitli katkılar, özellikle Batı Afrika'da kalkınmada aracılık alanındaki ampirik çalışmalar ile ilgilidir.

⁷ Ayrıca, MRE-CNRS-ORSTOM uyumlu eylemi kapsamında finanse edilen "Kalkınmada Yerel Komisyoncular" araştırma programına bakınız (Olivier de Sardan ve Bierschenk, 1993, Bierschenk, 1994). Daha sonra APAD ağı (Avrupa-Afrika Sosyal Değişme ve Gelişme Antropolojisi Birliği), Stuttgart, Almanya, Hohenheim Üniversitesi'nde düzenlenen "Müzakere edilen kalkınma: brokerlar, bilgi, teknolojiler" konulu sempozyumun çalışmalarıyla geniş çapta bağlantılıydı. Haziran 1996. (Bierschenk ve Le Meur, 1996).

Kalkınmaya bağışçı kim olursa olsun, "geliştirme projesini" geliştirme sürecinin neredeyse ideal tipik şekli olarak alırsak, , brokerler (ya da kalkınma komisyoncuları) yerel sosyal proje taşıyıcılarını temsil eder. Projenin faydalanıcıları ile kalkınma kurumları arasında bir köprü sağlamaktalar; yerel halkın temsil etmeleri veya dış destek ve finansman yapıları karşısında "ihtiyaçları" ifade etmeleri gerekmektedir".

Bir durumdan diğerine, yerel brokerler bireysel aracılık ve toplu aracılık olgusunu tanımlayabilmekteyiz. Aslında, OTB’de, yerel kalkınma komisyoncular, göçmenlerin yerel kalkınmaya katkısı olan bireysel aracılık, bir kişinin yerel durumu doğrudan veya dolaylı olarak kendi çıkarlarına hizmet etmek için göçmenlerin gönderdiği parayı çekmek için manipüle ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, aracı, aslen ilgisini çektiği bir duruma tamamen toplumun çıkarlarına hizmet etmek için amaçlanan bir durumu kaçırmak ve yeniden yönlendirmek için kurnazlık ve taktikleri kullanmaktadır. Bu örnek, oldukça açıklayıcıdır. Sokodé şehrinin kuzey tarafta yer alan Barriere semtinde, Lakaza adlı bir göçmen derneği, ilkokul bahçesinin su baskınlarının tekrarlayan sorununu çözmek için devlet ilköğretim okulunu yenilemeyi taahhüt etmişti. Proje fikri, geçici olarak kaldığı süre boyunca Norveç’te yaşayan Togolu bir göçmenin, tesisin bulunduğu lamine edilebilir durumu fark etmesiyle ortaya çıkmıştı.

Proje, okulu çevreleyen, okul bahçesine çim ekecek ve okaliptüs ağaçları dikecek hendekler inşa etmek için yerel emeği harekete geçirmeyi planlamaktaydı. Bu hazırlıklarına rağmen, proje, başarısız oldu çünkü yerel halk yeterince harekete geçirememişti çünkü halk Lakaza derneği yetkililerinin, projenin gerçekleştirmek için, çok büyük miktarda para kendi hesaplarına aktarmadığını düşünmüştür. Barriere ilkokulunun Müdürü, katılımcı olmayan proje uygulama sürecine olan memnuniyetsizliğini açıkça ifade etmiştir. Sokodé kentinin belediye başkanıyla ilişkili olarak, BMKP’na sunduğu projeyi geri almış. Finansman sağlandıktan sonra, fonlar israf edildi ve proje tekrar uygun şekilde yürütülmemiştir. Bu örnek, aracının projeyi kendi adına geri kazanabileceğini ve hatta tamamen yönlendirebileceğini göstermektedir. Söz konusu Lakaza Derneği, Barriere bölgesinden tamamen

uzaklaştı ve şimdi projelerini başka bir yerde yürütmektedir. Bu, brokerlerin eylemlerinin diasporayı yerel kalkınmaya daha fazla yatırım yapmaktan caydıracağı anlamına gelmektedir.

Komisyonculuğun diaspora girişimleri ile yerel halk arasındaki bağlantıyı kesmenin zarar verici etkisinin olabileceğini doğrulayan bir başka örnek Tchamba vilayetinden alınabilmektedir. Tchamba eyaletinde modern bir hastane kurmayı planlayan bağışçıları çekmeyi başaran bir göçmendi.

Her şeyi mahveden bir [yerel] liderimiz vardı. O lideri hep kendisi ön plana koymak istiyor. Her zaman kendisi gösteren bir liderdi. Yatırımcı olan Almanlar, bizim o liderimiz kendi çıkarlara göre kullanmıştır. Yatırımcıların bizim toplumuza ne yapmak istediklerini anladığı zaman, onu tamamen kendine çekti. Halkı gururunu kabul etmeye ikna etmek için çaba sarf etti. Bu modern hastane projesi başka bir yöne yönlendirildi. [...] Yatırımcılarla bağlantı kurarken projeyi getiren göçmen bir kenara koymuş. [...] Yatırımcılar birkaç kez bizim buraya geri dönmüşler, ancak sonuçta proje işe yaramadı (M., 43, Kadın, Tchamba eyaletindeki bir Derneği başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Bu örnek, komisyoncunun diasporanın yerel projeleri yürütmek için bağışçıları çekme çabalarını sorgulayabileceğini göstermektedir. Özellikle, yerel lider söz konusu olduğunda, o liderin kendi çıkarlarının peşinde koşma konusunda, halkı harekete geçirme ve ikna edebilmektedir.

Diğer bir örnek Blitta vilayetinden alabiliriz. Nitekim diasporayı temsil edebilecek gelişme potansiyelini gerçekleştiren Défi et Développement adlı bir STK, bölgedeki göçmenler aracılığıyla finansal ortaklar aramaya karar vermiştir. Bu STK'nın yönetimi Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan bir göçmenin babası ve aynı zamanda yerel lideri olan bir adam ile temasa geçmiştir. Bu lider, oğlunu proje hakkında bilgilendirdi ve o göçmen projeye çok iyi bir şekilde katılmıştır. ABD'de yaşayan göçmen bölgedeki kalkınma projelerini finanse etmesi gereken ortakları ve yatırımcıları bulmuştur. Ortakları bulduktan sonra, göçmen babası gerçek bir

"kalkınma komisyoncu" gibi davrandı çünkü *Défi et Développement* STK yerine projeler yürütmek gerektiğini kendi derneği kurmuştur. Kalkınma alanına hâkim olmamak ve kalkınma birliklerinin yönetimi ve işleyişi hakkında hiçbir fikre sahip olmayan bu kalkınma komisyoncusu, zemin üzerinde yeterince şey yapamamaktaydı. Çok hızlı bir şekilde, Amerikan ortakları tarafından serbest bırakıldı ve önemli bir şey yapılamamıştır. Kısacası, yerel kalkınma komisyoncuların projeyi kendi çıkarlara doğru yönlendirmek ya da kesinlikle kendi kalkınma projeyi gerçekleştirirken kendi çıkarlara ortaya koymak gibi şeyler göçmenlerin yerel kalkınmaya katkılarına önemli bir şekilde engelleyebilmektedir.

Sonuç olarak, OTB’de yerel kalkınmaya diasporanın katkısı, devletten yeterli yardımı eksikliği yolunda gelişme aracı fenomeni uygun olduğunu hatırlamak önemlidir. Bazı durumlarda komisyoncu kendi sosyal çevresinin iyi derecede bilmesi büyük bir avantajdır. Fakat o avantaj, çoğu olarak, komisyoncu kendi çıkarlara göre kullanmaktadır ve göçmenlerin yerel kalkınmaya katkısı da kendi çıkarlarına yönlendirmektedir. Komisyoncular göçmenler ile ve bir tarafta yerel halkla çeşitli bağlantıları kurmaktadır. Bu ara bağlantı, açıkça BİT’i ve aracının sahip olduğu resmi ve gayri resmi ağlarıyla gerçekleştirmektedir. Bu bağlantılar aynı zamanda yerel kalkınma sürecindeki önemli bir engeldir.

III.1.3. Göçmenlerden Gelen OTB’nin Yerel Kalkınmasına Engelleri

Göçmenlerin yerel kalkınmaya katkıda bulunurken karşılaştıkları engeller veya zorluklar çok ve çeşitlidir. Bu engeller arasında, diasporanın kendisinde seçkin olan veya doğrudan bununla bağlantılı olanlar da vardır. Örnek olarak, göçmen kuruluşlar için finansman eksikliğidir. Gerçekten de OTB’de olduğu gibi, ampirik çalışmalar göçmen kuruluşlar çoğu durumda ve çoğu zaman fon ve öz finansmana sahip olmadığının altını çizmiştir.

Göçmen kuruluşlar tarafından yaşanan zorluklar arasında bir başka şeylerin yanı sıra, fon veya kendine finansman eksikliğini

altını çizmek istemekteyiz. Bu kuruluşlar eksikliği teessüf 'etkili bir şekilde müdahale etmek fon'. Bu kuruluşlar genellikle üyelik ücreti veya güvenerek kendilerini finanse etmek için ürünlerini (üyelik kartları, Afrika'dan gelen kartpostal, tişört, zanaat ürünleri, vs.) satarak para kazanabilmektelerdir [...] Ancak, finansman ile ilgili bilgi eksikliği veya az bilgi sahip olmalarına bağlıdır. Mesela nasıl hibe başvurusu yapılacağı, kime fon sağlama umuduna vb. şeyleri bilmemektelerdir (Matondo Nkenda, 2014: 79-80).

OTB'nin göçmen durumunda, farklı projeler için finansman talebinin bilgi eksikliği genellikle bu göçmenlerin çoğu düşük eğitim seviyesine sahip ve zorlukla okuyabilir ve yazabilir gerçeği ile bağlantılıdır. Nitekim bu çalışmanın mülakat verilerine göre göçmenlerin çoğunu göç ederken okuma yazama bilmediğini ya da az bir şekilde bildiğini ve dolayısıyla yerel projeler için uluslararası bağışlar ve yatırımcıları zor bir şekilde çekebileceklerini vurgulamaktadır. Tabii ki, kalkınma projeleri için bilgi ve finansman kanallarına erişim çok kolay değildir. Dolayısıyla göçmenler, genelde birliklerinin kendi kendini finanse etmektedirler.

Dahası, OTB'sinden gelen göçmenler, bölgedeki yerel kalkınmanın diğer aktörleriyle doğrudan temas kurmakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle STK'lar ve kalkınma dernekleri, göçmenler ile iletişimde olmanın ve yardımlarından yararlanmanın çoğu zaman zor olduğuna inanmaktadır.

Düzenli bir şekilde, [...] göçmenlerle resmi bir ilişki kurmak zordur, çünkü bunun için bizim çalışacak ve resmi olarak tanınmış olan bir göçmen örgütü yoktur. [...] Şimdiye kadar OTB'nin diasporası ile daha çok düzenli bir işimiz yoktur. (K., 38, Erkek, RESODERC STK'nın Başkanı, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Genellikle tatillerde ya da göçmenlerin ev ortamlarında bir araya getiren, kalkınma aktörlerinin onlarla iletişim kurması sık sık yaşanır.

Biz STK olarak hala göçmen kuruluşlar ile iletişim kuramadık. Bu zor. [...] Çok nadiren olarak, bu bölgedeki geleneksel etkinlerine katıldıklarında biz onlara yaklaşmaya

çalışmaktadır. Fakat yine de zordur (K., 38, Erkek, RESODERC
STK'nın Başkanı, Ocak-Şubat 2018 mülakatı)

Söz konusu kültürel etkinlikler arasında Adossa, Gadaou, Festékpé, Oti Gue'nguele, Kilikpo, vs. geleneksel festivaller yer almaktadır. Diaspora üyeleri genelde bu bölgesel etkinliklere katılmaktadır. Göçmenlerin kendilerini dernekler halinde organize ettikleri gerçeğinin, özellikle insani yardım düzeyde, kalkınmaya katkılarında bir avantaj olduğu açıktır. Kolektif eylemler çok daha büyük ve çok daha organize olması gerekmektedir. Göçmenlerin örgütlenmesinin önemine ilişkin olan fikri, yerel halk tarafından da paylaşılmaktadır.

Tablo 18: Göçmenlerin Dernek Olarak Örgütlenmesinin Önemi

Sizce, göçmenler nasıl bir şekilde daha verimli çalışabilmektedir?	Sayı	Yüzdeler (%)
Bireysel şekilde	139	30,2
Dernek olarak	321	69,8
Toplam	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler 460 katılımcının 321 yani yaklaşık olarak %70'inin göçmenlerin ilişkide bireysel olarak daha etkili olduğuna inandığını göstermektedir. Katılımcıların sadece %30'u bunun aksini söyleyebilmektedir. Bununla birlikte, göçmenlerin derneklerin önemini kabul etmesine rağmen, OTB'nin nüfusunun büyük bir çoğunluğu bu derneklerin varlığını bilmediklerini gösterebilmektedir.

Tablo 19: Göçmenlerin Kuruluşlarının Olup Olmadığının Gösteren Veriler

Sizce OTB'si'den gelen göçmenlerin kalkınma dernekleri var mıdır?	Sayı	Yüzdelere (%)
EVET	129	28,0
HAYIR	168	36,5
Bilinmedi	163	35,4
Toplam	460	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki verilere göre, 460 kişiden 168'i, OTB'den gelen göçmenlerin kendilerini yerinde temsil eden dernekleri olmadığını desteklemektedir. Katılımcıların 163'ü yani %35,4'ü, göçmen kuruluşlarının olup olmadığını bilmediklerini söylemektedirler. Katılımcıların sadece %28'i OTB'de göçmenlerin kuruluşların olduğunu söylemektedir. Bu veriler, göçmenlerin kuruluşları OTB'de az tanınmaları gerçeğini göstermektedir. Bu, görüşmelerimiz ve niceliksel verilerin toplanması sırasında yapılan gözlem, diasporanın yerel kalkınmaya katkısı hakkında konuştuğumuzda, çoğu olarak katılımcılar hemen göçmenlerin ailelerin aldığı para transferlere bahsetmektedir. Böylece diasporanın katkısı, aslında bu katkının bir parçası olan para transferlere sınırlandırmaktadır. Ve bu göç para transferleri genellikle faydalancı ailelerin ve nadiren tüm toplumun yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Kısacası, diaspora faaliyetleri hakkında bilgi eksikliği – özellikle göçmenlerin kuruluşları hakkında – yerel halkın faaliyetlere katılımı için bir ölçüde engel teşkil etmektedir.

Diğer yerel kalkınma aktörleri düzeyinde bile, göçmenlerin kuruluşların tanınmasının kısmi olduğunu söyleyebilmekteyiz. Özellikle, göçmenlerin kendi kurulan dernekleri söz konusu olduğunda, yerel aktörler, göçmenlerle iletişime

kurmak zor olduğu için, onların hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir. Yukarıda bahsedildiği gibi, diasporanın kolektif eylemleri hakkında, özellikle de insani yardım düzeydeki bilgi eksikliği, göçmenlerin eylemlerinin esasen para transferlerine indirgendiğine fark etmekteyiz. Bu nedenle, yerel kalkınmaya daha fazla katkıda bulunmak için, göçmenlerin gönderdiği para artırması gerekmektedir.

Tablo 20: Para Transferi Artışı İle Göçmenlerin Yerel Kalkınmaya Katkısı Arasındaki İlişkisi

Size göre, göçmenler kendi topluluklarının yerel kalkınmasına katkıda bulunmaktalar mıdır ?	Size göre göçmenleri gönderdiği para miktarı artışı yerel kalkınmaya etkiliyor mudur ?				Toplam	
	EVET		HAYIR			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	238	%51,7	122	%26,5	360	%78,3
HAYIR	64	%13,9	36	%7,8	100	%21,7
Toplam	302	%65,7	158	%34,3	460	%100

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, ankete katılımcıların çoğunluğunun, diasporanın yerel kalkınmaya katkısını paraları artırarak ilişkilendirdiğini vurgulamaktadır. Aslında, göçmenlerin OTB'nin toplumun kalkınmaya katkı sağladığını söyleyen 238 kişi yani %51,7'si fonlardaki artışın yerel kalkınma üzerinde olumlu bir etkisi olduğuna inanmaktadır. Bu katılımcıların %26,5'i tam tersini söylemektedir.

Artan gelirler ile faydalanıcı toplumun kalkınması arasındaki mantıksal bağlantı, araştırmacılar tarafından tartışılmaktadır (Faist, 2008; Lacroix, Sall ve Salzbrunn, 2008; Ammassari, 2004; vs.). Ancak genel eğilim, bu bağlantının her

zaman mantıklı olmadığı ve büyük bir dikkatle ele alınmayı destekleştectir. Nitekim vaka çalışmaları, göçmenlerin gönderdiği para oranların artışın, yerel yerel kalkınmaya olumlu bir etkiyi sağladığını vurgulamayı pek mümkün kılmamıştır. Bazı durumlarda, meydana gelen zıt olay bile oluyormuş. Bu nedenle şunu söyleyebilmekteyiz:

Bu transferler belirsiz bir gelir kaynağıdır, üretken olmayan ve kârlı yatırımları olan veya hiç üretilmeyen yatırımlara sahiptirler; çünkü bunun yerine verimsiz harcamalara tahsis edilirler ve enflasyonu ve ithalatı, diğer potansiyel gelir kaynaklarını değiştirdiklerini, bağımlılığı artırdığını ve “çalışma alışkanlığını” azalttığını, ve diğer çok çeşit olan olumsuz şeyler: göçmenlerin aile üyeler arasında kıskançlık ve tüketim arzusu” (Ammassari, 2004: 8).

Kısacası, Göçmenlerin gönderdiği paranın yerel kalkınmaya etkili olup olmadığını sorunun cevabı, faydalanıcı haneler veya bireysel alıcıların aldığı paranın yönetme kapasitesine bağlıdır. Bazı durumlarda başlangıç sermayesinin büyüklüğü GGF'yi oluşturmak isteyenler için bir fayda olabilirken, diğer durumlarda bunun tersi olmaktadır. Ancak, her durumda, göçmenlerin eylemlerini yalnızca para transferine sınırlamak, faydalanıcı halkın, göçmenlerin tarafından meydana getiren insani yardım ve sosyo-kolektif eylemleri hesaba katmasına izin vermemektedir. Öyleyse, yerel halk bilgisiz kalıp diasporanın yerel kalkınma projelerine yeterince katılmamaktadır. Halktan ve yerel kalkınma aktörlerinden kaynaklanan bu engeller, yerel kalkınma sürecinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Yalnızca faydalanıcı topluluklardan değil, aynı zamanda toplumun kalkınması için zemin düzeyinde çalışan aktörlerden gelmeleri bakımından büyük bir önem taşınmaktadır. Ayrıca, diasporanın yerel kalkınmaya katkısında devletin rolü nedir? Başka bir sözü ile, devlet ile diaspora arasındaki ilişkilerin türü nedir?

III.2. OTB'nin Kalkınma Sürecinde Aktör Olarak Togo Devleti

Afrika devletleri ve kendi diasporaları arasındaki ilişkinin konusu tartışılan bir konudur. Resmi olarak, devletler diasporalarının kalkınma potansiyelini kabul etseler bile, pratikte göçmenlerin örgütlenmesi için ve kalkınma politikalarının planlanması ve uygulanmasında harekete geçirmesi konusunda çok az çaba sarf etmeleri söyleyebilmekteyiz. Ancak, Togo devletinin diasporanın yerel kalkınma sürecine katkısında bir kolaylaştırıcı mı yoksa bir engel mi olduğu sorusu orijinaldir. Ampirik çalışmalar, bugüne kadar bu soru bu açıdan yeterince ele almamıştır. Bu alt-bölüm ilk olarak Togo Devletinin göçmenlerle sürdürdüğü ilişkinin türü üzerine düşünmektedir. Bu ilişkiler 1990'ın başından beri düzensiz bir şekilde geçirmektedir ve çoğu zaman siyaset olaylardan önemli bir şekilde etkilenmektedir. Bu bölümün ikinci kısmı devlet ve göçmenlerin örgütleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Aslında, Togo'da demokrasi ve çok partiliğin ortaya çıkmasından bu yana, STK'ların doğuşu ve yayılması, araştırmacıların dikkatini çeken bir gerçektir. Bu STK'ların siyaset çevre ile açık bir konumu olmadığından, iktidarda olan yöneticilerden sürekli şüphe gelmektedir. Togo'daki göçmenlerin örgütleri bu kuraldan kaçmamaktadır. Aslında Devletin bu göçmenlerin örgütlerine karşı tutumu, yerel kalkınmaya katkılarına karşı bir engel olabilmektedir.

Devletin kalkınmadaki rolünü tanımlayan üç döngünün bitmiş olduğunu söyleyebilmekteyiz ve bugün kamuoyu hareketi sorunu, Devletin yerel halkın yanında olmadığından gelen sorulara karşı yeni alternatifleri yeniden düşünmek, sıralamak ve önermek gerekmektedir.

Dolayısıyla, her zaman olduğu gibi, Devlet ulusal kalkınmanın planlayıcısı ve düzenleyicisi olmalıdır. Somut olarak, çeşitli araştırmalar, Devletin yönettiği toplumu ya da toplumlara temel sosyal hizmetleri sağlamak, kendi saha çalışmalarında daha çok verimli olabilmek için, kurumları yoğunlaştırmak ve yerel yetkililere ihtiyaç duydukları yetkileri vermek için yönetecekleri bir örgütlenme önermektedir. YUP'leri ve uluslararası kuruluşların Afrika ülkelerine dayattığı çeşitli kalkınma politikalarını takip ederek, sonrasının, yerel halkın gelişimini organize

etmek ve yönetmek için hiçbir gerçek güç olmadan kendilerini buldukları sonucuna varmıştır. Bu bağlamda, farklı kalkınma aktörlerinin, özellikle eskiden "ikincil" olan diasporanın, kalkınma politikalarının uygulanmasında öncülük ettiği öne çıkmaktadır. Mantıken, devletin bu aktörleri desteklemesi ve kalkınma politikalarının uygulanmasında onlara rehberlik etmesi gerekmektedir. Sahra Altı Afrika ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, Togo örneğinde maalesef durum böyle değildir. Diaspora ve Togo yöneticilerin uzun zaman süren ve 2000'li yıllarından beri bir çeşit sükûnet yaşadığı kargaşa ilişkileri vardı.

1990'larda, sosyo-politik ve ekonomik krizler bağlamında, binlerce Togolu kökenli ülkelerini istekli veya zorla bırakarak, diğer ülkelerde tatmin edici olduğunu düşündükleri daha iyi bir ekonomik varlık arayışına başka ülkelere kaçmaktaydı. Aynı zamanında, günlük insan hakları ihlal eden diktatör rejiminden kaçmaktalardı⁸. Bu bağlamda, Togo'nun diasporası genellikle Togo yöneticiler ile birkaç uluslararası ortağı arasındaki iş birliğinin bozulmasına katkıda bulunan casuslar ve hainler olarak algılanmaktaydı. Bir yandan, diasporanın bu güvensizlik ve nefret çevresinden ve Togolu göçmenlerin çoğu, uzun süredir vatanlarından ve kendi toplumun yaşam koşullarının gerçeklerinden uzaklaşmıştır. Öte yandan, resmi seyahat belgelerini edinme prosedürleri bilerek karmaşık olduğu için, normal seyahat ederek ülkeden ayrılmak gerçekten zorlaşmıştı. Aslında, göçmenler hakkında yöneticilerin "güzel söyleyişlere" rağmen, Togo devleti, yerel ve ulusal kalkınmaya yönelik olan diasporanın eylemlerini desteklemek ve teşvik etmek için yeterli çabayı göstermemektedir.

⁸ Örneğin "demokrasi eksikliği", 1993'te Avrupa Birliği ile Togo arasındaki işbirliğinin kesilmesine; temel sosyal hizmetlerin neredeyse yok olmasına ve yoksulluğun artmasına neden olmuştur. Bu durum, bir diktatör siyasal iktidarın bastırılmasıyla birleştiğinde, Togo'da sosyo-politik bir krize yol açtı ve Togo halkın yaşam koşullarının bozulmasına yol açmıştır. Binlerce Togoluların yabancı ülkelere kaçmıştır. Bu kaçan Togolular, çoğunlukla siyasi mülteciler, yurtdışında, Togo yöneticilerin uygulamalarına karşı kendilerini otomatik olarak rakip olarak ortaya koymaktadır.

III.2. 1. Togo Yöneticiler ile Göçmenlerin İlişkileri

Yukarıda belirtildiği gibi, diasporanın OTB'nin yerel gelişimine katkısının çoğu, genellikle hem göçmen hem de yerel dernekleri ve STK'ların desteğiyle gerçekleştirilmektedir. Göçmen eylemlerin etkisi, bu eylemler toplanmış ve iyi organize edilmişse daha büyüktür. Bu nedenle, Togo Devleti, ulusal ve bölgesel kalkınma politikasında, eylemlerini düzenlemek ve onları daha iyi organize etmek için tüm bu aktörleri dikkate almalıdır.

“Her şeyi Devlete dayanmalı” ve Neoliberalizm üzerinde kurulmuş olan YUP “gelişme” modellerinin başarısız olduğu açıktır. Bu kapsamda ağlar, meslek kuruluşları, kalkınma STK'lar, yerel ve mahalle komiteler, belediyeler... yerel sorunlara yeni cevaplar aramaya başlamışlardır. Bu girişimler aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

1) Toplumsal yapısının yenilenmesi inisiyatifleri, satın alma grupları, topluluk sosyal konutları ve konut kooperatifleri, ortak mutfaklar, vs. yoluyla toplum temelli hizmetlerin kurulması;

2) atık geri kazanımı ve geri dönüşümü, kültürel faaliyetler vs. gibi ekonomik sektörlerde yeni istihdam kaynaklarının geliştirilmesini tanımlamak ve desteklemek;

3) küçük tüccarlar ve endüstriyel kayıt dışı sektör derneklerinin kurulması, işgücü eğitimi giriş ve çıkış gelişimi ve ürünlerinin toplu pazarlanması vs. yoluyla mikro ve küçük işletmelere (MSE) destek verilmesi;

4) bu ekonomik ve sosyal girişimlere kredi sağlamak için yeni finansman yapılarının (yerel kalkınma fonları, karşılıklı tasarruflar ve krediler vb.) kurulması;

5) yerelleştirilmiş belediye ve bölgesel politikalar (katılımcı bütçeleme, vb.) yoluyla yerel hizmetlerle toplum hizmetlerinin birlikte üretilmesi ile gerçekleştirilmektedir (Favreau ve Fall, 2007: 370).

Bu çeşitli girişimler aslında yerel halkın kontrol mekanizmaları,

kurumsallaşma sürecinin hâlâ gelişmemiş olduğu toplumlarda büyük bir sorun olan yolsuzluk alanlarını azaltmak için toplu hizmetlerin üretimi üzerinde kontrolü kullanma anlamına gelen mekanizmalardır. Kalkınmaya yeni bir yaklaşım bakış açısıyla incelendiğinde, Afrika toplumlarındaki bu yeni uygulamalar ve politikalar bir sosyal devletin kalkınmasını ve [...] inşa edilmesini her şeyden önce yerel yönetimler, yerel dernekler ve STK'lar, yerel ekonomik aktörler ve ortaklıklarından geçmektedir (Favreau ve Fall, 2007: 370).

Özellikle ilk kuşağı olan göçmenler, yaşadıkları yerlere yerleşmeden önce köken toplumlarında yaşamış vatandaşlar olarak, ulus ötesi bir perspektifte, yerel demokrasi ve sosyal sistem modellerini kendi gelen ülkelerine ihraç etmeye çalışmaktadırlar. OTB'den giden ilk göçmenleri Almanya'ya, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine ve ABD'ye yerleşmişlerdir. Eylemlerinde genellikle yaşadığı ülkelerindeki sağlık, eğitim, vs yoksullarına yardım uygulamalarını ve stratejilerini kopyalamaya çalışmaktadırlar. Örneğin OTB'nin ilk göçmenlerinden biri tarafından kurulan Urbis Vakfı, merkezi Almanya'da bulunan ve birçok ülkede mevcut olan Urbis Ana Vakfı'nın bir uzantısıdır.

Uluslararası, Afrikalı ve ulusal kurumlarda, diasporanın gelen ülkelerinin gelişimindeki rolü açıkça ilan edilmekte ve kutlanmaktadır. Bu nedenle, diasporanın bilim ve teknoloji gelişimine katkısı, Afrika Devlet Başkanları tarafından geliştirilen ve 26 ile 27 Haziran 2002 tarihler arasında Alberta'daki Kananaskis, G8 Zirvesinde görüşülmüş olan Afrika'nın Kalkınma için Yeni Ortaklığı (NEPAD) belgesinde tanınmıştır. NEPAD Eylem Planı şunları içermektedir:

Afrikalı göçmenlerin

gelen ülkeleri uzmanlar giden uzmanlarıyla arasındaki koordinasyonu ve işbirliğini teşvik etmek;

Gelen ülkelerindeki bilimsel bilginin geri gönderilmesini desteklemek ve o ülkelerinden uzmanlar ile diasporada olan uzmanları arasında işbirliğini desteklemek için bilimsel ve teknik ağları kurmak ve geliştirmek;

Gelişmiş ülkelerde yaşayan Afrikalıların uzmanlığının NEPAD'de öngörülen bazı projelerin uygulanmasında kullanıldığından emin olmak (NEPAD, 2001: 30)

Togo hükümeti, göçmenleri ülkelere yatırım yapmaya teşvik etme konusunda birçok açıklama yapmış ve birkaç karar almıştır. Bu amaçla, Yurtdışında yaşayan Togoluların Müdürlüğü (DTE) 29 Aralık 2005 tarih ve 2005-118/PR sayılı Kararname ile oluşturulmuştur. Dışişleri, İşbirliği ve Afrika Entegrasyonu Bakanlığı'nın görevini üstlenen DTE'nin görevi "Hükümetin yurtdışından Togolulara yönelik politikasını hazırlamak ve uygulamak" ve "Togolu diasporasını ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine katılımı için seferber etmektir".

DTE, iki (02) Bölüm ile içermektedir:

- İnsanların ve Malların Korunması Bölümü

Bu bölüm, Togo'nun diplomatik ve konsolosluk temsilcileri ile bağlantılı olarak Togolu dosyasının yurtdışından güncellenmesinden sorumludur; Togolu vatandaşlarının yurtdışında yönetimini ve korunmasını sağlamak; yurtdışındaki Togolular ile ilgili idari ve sosyal sorunların ele alınmasını sağlamaktadır.

- Diasporanın Projeleri Bölümü

Bu Bölüm, Togo'nun diasporasının üyelerini Togo'ya yatırım yapma konusunda harekete geçirmek ve teşvik etmekle sorumludur; Togoluların yurtdışındaki kültürel ve sosyal girişimlerini teşvik etmek; Togo'daki şirketler ile

diasporanın insani becerilerini geliştirmek ve ulusal sosyo-ekonomik yapıya girmelerini kolaylaştırmak.

2012 yılında faaliyete geçmesinden bu yana, DTE yurtdışında sıkıntı çeken Togo vatandaşlarına ya da kaçakçılık şebekeleriyle ya da giden ülkelerdeki çatışmalardan “yakalanan” Togo vatandaşlarının geri dönüşü kolaylaştırarak yurtdışındaki Togolularına önemli yardımlar sağlamıştır.

DTE ve Dışışleri Bakanlığı, göçmenlerin, Togo’da projeleri yürütmeye ve desteklemeye teşvik etme iddiasında; çünkü yöneticilere göre, yerel ve ulusal kalkınma, diaspora kaynaklarının seferber edilmesini gerektirmektedir. Ancak, bu ifadeler hükümetin somut eylemlerine ve kararlarına bakıldığında pek çok doğru olmadıklarını farkındayız.

Ayrıca, *Başarılı Diaspora Haftası* 2018 yılının başında ilk defa düzenlendi ve etkinliğin normal olarak her yıl Dışışleri Bakanlığı tarafından yapılması gerekmektedir. Etkinliğin hem yurtdışında yaşayan Togoluların kendi ülkelerine getirmesi, hem de Afrika, Avrupa veya Kuzey Amerika’daki birçok yeteneği dllandirmesi amaçlanmaktadır. Yöneticiler ayrıca, bu ikinci baskıyı, göçmenlerin ulusal kalkınmaya katkıları ve Togo’nun kalkınma sürecine diasporanın katkısı teması altında ekonomik ve sosyal bir forum haline getirmeyi de istemişlerdir.

Resmi konuşmalarda, Togo hükümeti diasporayı kalkınma çabalarına dahil etmek istediğini iddia etmektedir. Aslında, stratejisi, verimli ve mümkünse üretken ve iş kuran yatırımlar yapmak isteyen göçmenlere vergi ve harçlardan sübvansiyon ve muafiyetlerin verilmesini sağlamaktadır. Aynı şekilde, eğitim, sağlık, tarım, teknoloji vb. gibi öncelikli sektörlerde uzmanlıklarını paylaşmak isteyen – geçici veya kalıcı bir dönüş süresince olan – göçmenler de çeşit faydalar sağlanacaktır. Günümüzdeki dünyada yaşanan büyük değişimler, bilgi dağılımının, ekonomik, politik ve askeri glerin kısaca, bir ülkenin gücünün “büyük lde bilimsel ve teknolojik ge bağlı” olduğunu göstermektedir (Portnoff, 1996: 57). İster düşük gelirli olan yoksul ülkelerde, ister sanayileşmiş ülkelerde, uluslararası gn her zaman bir toplumdan diğerine bir bilgi aktarma rolü oynadığını belirtmek gerekmektedir. Bu gerçek, bilim ve teknoloji (S&T) alanında daha belirgindir.

Bilim ve teknoloji, katkıda bulunanların hareketleriyle, bu hareketlerin havuz varlıklarına, rekabet etmeye ya da işbirliğine girip girmediğine bakılmaksızın beslenmiştir. Genel olarak, bu uluslararası insan hareketlerinin ve becerilerinin yararlı etkileri olduğu herkesten kabul edilmektedir. Fikirlerin ve sonuçta genel bilişsel optimizasyonun bir karışımını yarattığını ortaya koyulmaktadır (Meyer, Kaplan ve Charum, 2001: 345).

Ayrıca, Afrika ülkelerinden gelen fen ve teknoloji öğrencilerinin yaklaşık üçte birinin mezun olduktan sonra kuzey ülkelerinde yerleşmeyi ve çalışmayı seçtiği tahmin edilmektedir (Assogba, 2002: 15). Bunun temel nedeni, bu öğrencilerin gelen ülkelerde çok daha uygun ve çekici koşulları bulmamaktalardır.

Bu eğitim görenlerin

yayınlanan ve yayımlanan patentler bakımından ölçülen bilimsel ve teknik verimlilik, şu anki ikamet yerlerinde, kendi ülkelerinde, koşulların daha az elverişli olduğu yerlerde olduğundan çok daha yüksektir. Şu anda, Güneyden gelen Bilim adamların bilimsel ve teknik çıktılarının çoğunu aslında Kuzey ülkelerde bulunmaktadır " (Meyer, Kaplan ve Charum, 2001: 350).

Afrika ülkeleri Bilim ve Teknoloji alanındaki göç becerilerinden yararlanma konusu hakkında araştırmaların çoğu tarafından iki ana mekanizma önerilmiştir. Gerçekten de, birinci olarak, harekete geçmeyi ve kazandıkları bilgiyi ülkelere geri gönderilmesini teşvik etmeyi içeren gelen ülkelere "Dönüş Seçeneği"nden bahsedebilmekteyiz. İkinci mekanizma ise, yurtdışındaki diaspora becerilerini tanımlamak, seferber etmek ve bunları yerel becerilere bağlamaktan oluşan "Diaspora Seçeneği" dir. Başka sözle, göçmenler kendi ülkelere dönmeden kazandığı bilgileri kendi ülkede kalan vatandaşlarla paylaşabilmektedir. Bu iki mekanizmanın analizi, günümüzde, Kuzey Devletlerin ya da uluslararası kurumların düzeyinde ya da Güney Devletlerin düzeyinde, uzmanlar genellikle "hareketlilik", "dolaşım", "entelektüel değiş tokuşlar vs. ifadelerle bahsetmektedir. Fakat Togo, kendi

diasporasının Bilim ve Teknoloji becerilerinden gerçekten faydalanmasına izin vermeyen çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır.

"Dönüş seçeneği" ile karşılaştırıldığında, Togo Devleti, yetenekli göçmenleri Togo'ya yerleşmeye ve ülkenin kalkınması için becerilerini geliştirmeye motive etmek ve çekmek için gerekli somut önlemler ve kararlar alınmamaktadır. Her ne kadar veri az ve elde edilmek zor olsa da işsizlik oranı 2011'de %8,1 ve 2012'de %6,51'dir bu geçen yıl boyunca aktif olan nüfus içindir (BMKP Togo, 2018). Bu durumda, yurtdışında mezun olan ya da bu belli bir alanda uzmanlaşmış olan Togoluların kendi ülkelerinde iş bulmaya geri dönmeleri zordur. Ayrıca, son yıllarda, Togo'daki istihdam durumu gençler için özel bir endişe haline gelmiştir. En çok etkilenen grup 15-35 yaş arası gençlerdir. Bu nedenle, işsizlik genellikle genç mezunlar için kendi seviyelerine ve eğitim alanlarına en uygun işi bulma konusunda daha fazla fırsat bulabileceklerini için diğer ülkelere gitmenin temel sebeplerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Her ne kadar Togolu makamları tarafından işsizlik sorununu (Gençlik İstihdam Bakanlığı'nın oluşturulması, Ulusal İstihdam Kurumu (ANPE) yeniden canlandırılması ve meslek eğitimi teşvik etmeye destek vermeye olan birkaç proje ve programın uygulanması) ele almak için çaba sarf edilmesine rağmen) bu çabaların etkilerinin genç mezunların sosyo-profesyonel entegrasyonu ve gençlik girişimciliği gerçeklerde hissedilmesinin yavaş olduğu belirtilmelidir. Bu durum S&T alanında uzmanlaşmış göçmenlerin, ülkenin bilimsel ve teknolojik kalkınması için kendi dönüş ve yatırımlarına bir engeldir.

"Diaspora Seçeneği" ile ilgili olarak, iki ana aşamayı ayırt edelim. İlk adım, Togolu diasporasının dünya çapında seferber edilmesidir. Bu çabalar, Batı Afrika bölgesindeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında geç kalsa da bile, bu eylemle ilgili çabaların halen devam ettiği belirtilebilmektedir. Bu yönlendirme tamamen işlevsel olmasa bile DTE'nin Dışişleri Bakanlığı bünyesinde kurulmasından bahsedebilmekteyiz. Ayrıca, Diaspora üyelerinin başarılı olduğu düşünülen bir hafta olan Diaspora Haftası etkinliği de vardır. Bütün bunlar Togo Devletinin diasporasını ulusal kalkınmayı başlatmak ve daha iyi yönetmek için kullanma arzusunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, en sorulan soru budur: Devletten diasporaya yapılan bu

çağrı bir ihtiyaç mı yoksa bir zorunluluk mu? Dışarıdan bir kısıtlama mı – özellikle bağışçılardan mı – yoksa içeriden hissedilen bir ihtiyaç mı?

Bu sorular, yöneticilerin göçmenleri harekete geçirme eylemlerinin yalnızca konuşma ile sınırlı olduğu ve gerçeklere çevrilmediği gerçeğini vurgulamaktadır. Bu, diasporanın çeşitli devlet projelerine katılmamasına neden olabilmekteydi. İkinci aşamaya gelince, gerçek şu ki, diasporaya ait bilim adamlarının ve ülkede geri kalan bilim adamların birbirine bağlanması için neredeyse hiçbir şey yapılmadığını göstermektedir. Devletin bu yurtdışında yaşayan vatandaşların köklü bir dosyasına sahip olmadığı bir durumda, profillerini oluşturmak ve onların faaliyet alanlarına göre sınıflandırmak zordur. Tek olası bağlantılar, bireysel veya kolektif girişimlerden kaynaklanan ve üniversiteler arasındaki ortak vesayet ve değişim programları çerçevesinde olanlardır. Ancak bu girişimler genellikle normal şekilde ilerlemelerine izin verebilecek resmi ve yasal bir çerçeve bulunmamasından dolayı zorluklar ve tıkanmalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Kısacası, Togo devleti, yerel ve yurtdışında yaşayan araştırmacıları ve bilim ve teknik uzmanlar arasındaki karşılıklı bağlantı girişimlerinde neredeyse yoksundur.

Dahası, 1990'larından bu yana, Togo yöneticiler ve diasporanın üyeleri sık sık ya da daha az gergin ilişkilere sahipti. Gerçekten de, Togo'nun farklı bölgelerinden gelen göçmenlerin çoğunluğu siyasi mültecilerdir. Öyleyse, yöneticiler, göçmenleri casusluk ve sabotaj olarak suçlanmaktadır. Togo ile birkaç Batı ülkesi arasındaki demokratik eksiklikten kaynaklanan ekonomik işbirliğinin dağılması, devletin özellikle göçmenlere karşı olan davranışı ve kararları üzerinde de etkili olmuştur.

1990-2000 yıllarında, geri dönen göçmen ... bu göçmen ile Eyadema arasında... geçemezsiniz. Geldiğinizde, her şeyi alırlardı. Her yerde sorun yaşırdınız. Polise gidemezsiniz, pasaportu alabilmek için Pasaport ofisine gidemezsiniz. Yurtdışından gelen tüm Togoluların pasaportlarına el koyulmaktaydı... (M-T, 47, Erkek, Eski göçmen ve “Togo Eğitim Derneği” Başkanı sözleri, Ocak - Şubat 2018 Mülakatı).

Böylece, 2000'li yılların başına kadar, diasporanın katkısı, kendi ailelere aktarılan para ile, öncelikle ekonomik düzeyde algılanmaktaydı. Göçmen demeklerin katkısı, diaspora kelime güvensizliğe yol açabileceği için yeterince önemli bir şekilde dikkate alınmamaktaydı.

Son zamanlarda, siyasi bir olay, normalleşmekte olan devlet ile diaspora arasındaki ilişkilere olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Tarihsel olarak, OTB ve tam olarak Tchaoudjo eyaleti, Togo'daki birçok siyasi muhalifin gelen bölgesidir. Yani çoğu olarak, OTB halkı, muhalefete desteklemektedir. Örneğin Boukar Djobo, Zarifou Ayéva, vs. gibi olan meşhur ve tarihsel olan muhalif siyasetçiler, OTB'den gelmeklerdir. Bu gerçek, 2014 yılına kadar, Sokodé şehrinin eteklerinde küçük bir köy olan Kparataou'da ortaya çıkmakta olan mevcut rejime siyasi bir rakip çıkmasıyla devam etmişti. Togo'daki *Jeune Afrique* Haber Ajansı muhabiri olan Edmond d'Almeida, 19 Ağustos gösterilerinden birkaç gün sonra bu sözleri bildirmişti:

29 Kasım 2014'te, birkaç ay önce oluşturulan yeni partisini resmen tanıttığı Tikpi Atchadam, bir düzine iş arkadaşı ile çevirdi. Önünde, aynı sayıda gazeteci onu dinlemeye geldi. 113 siyasi parti ile 7 milyon nüfusuyla ülkede kayıtlı olan bu tür basın toplantısı olağanüstü değildir ve kimse onu dinlemek için koşmamıştır”⁹.

Sokodé şehri (Ülke başkentinin 338 km kuzeyindedir), Togo'nun ikinci büyük şehridir. OTB'de yerleşmiş olan şehrin çoğunlukla Pan-Afrika Ulusal Partisi (PNP) lideri Tikpi Atchadam ait olan Tem etnik grubun bölgesidir. 2017 yılının ve Mayıs ayında, PNP partisinin ilk büyük gösterisine ev sahipliği yapmak üzere, Sokode'yi seçilmiştir. Miting şehrin en büyük stadyumunda, PNP liderinin çevresinde binlerce kişi bir araya getirmişti. Sokodé, PNP'nin tımarıdır. PNP, çoğu olarak, Togo'nun kuzeyinden ve orta bölgeden gelen entelektüeller bir araya getiren bir partidir. PNP Liderinin kendisi eski bir Demokratik Yenileme Partisi (PDR) yönetim üyesidir. Bu partinin liderinin temel talep noktalarından biri, göçmenlerin oy kullanmasının

⁹ <https://www.jeuneafrique.com/467442/politique/togo-comprendre-les-violences-du-19-aout-en-quatre-points/>

gerekli olduğu not edilmelidir. Bununla birlikte, Togo'nun anayasasında yazılan, yurtdışındaki Togo vatandaşların her türlü seçimlerde oy kullanma hakkı hala efektif değildir¹⁰.

RADDHO isimli olan uluslararası Derneğin Genel Sekreteri'nin, Togo Diasporası Günlerinde söyleyen sözlerini hatırlatmayı gerekmektedir. *Diaspora, devlet ile muhalefet ve Togo'daki sivil toplum arasındaki müzakerelerde tam yerini almaktadır*¹¹. Bu, diasporanın eylemlerinin yalnızca ülkenin kalkınmasına yönelik sosyo-ekonomik katkılarla sınırlı kalmaması gerektiğini doğrulamaktadır. 19 Ağustos 2018 protesto olaylarından bu yana, Togo'da demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne bağlı göçmenlerin örgütlerinin gücünde bir artış olmuştur. Togo Daimi Hareketi, CODITOGO, Togo Yurtseverliği Hareketi vs. gibi kuruluşlar, yurtdışında yaşayan Togoluların ülkenin siyasi tartışmalarına katılımı konusunu güncellemektedir. Bu, siyasal yönetici ile diaspora arasındaki temel ve en önemli anlaşmamış olan noktadır. Yöneticiler, diasporanın oy kullanması konusunda isteksizdir, bunun nedeni göçmenlerin çoğunluğunun muhalefet siyasi partilerini desteklediğine inanmaktadır. Anani Sossou isimli Serbest Gazeteci şöyle demişti:

“Tüm demokratik ülkelerde, diaspora oy kullanmaktadır. Ancak bu diasporanın rakiplerden oluştuğunu düşünme basit bir nedenle Togo yöneticiler bu diasporaya

¹⁰ Togo'nun yasaları, vatandaşların yurtdışında oy kullanma ilgili yasal gereklilikleri kabul etmekte ve düzenlemektedir. Yürürlükteki Togo'nun Anayasası, 5. maddede şöyle ifade edilmektedir: "Madde. 5- Oy hakkı evrenseldir, eşit ve gizlidir. Doğrudan veya dolaylı olabilmektedir. Yasayla belirlenen şartlara göre, medeni ve siyasi haklarını kullanan on sekiz (18) yaşından itibaren, her iki cinsiyetten tüm Togolu vatandaşları seçmenler olabilmektedir". Ve anayasaya tamamlayabilen Seçim Yasası, II. Alt Bölümünde, Bölüm 1 şunu belirtmektedir: "SEÇMEN OLARAK:

Madde 40 - Seçmenler, on sekiz (18) yaştan itibaren, her iki cinsiyetten, medeni ve siyasi haklarından yararlanan, seçim listelerinde kayıtlı olan ve öngörülen iş göremezlik durumlarının hiçbirinde bulunmayan tüm Togolulardan kanunen oluşmaktadır. Senatör seçiminde, seçmen tüm yerel seçilmiş temsilcilerden oluşmaktadır.

Mad. 41- Kimse oy kullanamaz eğer: - Oturduğu veya ikametgahının bulunduğu bölge seçmenleri listesine kayıtlı değilse. - Yurtdışında yaşıyorsa, ikamet ettiği ülkedeki Togo Cumhuriyeti Konsolosluk veya Elçiliğinde açık olan seçmenler listesine ya da ikamet ettiği ülkedeki Togo'nun işlerinden sorumlu olan konsolosluka kayıt yaptırmaması halinde"

¹¹ "Diaspora'nın Seçimi: Zorluklar ve Fırsatlar" başlıklı olan Coditogo tarafından düzenlenen Raddho (Afrika'da İnsan Hakları Savunma Örgütü) Genel Sekreteri'nin konuşmasından alınmıştır. Bu konuşma 03 Mart 2018'de yapılmıştır.

oy kullanma hakkını hiçbir zaman verememiştir. Bu normal değil. Hepimiz aynı seviyede tam vatandaşız. 2016'da, diasporanın Togo'ya gönderdiği yardımın resmi kalkınma yardımını aştığını hatırlatmak istiyorum. [...] Togo'nun ekonomik ve sosyal kalkınmasında ve ulusal ekonominde çok hassas bir rol oynayan aktörlerin ülke ile ilgili önemli karar alma süreçlere neden katılamamaktadırlar? Bu milli soruları, doğrudan göçmenlere de ilgilendirmektedir. Bu normal değildir "¹².

Diasporanın Togo siyaset faaliyetlere katılımı, sosyo-ekonomik kalkınmaya katkısını daha da artırabilecek bir koşul gibi görünmektedir. Yerel veya ulusal düzeyde, kalkınma politikalarının planlanması ve uygulanması işi devlete aittir. Kalkınma ile ilgili bu iki meselede, devletin yok olduğundan dolayı, diğer yerel ve uluslararası aktörler – özellikle göçmenler – kalkınma sorunlarına ilgilendirilmektedir. Öyleyse, bu "diğer aktörler" kamu kararları sürecinde kendi düşünceleri söyleyebilmektedir. Togo'nun muhalefetine eski lideri ve tarihsel siyasetçi olan G. Olympio'nun bu konu hakkında düşüncesi budur:

Togo, ulusumuzun geleceği hakkında endişeli, dinamik ve genç bir diasporaya sahip olduğu için büyük bir şansır. Diasporaya güven verebilmek için, insan haklarına ve demokrasiye saygı duymaya kararları devam ettirmek gerektiğine inanmaktayız. Diasporada, isteyenler, yeteneklerinden, ülkedeki bilgi birikiminden ve yatırımlarından yararlanabilmek isteyenlere güven vermek için çalışmalıyız. [...] Diasporanın oy kullanma hakkı olmalıdır ve bu hakkın anayasamız tarafından efektif bir şekilde kabul edilebilmek için önemli çalışmaları sürdürebilmektedir. Yurtdışında yaşayan Togoluların bir sonraki seçimlere mümkün olduğunca katılabilmesi için her türlü çabayı göstermemiz gerekmektedir.¹³

¹² Brüksel şehrinde göçmenlerin yapılan olduğu gösteriden sonraki Deutsche Welle Radyo üzerinde Anani Sassou isimli olan aktivist ve serbest gazetecinin konuşması. Kaynak: <https://www.dw.com/fr/la-diaspora-togolaise-veut-plus-de-droits/a-40318453>

¹³ Kaynak: <https://www.afrikamag.com/togo-diaspora-africaine-participer-vote-declaration-de-dr-gilchrist-olympio/>

Kısacası, merkezsizlik sürecinde ve yerel kalkınma politikasında, Togo Devleti, diasporası gibi olan diğer ortaklarına büyük bir önemi vermektedir. 1990'ların başında, Gnassingbe Eyadema'nın rejiminin askeri diktatörlüğünden kaçan Togoluların çoğu, OTB'den göçmenler ve genel olarak diaspora, 1967'den beri siyaset rejimin değişikliği olmadığı için Togo yöneticilere tehdit oluşturmaktadır. Diasporanın katkısı, göçmenlerin devlete karşı olan güvensizliğin aralığıyla karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Togo'daki Bilim ve Teknoloji'nin geliştirilmesine diasporanın katkısı ve dâhil edilmesi hala bir hırsır çünkü bir yandan, ülkedeki ekonomik ve iş ile ilgili gerçeklerin göçmenlere çekici olmamaktadır. Öte yandan da ulusal yöneticiler tarafından uygulanan politikalarının ve kararlarının geçici veya kalıcı olarak yerleşmek için göçmenlerin geri dönmelerini ve becerilerini toplumla paylaşmaya teşvik etmemektedir. "Diaspora Seçeneği" gerçekleşmeyi zor olmaktadır ve Togo'nun diasporasının çoğunluğu becerilerini kendi ülkelerdeki uzmanlar ve yerel halk ile paylaşamamaya devam etmektedir.

III.2. 2. Togo Devleti İle Göçmen Örgütleri Arasındaki İlişkiler

İnsani yardım alanında, gerçeklik çok daha karmaşık ve belirgin çelişkiler ortaya koymaktadır. Aslında, Togo'nun diasporasının karşılaştığı en büyük sorunlardan biri, devletin göçmenlerin örgütleri doğrudan tanımadığıdır. Kalkınma için uluslararası işbirliği alanında faaliyet göstermek isteyen herhangi bir özel kişi veya kurumu, zorunlu olarak, Bölgesel İdare ve Yerel Yönetimler Bakanlığının gerekliliklerini karşılayan düzenlemeler ve tüzükler ile tamamen ayrı bir ilişki kurmalıdır. Bu gerçek, özellikle göçmenler olmak üzere, kalkınma aktörlerinin çalışmalarını zorlaştırmaktadır, çünkü önemli bir devir maliyeti gerektiren bir yerinde yönetim ofisi kurulması gerekmektedir. Ve dürüst ve kendi tam kapasitesiyle çalışabilecek insanları bulunmalıdır. Bu gerçek, göçmenlerin derneklerinin ve STK'ların zeminde faaliyet göstermeleri için kolayca "kalkınma komisyoncuları"nın eline geçtiği önemli bir "sapkın" etki oluşturmaktadır. Kısacası, diaspora dernekleri ve STK'ların karşılaştığı asıl sorun, devlet tarafından doğrudan tanınmamasıdır.

Temel sorun, yasal statülerinin tanınmaması, Göçmenlerin kuruluşları kalkınma işbirliğine katılmak için gerekli araçlara ve yeterli desteğe sahip olamamaktadır. Bu nedenle, Afrika'nın çeşit diaspora dernekleri tarafından başlatılan uluslararası dayanışma projeleri genelde yöneticiler tarafından tanınmamaktadır ve bu projeler, kayıt dışı sektöründe gerçekleştirilmektedir (Assogba, 2002: 20).

Dahası, sahada kendilerini temsil etmek için uydu örgütleri kurdukları zaman, göçmenlerin yürüttükleri projelerde doğrudan “rüşvet” almayı bekleyen Devleti ile sık sık zorlukları yaşamaktadırlar. Bu gerçek, kesin olarak devlet kurumlarından gelen bir yolsuzluk durumu ile ilgili olmasa bile, bunun her yerde karşılaşılan bir uygulama olduğunu belirtilmelidir. Gerçek olarak devletin diasporanın çabalarını sahada pratik bir şekilde çok az desteklediği bir durumu göstermektedir. Aksine, devletin yerel aktörlere yardım etmesine izin vermesi gereken devlet eylemleri, bir kez daha devlet yetkililerinin bu örgütlerden para alma mekanizmalarına çevirmektedir. Seyahat masrafları, primler ve daha fazlası genellikle bu yetkililerin yerel bir faaliyete katıldıklarında tazmin edilmeleri gerektiği gerçeğini haklı çıkarmak için yaptıkları kanıtlardır.

Çalıştığımız bir tarım çiftliğimiz var. Devlet bizden bu çiftliği tanıtmamızı istemekteydi, böylece bizi ve faaliyetlerimizi kontrol edebilmektedir. [...] Fakat birlikte çalıştığımız Almanlar devlet tarafından çiftliğin tanınması gerektiğini görmemişler [...] Devletin bizim için yerde ne yaptığını merak etmişlerdir. On beş yıldan fazla bir süredir çalışıyoruz, ancak devlet bizim için hiçbir şey yapmadı. [...] Mesela, bir Alman ortağın var olduğu tören düzenlendi, Enerji Müdürü ve Enerji Bakanı davet ettik. Tören sona erdiğinde, seyahatlerin masraflarını istediler. Bizim Alman iş arkadaşlarımız da ordaydı. Sebep şudur: Devlet bütçesinde bizimki gibi faaliyetlere katılmaları için bir fon yokmuş. Alman iş arkadaşlarımız şok oldular ve memnun kalmamışlardı (A-L., 38, Erkek, Urbis Vakfı Genel Sekreteri, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Kısacası, devlet ve göçmenlerin kuruluşları ile arasındaki ilişki bazen çelişkili, bazen işbirlikçi oldukları için oldukça karmaşıktır. Bu durumu daha iyi anlamak için, sivil toplum aktörleri ile kamu sektörü arasındaki ilişkilerin farklı teorik kavramlarını analiz etmek gerekmektedir. Diasporanın insani alandaki katkısı temel olarak göçmen dernekleri ve STK'lar aracılığıyla gerçekleştiğinden, devlet ile sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkilerin bazı teorik kavramlarını analiz etmemizi gerekmektedir. Bununla birlikte, bu teorik kavramlar çeşitli ampirik çalışmalardan gelmektedir.

Sosyologlar uzun zamandan beri yerel kalkınmayı analiz ederken yerel aktörlerine odaklanan iki ana yaklaşımı analiz etmişlerdir (Teisserenc, 1994b). İlk yaklaşım, yerel toplumu belirli bir eylem sistemi olarak görmekte ve herhangi bir kalkınma politikasının uygulanmasının, kurumsal oluşum dinamiklerini temel alması gerektiği, yani mevcut yerel kurumların değerlemesini destekleyen bir yaklaşım olduğu konusunda ısrar etmektedir. Kurumsal aktörleri üreten bu dinamiği, sosyal sistemin dönüşümünün ilk aşaması olarak kabul edilmektedir (Arocena, 1986: 42-68, Le Gales, 1993: 127-144). İkinci yaklaşım, yerel kalkınma sürecini tetiklemek için yerel aktörlerin organize eden koşullarına odaklanmaktadır. Eskiden devrimci olarak kabul edilmiş ve toplumsal hareketler biçiminde ilerlemiş olan bu yaklaşım, 1990'ların başlarında çok daha ince deneysel araştırmalarla doğrulanmaktaydı (Eme, 1990: 28-38; Laville, 1990: 353-368). Bu son çalışmalar

yerel aktörlerin, toplumsal hareketlerin harekete geçirilmesinin ve kendi dinamiklerine teşvik etmek önemli olduğunu yeniden ortaya koymaktadır (Teisserenc 1994: 188).

Yerel aktörleri merkezine koyan araştırmaların doğrultusunda, yerel aktörleri "üçüncü sektör aktörleri" olarak niteleyen Annie Camus'nün (2014) ünlü makaleye bahsedebilmekteyiz. Camus'e göre, "piyasaya ya da Devlete" ait olmayan kuruluşlara atıfta bulunarak ne kamu sektörüne ne de pazara ait olan aktörler olduklarını söylemektedir. "Üçüncü sektörlü" olan bu aktörler neoliberal sistemin aktörleri olan Pazar ile ilişkilerini sürdürmektedirler. Bu ilişkiler, özellikle YUP'lerin tanıtılmasından ve ulusal sistemlerin "tasdik edilmesinden" sonra, yerel aktörlerin,

hayatta kalma ve hatta refah olma sürecinde Afrika ülkelerinde geniş çapta analiz edilmiştir (Fall, Favreau ve Larose, 2004). Öte yandan Afrika’da yerel dernekler hareketi (Assogba, 2008); yoksulluk çerçevesinde GGF kurma ve kayıt dışı olan ekonomik aktiviteleri üretme gerçeği (Favreau ve Fall, 2007); sosyal ve dayanışma ekonomisinin girişimleri (Favreau ve Fréchette, 2002), vs. olan farklı konular da incelenmektedir.

Öte yandan, “üçüncü sektör” aktörlerinin kamu yöneticileri ile az ya da çok karmaşık ilişkileri olduğunu söyleyebilmekteyiz. Camus (2014), “üçüncü sektördeki” aktörlerin kamu yöneticileri ile olan ilişkilerini anlamayı mümkün kılan beş ana yaklaşım kategorisini tanımlamaktadır. Birincisi, iki paradigmaya atıfta bulunan ekonomik ve siyasi yaklaşımlar: ek paradigma ve tamamlayıcı paradigma. Ek paradigma (Weisbrod, 1977), devletin başarısızlıklarına, yani kamu hizmet sunumundaki eksikliklere dayanmakta ve vatandaşların – üçüncü sektörde – kendilerini örgütlediklerini ve devletin veremediği hizmetleri kendi kendilerine vermektedir. Bu durumda, bu örgütler ile devlet arasındaki ilişkiler, halkın örgütlerinin işbirliği ve yeniliği ile karakterize edilmektedir. Tamamlayıcı paradigma ise, “üçüncü sektör” aktörleri ile hükümet arasında bir tamamlayıcılık ortaya koymaktadır.

Üçüncü sektör kuruluşları devlete “tamamlayıcıdır”: Üçüncü sektör kuruluşların kamu malları ve hizmetleri sunduğu karşılığında, Devlet finansal kaynaklar sağlamaktadır (Camus, 2014: 5).

Sözleşmeli yaklaşımlar ikinci yaklaşım grubudur. Bu yaklaşımlar, devlet ile “üçüncü sektör” örgütleri veya aktörleri arasında bir tür işbirliğini vurgulayan yukarıda belirtilen tamamlayıcılık paradigmasına dayanmaktadır. Bu yaklaşımlar, devlet ile “üçüncü sektör” kuruluşları arasındaki ilişkilerin bir tür sözleşmeye dayandığını açıklamaktadır.

Belirli kamu hizmetlerinin üretimini sağlamak için kamu makamları, üçüncü bir tarafla iş yapmayı seçebilmektedir. Halka veya hedeflenen müşterilere sunulacak belirli kuruluş

hizmetlerinden "satın alırlar". Bu dış kaynak kullanımının veya sözleşmelerinin parametreleri iki taraf arasında kesin bir sözleşmeye dayalı anlaşmaya tabidir: süre, finansman şartları, sonuçlar, hesap verebilirlik vs. (Camus, 2014: 7).

Bu sözleşme çerçevesinde üçüncü sektör kuruluşları ile devlet arasındaki ilişkilerin tanımlanması mümkündür. Camus, sözleşmeye dayalı yaklaşımların, kamu sektörü ile üçüncü sektör arasındaki ilişkilerin analizine “Yeni Kamu Yönetimi’nin (YKY) yine ortaya çıkmasından” girdiğini belirtmişti. YKY, refah devleti krizi ve bürokratik model bağlamında ortaya çıkmıştır – Afrika’da, özellikle bağımsızlıktan sonra ve 1980’lerin sonunda ortaya çıkan YUP’lerle birlikte. YKY, kârın maksimize edilmesi ve kamu hizmetlerinin rasyonel yönetimi de dâhil olmak üzere, neoliberal özel sektörle aynı uygulamaları Devlet hizmetlerine uygulamayı önermektedir. Geleneksel kamu idaresinden rasyonel kamu yönetimi perspektifine geçerken, “diğeri tarafından hüküm etme” modelleri Salamon (1981, 1987, 1995) tarafından geliştirilmiştir. Ardından, üçüncü sektörde bile akıcı hale gelmeye odaklanacak olan Sözleşmeye Dayalı yaklaşımlarla ilgili bir dizi akademik çalışmalara yol açılacaktır. Bununla birlikte, teorik ve ampirik çalışmalar (Feiock ve Jang, 2007; Van Slyke, 2003) daha sonra hükümetle üçüncü sektör aktörleri arasındaki ilişkilerde sözleşmenin sınırlarını belirtmeye çalışmıştır. Riskler ve tuzaklar hem hükümet tarafında hem de üçüncü sektör aktörlerde var. Bu şartlar altında, sözleşmeye dayalı yaklaşımlar üzerinde çalışmak, Devlet ile üçüncü sektör kuruluşları arasındaki sözleşmeye dayalı ilişkilerin uygulanmasındaki başarı veya performansın belirleyicilerini ve koşullarını belirleyerek durumu düzeltmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, YUP’lerin uygulanmasında bile, başarı vakaları (Güneydoğu Asya’daki bazı sanayileşmiş ülkelerin örneği) ve çoğu ülkelerde, Sahra altı Afrika ülkelerinin örnek olarak, başarısızlık vakaları yaşanmıştır.

Üçüncü yaklaşım kategorisi ise işbirliği ve ortaklık yaklaşımlardır. Nitekim kamu sektörünü ve üçüncü sektörü örgütsel açıdan ele alan bu yaklaşımlar, bu iki sektörü arasındaki ilişkiler *kamu politikalarını geliştiren birbirine bağlı aktörlerin karmaşık ağları* arasındaki işbirliğine ve ortaklığa dayalı olmaktadır (Klijn ve Koppenjan, 2014: 142). Sözleşmeye dayalı yaklaşımların aksine, iş birlik ve ortaklık

olan yaklaşımları, ilgili taraflar arasındaki ilişkilerin çok daha eşitlikçi olduğuna ve gücün bu iki taraf arasında eşit paylaşıldığına inanmaktadır. Ayrıca, burada, ilişkiler hiyerarşik değildir ve mutlaka bir ana yüklenici (yani bağışlayıcı) ve yürüten bir üçüncü taraf yoktur. Bu ilişkiler karşılıklı işbirliğine dayanmaktadır. İş birliği ve ortaklık ilişkisine dâhil olan kuruluşlar normalde ortak amaçlara ulaşmak için birbirine bağımlı davranırken her iki tarafın kendi bağımsızlıklarını korumaktadır. Kamu sektörü ile üçüncü sektör arasındaki işbirliğine ve ortaklığa yaklaşımlar 1990'lardan bu yana çok başarılı olmuştur çünkü birçok ampirik çalışma tarafından onaylanmıştır (Andrews ve Entwistle, 2010; Selden, Sowa ve Sandfort, 2006).

Dördüncü yaklaşım kategorisi ise “çok sektörlü” olarak adlandırılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımlar, yeni ekonomik sosyoloji ve Halkın Refahı (*Welfare pluralism*) konusundaki çalışmalarla ilgilenmektedir (Evers ve Lav, 2004; Vaillancourt, 2009). Bu yaklaşımlarla aktarılan genel fikir şu şekilde özetlenebilmektedir:

Küreselleşme ve modernitenin toplumsal, siyasal ve ekonomik ayaklanmaları devlet, pazar ve sivil toplum arasındaki ilişkiyi değiştirmektedir. Bu ekonomik ve kurumsal kutuplar arasındaki yeni ilişkiler çoğul ya da karma bir ekonomi içinde gerçekleşip bir kalkınmanın modelinin yapılandırılması olarak tasarlanmaktadır " (Camus, 2014: 11).

Bu kalkınma modeli neoliberal modele alternatif bir model olarak düşünülebilmektedir ve içsel dinamikler göz önünde bulundurulabilmektedir. Çok sektörlü yaklaşımların ortaya çıkışı, *refah devleti* modelinin 1990'ların başlarında "Otuz Şanlı"nın sona ermesinin ardından ortaya çıkan çeşitli krizlerden, Devlet, Pazar ve halk arasındaki ilişkinin yeni analizlerine yol açan krizlerden kaynaklanmaktadır. Bazı araştırmalar (Côté, Lévesque ve Morneau 2009; Evers ve Laville, 2004; Favreau, 2008), eski modellerin hepsinin sınırlarını gösterdiği gibi, yeni gelişme modellerini yeniden düşünmeye çalışmaktaydı.

Kamu maliyesi krizi, refah devletinin krizi, sosyal bağın krizi, araştırmacıları savaş sonrası dönemlerin istirahati olan iki Devlet

ve Pazar arasındaki makro-sosyal yapı düzenlemesini yeniden düşünmeye zorlayan birçok kriz, artık sosyal yapının bütünlüğünü korumayı başaramamaktadır. [...]. [Araştırmacılar] sosyal ihtiyaç ve problemlere (dışlanma, yoksulluk, sosyal yapının parçalanması, vb.) yanıt çözüm bulabilmek için, üç kutup olan devlet, pazar ve sivil toplum yeniden eklenmesi çevresinde yeni düzenlemeler bulmanın önemi konusunda hemfikirlerdir (Camus, 2014: 11).

Yerel aktörler, Afrika'da yerel halkın hareketleri, sosyal ve dayanışma ekonomisi aktörleri, kadın grupları vs. Afrika'daki kalkınma üzerine ampirik çalışmalarda önemini sürdürmekteydi. Bu yeni aktörler kalkınma projelerinde yeniden önemli rol oynamaktadır, çünkü yerel inisiyatifler ve yerel kalkınma modelleri gittikçe uluslararası aktörler tarafından yayınlanmaktadır. Bu nedenle, yerel kalkınma kavramı çalışmaları yoğunlaşmakta ve hem ulusal hem de uluslararası kurumlarda giderek önem kazanmaktadır.

Artık, son yaklaşım kategorisi "etkileşim stilleri" olarak adlandırılmaktaydı. Aslında, bu yaklaşımlar kamu sektörü ile üçüncü sektör arasındaki ilişkiyi "standart durumlar" üreten etkileşimler perspektifinde kavramaktadır. Dolayısıyla, örneğin, dört tür ilişkisel durumu tanımlayan Gidron, Kramer ve Salamon (1992) yaklaşımın ana fikirleri şudur: 1) devletin egemen olduğu durum, yani devletin üçüncü sektör tarafından gereklilikleri yerine getirilen sosyal hizmetleri finanse etmekte ve yürütmektedir; 2) üçüncü sektörün hâkim olduğu durum, birinci duruma aykırı bir durumdur; 3) devlet ve üçüncü sektörün sürekli olarak sosyal hizmetlerin finanse edilmesi ve yürütülmesi işlevini üstlendiği dualizmi ve 4) devlet ve üçüncü sektörün ortaklık çerçevesinde yaptığı işbirliğidir. Bu tipik modeli derinleştirirken, Salamon (2006) üç tür ilişkiyi tanımlamaktadır: ek ilişkiler, çekişmeli ilişkiler ve işbirliğine dayalı ilişkilerdir.

Pratik açıdan, Togo durumunda, "eylem tarzı" yaklaşımlarının önemli ve doğru olduğunu belirtilmelidir. Devlet ve Diaspora dâhil olan yerel kalkınma aktörleri, sürekli farklı durumların ortaya çıkabileceği sosyal bir etkileşim ortamında bulunmaktadır. Dolayısıyla, Devlet tarafından başlatılan bazı projeler için STK'lar

birbirleriyle ilişkilendirilmekte ve bunun tersi de olabilmektedir. Ancak bazı durumlarda, STK projelerinde Devletin tamamen yok olduğunu olmaktadır ve bunun tersi durumu da geçerlidir. Dolayısıyla, her aktörü kendi özgürlüğü koruması anlatan ideal-tipik durumlardır. Özellikle göçmenlerin örgütleri söz konusu olduğunda, devletin STK'ların projelerinde bulunmayan vakaların çoğunda olduğu düşünülebilmekte ve sivil toplum kuruluşları ile çalışma girişimleri çoğu zaman verimli olmamaktadır. Devlet, göçmenlerin örgütlerinin faaliyetlerine katılmak için genellikle uygundur, ancak göçmenlerin örgütleri bu katılımın önemini görmediklerini düşünmekteledir. Devlet, göçmen örgütleri, yukarıda belirtilen yasal statülerinin tanınmaması nedeniyle sık sık ilişkilendirmezdir.

Bu farklı yaklaşımların, her şeyden önce kamu sektörü ile üçüncü sektör arasındaki ilişkilerin niteliğine ve bu sektörlerden birine değil diğerine odaklandıkları sürece ilgili oldukları belirtilmelidir. Ardından somut durumlarda bu ilişkileri kavramsallaştırmaya çalışmaktadırlar. Son olarak, bu yaklaşımların normatif bir iddiası yoktur. Bu yaklaşımların hepsini olması gerektiğini tarif etmek yerine gerçekliği nitelenebilir ve sıralamaya çalışmaktadırlar.

Bu farklı kavramsal yaklaşımlar, ulusal kalkınma politikalarını tanımlama ve uygulamadaki STK'lar ve kalkınma dernekleri ile Togo Devleti arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya yardımcı olmaktadır. Genel olarak, STK aktörlerine göre, Togo Devleti bu kuruluşların yeteneklerini yalnızca sembolik bir şekilde kullanmaktadır. Aslında, ulusal politikalar üzerinde çok az etkileri vardır.

Devletle STK'lar arasındaki ilişki teknik olarak iyidir. Çünkü farklı sektör politikaların geliştirilmesi için Devlet daima bizden talep edilmektedir. Ne yazık ki, Devlet bizi çok hoşlanmadığımız bir seviyede bizi talep etmektedir. Bölgesel politikaların temellerinin tespiti ve geliştirilmesi aşamasında, Devlet bizi desteğimizi sormamaktadır. Dolayısıyla, Devletin kararlarında en ufak değişiklik bile yapamıyoruz. (K., 38, Erkek, RESODERC STK'nın Başkanın, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Bu çalışmanın bir bölüm olarak yapılan saha araştırmasından elde edilen nicel veriler, OTB'deki yerel halkına göre, yerel kalkınmaya diasporanın katkısı tetiklemediği takdirde, Devletin göçmenlerin iyi bir şekilde yönetemediğinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 21: Diasporanın Yerel Kalkınmaya Yeterince Katkı Bulunmamalarının Sebepleri

Diasporanın yerel kalkınmaya yeterince katkı bulunmamalarının sebepleri	Sayı	Yüzdeler (%)
Para yetmediği için	15	15,0
Diapora'ya Devletten yardım olduğu için	45	45,0
Devlet diasporayı fırsat olarak iyi kullanmaması	7	7,0
Devletin diasporanın kaynakları iyi yönetmemesi	33	33,0
Toplam	100	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Yukarıdaki tabloya göre, ankete katılan 460 kişiden 100'ü, göçmenlerin OTB'sinin toplumlarının gelişimine katkıda bulunmadıklarını söylemekteydi. Bu katkı eksikliğinin nedenleri arasında, diasporanın kendisinin ve Devletin iradesinin olmaması verilen cevapların %45'ini temsil etmektedir. Diasporanın kalkınmaya katkısını Devlet tarafından yanlış yönetilmesi, belirtilen ikinci nedendir ve cevapların %33'ünü oluşturmaktadır. Birinci nedeni ise, diasporanın yerel kalkınmaya gerçek bir katkıda bulunmaya istekli olmayışının yetersizliği anlamına gelebilirse, bunun ikinci nedeni, diasporanın yerel kalkınmayı için çabalarının Devlet tarafından yanlış yönetilme olduğu gerçeğini açıkça vurgulamaktadır.

Göçmenlerin hangi mekanizmalarla OTB'nin farklı bölgelerinde olumlu değişiklikler yaptıklarını bilmek söz konusu olduğunda bile, ankete katılanların çoğunluğu Devlet ile işbirliğinin etkili olmadığını söylemektedir. Göçmenlerin

OTB'nin gelişmesine katkıda bulunabilmek için doğrudan halkın birincil sosyal ihtiyaçları üzerinde hareket etmelidir.

Tablo 22: Diasporanın OTB'nin Yerel Kalkınmasına Katkıda Bulunduğu Mekanizmalar

Mekanizmalar	Sayı	Yüzde (%)
Yerel halka sosyal hizmetleri vererek	154	42,8
Topluluğun yerel projeleri gerçekleştirerek	145	40,3
Devlet ile işbirliği yaparak	8	2,2
Diğer yerel kalkınma aktörlerle işbirliği yaparak	45	12,5
Dışarıdan kalkınma modelleri kopyalarak	8	2,2
Toplam	360	100,0

Kaynak: Ocak-Şubat 2018 anket verileri

Bu tablodaki veriler, ankete katılanların sadece %2,2'sinin diasporanın yerel kalkınmaya katkıda bulunmasını sağlayan bir mekanizma olarak devletle işbirliğinden bahsettiğini vurgulamaktadır. Aslında, devletle işbirliğinin diasporanın stratejileri ve mekanizmalarında etkili olmadığını açıklanmaktadır. Bununla birlikte, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve topluluk projeleri yürütmek, diasporanın yerel kalkınmaya katkıda bulunmak için etkili mekanizmaları olarak belirtilmekte ve cevapların sırasıyla %42,8 ve %40,3'ünü temsil etmektedir.

Dahası, Togo'nun şu andaki sosyo-politik kriz ortamında ve bazı göçmen örgütlerin siyasi meselelere müdahale etme eğiliminde olmaları gerçeğinde, Togo devletinin göçmenlere güvensizliği giderek artırmaktadır. Özellikle Togo'nun Orta Bölge'sinde, 19 Ağustos 2018'den bu yana başlayan sokak gösterileriyle Devlet yerel kalkınma aktörlerinden gittikçe ayrılmaktadır. Ancak Devlet gerçekten bir amalgam yapmaktadır çünkü sadece STK'ların az bir kısmı siyaset yapmaktadır.

Sahada halk yanında hareket ettiğinizde, devlet, STK'ların gerçek rengini bilmediği için, bizi gerçek ortaklar olarak kabul etmemektedir. Normalde, yapacak bir projemiz olduğunda, elimizde fon sağladığında, devlet bize bazı şeylerde eşlik etmelidir. Ama gerçek olarak öyle olmuyor, devlet ile ortaklığımızda biz rakip olarak görünmektedir. [...] Öyle bir durum yaşamaktayız. Bahane olarak, devlet derneklerin siyaset yaptıkları için öyle bir durumu olmaktadır. Ama yine de kanunlar açıktır: sahada çalışmanıza izin verilmeden önce, apolitik olduğunuzu belirten kural ve tüzüklerinizi okunmuştur. [...] STK'lar sahada Devlete yardım etmek için çalışmaktadır fakat Devlet onlara güvenmemektedir. Bu güven eksikliği, başışçıların bize karşı kötü davranabildiği anlamına gelmektedir, çünkü bizi koruyacak bir Devlet yoktur. (T., 52, Erkek, Blitta şehrinde olan Défi et Développement STK'nın Başkanı, Ocak-Şubat 2018'de mülakat).

Göçmenlerin bireysel açısından bile, devletin diaspora üyelerine işbirlikçi olup olmadıklarına bağlı olarak farklı şekillerde davrandığı fikri oldukça yaygındır. Aslında, Devletin, göçmenlere seçici ve ayrımcılık yaparak sağladığı yardımlar mekanizmaları açıktır.

Ayrıca göçmenler ile ilgili resmi faaliyetlerde, devlet iktidara yakın olan göçmenleri seçmektedir. Göçmenlerin büyük çoğunluğu iktidara yakın değil ama. Bu yüzden, Devlet diasporayı gerçekten temsil etmeyen insanlarla çalışmaktadır. Nasıl yaparlar? Bu şartlar altında, yöneticiler ulusal gelişme olmasını istiyorlar mı? [...] devletin kendisi bir sorundur. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın kendileri bölünmüş bir durumdadır. İki grup vardır: iktidar ve iktidar karşısında olanlar (M-T, 47, Erkek, Eski göçmen ve “Togo Eğitim Derneği” Başkanı sözleri, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Öncelikli sosyal alanlarda çalışan göçmenlerin dernekleri için bile, aynı durumda bulunmaktadırlar. Envol Derneği, Tchamba eyaletinden gelen göçmenler tarafından kurulan ve birçok Avrupa ülkesinde ikamet eden göçmenler tarafından kurulmaktaydı. Toplumda zor durumlarda olan kızlara yönelik bir okuma yazma projesi başlatmıştı. Yerel yöneticilerin ve yerel halkın düşük katılımıyla ve finansal kaynakların eksikliği sorunuyla bu dernek için bu projeyi gerçekleştirilmesi zorla olmuştur. Dernek sorumluların çabalarına rağmen, gerçekten ihtiyacı olanlara yardım etmek için mücadele etmişlerdir.

Başlangıçta, Devletin faaliyetlerimize katılabilmesi için her şeyi yaptık. Ne yaptığımızı ve bize nasıl yardımcı olabileceklerini görmek için faaliyetlerimize katılmak üzere düzenli olarak Bakanlar ve diğer yöneticileriyle çok çalıştık. Hiçbir şey olmamış gibi geldiler. Böylece bugüne kadar okuryazarlık projemiz gerçekten başlamadı çünkü devletin bize eşlik etmesi gerekiyordu, devlet profesyonellerini bize yardım etmek için sık sık kullandı, ancak bu kişisel bir mesele haline geldi, çünkü bu profesyoneller bize yardımcı olabilmek için bizden para istemişler. [Kısacası], devletle işbirliği, henüz gerçek değildir... (J-P., 45, Erkek, Envol-Tchamba Dernek başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Geri dönüş göç sürecinde, göçmenlerin OTB'ye yerleşmesi ve sosyo-profesyonel entegrasyonu, devlet tarafından uygulanan tedbirlerin yetersiz veya var olmadığı gibi görünmektedir. Ayrıca, devlet geçici ya da kalıcı geri dönen göçmenlerinin katkısını daha da arttırmaya çalışan göçmen örgütlerin işini kolaylaştırmaktadır. Geri dönen bir göçmen tarafından kurulan AET Derneği, zorunlu geri dönen göçmenlerin sosyal, ekonomik ve profesyonel entegrasyonuna yardımcı olan bir dernektir. Diğer taraftan, yerel gençlerin düzensiz göçün riskleri ve sakıntıları hakkında, bilgilendirmekte ve eğitim vermektedir. Eskiden, AET Derneği, OTB'den gelen göç akımlarını daha iyi kontrol edebilmek için devlet kurum olarak DTE ve devlet kendisiyle yakın çalışmak istemişti. Fakat AET'in işsiz gençlerin mesleki eğitimlerini ilgilendiren projelere bile, devlet gerçekten katılmamaktaydı. Ayrıca, diasporayı OTB'nin gelişimine katkıda bulunmak için harekete geçirme

çabalarında, AET derneği devleti bir ortak olmaktan ziyade bir engel olarak görmektedir.

OTB'sine ait olan geçici veya kalıcı olarak yerleşmek üzere göçmenleri çekme çabalarımızda, durumu karmaşıklaştıran Devlettir. Bazı göçmenler bölgedeki işletmeleri kurmak için motive olurlar, ancak bölgedeki işletmeleri yavaşlatan devlettir. Devlet çok fazla vergi istiyor, fakat diasporaya yatırım koşullarını kolaylaştırdığını söylemektedir, ancak sizi yemin ederim ki, bunlar karşılaştığımız zorluklar, size bir örnek vereceğim: Sokodé şehrinde sıhhi altyapı geliştirmek için bir proje vardı. Proje getirenler Avrupa'daki sağlık tesisleri ile bir anlaşma yapmışlar, fakat devlet ne istediğini empoze etti. Projeye bir sürü vergi uygulamaktaydı. Göçmenlerin OTB'sinde yatırım yapmak istekleri her zaman Devletin uyguladığı yatırım kuralları ve ile uyumlu değildir. Bu durumda göçmenlere her şeyi zor olmaktadır. Devlet, yatırım yapmak için göçmenlere yardım etmeyince, yerel kalkınma nasıl gerçekleştirilecek? Gerçekten bu ortamı geliştirmek için göçmenlerin iradesi, engel oluşturan devlettir. [...] DTE kurumu kendisi boştur [...] Diasporanın ülkeyi geliştirme arzusu olduğunu söyleyebilirim. Ancak bu cesaret kırıcı devlet kurumlardır. (M-T, 47, Erkek, Eski göçmen ve “Togo Eğitim Derneği” Başkanı sözleri, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Bununla birlikte, devletin geri dönen göçmenlere yardım etmediğini ve Devletin geri dönen bir göçmenin iktidara karşısına potansiyel "tehlike" olabilecek düşündüğünden dolayı, göçmenlerin örgütleri devletle çok fazla temastan kaçındıkları ve kendisi sınırlı bir çevrede çalıştıklarını belirtilmelidir. Ayrıca, Togo'daki adem-i merkezîyet sürecinin etkinliğinin olmayışı, yerel ve uluslararası kalkınma örgütlerinin, özellikle göçmenlerin kuruluşların eylemlerinin etkinliğine bir engeldir. Togo'daki ademi adem-i merkezîyet sürecin yasal çerçevesinin analizi, yerel yönetimlere birlik ve ulusal uyumu koruyarak, özerklik yetkileri vermeyi amaçlayan bir süreci açıkça göstermektedir.

Bu yasal çerçeve, 141. Maddede adem-i merkeziyet ilkesini ortaya koyan 14 Ekim 1992 Anayasası ile tanımlanmıştır:

Togo Cumhuriyeti, yerel topluluklar ve yerel yönetim ilkeleri ile ulusal birliğe saygı göstererek oluşturulmuştur. Yerel yöneticiler şunlardır: belediyeler, valilikler ve bölgeler. İlerde kurulacak olan herhangi bir yeni topluluk, yasalar tarafından oluşturulacaktır. Kanunla verilen şartlar altında ve genel oyla seçilen meclisler tarafından yerel ve bölgesel yöneticiler serbestçe yönetilir.

Bu yasa, adem-i merkeziyet politikasının uygulanmasına yönelik çerçeveyi az ya da çok açıkça tanımlamaktadır. Ancak gerçekte, sahada uygulamanın yasadan çok uzak olduğu ve adem-i merkeziyet sürecinin Togo'da başlamak için hala mücadele ettiği belirtilmelidir. Togo'daki adem-i merkeziyet süreci hakkındaki son veriler, 2010'da yayınlanan Fransa ve Togo'nun (Togo'daki Fransız Büyükelçiliği, 2010) adem-i merkeziyet işbirliğine ilişkin bir raporla sağlanmıştır. Bu raporda, ilk gözlem, adem-i merkeziyet ile ilgili zorlukların Togo Devletinin karşı karşıya kalması onun etkinliğini belirtilmektedir. Bununla birlikte, adem-i merkeziyet ilkesi, 1961'deki İlk Togo Anayasasından bu yana, adem-i merkeziyet süreci 1981 yılına kadar 81-9 sayılı İdari Yeniden Yapılanma Yasası ile başlatılmamış olsa da duyurulmuştur. 1960 - 1987 dönemleri arasında yerel seçim yapılmış, ancak belediye meclislerinin ve kaymakamlıkların seçilmiş temsilcileri fazla bir güce sahip değildi. Son yerel seçimler 23 Haziran 2019'da yapıldı.

Adem-i merkeziyet ilkesi Togo Cumhuriyetinin 1992 Anayasasında da yenilenmiştir. 11 Şubat 1998 tarih ve 98-006 sayılı Kanun bu yönelimi teyit etmekte ve ulusal bölgeyi yerel yönetimlere ayırmaktadır: Belediye, Eyalet ve Bölge. Bununla birlikte, yerel seçimlerin çoktan olmayışı ve Devlet kendi becerilerin ve kaynakların etkin biçimde yerel yöneticilere aktarılmasının yetersizliği nedeniyle, toplulukların hiçbir zaman gerçek özerkliğe sahip olmadıklarına dikkat etmek önemlidir. 2001'de, 1987 seçimlerinde seçilen belediye başkanları feshedilip yerine Özel Delegasyon Başkanları göreve götürüldü. Hükümet tarafından atanan görev, bu

yeni belediye yöneticiler, Haziran 2019 yerel seçime kadar, belediyeleri yönetmekteydi. Bu özel heyetler aslında yönetici seçkinlerin çıkarlarının korumaktadırlar. Aslında, iktidar partisini teşvik eder ve yerel düzeyde insanların hükümetin fikirleri ve politikalarına destek vermeklerdir. 2004'te, Adem-i merkeziyet Konsolide Edilmesi Ulusal Programının (PNCD) kabul edilmesi, yalnızca çok kısmi bir ilerlemeye izin vermişti. 2007 ve 2012'de milletvekili seçimler yapıldı, ancak ülke hala birkaç kez ertelenen yerel seçimleri Haziran 2019'da yapılmaktaydı. Yerel seçimlerin birkaç defa ertelenmesi, hükümetin yerel düzeydeki büyük olasılıkla tamamen veya kısmen güç kaybı korkusundan ötürü Âdem-i merkeziyet konusundaki kuşkularını kanıtlamaktadır.

Ancak, Togo'daki Âdem-i merkeziyet sürecinin uluslararası aktörler ve kurumlar tarafından çeşitli şekillerde desteklendiğine dikkat edilmelidir. Bu nedenle, Fransız Büyükelçiliği, BMKP ve Avrupa Birliği, Togo'da Merkezizliği desteklemeye çalışmaktadır. Merkeziz işbirliği yoluyla Fransa, bu süreçte, Bölge İdaresi, Yerel Yönetim ve Adem-i merkeziyet Bakanlığını (MATDCL) ve Togolu Devletini aktif olarak desteklemekteymiş. Bu destek, özellikle Eylül 2008'den bu yana uygulanan Togo'da Yerelleşme Sürecine Destek Projesi (APRODECT) projesiyle gerçekleştirilmektedir. Fakat bu desteğe bağlı birkaç soru var: bu destek aslında yerel yönetim için mi yoksa bir kez daha Fransa olan eski sömürgeci devletin Togo'yu kontrol mekanizmalarından biri mi. Bu uluslararası örgütler ve aktörler, Togo'daki âdem-i merkeziyet sürecini tanımlamak ve uygulamak için Devlet yerine mi almaktadırlar? Bu sorular, uluslararası aktörlerden Togo hükümetine bu desteğin başlamasından bu yana olduğu gibi, gerçek kaynaklar ve becerilerin yerel topluluklara aktarılması için, yerel seçimler konusunda herhangi bir baskı yapılmamıştır.

Öte yandan, yerel yöneticilerin yasal ve demokratik bir şekilde seçilmemesi için, kendiler meşruiyet değildir. O durumda, göçmenlerin örgütleri, bu yerel yöneticilere güvenmemektedir ve onlar ile çalışmak genelde istememektedirler. Togo'daki âdem-i merkeziyetin durumunun, Jacob'un (1998: 136) yaptığı gözlemler mükemmel bir şekilde uyuşturmaktadır. Yazarın sözleri şudur:

Afrika devletlerinin neredeyse bir yüzyıldır devam eden ikili bir hükümet sistemini sökmek için tereddüt ettikleri görülmektedir. Çünkü bu sistemin sökmesinin tüm sonuçlarının kontrol etmekten pek emin değiller.

Bu düalist sistem sömürgecilikten miras kalmakta ve bir yandan kararların ve kamu politikalarının uygulandığı halkın tepesinden kontrol eden merkezi bir gücü birleştirmektedir. Öte yandan, geleneksel yönetim de vardır – Togo'da geleneksel krallar tarafından temsil edilen – "merkezileşmiş despotizm" (Mandani, 1996) aracılığıyla, yerel kaynaklar ve zenginlikleri kontrol etmekteledir. Diasporanın ulusal kalkınmadaki potansiyelinin tanınması, Devletin eylemi konuşmalar ve resmî törenler ile sınırlandırmaktadır. Devletin yapması gereken ilk önemli şeyi ise, âdem-i merkezîyetçilikti. Bu süreçte, yerel topluluklar diasporayla doğrudan işbirliği yapabilir ve çok fazla hiyerarşi olmadan bağışçılarla daha kolay ortaklıklar kurabilmekteledir. Örneğin, Tchamba şehrinde, 2017 yılında Envol Derneği tarafından bir ambulans alınmıştır. Aracı alabilecek, kullanabilecek ve uygun şekilde yönetebilecek bir hastane bulmadan, bu ambulans her zaman derneğin merkezinde park edilmektedir. Sağlık ve eğitim kurumların yönetimi, merkezi devlete bağlıdır ve her zaman, yerel yöneticilerin bir şeyi yapabilmesi için, devletten ya izin ya da herhangi bir destek istemelilerdir. Sokodé şehrinde bulunan Bamabôdôlô ilkokulunun müdüründen gelen bu sözler dikkat çekicidir.

Her eğitim-öğrenim yılı başında, Milli Eğitim Bakanlığı bize yıl boyunca kullanmamız gereken bir miktar tebeşir göndermektedir. Ancak, bu miktarın çok yetersiz olması ve bir dönem için bile yeterli olmamasıdır. Sorarsanız bile, size hiçbir şeyi vermezler. Öyleyse ki ikinci sömestre başında, okul için tüm neredeyse tüm harcalar ceplerimizden para çıkartıp yapıyoruz [...] Tüm bu şeylerden dolayı, yurtdışında yaşayan kardeşler bize yardım edecek şeyler getirdiğinde mutlu olduğumuz anlamına gelmektedir. İşimizi iyi yapmak için Devletten çok şeyi ihtiyacımız var (T., 57, Erkek, Barriere İlkokulu Müdürü, Ocak-Şubat 2018 mülakatı).

Yerel toplulukların Devlete bağı tutulması, aslında 2005'ten beri yeni siyaset rejim ile de devam etmiştir. Halen, Özel Delegasyonların başkanları, aslında siyasi ilişkileri ile ilgili olarak atanmaya devam etmektedir.

Güney ve Kuzey ülkelerdeki bireysel veya toplu aktörler arasındaki işbirliği, yerel kalkınmada sürecinde çok önemlidir çünkü Güneydeki aktörler gönüllü ve profesyonel bir şekilde Kuzeydekilerden beceri ve bilgiyi kazanabilmektedir. İşbirliği aynı zamanda yerel aktörler arasında ve hatta kayıt dışı sektördeki aktörler arasında sosyal ve dayanışma ekonomisi perspektifinden olmalıdır. Assogba ve Sanogo (2003: 122-123) adem-i merkezîyetçiliğin bu farklı işbirliği türlerini daha fazla dikkate alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Merkezli olmayan, daha iyi örgütlü işbirliği, toplum kuruluşları, bağışçılar ve hatta devlet arasında daha doğrudan temas kurulmasını teşvik edecektir. Yerel kaygılara daha iyi yanıt veren eylemlere daha elverişli olan ortaklıkları kolaylaştıracaktır.

Togo'nun âdem-i merkezîyet ile ilgili yasası yerel makamlara yurtdışında olan aktörler ile profesyonel ilişkiler kurma özgürlüğü vermektedir. Togo Cumhuriyeti'nin ademi merkezîyet ve yerel özgürlükleri yasası şunları belirlemektedir: "yerel makamlar, yetkileri sınırları dahilinde ve Togo Cumhuriyeti'nin uluslararası taahhütlerine uygun olarak yurtdışında olan bir bölge makamlarıyla anlaşmalar veya eşleştirme anlaşmaları yapabilmektelerdir." Fransa'daki Champagne-Ardenne bölgesi ile Togo'nun Orta Bölgesi'ndeki Sokodé şehri arasında merkezîsiz bir işbirliği teşvik edici bir örnektir. Fransa'daki Champagne-Ardenne Bölgesi'nin OTB'nin dört imtiyazıyla yaptığı bu işbirliğinin resmen merkezî olmayan bir işbirliği olduğu düşünülmektedir. Ancak, kurumsal yapılanma, âdem-i merkezîyetçi işbirliğinin resmi çerçevesinden uzaklaşmaktadır. Aslında, Champagne-Ardenne Bölgesi, Orta Togo Bölgesi'nin bölgeleri ile, geleneksel değeri olmayan niyetli resmi bir mektubu ile bağlantılıdır. Bu mektupların insancıl bir anlayışı var ve Champagne-Ardenne Bölgesi'ni Orta Togo Bölge'yi destekleme konusunda gerçekten taahhüt etmemektedir. Gerçekten karşılıklı olmayan ve Champagne-Ardenne Bölgesi'nin

Orta Togo Bölgesi'deki projeleri finanse etme veya destekleme istekliliğine bağlı bir tür taahhüttür.

Champagne-Ardenne (ARCOD-CA) Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (ARCOD-CA), mutabakata bağlı olduğu Champagne-Ardenne bölgesinde bir sağlayıcı olarak hareket etmektedir. ARCOD-CA, Sokodé'de, yürütülen projeleri sürekli olarak takip ettiği ofislere sahiptir. Champagne-Ardenne Bölgesi ile Orta Togo Bölgesi'nin yöneticileri arasında bir anlaşmanın olmaması, bu işbirliğini resmi adem-i merkeziyetçi işbirliğinin biçimsel çerçevesinden çıkarmaktadır. Ancak, uygulamada, çoğu uygulayıcı bu işbirliğini her iki tarafın da hala iyi tanımlanmış bir yasal çerçevede çalıştığı için kendi başına adem-i merkeziyetçi bir işbirliği olarak görmektedir.

2016 yılında dört yeni eyalet oluşturuldu ve Togo'nun şu anda toplamda 39 eyaleti var. Belediyeler düzeyinde ademi merkeziyetçiliğin eksikliği, uluslararası kalkınma aktörler, özellikle diasporanın işi zorlaştırmaktadır. O durum, göçmenlerin kuruluşları, yerel STK'lar ve derneklerle işbirliği yapmayı tercih etmekteledir. OTB'de resmi bir ortamda az ademi merkeziyetçi işbirliği girişimleri gerçekleştirilmektedir. Çoğu durumda, genellikle kendi geçmişlerinden gelen göçmenler veya göçmen kuruluşlar aracılığıyla Kuzey'deki kalkınma aktörleriyle işbirliği yapmak için anlaşmalar yapan Köy Kalkınma Komiteler (CVD), Mahalle Kalkınma Komiteler (CDQ) veya yerel derneklerdir.

Sonuç olarak, yerel ya da ulusal kalkınma sürecinde, göçmenlerin önemli olduğunu belirtilmelidir. İster bireysel ister toplu olarak, göçmenlerin gelen yerlerinin gelişimine olan katkısı, kalkınma politikalarında uluslararası kuruluşlara ve Afrika ülkelerine artan bir ilgi duyulmakta gibi görünmektedir. Ancak gerçekte, örneğin diaspora ile Togo devleti arasındaki ilişki, belirttiğimiz gibi her zaman iyi bir şekilde değildir. Her biri diğerini iradeyle suçlamaktadır. Gölgede, devlet, göçmenlere 1990'larda olduğu gibi, yani ülkenin imajını uluslararası düzeyde zedelemeye çalışan siyasi muhalifler olarak davranmaya devam etmektedir. Bu, diasporanın bazı derneklerinin siyasi alanda da yer alması ve siyasi bir şey karşısında kısmi bir şekilde davranması gerçeği ile açıklanmaktadır (CMDT, DIASTOCADE, Rönensans Togo,

CMAD, CMAF Togo, RCDTI, CTRA vs. gibi dernekler söz konusudur). Ancak ulusal ve uluslararası görüşlerin gözünde, Togo diasporası devlet tarafından büyük bir ekonomik güç ve ulusal kalkınma sürecinde önemli bir rol oynayan bir aktör olarak sunulmaktadır. Göçmenlerin örgütlerin liderleri, devletin kalkınmaya yeterli bir destek etmediğini söylemektedir. Aksine, örneğin, Orta Togo Bölgesi'nde, devlet genellikle bu kuruluşlar tarafından yerel kalkınmaya katkılarında bir engel olarak sunulmaktadır. Ek olarak, iki kalkınma aktörü olan Devlet ve Diaspora, aralarında gerçek bir işbirliği bağı kurulmadan kendi haklarıyla hareket etmektelerdir. Bu durumu, birinin diğerinin ne yaptığının farkında olmadığı anlamına gelmektedir. Her ne kadar YUP'lar Afrika devletlerini ulusal kalkınmayı yönetme yeteneklerini boşaltsalar da, Afrika'daki devletin, sembolik olsa bile, ulusal kalkınmada önemli bir rol oynamaya devam ettiği belirtilmelidir. Devlet, ulusal kalkınmanın ana planlayıcısı ve yöneticisidir. Diaspora ile anlaşma yapmadığında, bu iki aktörün görevinin başarısında bir engel veya frendir.

Diaspora çok fazla iş yapıyor ama görünmüyor ve sayılmıyor. Sahadaki STK'ların eylemleri gibidir. Bugün devlet, STK'ların ne yaptığını söyleyemez. Başbakanlıkta bir departman vardır. O departman bir şey yapmadan, STK'ların raporlarını beklemektedir. İşimi yapıyorum ve sizlere raporu getirmemi istiyorsunuz. Neden? [...] Eğer diasporanın eylemleri iyi yönlendirildiyse, devlet bile o eylemlerden faydalanabilirdi. (K., 53, Erkek, AJA STK Başkanı, Ocak-Şubat 2018 Mülakatı).

Afrika ülkelerinde uygulanan çeşitli kalkınma politikalarının analizi, diasporanın ve Devletin birbirlerinin projelerinin başarısı için mutlaka işbirliği yapması gerektiğini vurgulamaktadır. Başka bir deyişle, yerel kalkınmayı başarması için diasporanın devlete ihtiyacı olduğu kadar diasporaya da devletin ihtiyacı duymaktadır.

Avrupa'dan, Afrika'daki makamlara çok fazla dikkat etmeden Afrikalı göçmenlerin kalkınma çabalarına destekleyen sivil toplum örgütlerinin (STK'ların) bireysel veya topluluk programlarını

sorgulamak gerekmektedir. Bundan emin olalım: bir biri olamadan hiçbir şeyi yapamaz. Göçmenlerin para transferleri ya da uluslararası işbirliği olsun, Devlete dikkat vermemek stratejisi zaten sınırlarını göstermiştir. Kalkınma aynı zamanda yönetimi iyileştirmekten idari bir araç geliştirmeye ve kamu hizmetlerini güçlendirmeye kadar gerekli siyasi ön koşulları içermektedir. Ve bu işlemlerde diasporanın kesinlikle oynayabileceği bir rol vardır. Bu bakımdan, sınırlarını kabul ederek, kalkınma sürecine göçmenlerin kendilerine önem vererek katılmalarını gerekmektedir (Perouse de Montclos, 2008: 51).

Öte yandan, devleti YUP'ler tarafından zayıflatılan bahanesi ile yerel kalkınma sürecinden ve alanından tamamen dışlanamamalıdır. Togo'da, 2008'den bu yana, daha önceki Sosyal İşleri Bölgesel Müdürlüğü tarafından yürütülen toplum kalkınma faaliyetleri, artık Temel Kalkınma Bakanlığının sorumluluğundadır. DRASSN, ICAT ve DRPDAT'a ek olarak, Plan Togo, OCDI, ARCOD, RESODERC vb. gibi ulusal ve uluslararası STK'lar ve resmî kurumlar, yerel halka ve yerel kalkınma aktörlere kurumsal destek, eğitim, kapasite geliştirme, teknik ve finansal destek vermektedir. Bu katkı duyarlılık ve özellikle toplulukların Köy Kalkınma Komitelerinin (KKK) oluşturulması, Köy için Kalkınma Program'ın geliştirilmesi ve mikro projelerin uygulanması için seferber edilmesi ile gerçekleşmiştir.

Göçmenlerin, Togo'nun Orta Bölgesi'nin yerel kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlayan eylemlerinin bazı engellerle karşı karşıya gelmelerini belirtmek önemlidir. Bu engeller birçok türdedir. Bazıları göçmenlerin kendinden gelmektedir. Aslında, daha az düzgün olmaları ve bu nedenle faaliyetlerini yerine getirmeleri için önemli miktarda finansman sağlamaları zordur. Bunun sebeplerinden biri ise, göçmenlerin çoğunun düşük eğitim seviyesi ile açıklanmaktadır. Öte yandan, bir başka engellik yerel halktan gelmektedir. Göçmenler ve kendi eylemlerine yönelik algıları ve tutumları sayesinde, Orta Togo Bölgesi'ndeki bazı insanlar bu durumun çalışmasını kolaylaştırmamaktadır. Bu tutum ve algılar bireysel ve kolektiftir. Ayrıca, Togo'da demokrasinin ve çok partili siyasetin ortaya çıkmasından bu yana, yüzlerce Togolu askeri diktatörlükten kaçtı ve mevcut Togo'nun diasporasının

önemli bir kısmı kurmaktadır. Bu nedenle hükümet ve göçmenler arasındaki ilişkiler pek iyi değildir. 19 Ağustos 2017'deki protestoların tetiklediği sosyo-politik olayların, Togo hükümeti ile göçmenler arasındaki daha da bozdurmaktadır. Her ikisi de birbirine şüphe ile bakar. Gerçekten de göçmenlerin eylemleri hükümet tarafından çok az bir şekilde desteklenmektedir. Resmi söylevlere rağmen, Togo hükümeti, göçmenleri Orta Togo Bölgesi'ne veya ülkenin başka bir yerine yatırım yapmak ve kalkınma eylemleri yapmak için seferber etmek, organize etmek ve teşvik etmek için yeterince çaba göstermemektedir. Hatta bazı yerel aktörler, hükümetin göçmenlerin yerel veya bölgesel kalkınmaya katkısının önündeki bir engel olduğunu söylemektedir.

SONUÇ

Bu araştırma boyunca, göçmenlerin farklı eylemlerinin OTB’de kendi gelen toplumların yerel kalkınmayı üzerindeki etkisinin farklı boyutlarını analiz edilmiştir. Bu araştırmanın ana amacı, diaspora eylemlerinin Orta Togo Bölgesi’ndeki yerel kalkınmaya katkısını vurgulamak. OTB’nin, Togo diasporasını oluşturan ulusal veya uluslararası göçmenlerin çoğunun menşei olduğu ülke bölgelerinden biri olduğunu göstermektedir. Birçok akademik çalışma, bu göçmenlerin gelen ortamlarının gelişimine katkısını vurgulamaya çalışmışlardır. Ancak bu çalışmalar göçmenlerin parasını alan kendi ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ile sınırlıdır. Bu nedenle tüm dikkat, çoğu zaman para yatırımlara odaklanmıştır. Bununla birlikte, gelişme karmaşık ve çok boyutlu bir süreç ve bir gerçek olduğu için, söz konusu nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmeye indirgenemez. Bu nedenle, bazı sorular ortaya çıkar: OTBsi’nin yakınma aktörleri, hangi dinamiklerde çalışmaktadır? Göçmenler ve kendi dernekleri, yerel dinamikler ile mi yoksa yurtdışından empoze edilmiş mantıklar ile mi hareket etmektedir? OTBsi’nin ülkenin en fakir ikinci bölgesi olduğunu bildiğimizde göçmenler bu Bölgenin gelişimine gerçekten katkıda bulunmaktalar mıdır? Göçmenlerin bu bölgenin kalkınmasına katkısına karşı engeller nelerdir? Togo Devleti ve diasporanın ülkenin kalkınması konusundaki eylemlerini koordine etmek için hangi ilişkileri vardır? Kısacası, bu sorular, bu çalışmanın çözmek istediği problemin temeli oluşturan sorulardır.

Bu sorulara yayılan hipotez ise, Göçmenler, karışık bir aktör olmasına rağmen, Orta Togo Bölgesi’nin yerel kalkınmasına önemli bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Bu çalışma, göçmenlerin OTB’deki farklı katkılarını vurgulayan bilimsel sonuçları üretmiştir.

Nitekim, göçmenlerin ekonomik katkısı, bireysel ve topluluk düzeyinde görülmektedir. Bireysel düzeyde, bu çalışma sırasında toplanan veriler, insanların yurtdışındaki akrabalarından birinden aldıkları paranın bazen bir GGF oluşturmalarına izin verdiğini vurgulamaktadır. Bu fonlar ailenin temel sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılsa bile, aile refahında önemli bir artış vardır.

Başka bir deyişle, alıcı aile, yurtdışında akrabası olmayanlardan daha iyi bir yaşam standardına sahiptir. Yararlanıcı kişinin veya ailenin bir GGF kurabildiği durumda, çoğu zaman yalnızca ara sıra para gönderen göçmene de yaşama koşullarını kolaylaştırmaktadır. GGF'nin sağladığı faydalar, hane halkı sorumlu hane halkının temel ihtiyaçlarını karşılamasına olanak sağlamaktadır. Göçmenlerin bireysel düzeydeki ekonomik katkısı, esas olarak, para transferlerin yoluyla görülebilmektedir. Artan para transferler göstergeleri, 2000'li yılların başından bu yana çoğalmaya devam eden ulusal ve uluslararası para transfer şirketleri (Western Union, Moneygram, Money Express, Ria, Nagode transferi vb.) çoğalmasıyla göze çarpmaktadır.

Göçmenlerin para transferleri, OTB'de orta sınıfın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Aslında bu orta sınıfı, sosyo-ekonomik statüleri ile “öne çıkan” her iki cinsiyetten insanlardır, çünkü çoğu zaman halkın çoğunluğundan daha iyi bir duruma sahip olmalarına izin veren üretken bir GGF sahip olmaktadır. Ancak, her şey bireyin bir GGF’i başlatma, işini yönetme ve kendi işinden gelme yeteneği ile ilgilidir. Göçmenleri para transferleri, nadiren banka kredisine erişimi olan insanlarına büyük bir sermaye oluştururken faydalanıcıları için bir tür garanti olsa da her zaman etkili olmamakta ve yararlanıcılarının başarılı olmasına her zaman izin vermemektedir. Göçmenlerin para transferlerin faydalanıcıların kendi yaşam koşullarının iyileştirmesini başarısız örnekler çoktur. Aktarılan fonlar, genellikle faydalanıcıların bir GGF almalarına izin vermeli olsa da bazen ekonomik olarak verimsiz alanlara yatırım yapmak gibi başka amaçlara da hizmet etmişlerdir. Etkileri, olumlu olsalar da çoğu zaman mikro-sosyal bir ölçekle sınırlıdır.

Göçmenlerin ekonomik katkısı, geri dönen göçmenler düzeyinde de görülebilmektedir. Bir GGF kuran geri dönen ve bu etkinlikle sosyo-ekonomik düzeyde bir başarıyı yaşayan eski geri dönen göçmenlerdir. Bu nedenle, bu çalışma, göç olgusundan doğmayı başaran bu tür göçmenleri tanıtlamak için “pozitif göçmen” kavramını geliştirmiştir. Genel olarak, "pozitif göçmenin" ekonomik projesi, yurtdışındayken başlar. Bu, göçmenlerin giden ülkesinde sadece var olduğunu değil aynı zamanda da aktif olduğunu ve gelen ülkesine geri dönmeyi planladığı ve yaptığı bir “çift varlığı” durumudur. Örnekler sayısızdır ve göç olgusunu, amaçlarına

ulaşmak için kullanan sosyo-ekonomik başarıya istekli gençleri vurgulamaktadır. Bu nedenle, nispeten yeni "pozitif göçmen" kavramı, özellikle geri dönen göçmenlerin sosyo-ekonomik ve profesyonel entegrasyon stratejilerinde, geri dönüş göçünün daha geniş bir perspektiften analiz edilebilmektedir.

Topluluk ya da toplumsal düzeyindeki ekonomik katkıya gelince, yerel mikro-ekonomik faaliyetler yoluyla gençler için istihdam yaratılmasında ve bu işlerin yerel ekonomiye önemli katkısında görülebilmektedir. Aslında, göçmenler bireysel ve toplu olarak ya yerel mikro işletmeler kurmaktalar ya da yabancı yatırımcıları kendi ortamlarına çekmektedirler. Kéméni köyünde inşa edilmekte olan kaşu işleme fabrikasının örneği, tarım girişimlerinin Teşvik Merkezi (CPIA) adı verilen çiftlik, Tchaoudjo'daki eyaletindeki Babalima isimli ünlü Pastanesi, OTB'deki göçmenler sayesinde kurulan ve başarılı olan şirketlerin örnekleridir ve bu şirketler topluluk düzeyinde büyük bir ekonomik katkıyı sağlamaktadır. Genelde bu şirketler, geri dönen göçmenler tarafından kurulmaktadır.

Göçmenlerin sosyo-kültürel katkısı ile ilgili olarak, "beyin göçü" sorunu yeniden ortaya çıkmaktadır. Bu sorun her zaman göçmenlerin gelen ülkelere olumsuz bir şekilde etkili olup olmadığını sorunu ortaya koymaktadır. 1990'larda araştırmalarda sadece "beyin göçü"nden bahsedilmekteydi. Ancak yakın zamanlardan bu yana, göç olgusunun "Beyin göçü" veya "Beyin kazancı"na yol açıp açmadığı sorusunu araştırmalarda ortaya çıkmaya başlamıştır. 1990'ların başında, farklı Afrika devletlerinin yaşadığı YUP'lar ve krizlerle, bir yandan vasıflı işçiler, çoğu zaman daha iyi yaşam koşulları bulduklarını düşündükleri için Kuzey ülkelerine göç etmektelerdir. Öte yandan, yurtdışındaki öğrenim amaçları için göç eden öğrenciler, çoğunluğu, kendi ülkelerine geri dönmemekteydi, çünkü giden ülkelerdeki istihdam olanaklarını, kendi ülkelerindekinden daha iyi olduğunu düşünmekteydiler. O zamanda, Afrika ülkelerin kurumlarında, vasıfsız ve yetersiz eğitim görmüş olan işçiler çalışmaktadı. O ülkelerin az gelişmişliğine katkıda bulunan "beyin göçü" olarak Afrika'nın fakir ülkelerinde bilinmekteydi. 1990'lardan bu yana, Birleşmiş Milletlerin yetenekli Afrikalıların Batı'ya göçünün Afrika'nın kalkınmasına karşı en büyük engellerden biri olduğunu kabul etmesine rağmen,

Uluslararası Göç Örgüt'e göre, her yıl Afrika 20.000'den fazla yetenekli insanlarını kaybetmektedir (Tebeje, 2005: 12).

Bununla birlikte, 2000'li yılların başından bu yana yapılan çalışmalar, "beyin göçü" olgusunun göçmenlerin glen ülkelerinin ekonomisine her zaman olumsuz bir etkisi olmadığını göstermiştir (Tebeje, 2005; Dodani ve LaPorte, 2005: 487-491, Hunter, 2013: 315-318). Örneğin, yetenekli göçmenler, giden ülkelerdeki en yüksek ücretli işlere daha fazla erişim edebilmektedir ve kendi ülkelerine daha fazla para transfer etme imkânlarını daha yüksektir. Ayrıca, öz duygusal refah açısından bile, göçmenlerin geride bıraktığı kişisel boşluk, ailelerin yararlarını aktardığı para ile dengelenmektedir. Bu çalışma, nitelikli kişilerin ayrılmasının toplumdaki okul seviyesi üzerinde bile olumlu bir etkisi olduğunu göstermeye çalışarak daha da ileri gitmiştir. Nitekim OTB'deki eğitim alanındaki veriler, 2000 ve 2010 yılları arasında okul kayıtlarının bir evrimine dikkat çekmeyi mümkün kılmaktadır. Bu evrim, Devlet önlemlerine ve özellikle STK'lar ve dernekler olan sivil toplum aktörlerinin eylemlerine bağlı olabilirse, gençlerin okullarına gitme oranının artışı, göçmenlerin çabalarından kaynaklanmaktadır.

OTB'deki ilkökul ve ortaokulların çoğalması, okul seviyesini önemli ölçüde desteklemiştir. Göçmenlerin aileleri, çocuklarını kaliteli eğitim sunan özel okullara gönderme imkânı olanlardır. Bazılarında, bu okulların kurucuları aslında göçmenlerdir. Aynı zamanda göçmenlerin dernekleri, yoksul çocuklara okula gidebilmek ve okulla ilgili her harcamalar ile ilgili yardım etmektedir. Hatta bazı durumlarda, eski olan okulları da renove etmektedirler. Ayrıca, örneğin ABD ve Kanada gibi göçmenlere geleneksel olarak ev sahipliği yapan ülkeler oldukça seçici olmalardır ve oldukça yüksek bir eğitim seviyesine sahip göçmenleri seçmektedirler. Örneğin, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen *Dv Lottery* (Çeşitlilik Vize Programı) Programı, başvuruda bulunmak isteyen herkesin en az Lise tamamlamış olmasını gerektirmektedir. Bu koşullar altında, göç etme niyeti olsa bile, gençler, göç aşamasında daha fazla şans verecek olan oldukça yüksek bir eğitim seviyesine sahip olmak zorunda kalmaktadırlar.

Ayrıca, göçmenlerin OTB'ye kültürel katkısı, düzenlediği ve yerel gelenek ve görenekleri teşvik etmeyi amaçlayan sosyo-kültürel aktivitelerle gerçekleştirmektedir. Örneğin, Tem geleneksel dans ve müzik festivali olan *Festékpé*, her yıl Tem halkının geleneklerini ve yerel görenekler yeniden bulmasını sağlayan önemli bir olaydır. Yerel geleneklerin tek değerlemesinin ötesinde, Festékpé festivali, sadece kültürel veya ekonomik bir olay değil, aynı zamanda tüm bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimini destekleyen bir festivaldir.

OTB, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki İslami üniversitelerde okumuş olan öğrenciler sayesinde İslamlaştırılmıştır. Bu öğrenciler, su kuyusu ve diğer insani iyiliği inşa edebilmek için, giden ülkelerin İslami kuruluşlardan finansmanları çekmektedirler. Ayrıca, anketten elde edilen veriler, yüksek eğitim seviyesine sahip olan göçmenlerin ailelerine daha fazla para gönderdiklerini, çünkü muhtemelen giden ülkelerde daha fazla para kazandıran iş bulduklarını doğrulamaktadır. Bu nedenle “beyin göçü” sadece transfer edilen fonlarla değil, aynı zamanda bölgedeki eğitim seviyesinin artmasıyla da az ya da çok telafi edilmektedir. Ancak, göçmenler, özellikle eğitim amacıyla Kuzey ülkelere gidenler için, giden ülkelerde çalıştıktan sonra geri dönerlerse, bu beyin göçünün etkisi büyük bir ölçüde azaltılabilmekteydi. Bu genellikle durum böyle değildir. Birçok gelen ülkelerinin, özellikle de Togo'nun sosyo-ekonomik ve hatta politik koşullarının, göçmenleri yurtdışında tecrübe kazandıktan sonra geri dönmeye teşvik etmeleri muhtemel değildir.

Bu araştırmanın ikinci kısmı, diasporanın insani yardım amaçlayan eylemlerini analiz etti. Diasporanın sosyal katkısı, sağlık, eğitim ve içme suyuna erişim sorunlarını çözmeyi amaçlayan eylemlere özetlenebilmektedir. Bu katkı bireysel ve toplumsal düzeyinde de anlaşılabilmektedir. Bireysel düzeyde, göçmenler tarafından aktarılan para çoğu durumda ailelere iyi konut, tıbbi bakım, kaliteli eğitim, kısacası temel sosyal hizmetlere erişim sağlamak için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma sırasında toplanan veriler, alıcı ailelerin aldığı paranın birincil varış yerinin hane halkının sosyal ihtiyaçlarının (eğitim, sağlık, beslenme vb.) karşılanması olduğunu doğrulamaktadır. Dolayısıyla göçmenler, ailelerine sosyal sigorta işlevini sağlar, çünkü devlet halka temel sosyal hizmetleri sağlayamamaktadır. Sosyal ihtiyaçları karşılamak için tahsis edilen paranın payı yüksek ve tam tersine, bir GGF

kurabilmek için kullanılan fonların oranı düşüktür ve yararlanıcıların gerçekten sorumlu olmalarına izin vermez. Kısacası, ailesine bakmak, göçmen için önemli bir zorluktur çünkü kişisel gurura bağlıdır.

Topluluk düzeyinde, göçmenlerin dernekleri, okulların, sağlık merkezlerinin, topluluk kuyularının, vb. inşa edilmesi veya restore edilmesi gibi projeler yürütmektedir. Bu projeler, büyük bir ölçüde yerel halka yardımcı olabilmektedir. Bu çalışma, Afrika Dernek Hareketi'ne göçmenlerin dernekleri dâhil etmeye çalışmış, yerel kalkınma aktörleri, elindeki araçlardan toplumlarının gelişimine katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Göçmenlerin dernekleri olan Lakaza veya Urbis Vakfı, OTB'de eğitime destek konusunda çok aktif olan göçmelerin kuruluşların örnekleridir. Diğer sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) yanı sıra, göçmenlerin kuruluşlar yerel girişimlere yardımcı olur ve OTB'deki yenilikçi projelerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadırlar. RESODERC STK'ların şebekesi aracılığıyla, göçmenlerin örgütleri yerel STK'lar ve derneklerle ilişkiler kurarak ve faaliyetlerine destek vermeye başlamışlardır.

Ayrıca, bu çalışma OTB'de hiç kadın göçmen derneği bulamasa da, göçmenlerin desteğini alan bazı yerel kadın dernekleri liderleriyle mülakat yaptık. Bu desteğin geliştirilmesine devam edilmesine rağmen, bu kadın derneklerinin faaliyetlerinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Örneğin, Tchamba eyaletinde, göçmenlerin desteği, bir kadın derneği üyelerini okuryazar hale getirmektedir. Ayrıca o kadın derneği Tchamba'nın çevre bir bölgesinde bir su kuyusu inşa etti ve daha fazlasını inşa etmeyi planlamaktadır. Bireysel veya toplumsal düzeyinde, göçmenler “sosyal devlet” rolünü oynamaktadır (Favreau ve Fall, 2007: 343-378). Ancak, destek ve beraberlik olmak yerine, Devlet ve yerel halk bazen diasporanın eylemlerine engel teşkil etmektedir.

Dolayısıyla, bu araştırmanın son kısmı, diasporanın OTB'nin yerel kalkınmaya engellerini ve/veya yetersizliklerini analiz etmiştir. Bu engeller iki farklı gruba ayrılabilir. Birinci engel grubu, yerel aktörler, yani yerel halkın kendileri, STK'lar ve yerel dernekler dâhil yerel kalkınma aktörleriyle ilgilidir. Her şeyden önce, engeller veya yetersizlikler hakkında konuşabileceğimizi belirtmek önemlidir.

Bir olayın meydana gelmesini tamamen engelleyen bir dizi faktöre atıfta bulunabilecek engellerdir. Bununla birlikte, burada engel olarak tanımlanan faktörlerin, göçmenlerin yerel kalkınmaya katkıda bulunma eylemlerini tamamen engelleme olasılığı yoktur. Çoğu zaman, bunlar diasporanın eylemlerinin gerçekten verimli olmasına izin vermeyen engeller ve hatta yetersizliklerdir.

Yerel aktörlerle ilgili engeller, yerel halkın diasporaya karşı algılarını ve tutumlarına bahsedilmektedir. Aslında, bu çalışma tarafından toplanan veriler, yerel halkın göçmenleri sosyal sorunları çözmeye yardımcı olan basit gönüllüler olarak algıladığını göstermektedir. Bu algı, yurtdışında yaşayan bir veya daha fazla aile üyesi olan ankete katılımcılar arasında daha belirgindir. Ayrıca, ankete katılanların çoğu göçmenlerin örgütlerin varlığından haberdar değildir ve dolayısıyla faaliyetlerine düzgün bir şekilde katılmamaktadır. Kalkınma projelerine halkın katılımı sorunu, Kalkınma Sosyolojisinde önemli bir konudur.

Sosyologlar için zorluk, katılımcıların yerel kalkınma projelerine katılmama nedenlerini katılımcı bir yaklaşımla teşhis etmektir. Bu çalışma durumunda, halkın kalkınma projelerine katılımı, Tablo N°15'te belirtildiği gibi ortadır. Bu orta katılımın temel nedenleri, halkın kalkınma projelerinin varlığına ilişkin bilgi eksikliğidir. Bu, katılım olup olmadığını bilmediklerini söyleyen katılımcıların önemli bir kısmı tarafından onaylandı, çünkü göçmenlerin örgütlerin tarafından yürütülen kalkınma projelerinin varlığından haberdar değillerdir. Bu orta derece katılım, halkın, Assogba (2009: 14) tarafından önerilen sınıflandırmaya göre "*homo donator*" olarak kabul edilen OTB'nin diasporası algısı ile de açıklanmaktadır. Halk projelerin kendilerini olduğunu inanmamaktadır. Kendilerini gelişim ortağı olarak değil, ihtiyaç olan olarak tanımlamaktadırlar. Kısacası, yerel halkın yerel kalkınma projelerine katılımı sorunu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir engel ise, göçmen ailesinin üyeleri tarafından, genellikle üretken olmayan ihtiyaçlar (evlilik, mobilya alma, hac vb.) için alınan paraların kullanılmasıdır. Bu durum, OTB'nin Müslüman toplumunda ortaya çıkan orta sınıfta olan insanlar ve sosyal statüleri nedeniyle çevrede çok etkili olan "Aladji" ve "Adjia" fenomenlerine yol açmıştır (Abdou, 2018c: 470). Bu sembolik statü genellikle kendilerine yurtdışında ikamet eden bir oğul veya bir erkek kardeşinin düzenli para transferlerden gelmektedir.

Öte yandan, kadınlar erkeklerin yanı sıra göç etse de – 2017 yılında, kadınlar uluslararası göçmenlerin %48'ini oluşturdu (Birleşmiş Milletler, 2017: 9) – çoğu zaman, beyler gibi kendi toplumlarının gelişmesine katkıda bulunmamaktadırlar. OTB'sinde, kadınların yerel kalkınmaya daha az katkısının sebepleri genellikle kadınların statüsüyle bağlantılıdır. Kadınlar genellikle kocalarının gölgesinde göç eder ve kendi kocanın izni dışında hareket edemez. Kadınlar, yerel kalkınma derneklerde de genellikle yok oluyorlardır ve dolayısıyla göçmen örgütlerinin faaliyetlerine de katılmamaktadırlar. Bu durumu, diasporanın kolektif eylemlerinin etkisini sınırlamaktadır.

Diğer bir engel ise "yerel kalkınma komisyoncuları"ndan gelmektedir. Bu komisyoncular genellikle projeleri kendi amaçlarına göre diasporadan yönlendiren insanlar veya göçmenlerden fon alan STK'lar, kendi çıkarlarına göre yönetmektedirler. Göçmenlerin yerel kalkınmaya katkılarında "yerel kalkınma komisyoncusu" rolünün analizi, bu çalışmanın en önemli özelliklerinden biridir. Komisyonculuk sadece topluluk düzeyinde değildir. Göçmenlerin haneleri düzeyinde, komisyoncular göçmen ve ailesi arasında aracı olarak görev yapmaktadır. Genellikle göçmen ve ailesi arasına girerek durumu manipüle etmektedirler. Bazı durumlarda, çocukların okul ücreti ödemesi için veya aileye bakmayı içeren sosyal ihtiyaçlara yönelik olduğu durumlarda bile, fonların yanlış kullanımı var olmaktadır. Hane halkı düzeyinde, komisyoncunun rolünün sabit olmadığı ve tek bir kişiye atanmadığı belirtilmelidir. Koşullara ve davalara bağlı olarak mahalledeki herkes bu rolü oynayabilir. Burada, göçmenlerin eylemlerine ana engel, komisyoncunun zimmete geçmesinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, teknolojinin gelişimi ve böylece iletişim araçları, göçmen artık ailesiyle doğrudan iletişim kurabildiğinden ve hane halkının yetkilisi artık teknoloji ve para transfer şirketlerin çoğalması yoluyla yurtdışında yaşayan akrabalarının doğrudan fonlarını alabildiğinden, komisyoncuların hane halkındaki rolünü önemli ölçüde azaltmıştır. Ancak, komisyoncular hala mevcut kalıp göçmen ile ailesi arasında aktif bir rol oynamaktadır.

Ayrıca bir engeller grubu olarak, sosyo-insani yardım eylemlerinin bir parçası olarak sınırlı finansman erişimiyle diaspora kendisinden gelmektedir. Finansmaları

bulmak genellikle zor olsa da, bunun nedeni kısmen, ortalama olarak düşük bir eğitim seviyesine sahip olmanın, göçmenlerin giden ülkelerde finansmanlar yararlanmak için kendilerini nasıl daha iyi organize edeceklerini bilmemeleridir. Bu organizasyon eksikliği, OTB’de olan yerel kalkınma aktörlerinin bile diasporasıyla ortaklıklar kurmakta zorlandıkları anlamına gelmektedir. STK’ların şebekesi olan RESODERC başkanının sözleriyle kanıtlandığı gibi, OTB’sinin diasporası, iyi tanımlanmış kuruluşlarla hiyerarşik örgütlenme eksikliği nedeniyle henüz çok “aktif” değildir.

Toplanan verilerin analizi, söyleyişlere rağmen, devletin OTB’nin yerel kalkınması için göçmenler ve göçmen örgütlerinin girişimleri desteklemediğini göstermektedir. Aksine, 1990’dan beri – ve mevcut sosyo-politik krizin bir sonucu olarak – devlet ve diaspora arasında ilişkileri karışıktır. Bazı durumlarda, Togo devleti diasporanın yerel kalkınma lehine yaptığı eylemlere bile engel teşkil etmektedir. Gerçekten de, diasporanın faaliyetlerini yönetmek ve koordine etmekten sorumlu devlet kurumlarının var olduğuna rağmen, devlet, göçmenlerin güvenini kazanmamış ve onlarıyla bir kalkınma ortağı yapamamıştır. Son sosyo-politik kriz ve diasporanın içinde oynadığı aktif rol, diaspora örgütlerinin çoğunun şu anda neredeyse yeraltında faaliyet gösterdiği anlamına gelmektedir. Bu durum, göçmenlerin eylem kapasitelerini sınırlandırmaktadır.

Assogba (2002: 11-12) tarafından üretilen sonuçlar bugün hâlâ geçerli görünmektedir:

Eğer Afrika diasporasının finansal ve insani kaynaklarından istifade ederse, kalkınma sorunlarına kendi çözümlerini bulabilir ve böylece Kuzey’den aldığı azalan yardım kaynaklarını telafi ederek onlarla ticaret yapabilmektedir. Afrika liderleri ilk başta bu gerçeğin farkına varmalı ve diasporasının katkısını, Üçüncü Dünya’nın bütün ülkelerini borçlandıran dış kalkınma yardımına önemli bir alternatif olarak görülmelidir. Ulusal politikalar ve bankacılık sistemi yasalarıyla, Afrika ülkeleri kendi diasporalarını

işçilerinin tasarruflarını çekebilmektedir. Bu tasarruflar üretken yatırımlara yönlendirilebilmektedir.

Ayrıca, Bilgi ve Teknoloji diasporaların, Afrika'nın bilimsel ve teknolojik kapasitelerinin güçlendirilmesine katkıda bulunmalarını sağlamak için somut adımlar atılmalıdır. Afrika ülkeleri ve Kuzey ülkeleri arasında kendi alanlarında işbirliği anlaşmaları imzalamak için girişimlerde bulunulmalıdır. Öte yandan, giden ülkelerindeki dernekler, sendikalar ve üçüncü sektör şirketler, Afrika'da veya belirli ülkelerde yerel kalkınma projeleri başlatmak için Afrika diaspora örgütleriyle ortaklık ve anlaşmaları kurabilmektedirler.

Diasporanın eylemleri Afrika devletlerinin gelişmesine gerçekten yardım etmek için mücadele etmektedir. Engeller çoktur ve Afrika devletlerinin kendi diasporalarını ulusal kalkınma politikalarına bütünleşmiş etme isteksizliğinden kaynaklanmaktadır. Uygulamada bu çalışmanın hipotezleri sadece kısmen doğrulanmıştır. Başka bir deyişle, yerel kalkınmanın bir aktör olarak, diasporanın eylemleri, OTB'nin yerel kalkınma kısmen katkıda bulunmaktadır. Bu katkı, gerçek olmasına rağmen, zayıf kalmaktadır. Aslında, Afrika'daki kalkınma sürecine girmesinden bu yana, diaspora ulusal kalkınma politikalarında resmi bir yer bulamamaktadır.

Diasporayı dikkate almak, yalnızca sosyoekonomik açıdan değildir, aynı zamanda politik karar alma sürecinde de önemli bir aktör olduğunu düşünmeyi içerir. Bu nedenle, diasporanın ulusal kalkınmaya katkısını optimize etmek, Togo Devletinin örneğin alırsak, oy kullanma hakkını tanıması için gereklidir. Bu oy kullanma hakkı, herhangi bir siyasi önyargıdan sıyrılmalı ve bazı durumlarda Devleti arazide değiştirerek bile yoksullukla mücadeleye gayri resmi ve seyrek katılan binlerce Togolu'yu dâhil etmenin temel amacı olmalıdır. Bu aslında demokratik ve kapsayıcı bir yaklaşımdır ve kimsenin dışlanması ve ayrımcılığından kaçınır, çünkü demokrasi olmadan kalkınma ve insan haklarının teşviki söz konusu olamaz. Demokrasi ve kalkınma arasındaki bağlantı, kalkınma uzmanların ilgilendiği en

büyük ve güncel konulardan biridir. Demokrasi, sosyal kalkınmayı ve insan haklarına saygıyı garanti etmektedir; bu da sürdürülebilir kalkınmanın garantisidir. Diasporanın bu karar alma sürecine dâhil edilmesi, göçmenlerin ülkelerinin sosyo-politik yaşamlarına dönmeden önce bile katılmalarını garanti altına almaktadır.

Genel olarak, göç olgusuyla ilgili mevcut veriler, Afrika ülkelerine geri dönüş göçünün 2050 yılların başlarında başlayacağını göstermektedir. Entegrasyon başarısız olan ve gelen ülkelerinin gelişimine katkıda bulunma arzusu en çok geri dönüş göçünden ve en çok etkilenecek olan ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerdir. Bununla birlikte, şimdiye kadar, geri dönen göçmenler özellikle gönüllü geri dönüşlerde, parmaklarının ucunda sayılmaktadır. Bunun nedeni çoğu durumda, ayrılan ülkelerde, göçmenlerin nihai geri dönüşlerinin başkaları tarafından bir başarısızlık olarak algılanmasıdır. Bu durumda, göçmenin sosyal ve profesyonel olarak kendi toplumuna yeniden entegrasyonu daha da zor oluyormuş. Ancak giden ülkeler, gittikçe daha isteksiz ve son göç dalgaları tarafından boğulduğunu söylemektedirler. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere Batı'daki mevcut göç krizi, mültecilerin kabulüne açıkça karşı çıkan aşırı sağ siyasi partilerin yükselişine katkıda bulundu. Batı ülkelerini göçmenleri ağırlamaya teşvik ederek göç alanında çalışan Uluslararası Örgütlerin çeşitli çabalarına rağmen, gerçek şu ki sınırlar, gittikçe daha fazla kapanmaktadır ve duvarlar özellikle "Küresel Güney" ve "Küresel Kuzey" ülkeler arasında daha fazla inşa edilmektedir.

"Entelektüel ulus ötesi" örnekleri, beyin göçünün etkisine karşı mücadelede olumlu sonuçları çıkarmaya başlamıştır. Örneğin, Güney Afrika'da, kendi ülkede eğitim almış doktorların büyük ölçüde göç etmeleri nedeniyle, ülkedeki sağlık personelinin yetersizliğine katkıda bulunmaktadır. Ancak durum sabitleştirilmiş etmeye başlamaktadır. Anand'a göre, (2009: 529), göç eden bazı Akademisyenler, ülkede kalan akademisyenlerle ilişkilerini sürdürmektedir. Bu iki taraftaki akademisyenler, yeni uluslararası ortaklıklar kurulmasında önemli bir rol oynayabilirler, ancak aynı zamanda menşei ülkesinde ortaya çıkabilecek kültürel, dilbilimsel veya siyasi tüm konular hakkında daha ayrıntılı bir anlayışa sahiptirler.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu tezin tartışması, sınırlarını ve aynı zamanda üretildiği sonuçları vurgulamak amacıyla sağlanan çalışmanın eleştirel bir analizidir. Eseri belirli bir bağlamda konumlandırmayı, sınırlarını belirlemeyi ve bu tezin ürettiği sonuçları göreceleştirmeyi amaçlayan nesnel bir eleştiridir.

Bu araştırmanın, özellikle göçmenlerin kendilerinden toplanan veri eksikliği gibi sınırlılıkları vardır. Aslında, göçmenlerin kendilerinden veya ev sahibi ülkelerdeki göçmen derneklerden toplanan veriler, çeşitli harekete geçme motivasyonları ve eylemleriyle bağlantılı perspektifler aracılığıyla yerel kalkınmaya katkılarını daha iyi açıklamayı mümkün kılabilmekteydi. Günümüzde, göç ve kalkınma arasındaki bağlantı konusu, akademik araştırmalarda önemli bir yer almaktadır. Dolayısıyla bu çalışmalarda kalkınmanın önemli aktörlerden biri olan göçmenler daha fazla dikkate alınmalıdır. Dahası, bu araştırma Togo yetkililerinin Orta Bölgedeki diasporanın eylemlerini gerçekten desteklememe motivasyonlarını ve sebeplerini anlamak ile ilgili az detay verilmiştir. Togo'nun en yüksek makamlarından, özellikle de göçmenler ve diaspora yönetiminden sorumlu kişilerden veri toplamak tercih edilebilirdi. Bu veriler, Devletin diaspora ve özellikle diaspora örgütlerine yönelik planlarının ve niyetlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilmekteydi.

Ayrıca, bu araştırma, incelenen sosyal gerçek olan yerel kalkınma açıklamasında klasik sosyoloji teorileri ve yaklaşımları açıkça kullanılmamıştır. Aslında, kalkınmanın problematiği, Sosyolojinin klasik teorileri tarafından analiz edilir ve tartışılır (Diop, 2018: 36). Çeşitli sosyologlar, kalkınmayı sosyal değişim perspektifinden incelemiştir; çünkü ilgili toplum bir başlangıç durumundan sürdürülebilir olması gereken nihai bir duruma geçmeden kalkınmadan bahsedemeyiz. Bu nedenle, A. Touraine, kalkınmanın *"toplumun kendi üzerine yaptığı daha yüksek bir müdahale derecesiyle tanımlanan bir topluluğu bir toplum türünden diğerine geçmesini sağlayan eylemler dizisi"* olduğunu düşünmektedir (1976: 103). *De la division du travail social* adlı kitapta Emile Durkheim, sosyal işbölümünün toplumda hem yapısal hem de sosyal dönüşümlere neden olan yeni

sosyallik biçimleri yarattığını düşünmektedir. Böylece geleneksel bir toplumdan modern bir topluma, mekanik dayanışma biçiminden organik dayanışmaya geçişe tanık olmaktadır. Bu yönler, demografik geçiş bağlamında meydana gelen gelişimin tezahürüdür. Max Weber, kalkınma konusunu rasyonellik konusundan analiz etmektedir. Bu kavram, *The Protestant Ethics and the Spirit of Capitalism* (2004) adlı kitabında tartışılmıştır. Kendisine göre, modern toplumlar eylem ve düşünce mantığının büyüyen ve gelişen bir dönüşümünü yaşamaktadır. Bu nedenle, herhangi bir toplum için, belirli bir bölgenin toplumsal dönüşüm sürecinden başka bir şey olmayan kalkınma yönünde paralellikler bulması yararlıdır. Bu koşullar altında, değerlerin ve davranışların dönüşümünün olmaması, geliştirme sürecini yavaşlatabilir ve hatta engelleyebilmektedir. Karl Max, kalkınma sürecini, tarihin hareketi aracılığıyla analiz etmektedir. Kendisine göre, tüm toplumların tarihi toplumsal sınıfı mücadeleleriyle karakterize edilmektedir. Egemen sınıf (Burjuvazi) her zaman işçi sınıfının (Proletarya) haklarını ezmeye ve el koymaya çalışmaktadır. Hükmedilenin kurtuluşu ve eşitlikçi bir toplumun kurulması olarak algılanan kalkınma, ancak burjuvaziyi devirmek için burjuvazinin ayaklanmasından gelirdi. Kısacası, kalkınma, klasik sosyolojinin kuramlarının çalışma konusu olmuştur. Fakat, bu araştırmanın esas olarak bu klasik teorilere atıfta bulunmaması, yenilik yapma arzusu ile açıklanmaktadır. Klasik teorilerin modelleri eski ve geçmiş olarak görünmektedir ve artık sosyal fenomenin kapsamlı ve ayrıntılı bir anlayışını sağlamamaktadır. Sosyal gerçekler ve insanların mantığı sürekli değişmektedir. Bu nedenle, yerel aktörlerinin yerel kalkınmaya etkilerini anlamaya izin veren yeni teorileri anlamak daha önemlidir.

Bu araştırmanın bir başka sınırı, sıklıkla atıfta bulunduğu ampirik kaynakların aşağı yukarı tarihli olması gerçeğiyle bağlantılıdır. Bu, özellikle bilimsel eserlerin yayınlanmasının araştırmacılar için hala zor bir iş olduğunu ve Afrika bağlamında, güncel bibliyografik kaynaklara erişmenin oldukça zor olduğu gerçeğiyle açıklanmaktadır. Mevcut deneysel veriler genellikle 1990 ile 2000 arasında üretilenlerdir. Ayrıca, Batı Afrika'da kalkınma sosyolojisi ve özellikle yerel (veya kırsal) kalkınma yeterince araştırılmamıştır. Bu, saha araştırmaları için mevcut mali kaynakların yetersizliği ile açıklanabilmektedir. Örneğin, "*Kalkınma*

Komisyoncuları" üzerinde çalışmalar oldukça nadirdir. 2000 yılında yayınlanmış olan T. Bierschen'ın, J.-P. Olivier de Sardan ve J.-P. Chauveau (eds.)'nın referans çalışmaları dışında, Batı Afrika'da bu konuda çok az çalışma yapılmıştır.

Ayrıca, bu tez, Togo'da bu zamanlarda geçildiği siyasal krize ilişkin belirli bir bağlamda yazılmıştır. Bu krizler siyasi aktörlerden kaynaklanan halk tarafından yapılan protestolarla karakterize edilir. Bu durum muhtemelen siyasi rejim değişikliğinin Togo'daki özgür ve demokratik seçimler yoluyla başarısızlığından dolayı meydana gelmektedir. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra ortaya çıkan umut, birçok Afrika ülkelerinde Egemen Ulusal Konferanslar'dan sonra demokrasi yerine diktatörlük devam etmektedir. O zamandan beri iktidarda olan rejimler, iktidarda kalmalarına izin veren mekanizmalar geliştirdiler ve geliştirmeye devam etmektedirler. Togo'da yaşanan siyasal krizi, şüphesiz bu araştırmayı sahada veri toplanmasından tez yazana kadar etkilemiştir. Konunun o dönemde özellikle Orta Bölgedeki aşırı hassasiyetine rağmen, görüşülen farklı kişiler, diasporanın yerel kalkınmaya katkılarına engellerden biri olarak, demokrasi eksikliğini sık sık gündeme getirmişlerdi. Böylece, bu araştırma boyunca, analizimizin yerel kalkınmada Devletin yokluğunu ve yöneticilerin diasporanın eylemlerini destekleme iradesinin eksikliğini vurguladığını fark edebiliriz.

Bununla birlikte, Kalkınma ve Demokrasi birbiriyle ilişkili iki kavramdır, biri olmadan diğeri elde edilemez. Bazı ekonomistler, bir ülkenin kalkınmasının ancak üç ana faktörün karşılandığı koşullarda mümkün olabileceğine inanmaktadır. Bu faktörler altyapı, insan sermayesi ve iyi yönetimdir. Altyapılar, karayolu altyapılarını, teknolojiyi ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın artışına katkıda bulunan diğer fiziksel unsurları içermektedir. İnsan kaynakları, bir ülkenin kalkınmasının zorluklarını karşılayabilecek aktif bir nüfusun temelini oluşturan eğitim ve mesleki eğitim anlamına gelmektedir. Son olarak, iyi kamu işlerinin yönetimi kalkınma sürecinde çok önemlidir çünkü kamu mallarının ve kurumlarının yönetiminde vatandaşlara hesap verebilirlik demokrasi ve sürdürülebilir kalkınmanın garantileridir. Bu araştırmada diasporanın eylemleri tam da insani, katılımcı, kapsayıcı ve dolayısıyla sürdürülebilir kalkınmanın dinamiklerinde analiz edilmektedir.

Bu çalışmanın niteliğinden biri, verilen örnekleri desteklemek için sıklıkla bilimsel kaynaklara referans ettik. Ampirik referanslar, bu araştırmaya bilimsel bir temel vermek için kullanıldı ve bu araştırmaya daha çok değer ve önem veren bir şeydir çünkü Batı Afrika'da yerel kalkınma ile ilgili mevcut literatür yeterince üretilmemiştir. Ayrıca, bu referanslar, eserin bakış açısını değiştirmeyi ve argümanları ve fikirleri çeşitlendirmeyi mümkün kılmıştır.

Son olarak, dünyanın çeşitli yerlerindeki sosyo-ekonomik krizler bağlamında, bu araştırma, mevcut kalkınma modellerini sorgulamaya ve ana akım kalkınma kavramlarını tartışmaya çalışmıştır. Afrika'da uygulanan birkaç kalkınma modelinin başarısızlığından sonra, yerel halkın kalkınma planların tasarımcıları ve projeleri uygulanmalarında ana aktörler olduğu "aşağıdan" kalkınma anlayışı bir yeniliktir. Bu yenilik kuşkusuz, Devlete duyulan güven krizi bağlamında bu yerel halktan kaynaklanmaktadır. Diasporanın Orta Togo Bölgesi'ndeki yerel kalkınmaya katkısını vurgulamaya çalışarak, bu çalışma aslında Togo Devleti ile kendi diasporası arasındaki ilişkiyi analiz etti. Diaspora, kalkınma projelerini gayri resmi olarak destekleyen ve hatta topluluğun ekonomiğe destekleyen "yerel" kalkınma aktördür. Daha sonra projelerin "yukarıdan" tasarlandığı ve "aşağıya" dayatıldığı dikey gelişim tasarımı sorgulamaya çalıştık. Böylece, büyüme ve rekabet gücünün kalkınmanın lokomotif olması beklediği tüm kapitalist sistemi analiz etmeye çalıştık. Hakim sosyo-ekonomik sistemin bu sorgulaması, kayıt dışı ekonomi ve gerçekleşen yerel halkın girişimleri aracılığıyla toplulukları sahada incelediğinde ortaya çıkan gerçekler tarafından temellendirilir ve doğrulanır. Gelecekteki araştırmalar yerel toplulukların ve onların mantığının analizine yönlendirilmelidir. Bu bağlamda, Kuzey-Güney ve Güney-Güney akademik ağları arasındaki ortaklık, araştırmacıların kendileri, Afrika Devletleri ve ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından daha da teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

Bu tezin sonunda, bulunduğumuz sonuçlara göre ve yerel kalkınma aktörlerin daha etkili olmaları için, birkaç önerileri sunmaktayız. OTB'nin yerel kalkınmasına göçmenlerin katkının daha efektif olması için, yerel yönetimi daha güçlendirmek gerekmektedir. Devlet tarafından yerel yönetimi güçlendirmek ve güç ve imkanları verilmektedir. Yerel halkın, yerel örgütler ve dernekler kendi kendileri yönetmeyi

öğrenmelilerdir. Ardından, sonuçta belirttiğimiz gibi, yerel yönetim sisteminde kadın sayısı çok azdır ve aynı mantıkta kadın göçmenler erkeklerden daha çok az yerel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla kadınlar, yerel yönetimine daha çok katılmalıdır. O şekilde, kadının yerel kalkınmaya katkısına çıkan engeller, gittikçe kaldırabilmektedir. Devlet vergiler azaltarak ve iş kurma ile ilgili kuralları yumuşatarak göçmenlerin yatırımları çekebilmektedir. Genelde, göçmenlerin çoğunu kendi bölgede iş kurmak ister. Fakat ulusal kurallar zor ve sert olduğundan dolayı, iş kuramıyorlar. İş kurma ile ilgili, kurumsal ve temel reformlar olmalıdır. İşsizlik oranı azalmak için, hükümet daha çok çalışmalıdır. Hem kendisi işler yaratmalı hem de yurtdışından yatırımcıları çekmelidir. İşsizlik oranı azalttıktan sonra yetenekli göçmenler, özellikle Bilim ve Teknoloji alandan, mezun olduktan sonra Togo'ya dönmek isteyecekler. Anayasada belirttiği gibi göçmenlere oy kullanma hakkı, devlet tarafından gerçekleştirilmelidir. Bu açıdan, son Cumhurbaşkanlığı seçimlerde, birkaç ülkede yaşayan Togolu göçmenler oy kullanabildi. Fakat oy kullanan göçmenlerin sayısı toplam göçmenlerin sayısına göre çok azdır. Devlet, tüm dünyada yaşayan Togolu göçmenlerin oy kullanması ve siyasi eylemlerine katılmasına izin ve imkânlar vermelidir. Son olarak, Merkezsizleşme süreci, göçmen örgütlerinin eylemlerine daha çok yardımcı olacaktır. Haziran 2019'a kadar, yerel seçimleri olmadığından dolayı göçmen örgütleri OTB'deki belediyelere güvenmemektedirler. Yerel yönetim daha aktif bir şekilde çalışabilmek için, Devlet Haziran 2019'da seçilen belediye başkanlarına gerçek güç ve imkanları vermelidir.

KAYNAKÇA

1. ABDOU Abdou-Wahabi, 2018b, « Humanitarian aid and its complex role in African countries' development process », *Social Sciences Studies Journal SSS journal* (ISSN:2587-1587), Vol:4, Issue:22, pp.4111-4121.
2. ABDOU Abdou-Wahabi, 2018c, « Contribution Of Emigrants To The Local Development: Case Study Of Central Region Of Togo – Göç Edenlerin Yerel Kalkınmaya Katkısı: Orta Togo Bölgesi Örneği », *JASSS Studies -The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7756>, Number: 69 Summer II, p. 461-473.
3. ADAMS, R H, CUECUECHA A, PAGE J., 2008, « Remittances, Consumption and Investment in Ghana », Policy Research Working Paper n° 4515, the World Bank, Development Economics Department and Africa Region, February.
4. ADAMS, R. H., CUECUECHA, A., 2010, « Remittances, Consumption and Investment in Guatemala », *World Development*, doi:10.1016/j.worlddev.2010.03.003
5. ADJAMAGBO Agnès et ANTOINE Philipe, 2004, *Être femme « autonome » dans les capitales africaines : les cas de Dakar et Lomé*, IRD, 13 p., Paris.
6. AMBASSADE DE FRANCE AU TOGO, 2010, « *La coopération décentralisée France-Togo. Présentation et analyse* » Rapport, Septembre, 58p.
7. AMBROSIUS Christian, FRITZ Barbara et SIEGLER Ursula, “Geldsendungen von Migranten – “Manna” für die wirtschaftliche Entwicklung ?”, GGGF Focus Global, n° 10, 2008, 8 p.,
8. AMIN Samir (ed.), 1974, *Les migrations contemporaines en Afrique de l'Ouest*, Londres, pp. 3-64.
9. AMMASSARI Savina, 2004, « Gestion des migrations et politiques de développement : optimiser les bénéfices de la migration internationale en Afrique de l'Ouest », Bureau International du Travail, Genève, 92 p.

10. ANAND N. P., HOFMAN K. J., GLASS R. I., 2009, The globalization of health research: harnessing the scientific Diaspora. *Acad Med*; 84: pp.525-34
11. ANDREWS Rhyst and ENTWISTLE Tom, 2010, "Does Cross-Sectoral Partnership Deliver? An Empirical Exploration of Public Service Effectiveness, Efficiency and Equity", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 20(3): pp.679-701.
12. ANDRIJASEVIC Rutvica et WALTERS William, 2011, « L'Organisation internationale pour les migrations et le gouvernement international des frontières », *Cultures & Conflits* [En ligne], 84 | Hiver mis en ligne le 15 mars 2013, consulté le 01 octobre 2016. URL : <http://conflits.revues.org/18225> ; DOI : 10.4000/ conflits.18225
13. ANDRIJASEVIC Rutvica, 2005, « La traite des femmes d'Europe de l'Est en Italie », *Revue européenne des migrations internationales* [En ligne], vol. 21 - n°1 | mis en ligne le 08 septembre 2008, consulté le 01 octobre 2016. URL : <http://remi.revues.org/2354>.
14. ANYANWU John et ERHIJAKPOR Andrew, 2010, « Do International Remittances Affect Poverty in Africa? » *African Development Review*, 22 (1), pp.51-91.
15. AROCENA, José, 1986, *Le développement par l'initiative locale : le cas français*, Paris, L'Harmattan.
16. ASDRACHAS Spyros, CHETERIAN Vicken et DORAÏ Kamel, 2010, « Diaspora », in *Encyclopaedia Universalis*, 11 p.
17. ASSOGBA Yao, 1998, *Afrique noire, démocratie, développement et mouvement associatif*, CRDC, série Recherche, cahier No3 Hull, Université du Québec à Hull.
18. ASSOGBA Yao, 2002a, « Et si les Africains de la diaspora étaient des acteurs du développement de l'Afrique ? », *Cahier de la Chaire de recherche du Canada en développement des collectivités (CRDC)*, Série recherche n°25, Université du Québec en Outaouais, juillet, 18 pp.
19. ASSOGBA Yao, 2002, « Diaspora, mondialisation et développement de l'Afrique », *Nouvelles Pratiques Sociales*, vol. 15, n°1, pp. 98-110.

20. ASSOGBA Yao et SANOGO Youssouf, 2003, « Évolution du développement local et de l'économie sociale et populaire au Togo » in *Création de richesses en contexte de précarité: l'expérience de l'Afrique de l'Ouest*, Université du Québec en Outaouais.
21. ASSOGBA Yao, KANE Habiboullah, NDIAYE Sambou, SANOGO Youssouf et FAVREAU Louis (dir), 2003, *Création de richesses en contexte de précarité : l'expérience de l'Afrique de l'Ouest*, Cahiers de la Chaire de recherche du Canada en développement des collectivités (CRDC), Série Comparaisons Internationales Nord-Sud et Sud-Sud No.3, Université du Québec en Outaouais, 95 pp.
22. ASSOGBA Yao, 2008, *Développement Communautaire En Afrique. Comprendre la dynamique des populations*, Québec, Les Presses de l'Université Laval, 113 pp.
23. ASSOGBA Yao, 2009, « Les diasporas africaines, substituts à l'État social ou agents de développement ? », *Innovation sociale et développement des communautés*, Québec, Université du Québec en Outaouais : Centre de recherche sur le développement territorial (CRDT-UQO), 11p.
24. AZAM Jean-Paul et GUBERT Flore, 2005, "Those in Kayes. The Impact of Remittances on Their Recipients in Africa", *Revue Economique*, 56(6), p. 1331-1358.
25. BALDWIN-EDWARDS Martin, 2006, "Between a rock & a hard place : North Africa as a region of migration, emigration, immigration & transit migration", *Review of African Political Economy*, n° 108, pp. 311-324.
26. BANQUE CENTRALE DES ETATS DE L'AFRIQUE DE L'OUEST (BCEAO), 2011, Enquête sur les envois de fonds des travailleurs migrants au Togo, Lomé
27. BARBIER Jean-Claude, 1986, « Les Kotokoli d'ailleurs : étude préliminaire d'une diaspora » in : Lebris Emile (ed.), Pontié Guy (ed.), Quesnel André (ed.), Gregory Joël (ed.), Duquette-Ahado M. Thérèse (ed.). *Migrations togolaises : bilan et perspectives*. Lomé : Université du Bénin. Unité de Recherche Démographique (URD), 41-84.

28. BARHAM Bradford, BOUCHER Stephen, 1998, « Migration, Remittances, and Inequality: Estimating the Net Effects of Migration on income distribution », *Journal of Development Economics*, 55(2), p. 307-331.
29. BAROU Jacques (dir.), 2011, *De l'Afrique à la France, d'une génération à l'autre*, Paris, Armand Colin, 288 p.
30. BAROU Jacques, 2012, « Les immigrés d'Afrique subsaharienne en Europe : une nouvelle diaspora ? », *Revue européenne des migrations internationales* [En ligne], vol. 28 - n°1 | mis en ligne le 30 juillet 2012, consulté le 03 janvier 2016. URL : <http://remi.revues.org/5831> ; DOI : 10.4000/remi.5831
31. BEINE Michel, DOCQUIER Frédéric et RAPOPORT Hillel, 2003, Brain drain and LDCs' growth: winners and losers, *IZA Discussion Paper* n°819, IZA, Bonn.
32. BEINE Michel, DOCQUIER Frédéric et RAPOPORT Hillel, 2006, *Alternative measures of the brain drain*, Mimeo, Université Catholique de Louvain.
33. BENKO Georges, 2001, *Lexique de géographie économique*, Armand Colin, 95p.
34. BENKO Georges, 2002, « La mondialisation de l'économie n'est pas synonyme d'abolition des territoires », dans CORDELLIER S., *Le nouvel état du monde*, Paris, La Découverte, p. 173-175.
35. BERG Elliot, 1981, « *Le développement accéléré en Afrique au sud du Sahara* » : *Programme indicatif d'action*, Rapport, Washington, Banque Mondiale.
36. BHAGWATI Jagdish and HAMADA Koichi, 1974, "The brain, international integration of markets for professionals and unemployment: a theoretical analysis", *Journal of Development Economics*, 1.
37. BHAGWATI Jagdish, 1976, "The international brain drain and taxation. A survey of the issues", in BHAGWATI J. (ed.), *The brain drain and taxation. Theory and empirical analysis*. North Holland, Amsterdam
38. BIERSCHENK Thomas, CHAUVEAU Jean-Pierre et OLIVIER de SARDAN Jean-Pierre, 2000, « Introduction : Les courtiers entre développement et État, in *Courtiers en développement. Les villages africaines*

- en quête des projets », in T. Bierschenk, J.-P. Olivier de Sardan & J.-P. Chauveau, eds., *Courtiers en développement : Les villages africains en quête de projets*, Paris: Karthala, pp.5 – 42
39. BLAGESCU Monica and LLOYD Robert, 2006, *2006 Global Accountability Report: Holding Power to Account*, One World Trust, London.
40. BLUNDO Giorgio, 1994, « Le conflit dans l'Entente. Coopération et compétition dans les associations paysannes du bassin arachidier sénégalais », in J.-P. Jacob, Ph. Lavigne Delville (éd.) : pp. 99-120.
41. BLUNDO Giorgio, 1995, « Les courtiers du développement en milieu rural sénégalais », *Cahiers d'études africaines* 137, XXXV-1, pp.73-99.
42. BORJAS Georges and BRATSBERG Bernt, 1996, "Who leaves? The outmigration of the foreign born", *Review of Economics and Statistics*, 165-176.
43. BORJAS Georges, 1989, "Immigrant and emigrant earnings: a longitudinal study", *Economic Inquiry*, 27, pp.21-37.
44. BOUDEVILLE Jacques, 1964, *Les espaces économiques*, Paris, PUF.
45. BOUDEVILLE Jacques, 1968, *L'espace et les pôles de développement*, Paris, PUF.
46. BOUOUIYOUR Jamal, 2006, « Migration, Diaspora et développement humain », in *Le Maroc possible, une offre de débat pour une ambition collective, Rapport du cinquantenaire*, Royaume du Maroc, 526p.
47. BOURRON Yves et OULD AOUDIA Jacques, 2014, « Des migrants marocains acteurs du développement Un nouveau regard sur la migration et sur le développement », *Hommes et migrations* n°1303, pp.176-180
48. BOYD Monica and GRIECO Elizabeth, 2003, "Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory" *Migration Information Source*, 34 p.
49. BRATTON Michael, 1990, "Non-governmental Organisations in Africa : can they influence Public Policy ?", *Development and Change*, 2 1.

50. CAMPAGNE Pierre, 1998, « Agriculture et développement local : quelques questions économiques », *Cahiers Options Méditerranéennes*, vol. 3, pp.55-65.
51. CAMUS Annie, 2014, « Les relations entre les organisations du tiers secteur et du secteur public : recension des principales approches conceptuelles », *Revue Interventions économiques* [En ligne], mis en ligne le 01 septembre 2014, consulté le 01 octobre 2016. URL : <http://interventionseconomiques.revues.org/2162>
52. CARDOSO Fernando Henrique et FALETTO Enzo, 1978, *Dépendance et développement en Amérique latine*, PUF, 249
53. CASTEL Odile, 2006, « De l'économie informelle à l'économie populaire solidaire : concepts et pratiques. L'économie informelle : une alternative contrainte à l'exclusion économique et sociale ? », Nov., Neuchâtel, Suisse.
54. CATARINO Christine et MOROKVASIC Mirjana, 2005, « Femmes, genre, migration et mobilités » *Revue Européenne des Migrations Internationales* 21(1), pp.7-27.
55. CHAMI Ralph, FULLENKAMP Connel, JAHJAH Samir, 2003, « Are Immigrant Remittance Flows a Source of Capital for Development ? », *IMF working paper 03/189*, International Monetary Fund, Washington, DC.
56. CHAUVEAU Jean-Pierre, 1994, « Participation paysanne et populisme bureaucratique. Essai d'histoire et de sociologie de la culture du développement), in J.-P. Jacob et P. Lavigne Delville (dir.), *Les associations paysannes en Afrique. Organisation et dynamiques*, APAD/Karthala/IUED, pp. 25-60
57. COLLET Elizabeth, 2007, *The "global approach to migration", rhetoric or reality ?*, Brussels, European Policy Centre, Policy Brief, November, 4 p., http://www.epc.eu/TEWN/pdf/339002765_Global%20Approach%20to%20Migration.pdf
58. COMMISSION MONDIALE SUR LES MIGRATIONS INTERNATIONALES, 2005, *Les migrations dans un monde interconnecté : nouvelles perspectives d'action*, Rapport, SRO-Kundig, Suisse.

59. CONAC Gérard et collab., 1985, *Les politiques de l'eau en Afrique. Développement agricole et participation paysanne*, Paris, Economica.
60. COOK Joanne, HOFFMAN Jacobus, WAITE Louise and ATTIAS-DONFUT Claudine (Eds.), 2012, *Citizenship, Belonging and Intergenerational Relations in African Migration*, London, Palgrave Mac Milan, 346 p.
61. COQUERY-VIDROVITCH Catherine, 1992, « Histoire et historiographie du politique en Afrique. La nécessité d'une relecture critique (à propos de la démocratie) » *Politique africaine*, N°46, pp. 31-40
62. COQUERY-VIDROVITCH Catherine, 1994, *Histoire des femmes d'Afrique Noire du XIXe au XXe siècle*, Desjonquières, Paris.
63. CORDONNIER Rita, 1987, *Femmes africaines et commerce. Les revendeuses de tissu de la ville de Lomé (Togo)*, Paris, L'Harmattan, 190 p.
64. COTE Louis, LEVESQUE Benoît et MORNEAU Guy (dirs), 2009, *État stratège et participation citoyenne*, Québec, Presses de l'Université du Québec, 278 p.
65. DAFPE Gaye, 2008, « Les transferts d'argent des migrants Sénégalais : entre espoir et risques de dépendance », in : DIOP, Momar-Coumba, *Le Sénégal des migrations. Mobilités, identités et sociétés*, Paris, Karthala ; Dakar, CREPOS ; Nairobi : ONU-Habitat, pp. 105-131
66. DALY Herman, 1990, « Toward Some Operational Principles of Sustainable Development », *Ecological Economics*, vol. 2, p. 1-6.
67. DANAGORO Jean-Pierre, 1995, *Démocratie, culture et développement, communication dans le cadre du colloque de l'A.I.S.L.F.*, Cotonou, Bénin, 23-26 janvier.
68. DAVEZIES Laurent, 2002, « Le développement local revisité », Conférence du 3 avril aux Amis de l'École de Paris,
69. DE HAAS Hein, 2005, "International migration, remittances and development: myths and facts", *Third World Quarterly*, vol. 26, n° 8, 2005, pp. 1269-1284 (voir p. 1269)
70. DE HAAS Hein, 2010, "Migration and development: a theoretical perspective", *International Migration Review*, 44(1), p. 227-264.

71. DE HANN Leo, 1993, *La Région des Savanes au Togo : l'Etat, les paysans et l'intégration régionale : 1885-1985*, Paris, Karthala, 353 p.
72. DE MONTRICHER Nicole, 1995, *L'aménagement du territoire*, Paris, La découverte.
73. DEBERRE Jean-Christophe, 2007, « Décentralisation et développement local », *Afrique contemporaine/I* (n° 221), pp. 45-54. DOI 10.3917/afco.221.0045
74. DEFOURNY Jacques, FAVREAU Louis, LAVILLE Jean-Louis (dirs.), 1998, *Insertion et nouvelle économie sociale : un bilan international*, Paris, Desclée de Brouwer, (Socio-Économie), 372p.
75. DEMBELE MOUSSA D., 2001, « Le financement du développement et ses alternatives : le rôle des mouvements sociaux et politiques », *Alternatives Sud*, vol. 8, n°3, pp. 229-251.
76. DEWITTE Philippe (coord.), 1999, « Connaître et combattre les discriminations », *Hommes et Migrations*, 1219.
77. DIRECTION GENERALE DE LA STATISTIQUE ET LA COMPTABILITE NATIONALE (DGSCN), 2012, *Enquêtes sur le Questionnaire Unifié des Indicateurs de Base du Bien-être (QUIBB)*, réalisées en 2006 et 2011.
78. DIRECTION REGIONALE DE LA PLANIFICATION, DU DEVELOPPEMENT ET DE L'AMENAGEMENT DU TERRITOIRE, REGION CENTRALE, 2013, *Analyse des données socio-économiques de la Région Centrale*, DRPDAT-RC, Sokodé
79. DOCQUIER Frédéric and LODIGIANI Elizabetta, 2006, *Skilled migration and business networks*, Mimeo, Université Catholique de Louvain.
80. DODANI Sunita, LAPORTE Ronald, 2005, *Brain drain from developing countries: how can brain drain be converted into wisdom gain?* J R Soc Med; 98: 487-91.
81. DURKHEIM, Emile, 1970, *La science sociale et l'action*, Paris, Presses universitaires de France, 334 p.
82. DUSTMANN Christian, 1996, "Return migration: the European experience", *Economic Policy*, 22, pp.215-249

83. EHRENREICH Barbara and HOCHSCHILD Arlie Russell, 2002, *Global Women. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*, London, Metropolitan Books.
84. EME Bernard, 1990, Développement local et pratiques d'insertion, *Économie et Humanisme*, n° 315, p. 28-38.
85. EMMANUEL Arghiri, 1969, *L'échange inégal*, Maspéro, Paris.
86. EMMANUELLI Xavier, 1991, *Les prédateurs de l'action humanitaire*, Paris, Albin Michel.
87. EVERS Adalbert and LAVILLE Jean-Louis (ed), 2004, *The Third Sector in Europe*, Edward Elgar Publishing Limited, Hardback 288 pages. ISBN: 1843764008
88. FAINI Riccardo, 2005a, "Trade liberalization in a globalizing world" in F. Bourguignon et B. Pleskovic, *Lessons of experience*, ABCDE Conference, Oxford University Press.
89. FAINI Riccardo, 2006, "Remittances and the brain drain", *CEPR Discussion Paper* n. 4031, CEPR London.
90. FAINI Riccardo, 2007, « Migrations et transferts de fonds. Impact sur les pays d'origine », *Revue d'économie du développement* /2 (Vol. 15), DOI 10.3917/edd.212.0153, p. 153-182.
91. FAIST Thomas, 2008, "Migrants as transnational development agents: an inquiry into the newest round of the migration-development nexus", *Population, Space and Place*, vol. 14, n° 1, pp. 21-42
92. FALL Abdou Salam et CISSE Rokhaya, 2007, *Migration internationale et pauvreté en Afrique de l'Ouest*, Institut Fondamentale d'Afrique Noire, Université de Dakar, Dakar.
93. FALL Abdou Salam, FAVREAU Louis et LAROSE Gérald (dir.), 2004, « Le Sud... et le Nord dans la mondialisation. Quelles alternatives ? Le renouvellement des modèles de développement », *Sainte-Foy, Presses de l'Université du Québec* ; Paris, Karthala
94. FAVREAU Louis et FALL Abdou Salam, 2007, « Introduction : La mondialisation et les défis d'une Afrique qui se refait de l'intérieur », in

- Louis Favreau et Abdou Salam Fall (dir.), *L'Afrique qui se refait*, Presses de l'Université du Québec.
95. FAVREAU Louis et FRÉCHETTE Lucie, 2002, « Mondialisation, économie sociale, développement local et solidarité internationale », *Sainte-Foy, Presses de l'Université du Québec*, Québec.
 96. FEI John and RANIS Gustav, 1961, "Theory of economic development", *The American Economic Review*, 5(4).
 97. FERREE Myra Marx, 1979, "Employment without liberation: Cuban women in the United States", *Social Science Quarterly*, 80 (1), pp. 35-50.
 98. FONTAN Jean-Marc, KLEIN Juan-Lui et LEVESQUE Benoît, (dir), 2003, *Reconversion économique et développement territorial : le rôle de la société civile*, Québec, Qc. Presses de l'Université du Québec.
 99. FORET Catherine, 2001, *Gouverner les villes avec leurs habitants (de Caracas à Dakar : 10 ans d'expériences pour favoriser le dialogue démocratique dans la cité)*, Paris, Editions C.L. Mayer.
 100. FOURQUET François, 1988, *Planification et développement local au Pays Basque*, Paris, Commissariat général au plan.
 101. FOWLER Alan, 1992, "Distant Obligations: Speculations on NGO Funding and the Global Market", *Review of African Political Economy*, n°55, pp.9-29.
 102. FRANÇOIS Alain, 2003, « Le concept de développement : la fin d'un mythe », *L'Information Géographique*, n° 66, décembre, pp. 323-336.
 103. FRIEDBER Erhard, 1993, *Le pouvoir et la règle. Dynamiques de l'action organisée*, Paris, Le Seuil, 404 p
 104. FURTADO Celso, 1989, *Brève introduction au développement : une approche interdisciplinaire*, Paris, PUF, 254 p.
 105. GAILLARD Anne-Marie et GAILLARD Jacques, 2002, « Fuite des cerveaux, circulation des compétences et développement : un enjeu politique », *Mots pluriels* n°20, février, pp.37-65
 106. GAYIBOR Nicoué, 2010, « Des défis de l'écriture d'une histoire nationale en Afrique : l'exemple du Togo », in A. GOEH-AKUE & N. GAYIBOR,

- Histoires nationales et/ou identités ethniques : Un dilemme pour les historiens africains ?* Presses de l'UL/l'Harmattan Paris-Lomé, p. 18-29.
107. GEIGER, B., 2000, Discipline in K through 8th grade classrooms, *Education*, n°121, pp.383- 395.
 108. GIDRON Benjamin, KRAMER Ralph, and SALAMON Lester, 1992, "Government and the Third Sector in Comparative Perspective: Allies or Adversaries", in B. Gidron, R. M. Kramer and L. M. Salamon (ed.), *Government and the Third Sector*, San Francisco: Jossey-Bass.
 109. GMELCH Georges, 1980, "Return Migration", *Annual Review of Anthropology*, n°9, pp.135-59.
 110. GMELCH Georges, 1987, "Work, innovation, and investment: the impact of return migrants in Barbados", *Human Organization*, n°46, pp.131-40.
 111. GREEN Andrew and MATTHIAS Anne, 1997, "Non-Governmental Organizations and Health in Developing Countries", *St. Martin's Press*, New York.
 112. GREFFE Xavier, 1984, *Territoires en France. Les enjeux économiques de la décentralisation*, Economica, 304p.
 113. GU-KONU Yéma, LACLAVERE Georges, ASSOCIATION DES GEOGRAPHES TOGOLAIS, 1981, *Atlas du Togo, (Les Atlas Jeune Afrique)*, vol. 11, Paris, Editions J.A.
 114. GUBERT Flore, 2002, "Do Migrants Insure Those Who Stay Behind? Evidence from the Kayes Area (Western Mali)", *Oxford Development Studies*, n°30 (vol.3).
 115. GUBERT Flore, 2007, « Migrations et transferts de fonds. Impact sur les pays d'origine. Commentaires », *Revue d'économie du développement* n°2 (Vol. 15), p. 183-188. DOI 10.3917/edd.212.0183
 116. GUPTA Sanjeev, PATTILLO Catherine and WAGH Smita, 2007, « Impact of Remittances on Poverty and Financial Development in Sub-Saharan Africa », *IMF Working Paper*, WP/07/38, International Monetary Fund, Washington.
 117. HANCOCK Greg, 1991, *Les nababs de la pauvreté. Le business multimilliardaire de l'aide au tiers-monde : incohérence et gaspillage*,

- privilèges et corruption*, Paris, Robert Laffont, trad. fr. de Lords of the Poverty.
118. HARRIS John and TODARO Michael, 1970, "Migration, unemployment, and development: a two-sector analysis", *American Economic Review*, 60, pp. 126-142.
 119. HEE SOUN Jang and FEIOCK Richard, 2007, "Public Versus Private Funding of Nonprofit Organizations: Implications for Collaboration", *Public Performance & Management Review*, 31:2, pp. 174-190, DOI: [10.2753/PMR1530-9576310202](https://doi.org/10.2753/PMR1530-9576310202)
 120. HELMA Lutz, 2008, *Migration and Domestic Work. A European perspective on a Global Theme*, Aldershot, Ashgate.
 121. HOCHSCHILD Arlie Russell, 2000, "Global care chains and emotional surplus value. On the Edge. Living with Global Capitalism" *H. W and G. A.* London, Jonathan Cape, pp.130-146
 122. HODDINOTT John, 1994, "A Model of Migration and Remittances Applied to Western Kenya", *Oxford Economic Papers*, n°46, p. 459-476.
 123. HOUÉE Paul, 1996, *Les politiques de développement rural*, 2ème édition, INRA/Economica, 213p.
 124. HUNTER Philip, 2013, "Brain drain, brain gain or brain sharing?" *EMBO Rep* n°14, pp.315-18.
 125. IDRISOU Razakou, 2010, *L'émigration de la jeune fille Tem dans la zone CEDEAO et son impact sur sa promotion socio-économique*, Mémoire de maîtrise, Université de Lomé-TOGO.
 126. INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE ET DES ETUDES ECONOMIQUES ET DEMOGRAPHIQUES (INSEED), 2016, *Togo, Profil de pauvreté*, Avril, Lomé, INSEED.
 127. JACOB Jean-Pierre, 1998, « La décentralisation comme distance. Réflexions sur la mise en place des collectivités territoriales en milieu rural ouest-africain » *Institut universitaire d'études du développement*, Genève, pp.133-147

128. JACOB Jean-Pierre et LAVIGNE-DELVILLE Philippe (dir.), 1994, *Les associations paysannes en Afrique, Organisation et dynamiques*, Paris, APAD Karthala.
129. JANSSENS Anvers (éd.) et CHAMBERLAIN Michel, 1997, « Gender and the Narratives of Migration History », *Workshop Journal*, 43.
130. JOHNSON George et WHITELAW William, 1974, "Urban-rural income transfers in Kenya: an estimated remittances function", *Economic Development and Cultural Change*, n°22, pp.473-479.
131. KEELY Clarkson and TRAN B. N., 1989, « Remittances from Labor Migration: Evaluations, Performance and Implications ». *International Migration Review*, n°23, pp.500- 525.
132. KLEIN Juan-Luis et RAUFFLET Emmanuel, 2014, « La lutte contre la pauvreté : modèles d'action locale », *Revue Interventions économiques* [En ligne], 50 | 2014, mis en ligne le 01 septembre, consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://interventionseconomiques.revues.org/2407>
133. KLIJN Erik Hans and KOPPENJAN Joop, 2014, "Complexity in governance network theory", *Complexity, Governance & Networks*, 1 (1), pp.61-70. doi: 10.7564/14-CGN8
134. KNERR Béatrice, 1994, "Labour migration from South Asia: patterns and economic implications", in D. O'Connor et L. Farsakh (eds.), *Development Strategy, Employment and Migration. Country Experiences*, OECD Development Centre, Paris.
135. KOFMAN Eleonore, 2004, "Gendered Global Migrations. Diversity and Stratification" *International Feminist Journal of Politics* n°6 (vol.4): pp. 643-665.
136. KOSSI Ankou, 2000, « Dynamique associative, courtage en développement et stratégies d'insertion : L'association des ressortissants d'Enouli-Kodzo-Aza au Togo » in T. Bierschenk, J.-P. Olivier de Sardan & J.-P. Chauveau (eds.), *Courtiers en développement. Les villages africains en quête des projets*, Paris, Karthala, pp.145-164

137. KOVACH NelGGFn Caroline and BURALL Simon, 2003, "Power without accountability?" *Global accountability report 1*, The One World Trust 2002/2003.
138. LAVILLE Jean-Louis, 1992, « La création institutionnelle locale : l'exemple des services de proximité en Europe », *Sociologie du travail*, vol. 3, pp. 353-368.
139. LACROIX Thomas, SALL Leyla et SALZBRUNN Monika, 2008, « Marocains et Sénégalais de France: permanences et évolution des relations transnationales », *Revue européenne des migrations internationales*, vol. 24, n°2, pp.23-43
140. LACROIX Thomas, 2011, "The rationale of collective remittances: a comparative study", in BLACK, Richard (Ed.), *Distant development: migrant diasporas in collective transnational activity*, Amsterdam, University of Amsterdam Press.
141. LE GALES Philip, 1993, *Politique urbaine et développement local*, Paris, L'Harmattan.
142. LELOUP Fabienne, MOYART Laurence et PECQUEUR Bernard, 2003, « Le développement local en Afrique de l'Ouest : quelle(s) réalité(s) possible(s) ? », *Mondes en développement* n°124, p.95-112. DOI 10.3917/med.124.0095
143. LEMARCHAND René, 1998, « La Face Cachée de la Décentralisation : Réseaux, Clientèles et Capital Social », *Bulletin de l'APAD* [En ligne], 16 | mis en ligne le 06 octobre 2006, Consulté le 13 avril 2016. URL : <http://apad.revues.org/522>
144. LEWIS W. Arthur, 1954, « Développement économique avec une main-d'œuvre illimitée », *Manchester School*, n°22, Mai, pp.139-191.
145. LOCOH Thérèse, 1996, « Changements des rôles masculins et féminins dans la crise: la révolution silencieuse », in Coussy J. et Vallin J. (dir.), *Crises et population en Afrique*, Paris, Les études du CEPED, n° 13, pp.445-469.

146. LUCAS Robert et STARK Oded, 1985, "Motivations to remit: evidence from Botswana", *Journal of Political Economy*, n°93, pp.901-918.
147. MALDAGUE Michel, 1994, « Concept de développement rural intégré et critiques des décennies de développement », Sainte-Foy, document polycopié.
148. MAMDANI Mahmood, 1996, *Citizen arid Subject. Contemporary Africa and the Legacy of Late Colonialism*, Princeton, Princeton University Press, 353p.
149. MARFAING Laurence, 2003, *Les Sénégalais en Allemagne : quotidien et stratégies de retour*, Paris, Éd. Karthala, 219 p.
150. MARFAING Laurence, 2010, « De la migration comme potentiel de développement local. Étrangers et migrants en Mauritanie », *Migrations Société* /1, N° 127, pp. 9-25.
151. MARGUERAT Yves, 1986 « Les migrations vers les villes du Togo », in Le Bris, E., G. Pontié, A. Quesnel, J. Gregory, M.-T. Duquette-Ahado, K. Vignikin (éd.), *Migrations togolaises : bilan et perspectives*, pp. 209-234, Lomé.
152. MASSEY Douglas, ARANGO Joaquin, HUGO Graeme, KOUAOUICI Ali, PELLEGRINO Adela, TAYLOR Edward, 1998, *Worlds In Motion: Understanding International Migration at the End of the Millenium*, Oxford, Clarendon Press.
153. MATOKO Edouard, 1996, *L'Afrique par les Africains : utopie ou révolution*, Paris, L'Harmattan
154. MATONDO NKENDA Myriam, 2014, *Enjeux et problèmes liés aux actions diasporiques. Participation socio-économique des diasporas africaines du Canada au développement de leur pays d'origine*, Mémoire pour l'obtention du diplôme de Maîtrise en Sociologie, Université du Québec à Montréal.
155. MEISTER Albert, 1977, *La participation pour le développement*, Paris, Les Éditions Ouvrières.
156. MEKA'A Cosmas Bernard, 2015, « Transferts de fonds des migrants et dépenses des ménages : application au cas du Cameroun », *Région et Développement* n° 41.

157. MENDELL Marguerite, 2006, « L'empowerment au Canada et au Québec : enjeux et opportunités », *Géographie, économie, société*, Vol. 8, pp.63-86
158. MENGIN Jacqueline, 1989, *Guide du développement local et du développement social*, Paris, L'Harmattan.
159. MEYER Jean-Bapiste, KAPLAN David et CHARUM Jorge, 2001, « Nomadisme des scientifiques et nouvelle géopolitique du savoir », *Revue internationale des sciences sociales*, n°168, juin, pp.341-354.
160. MICHALON Thierry, 1984, *Quel Etat pour l'Afrique ?*, Paris, L'Harmattan, 190 p.
161. MINTEU-KADJE Danielle, 2008, « Migrations et co-développement France-Mali : 'vin nouveau dans des outres anciennes' », *Colloque Actualités de la recherche sur les migrations maliennes*, Bamako : Institut de recherche pour le développement, Flash-IRD, 13 p.
162. MOLOTCH Harvey, 1976, « The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place », *American Journal of Sociology*, vol. 82, n°2, September, pp. 309-332.
163. MONGBO Roch, 1996, « Des courtiers ruraux pour le développement au Bénin. Rapport d'une recherche conduite au Bénin dans le cadre du projet « courtiers locaux du développement » », *Bulletin de l'APAD* [En ligne], 11 | mis en ligne le 02 juillet 2007, Consulté le 22 mars 2016. URL : <http://apad.revues.org/711>
164. MORICE Alain, 2002, « Retour de l'immigré utile, Manière de Voir 62 », *Le Monde diplomatique*, mars-avril, pp. 43-46.
165. MOROKVASIC Mirjana, 1984, "Birds of Passage are also Women..." *International Migration Review*, vol. 18, n° 4.
166. MOROKVASIC Mirjana, 2011, « L'(in)visibilité continue », *Cahiers du Genre* /2 (n° 51), DOI 10.3917/cdge.051.0025, p. 25-47.
167. MOULIER-BOUTANG Yann et SILBERMAN Roxane, 1982, « La montée de l'activité des femmes étrangères en France : une tendance qui ira s'accroissant », *Travail et emploi*, n° 12.
168. MUCCHIELLI Alex, 2005, « Le développement des méthodes qualitatives et l'approche constructiviste des phénomènes humains » in C. Royer et C.

- Baribeau, *Recherches qualitatives et production de savoirs*, Recherches Qualitatives Hors-série « Les Actes », 1, pp.41-60
169. MUSEKAMP Simon, 2008, “Migrants, Migration und Entwicklungspolitik. Die französische Politik des Co-Developpement, Bielefeld”, Center on Migration, Citizenship and Development, COMCAD Working Papers n° 50, 24p.
170. NATIONS UNIES, 1951, « Convention relative au statut des réfugiés », Art. 1A(2), Genève.
171. NATIONS UNIES, 1998, « Recommendations on Statistics of International Migration, Statistical Papers » (Recommandations sur les statistiques de la migration internationale, documents statistiques – traduction non officielle), série M, N° 58, Rév. 1 Genève.
172. NEDELCU Mihaela, 2005, « Stratégies de migration et d'accès au marché du travail des professionnelles roumaines à Toronto », *Revue européenne des migrations internationales* [En ligne], vol. 21 - n°1 |, mis en ligne le 02 septembre 2008, consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://remi.revues.org/2349>
173. NEDELCU Mihaela, 2009, « Du Brain drain à l'e-diaspora : vers une nouvelle culture du lien à l'ère du numérique », *TIC et Société*, 3 (1), pp.152-173.
174. NEDELCU Mihaela, 2010, « (Re)penser le transnationalisme et l'intégration à l'ère du numérique. Vers un tournant cosmopolitique dans l'étude des migrations internationales ? », *Revue européenne des migrations internationales* [En ligne], vol. 26 - n°2 |, mis en ligne le 01 septembre 2013, consulté le 01 octobre 2016. URL : <http://remi.revues.org/5122>.
175. NINACS William, 2008, *Empowerment et intervention : développement de la capacité d'agir et de la solidarité*, Les Presses de l'Université Laval, Québec.
176. OBERAI A., MANMOHAN S., 1980, “Migration remittances and rural development: findings of a case study in the Indian Punjab”, *International Labor Review*, n°119, p. 229-241.

177. OGAYA Chiho, 2004, "Social discourses on Filipino women migrants", *Feminist Review*, 'Labour migrations: women in the move', n°77, pp. 180-182.
178. OLIVIER DE SARDAN Jean-Pierre, 1995, *Anthropologie et développement. Essai en socio-anthropologie du développement*, Paris, APAD-Karthala.
179. ORGANISATION DE COOPERATION ET DE DEVELOPPEMENT ECONOMIQUE (OCDE), 2011, *Base de données sur les migrations internationales de l'OCDE*, Paris.
180. ORGANISATION INTERNATIONALE POUR LES MIGRATIONS, 2018, *La migration et le Programme 2030 : Un guide à l'usage des praticiens*, OIM, Genève.
181. OSO CASAS Laura, 2006, « Prostitution et immigration des femmes latino-américaines en Espagne », *Cahiers du Genre* /1, n° 40, pp. 91-113.
182. PAPERMAN Patricia et PIERROT Liliane, 1978, *Le travail ambigu*, Paris, CERFISE /CORDES.
183. PAQUETTE Danielle, 2007, « Le rôle du cadre de référence théorique dans une recherche monographique constructiviste », *Recherches qualitatives* – Vol. 27(1), 2007, pp. 3-21. ISSN 1715-8705, Paris, 222 p.
184. PECQUEUR Bernard, 2000, *Le développement local*, 2ème édition revue et augmentée, Syros.
185. PECQUEUR Bernard, 2002, « Le développement territorial comme préambule à l'économie sociale, in Économie sociale et développement local » Colloque franco-québécois, décembre, *Les cahiers de l'économie sociale* n°3, l'Harmattan, p.23-25
186. PEROUSE DE MONTCLOS Marc-Antoine, 2008, « Les migrations au secours de l'Afrique noire ? », *Annuaire suisse de politique de développement* [En ligne], 27-2 |, mis en ligne le 18 mars 2010, consulté le 24 mars 2017. URL : <http://aspd.revues.org/164>
187. PERROUX François, 1969, *L'économie du XXe siècle*, Paris, PUF

188. PESSAR Patricia et MAHLER Sarah, 2001, "Gender and Transnational Migration", *The Center for Migration and Development, Working Paper Series*, Princeton, Princeton University, p.1-6.
189. PHIZACKLEA Annie, 1998, "Migration and Globalization: a Feminist Perspective", in H. Lutz and K. Koser (eds.), *The New Migration in Europe. Social Constructions and Social Realities*, London, Macmillan, pp.21-38.
190. PICHE Victor, 2013, « Les théories migratoires contemporaines au prisme des textes fondateurs », *Population-F*, n°68 (vol.1), 153-178.
191. PLANQUE Bernard, 1983, « Observations et interprétations de la dynamique spatiale contemporaine » in *Le développement décentralisé, Dynamique spatiale de l'économie et planification régionale*, LITEC, pp.5-21.
192. PLIEZ Olivier, 2002, « Les migrations Sud-Sud révélatrices de la pauvreté et de l'instabilité ? », in CHAPPAZ Séverine (sous la direction de), *Les migrations internationales*, Paris, La Documentation française, pp. 16-21
193. PORTES Alejandro, 2009, "Migration and development: reconciling opposite views", *Ethnic and Racial Studies*, n°32(vol.1), pp. 5-22.
194. PORTES Alejandro, ESCOBAR Cristina, RADFORD Alexandria Walton, 2007, « Immigrant Transnational Organizations and Development: A Comparative Study », *IMR Vol. 41*, n° 1, pp. 242– 281.
195. PORTES Alejandro, GUARNIZO Luis, LANDOLT Patricia, 1999, "The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field", *Ethnic and Racial studies*, n°22 (vol.2).
196. PORTNOFF André-Yves, 1996, « Les diasporas scientifiques modèlent l'avenir » *Futuribles*, n° 210, juin, pp. 57-59.
197. PRIBILSKY Jason, 2004, "‘Aprendemos A Convivir’: Conjugal Relations, Co-parenting, and Family Life Among Ecuadorian Transnational Migrants in New York and The Ecuadorian Andes", *Global Networks*, 4 (3), July.
198. PROGRAMME DES NATIONS-UNIES POUR LE DEVELOPPEMENT, 1990, *Rapport mondial sur le développement humain*, Paris, Economica.

199. PROGRAMME DES NATIONS-UNIES POUR LE DEVELOPPEMENT Togo, 2017, « Forum politique de haut niveau sur le développement durable », *Rapport du Togo*, New-York, PNUD.
200. QUEINNEC Erwan, 2004, « Les grandes ONG humanitaires ou l'exemple original d'un management pour le contrôle de soi », in *Les organisations non gouvernementales et le management*, Paris, Vuibert.
201. QUERE Louis, 1984, *Le pays breton comme territoire minoritaire*, Pluriel, n° 35, p. 23-40.
202. RADJI Safiou, 2013, « Plan stratégique pour la mobilisation de la diaspora togolaise », *Rapport Final*, Janvier.
203. RAGHURAM Parvati, 2004, "The difference that skills make: gender, family migration strategies and regulated labor markets", *Journal of Ethnic and Migration studies*, 30 (2), pp. 303-321.
204. RATHA Dilip and SILWAL Ani, 2012, "Remittance flows in 2011 – an update", *Migration and Development Brief*, 18, World Bank, April 23.
205. REA Andrea et TRIPIER Maryse, 2008, *Sociologie de l'immigration*, Paris, La Découverte, 241p.
206. REAGAN Patricia et OLSEN Randall, 2000, "You can go home again: evidence from longitudinal data", *Demography*, n°37, pp.339-350.
207. REMPEL Henry and LOBDELL Richard, 1978, "The role of urban-to-rural remittances in rural development", *Journal of Development Studies*, 14, pp.324-341.
208. REPUBLIQUE TOGOLAISE, 2013, *Stratégie de Croissance Accélérée et de Promotion de l'Emploi (SCAPE) 2013-2017*, p.11-12
209. RICHARD Black et TIEMOKO Richmond, 2003, « Migration, retour et impact en Afrique de l'Ouest ». OCDE, *Club du Sahel et de l'Afrique de l'Ouest. Réunion du Groupe d'Orientation des politiques*, Paris, 22p <http://www.oecd.org/dataoecd/25/13/25311401.pdf>
210. RIST Gilbert, 1996, *Le développement. Histoire d'une croyance occidentale*, Paris, Presses de la Fondation nationale des sciences politiques, 19-46 — ISBN : 2-7246- 0694-9 – 427 pages.

211. ROSTOW Walt Whitman, 1962, *Les étapes de la croissance économique*, Traduit par M. J. du Rouzet Paris, Éd. du Seuil, 207 p.
212. ROUCH Jean, 1956, *Migrations au Ghana (Gold Coast), Enquête 1953-1955*, Paris, Société des africanistes (Musée de l'Homme), 173p.
213. SALAMON Lester M., 1981. "Rethinking Public Management: Third-Party Government and the Changing Forms of Government Action," *Public Policy* 29 (3), pp.255-75.
214. SALAMON Lester M., 1987, "Of Market Failure, Voluntary Failure, and Third-Party Government: Toward a Theory of Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State", *Journal of Voluntary Action Research*, n°16 (1-2), pp.29-49.
215. SALAMON Lester M., 1994, "The Rise of the Non-profit Sector", *Foreign Affairs*, n°13, pp.109-122.
216. SALAMON Lester M., 1995, "Partners in Public Service: Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State", Baltimore, *Johns Hopkins University Press*.
217. SALAMON Lester M., 2006, "Government-Nonprofit Relations from an International Perspective", pp. 399-436 in *Boris and Steuerle* (eds.).
218. SALL Abdoulaye, 1993, *Le pari de la décentralisation au Mali, 1. Contribution*, Bamako, SODIFI, 148p
219. SAYAD Abdelmalek, 1999, « Immigration et "pensée d'État" », *Actes de la recherche en sciences sociales*, Vol. 129, septembre, Délits d'immigration.
220. SCHIFF Maurice, 2007, « Migration, investissement et commerce : substituts ou compléments ? », *Revue d'économie du développement* / n°2 (Vol. 15), pp. 7-35. DOI 10.3917/edd.212.0007
221. SCHILLER Nina Glick, BASCH Linda and SZANTON BLANC Cristina, 1995, « From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration », *Anthropological Quarterly*, Vol. 68, No. 1, Jan., pp. 48-63.
222. SCHILLER Nina Glick, BASCH Linda and BLANC-SZANTON Cristina, 2006, « Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration », *Annals of the New York Academy of Sciences*, n°645(1), p. 1-24.

223. SCHLEMMER-SCHULTE Sabine, 2006, "Internationale Migration und Rücküberweisungen: ein Beitrag zur Überwindung der Armut in den Herkunftsländern ?", in *Deutsche Gesellschaft Für Die Vereinten Nationen*, Globale Migration am Beginn des 21. Jahrhunderts: Eine Welt ohne Grenzen? Dokumentation der internationalen Fachtagung vom 30./31. Mai, in Berlin, Berlin, DGVN, pp. 33-41.
224. SCHMITZ Jean, 2008, "Migrants ouest-africains vers l'Europe : historicité et espaces moraux", *Politique Africaine*, n° 109, mars, pp. 5-15
225. SCHRIEDER Gertrud et KNERR Béatrice, 2000, "Labour Migration as a Social Security Mechanism for Smallholder Households in Sub-Saharan Africa: The Case of Cameroon", *Oxford Development Studies*, 28(2), pp.223-236.
226. SCHWENKEN Helen, 2006, "Rechtlos, aber nicht ohne Stimme. Politische Mobilisierungen und irreguläre Migration in di Europäische Union", *Bielefeld*, Transcript.
227. SEGNIAGBETO Kodjo, KOSSI Sénamé Dodzi, 2016, *Migration au Togo : Profil national 2015*, Lomé, Organisation internationale pour les migrations (OIM), 137p.
228. SELDEN Sally Coleman, SOWA Jessica and SANDFORT Jodi, 2006, "The impact of nonprofit collaboration in early child care and education on management and program outcomes" *Public Administration Review*, 66(3), pp.412-425. DOI: 10.1111/j.1540-6210.2006.00598.x
229. SEN Amartya, 1999, *Development as freedom*, London, Oxford University Press.
230. SKELDON Ronald, 2008, "International migration as a tool in development policy: a passing phase?", *Population and Development Review*, n°34(1), p. 1-18.
231. SKELDON Ronald, 2002, "Migration and poverty", *Asia-Pacific Population Journal*, vol. 17, n° 4, December, pp. 67-82
232. SOLIMANO Andrés, 2002, "Globalizing talent and human capital. Implications for developing countries", ABCDE Conference Europe, Oslo.

233. STARK Oded, HELMENSTEIN Christian and PRSKAWETZ Alexia, 1997, "A brain gain with a brain drain", *Economic Letters* n°55, pp.227-234.
234. STEINER Viktor and VELLING Johannes, 1994, "Re-migration behavior and expected duration of stay of guest workers in Germany", in G. Steinmann and R. Ulrich (eds.), *The Economic Consequences of Immigration to Germany*, Physica-Verlag, Heidelberg.
235. STICHTER Isabelle, 1985, "The Impact of Male Out-Migration on Women in Farming", *Women's Roles and Gender Differences in Development*, 7, West Hartford, Kumarian Press.
236. SUMNER Jennifer, 2007, « Les agriculteurs biologiques et le développement rural », *Rapport de recherche sur le rôle des agriculteurs biologiques dans la durabilité des collectivités du Sud-Ouest de l'Ontario*, Ontario.
237. SUTTON Constance and MAKIESKY-BARROW Susane, 1975, "Migration and West Indian racial and ethnic consciousness", in H.I. Safa and B. Du Toit (eds), *Migration and Development*, The Hague, Mouton, pp. 113-144.
238. SWYNGEDOUW Erik, 1997, "Neither Global nor Local: Glocalization and the Politics of Scale", in Cox, K. (Dir.), *Spaces of Globalization*, New York, The Guilford Press, pp: 137-166
239. TALL Serigne Mansour, 2006, « Les investissements immobiliers à Dakar des émigrants sénégalais », *Revue Européenne des Migrations Internationales*, vol. 10, n° 3, pp. 137-151.
240. TAPINOS Georges, 1992, « L'immigration en Europe et l'avenir des populations étrangères », *Commentaire*, 15(59), pp.581-590
241. TAYLOR Edward, 1976, "The social adjustment of returned migrants to Jamaica", in F. Henry (ed.) *Ethnicity in the Americas*, The Hague, Mouton, pp.213-230.
242. TAYLOR Edward, 1999, "The New Economics of Labor Migration and the Role of Remittances in the Migration Process", *International Migration*, 37 (1), pp. 63-88.

243. TCHAM Badjow Koffi, 2010, « Régionalisme et histoire : la perception de la question nord/sud dans l'histoire des Togolais » in Goeh-Akue A. & Gayibor, N. L., *Histoires nationales et/ou identités ethniques : Un dilemme pour les historiens africains ?* Presses de l'UL /L'Harmattan, Paris-Lomé, p.191-208
244. TEBEJE Ainalem, 2005, *Brain drain and capacity building in Africa*, IDRC; Accessible sur : http://www.idrc.ca/en/ev-71249-201-1-DO_TOPIC.html [consulté le 20 février 2019].
245. TEISSERENC Pierre, 1994b, « Politique de développement local : la mobilisation des acteurs », *Sociétés contemporaines* N°18-19, Juin / Septembre, Langage en pratique, pp. 187-213
246. TERRAY Emmanuel, 1995, *Une histoire du royaume abron du Gyaman. Des origines à la conquête coloniale*, Paris, Karthala.
247. THOMPSON James et COULIBALI Cheiban, 1994, « Une simple querelle de mots ? », Bamako, Cauris, 158p.
248. TIENDA Martha and BOOTH Karen, 1991, "Gender, Migration and Social Change", *International Sociology*, n°6(1), pp. 41-72.
249. TIESSA-FARMA MAÏGA Mohamed, 1997, *Le Mali, de la sécheresse à la rébellion nomade, Chronique et analyse d'un double phénomène du contre-développement en Afrique sahélienne*, Paris, L'Harmattan, 306p.
250. TRUONG Thanh-Dam, 1996, "Gender, International Migration and Social Reproduction: Implications for Theory, Policy, Research and Networking", *Asian and Pacific Migration Journal*, n°5(1), pp.27-52.
251. UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS/POPULATION DIVISION, 2017, *International Migration Report 2017*, New-York, United Nations, ST/ESA/SER.A/403.
252. VACHON Bernard, 1993, *Le développement local : théorie et pratique*, Gaëtan Morin Éditeur, 331p.
253. VAILLANCOURT Yves, 2009, « Social Economy in the Co-construction of Public Policy », *Annals of Public and Cooperative Economics*, vol. 80, n°2, 275-313.

254. VAN SLYKE David, 2003, "The mythology of privatization in contracting for social services", *Public Administration Review*, Vol.63/No.3
255. VERTOVEC Steven, 2004b, "Cheap calls: the social glue of migrant transnationalism", *Global Networks*, 4, pp. 219-224.
256. VERTOVEC Steven, 2007, « Migrant Transnationalism and Modes of Transformation », *International Migration Revue*, Vol.38, Issue 8, London, Oxford.
257. WAHOME James et WEIGERT Maxime, 2015, « Diasporas et développement en Afrique de l'Ouest », *L'Observatoire de l'Afrique de l'ouest*, numéro 7, juillet.
258. WALDINGER Roger, 2006, « Transnationalisme des immigrants et présence du passé », *Revue européenne des migrations internationales*, n°22(2), pp. 23-41.
259. WATIER Patrick, 1995, « Réflexivité institutionnelle, modes de vie et modernité », *Sociétés*, n°48, pp.133-145.
260. WEBER Max, 1971, *Économie et Société*, Tome 1, traduction par Julien Freund, Plon, édition de poche, Pocket, 1995 et 2003 (sous-titre : Les Catégories de la sociologie)
261. WEISBROD Burton, 1977, *The Voluntary Nonprofit Sector: An Economic Analysis*, Lexington MA, Lexington Books.
262. WORLD BANK, 2006, *Global Economic Prospects. Economic implications of remittances and migration*, Washington, The World Bank.
263. YEN Le Espiritu, 2005, "Gender, Migration, and Work: Filipina Health Care Professionals to the United States", *Revue européenne des migrations internationales*, vol. 21, n° 1.
264. YÜKSEL ACI Esra, 2005, *Kalkınma Sürecinin Yeni Aktörler: Sivil Toplum Kuruluşları, Kalkınma Ajan(s)ları mı? Neo-liberal ajanlar mı?*, Günizi Yayıncılık, İstanbul
265. ZLOTNIK Hania, 2003a, *The Global Dimension of Female Migration, Migration Information Source*, Accessible : <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=109> (consulté le 15 Novembre 2018).

Elektronik Kaynakları

- www.ecole.org
- Programme des Nations-Unies pour le Développement Togo, http://www.tg.BMKP.org/content/togo/fr/home/ourwork/povertyreduction/in_depth.html, consulté le 15 septembre 2018
- http://www.gGGFhamburg.de/dl/download.php?d=/content/publikationen/pdf/gf_global_0810.pdf

EKLER: EK 1: Orta Togo Bölgesi Nüfusunun 2010 Yılında Yaş Gruplarına Göre Dağıtım

Yaş	Tchaoudjo			Sotouboua			Plaine du M'ô			Tchamba			Blitta			OTB Düzeyinde		
	E	K	Toplam	E	K	Toplam	E	K	Toplam	E	K	Toplam	E	K	Toplam	E	K	Toplam
<1	2664	2553	5217	1839	1746	3585	766	777	1543	2408	2369	4777	2317	2234	4551	9994	9679	19673
1-4	10070	10057	20127	6513	6195	12708	2790	2921	5711	8656	8376	17032	8566	8211	16777	36595	35760	72355
5-9	14317	13783	28100	9417	9030	18447	3620	3366	6986	11899	11338	23237	11576	11222	22798	50829	48739	99568
10-14	13016	11504	24520	8751	7555	16306	2536	1840	4376	9361	7821	17182	9771	8317	18088	43435	37037	80472
15-19	12029	9210	21239	7407	5544	12951	1727	1414	3141	6930	5540	12470	7424	6152	13576	35517	27860	63377
20-24	8892	8132	17024	5567	5056	10623	1216	1514	2730	4632	5469	10101	5135	5886	11021	25442	26057	51499
25-29	6042	7630	13672	3913	4572	8485	1132	1537	2669	3903	5804	9707	4286	5636	9922	19276	25179	44455
30-34	5071	6191	11262	3559	3824	7383	986	1253	2239	3798	4381	8179	4067	4510	8577	17481	20159	37640
35-39	4827	5685	10512	3204	3694	6898	892	1030	1922	3308	3768	7076	3602	4077	7679	15833	18254	34087
40-44	4222	4554	8776	2831	3032	5863	705	717	1422	2695	2977	5672	3139	3285	6424	13592	14565	28157
45-49	3586	3803	7389	2532	2402	4934	657	604	1261	2221	2071	4292	2631	2596	5227	11627	11476	23103
50-54	2742	2972	5714	1507	1694	3201	475	419	894	1539	1655	3194	1793	1822	3615	8056	8562	16618
55-59	1913	1993	3906	1056	1279	2335	289	282	571	1017	969	1986	1167	1208	2375	5442	5731	11173
60-64	1488	1912	3400	841	1185	2026	321	272	593	911	1052	1963	995	1150	2145	4556	5571	10127
65-69	949	1358	2307	639	910	1549	174	179	353	534	672	1206	627	799	1426	2923	3918	6841
70-74	821	1266	2087	525	759	1284	168	141	309	517	702	1219	517	591	1108	2548	3459	6007
75-79	441	705	1146	376	521	897	94	110	204	280	343	623	308	369	677	1499	2048	3547
80 ve +	1239	2050	3289	546	839	1385	222	215	437	697	904	1601	625	764	1389	3329	4772	8101
TOPLAM	94516	95598	190114	61097	59917	121014	18790	18621	37411	65359	66315	131674	68681	68977	137658	308443	310928	617871

EK 2: Mülakat Soruları

- Göçmen aileleri

- 1- Hangi sıklıkla akrabanız size para gönderiyor? (Haftalık, aylık, 3 aylık, haftalık vs)
- 2- Aldığınız para, ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu?
- 3- Size gönderdiği parayla neler yapıyorsunuz? (Ailenin günlük ihtiyaçlarını karşılama, bir iş kurma vs)
- 4- Akrabanızın size gönderdikleri (para ve para olmayan şeyler) hayatınıza ne tür değişiklikler getirdi?

Günlük hayatınızdaki beklentilerinizi dikkate alırsanız, bu gönderilerin hayatınızı nasıl etkilediğini söyleyebilirsiniz?

Bu gönderilerin hayatınızdaki ihtiyaçların hangisini karşılayamadığını söyleyebilirsiniz?

- 5- Göçmenlerin çevrenize (mahalle, köyde) ne tür değişiklikler getirdiğini düşünüyorsunuz?

Çevrenizin (mahalle, köyde) ihtiyaçlarına göre, bu değişikliklerin önemi sizce nedir?

- 6- Size göre, göçmenler, bulunduğunuz mahallenin yerel kalkınmasına katkı sağlamaktalar mıdır?
- 7- Sizce, devlet, göçmenler tarafından yerel kalkınma ile ilgili olarak geliştirilen projelere nasıl destek olabilir?
- 8- Sizce, göçmenler yerel kalkınmaya nasıl katkıda bulunabilir? Bu konudaki önerileriniz nelerdir?

- **Göçmenler**

- 1- Ülkenizden (şehir, bölge) göç etmenizin sebepleri nelerdir?
- 2- Daha önce göç ettiniz mi? Hangi şehir veya ülkelere göç ettiniz?
- 3- Göç etmeden önceki sosyal statünüz ve şimdiki sosyal statünüz arasında nasıl bir fark olduğunu düşünüyorsunuz?
- 4- Ailenizin yaşam koşulları ya da gelenekleri göç alma kararınızı etkiledi mi?
- 5- Ailenizin yaşam koşullarının iyileştirilmesinde nasıl bir katkı sağlamaktasınız?

Sizin katkınız, sadece sosyal ihtiyaçlarla mı sınırlı kalmaktadır, yoksa ekonomik faaliyetlere de etki etmekte midir? Sizin katkınız hangi alanları kapsamaktadır? (ekonomik, sosyal, vb.)
- 6- Sizce göçmenler tarafından kurulmuş olan dernekler, yerel kalkınmaya nasıl katkıda bulunabilmektedirler?
- 7- Siz, kendiniz, çevrenizde, yerel kalkınma ile ilgili projelere nasıl katkıda bulunmaktasınız?

- **Uluslararası işbirliği kuruluşları ve STK'lar**

- 1- Ne tür projeler düzenlemektesiniz?
 - 2- Projeleriniz için gerekli olan ekonomik kaynakları nasıl temin etmektesiniz?
 - 3- Size kaynak sağlayan kuruluşlar, projelerinizi nasıl etkilemektedirler?
- Teknik ve planlama düzeyinde
- Projenin ilk aşamasından sonuna kadar

- Etkilememektedirler.
 - 4- Sürdürdüğünüz projeleri detaylı bir şekilde anlatınız.
 - 5- Proje fikirlerinin kaynağı nedir?
 - 6- Projelerinizde, yerel halkın yeri nedir?
 - 7- Projelerde, halk katılımının önemi nedir?
 - 8- Projelerinize halkın katılımı için ne tür stratejiler oluşturunuz?
 - 9- Projelerde, halkın katılımı ile ilgili ne tür problemlerle karşılaşılmaktadır?
 - 10- Sizce bir projede, halkın projeye katılımı ve halkın projeyi sahiplenmesi arasında ne tür farklar vardır?
- **Yerel kalkınmanın yerel kolektif aktörleri (dernekler, mahalle komitesi, köy komitesi vb.)**
- 1- Sizce yerel kalkınma nedir?
 - 2- Siz, mahalle topluluğunuzun kalkınmasına nasıl katkıda bulunmaktasınız?
 - 3- Yerel kalkınma (ya da toplulukçu kalkınma) projeleri yürütürken kullandığınız yöntemler nelerdir?
 - 4- Yerel kalkınma için yaptığınız faaliyetleri detaylı olarak anlatınız.
 - 5- Sizin mahalle topluluğunuz (toplum) ile aranızda ne tür ilişkiler kurmaktasınız? (Çatışmacı, normal, birlikte çalışma)
 - 6- Ekonomik, teknik, vb. araçları nereden sağlamaktasınız?
 - 7- Yerel kapasiteler hakkında neler düşünülmektedir?
 - Bu kapasiteleri nasıl değerlendirmeniz?

- 8- Faaliyetlerinizde uluslararası işbirliği kuruluşlarının ve STK'ların katkıları nelerdir?
- 9- Yerel halkın projelerinize katılmasının önemi nedir?
- 10- Sizce yerel halkın projelerinize katkısı nasıl olmalıdır?
- 11- Yerel halkın katılımı için yerel kalkınma projeleri ile ilgili neler yapılmaktadır? Detaylı olarak anlatınız.

- **Kayıt dışı ekonominin aktörleri**

- 1- Sahip olduğunuz meslekle ilgili hedefleriniz nelerdir?
- 2- Kazandığınız gelir ile toplumda ekonomik açıdan nasıl yaşayabilmektesiniz? Toplumsal durumunuz (sınıf) nedir? **Alt sınıf-orta sınıf-üst sınıf**
- 3- Mesleğiniz hakkındaki algılarınız nelerdir?
- 4- Diğer kayıt dışı istihdam aktörleriyle ilişkileriniz nelerdir?
- 5- Kayıt içi ya da formel sektörde çalışanlar (devlet memurları, özel sektör çalışanları vs.) hakkında ne gibi algılarınız bulunmaktadır?
- 6- Sizce toplumsal hareketlilik için, kayıt dışı çalışma avantaj mıdır dezavantaj mıdır?
- 7- Günlük geliriniz yaklaşık olarak ne kadardır? Ve haftada kaç gün/kaç saat çalışmaktasınız?
- 8- Kazandığınız gelirle hanenize nasıl bir katkı sağlamaktasınız? Ailenizin ekonomik hayatına nasıl bir katkıda bulunmaktasınız?
- 9- Sizin dışınızda, varsa, ailenizin diğer ekonomik gelirleri nelerdir?
- 10- Hanenizde kaç kişiye bakıyorsunuz? Sizin geliriniz o kişilere minimum yaşam koşullarını sağlayabilmekte midir?

- 11- Geleceğe dair planlarınız nelerdir?
- 12- Son beş sene içinde, hayatınızın ne yönde ilerlediğini düşünüyorsunuz? (Olumlu mu olumsuz bir şekilde mi?)
- 13- Sizin, mahalle topluluğunun kalkınmasına katkınız nedir?
- 14- Mesleğinize destek vermesi için yerel liderlerden istekleriniz nelerdir?
- 15- Mesleğinizin iyileştirilmesi için devlete karşı şikâyetleriniz ve istekleriniz nelerdir?

- **Devlet temsilcisi olan yerel liderler**

- 1- Yerel kalkınma kavramını nasıl tanımlayabilirsiniz?
- 2- Bölgesel düzeyde, yerel kalkınma için, ne tür faaliyetler yapmaktasınız?
- 3- Yaptığınız faaliyetlere halk nasıl katılım sağlayabilmektedir?
- 4- Faaliyetlerinize karşı ne tür engeller bulunmaktadır?
- 5- Bu bölgedeki yerel kalkınma için, ilişkide olduğunuz yerel, ulusal ve uluslararası ortaklarınız kimlerdir?
- 6- Devletin temsilcisi olarak ne tür projeler gerçekleştirmektесiniz?
- 7- Varsa, projelerinizin toplam bütçesinin ne kadarı hükümet tarafından verilmektedir? Diğer fonlar nereden gelmektedir?
- 8- Yerel kalkınmanın kolektif aktörlerini (yerel dernekler, köy ve mahalle komiteleri) nasıl seferber etmekteсіniz? Bu aktörlerle ne tür ilişkileriniz bulunmaktadır?
- 9- Yerel ekonomiyi yeniden canlandırmak için stratejileriniz nelerdir? Şu anda neler yapmaktasınız?
- 10- Size göre, kayıt dışı ekonomi, yerel kalkınmayı nasıl etkilemektedir?

11- Kayıt dışı ekonomiye karşı devletin politikaları nelerdir ve sizce neler olmalıdır?

12- Bu valilikte, merkezsizleşme süreci nasıl planlanmaktadır? Merkezişleşme olgusunun pratikte topluma uygulanabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

EK 3: Anket soruları (Fransızca)

Questionnaire d'enquête destiné aux populations de la Région Centrale du Togo

Bonjour Monsieur/Madame, cette collecte de données s'inscrit dans le cadre de notre thèse de doctorat qui traite de la contribution des émigrés au développement de leurs milieux d'origine. Vos réponses sont anonymes. Encerclez le/les chiffres correspondants à votre réponse. Merci d'avance.

Section 1 : identification des enquêtés

N° d'ordre	Questions	Réponses et filtres	Passer à
Q101	Sexe (encercler sans poser la question)	- Masculin.....1 - Féminin.....2	
Q102	Quel est votre âge ?	- 30-45.....1 - 46-60.....2 - 61-75.....3 - 76 et plus.....4	
Q103	Quelle est votre préfecture de résidence ?	- Tchaoudjo.....1 - Tchamba.....2 - Blitta.....3	
Q104	Quelle est votre profession ?	- Commerçant1 - Revendeur (se).....2 - Agriculteur.....3 - Fonctionnaire.....4 - Artisan5 - Ménagère6 - Autre à préciser.....7	
Q105	Quel est votre niveau d'instruction ?	- Non instruit1 - Primaire2 - Secondaire3 - Universitaire4 - Formation professionnelle....5 - Autre à préciser6	
Q106	Quel est votre état matrimonial ?	- Marié(e)1 - Célibataire2 - Veuf(ve).....3 - Divorcé(e)4	
Q107	Avez-vous	- Oui1	

	des enfants ?	- Non2	Q201
Q108	Si oui, Combien ?	- 1 à 3.....1 - 4 à 6.....2 - 7 et plus.....3	
Section 2 : Attitudes et perceptions vis-à-vis des acteurs du développement local			
Q201	Selon vous, comment peut-on définir le développement local ?	- Amélioration des conditions de vie des populations locales.....1 - Initiation et gestion des projets de développement par les populations locales elles-mêmes.....2 - Importation des modèles de développement de l'étranger.....3 - Exploitation des ressources locales pour un développement durable.....4 - Ne sait pas.....5 - Autre à préciser.....6	
Q202	Pensez-vous qu'il est possible qu'il y ait un développement local au Togo ?	- Oui1 - Non2	Q204
Q203	Sinon, pourquoi ?	- Absence de capacité des africains à initier leur propre développement.....1 - Manque de cohésion sociale dans les sociétés africaines.....2 - Poids de l'Occident.....3 - Incompétence des dirigeants africains.....4 - Autre à préciser.....5	
Q204	Quels sont les projets de développement local initiés dans votre localité ? (choix multiple)	- Construction de puits ou de latrine.....1 - Construction de routes ou de ponts.....2 - Aménagement de l'école.....3 - Ne sait pas.....4 - Autre à préciser.....5	

Q205	Qui sont les concepteurs de ces projets ? (choix multiple)	- Les populations à la base.....1 - Du bailleur de fonds.....2 - Des techniciens du développement.....3 - De l'Etat.....4 - Des populations en collaboration avec les techniciens et les bailleurs de fonds.....5 - Autre à préciser6	
Q206	Quels sont les organismes qui réalisent ces projets ? (Choix multiple)	- Associations locales.....1 - ONGs nationales.....2 - ONGs internationales.....3 - Populations elles-mêmes ...4 - Organisations de la diaspora.....5 - Etat.....6 - Autre à préciser.....7	
Q207	Pouvez-vous nous citer certains de ces organismes ? (Choix multiple)	- Plan Togo.....1 - ONG AJA.....2 - Urbis Fondation.....3 - Luciol Envol.....4 - Resoderc.....5 - Fondation Urbis.....6 - Autres à préciser.....7	
Q208	A votre avis, d'où viennent les fonds qui servent à financer les projets de développement dans votre localité ? (choix multiple)	- Etat.....1 - Occident.....2 - Diaspora3 - Economie locale.....4 - Coopération internationale.....5 - Autre à préciser.....6	
Q209	Etes-vous impliqué dans la réalisation des projets de développement dans votre localité ?	- Oui, forte participation.....1 - Oui, participation moyenne.....2 - Non, ne participe pas3	
Q210	Si oui, à	- Au début du projet.....1	

	quelle étape du projet participez-vous ?	- A mi-parcours.....2 - A la fin du projet.....3	
Q211	Pourriez-vous nous citer quelques exemples de projets de développement auxquels vous aviez participé <i>(choix multiple)</i>	- Construction de puits ou de latrine.....1 - Construction de routes ou de ponceaux.....2 - Aménagement de l'école.....3 - Autre à préciser.....4	
Q212	Qu'aviez-vous fait concrètement au cours de la réalisation de ce projet ? <i>(choix multiple)</i>	- Conception du projet.....1 - Collecte de fonds.....2 - Sensibilisation sur le projet.....3 - Organisation des travailleurs sur le terrain.....4 - Participation aux activités sur le terrain.....5 - Autre à préciser6	
Q213	Quel est l'engouement des populations face aux projets de développement dans votre localité ?	- Forte mobilisation.....1 - Participation moyenne.....2 - Désintéressement3 - Ne sait pas.....4	
Q214	Selon vous, quels sont les obstacles à la participation des populations au développement local ? <i>(choix multiple)</i>	- Manque d'informations.....1 - Mauvaise perception des acteurs du développement local.....2 - Manque d'intérêt pour la population.....3 - La non prise en charge des besoins des populations par les projets.....4 - Autre à préciser.....5	
Q215	Selon vous, comment les acteurs du développement local peuvent-ils	- En sensibilisant davantage.....1 - En concevant les projets avec les populations elles-mêmes.....2 - En réalisant les projets déjà conçus par les populations.....3	

	davantage mobiliser les populations ? (choix multiple)	- A travers les leaders locaux, en forçant les populations à y participer.....4 - Autre à préciser.....5	
Q216	Dans quelle logique agissent les acteurs locaux du développement ?	- Leur propre logique.....1 - La dynamique des bailleurs de fonds.....2 - La dynamique des occidentaux en général.....3 - La dynamique et les réalités locales.....4 - Autre à préciser.....5	
Q217	Selon vous sous quelles conditions les populations peuvent-elles prendre en main leur propre développement ?	- En finançant leurs propres projets.....1 - En maîtrisant davantage les outils de développement.....2 - En confiant davantage leur développement aux bailleurs de fonds étrangers.....3 - En collaborant davantage avec l'étranger.....4 - Autre à préciser.....5	
Section 3 : Attitudes et perceptions de la population à la base vis-à-vis des actions de la diaspora			
Q301	Avez-vous un ou des membre(s) de votre famille à l'étranger ?	- Oui1 - Non2	Q319
Q302	Si oui, quel est le nombre de membres de votre famille vivant à l'étranger ?	- 1 -3.....1 - 4-5.....2 - 5 et plus.....3	
Q303	Sur quel continent vit (vivent) t-il(s) ?	- Afrique.....1 - Amérique.....2 - Asie.....3 - Europe.....4 - Autre à préciser.....5	
Q304	Envoie(nt)-	- Oui.....1	

	il(s) de l'argent ou des biens matériels ?	- Non.....2	
Q305	Si oui, quelle est la fréquence des envois par mois ?	- 1 à 2 fois1 - 3 à 4 fois.....2 - 5 à 6 fois.....3 - plus de 6 fois.....4	
Q306	En moyenne quel montant recevez-vous de votre proche par mois ?	- 10 – 20.000.....1 - 21-30.000.....2 - 31-40.000.....3 - 41-50.000.....4 - Plus de 50.000.....5	
Q307	Selon vos besoins, cette somme est-elle suffisante ?	- Oui1 - Non.....2 -	Q309
Q308	Si non, pourquoi ?	- Ne suffit pas à satisfaire les besoins de base.....1 - Ne permet pas de vivre décemment.....2 - Ne permet pas de s'acheter le luxe.....3 - Autre à préciser.....4	
Q309	Que faites-vous avec l'argent reçu ? (choix multiple)	- Satisfaction des besoins du ménage.....1 - Investissement dans une Activité Génératrice de Revenus.....2 - Contribution aux projets communautaires.....3 - Financement des acteurs locaux du développement.....4 - Autre à préciser.....5	
Q310	Si vous utilisez cet argent dans une Activité Génératrice de Revenus, quel est son niveau d'impact ?	- Aucun impact.....1 - Impact moyennement.....2 - Beaucoup d'impact.....3 - Ne sait pas.....4	
	Vos réceptions d'argent	- Oui1	

Q311	du membre de votre famille sont-elles régulières ?	- Non2	
Q312	Comment cet argent contribue-t-il à votre bien-être personnel et familial ? (choix multiple)	- En résolvant les besoins sociaux de base.....1 - En permettant d'entreprendre une Activité Génératrice de Revenus.....2 - En permettant d'avoir des biens de luxe.....3 - En permettant d'accroître l'image sociale.....4 - Autre à préciser.....5	
Q313	A part l'argent, y a-t-il d'autres biens qui vous sont envoyés de l'étranger ?	- Oui1 - Non2	Q315
Q314	Si oui, lesquels ? (choix multiple)	- Biens pour le ménage.....1 - Biens commercialisables.....2 - Biens personnels.....3 - Véhicules et matériels roulants.....4 - Autre à préciser.....5	
Q315	Sinon, pourquoi ?	- Pas de moyens pour envoyer d'autres choses.....1 - Pas de possibilité d'envoi.....2 - Ne veut pas.....3 - Ne sait pas.....4 - Autre à préciser.....5	
Q316	Quels sont les changements intervenus dans votre ménage à partir des fonds reçus de l'étranger ? (choix multiple)	- Meilleure qualité de vie.....1 - Satisfaction des besoins primaires.....2 - Meilleure capacité d'entrepreneuriat3 - Autre à préciser.....4	
Q317	A votre avis et par rapport à vos besoins, ces changements sont-ils conséquents ?	- Peu conséquents.....1 - Conséquents.....2 - Très conséquents.....3 - Ne sait pas.....4	
	Comment étaient vos	- Très mauvaises.....1	

Q318	conditions de vie avant le début de réception des fonds de l'étranger ?	- Mauvaises.....2 - Meilleures.....3 - Ne sait pas.....4	
Q319	Que représente la diaspora pour vous ? (choix multiple)	- Des bailleurs de fonds.....1 - Des volontaires qui aident à résoudre les problèmes sociaux.....2 - Des remplaçants de l'Etat.....3 - Des agents de développement.....4 - Des personnes individualistes.....5 - Autre à préciser.....6	
Q320	Quels sont les changements que les émigrés ont apportés dans votre communauté ? (choix multiple)	- Amélioration du niveau de vie.....1 - Mis en place des services sociaux de base (écoles, centres de santé...)...2 - Contribution positive à l'économie locale.....3 - Mise en place des projets de développement.....4 - Développement de la technologie.....5 - Mauvais comportements des jeunes.....6 - Paresse des membres des familles bénéficiant des envois de ces émigrés.....7 - Autre à préciser.....8	
Q321	Selon vous, ces changements impactent-ils suffisamment les conditions de vie de votre communauté ?	- Oui - Non	Q323
Q322	Si oui, citez-nous quelques-uns de ces changements (choix multiple)	- Meilleure qualité de vie.....1 - Meilleure prise en charge des problèmes sociaux.....2 - Satisfaction des besoins de base...3 - Meilleure cohésion sociale.....4 - Ouverture sur le monde extérieur.....5 - Amélioration de l'économie	

		locale.....6 - Autre à préciser.....7	
Q323	Sinon, quelles sont les raisons ? (<i>choix multiple</i>)	- Faible proportion des problèmes locaux résolus.....1 - Insuffisance de la volonté des émigrés à s'investir pour leur localité.....2 - Manque de soutien des autorités3 - Insuffisance du soutien des populations aux projets des émigrés.....4 - Autre à préciser.....5	
Q324	A votre avis, les émigrés contribuent-ils au développement de votre communauté ?	- Oui1 - Non2	Q326
Q325	Si oui comment ?	- En satisfaisant aux besoins sociaux de la communauté.....1 - En réalisant des projets communautaires.....2 - En coopérant avec l'Etat.....3 - En travaillant avec les autres acteurs du développement local.....4 - En important les modèles de développement de l'étranger.....5 - Autre à préciser.....6	
Q326	Si non pourquoi ?	- Manque de moyens.....1 - Absence de volonté.....2 - Manque de mobilisation de la diaspora par l'Etat.....3 - Mauvaise gestion de la contribution de la diaspora au développement par l'Etat.....4 - Autre à préciser.....5	
Q327	Quelles sont les actions de l'Etat dans le sens du développement dans votre communauté ?	- Aucune action.....1 - Mise en place des services sociaux (écoles, hôpitaux, etc.).....2 - Assistance des pauvres.....3 - Micro-crédits pour l'entrepreneuriat.....4	

		- Assistance aux femmes et aux jeunes.....5 - Autre à préciser.....6	
Section 4 : Perspectives pour une meilleure contribution de la diaspora au développement local			
Q401	Selon vous, quels sont les obstacles à une meilleure contribution de la diaspora au développement local ? (choix multiple)	- Mauvaise connaissance des réalités locales par la diaspora elle-même.....1 - Insuffisance de sa contribution.....2 - Mauvaise gestion des fonds transférés par la diaspora.....3 - Absence de participation de la population.....4 - Manque de coordination avec les autres acteurs du développement local.....5 - Autre à préciser.....6	
Q402	A votre avis, comment chaque émigré peut-il contribuer au développement de sa famille restée au pays ? (choix multiple)	- En aidant les membres de sa famille à entreprendre une Activité Génératrice de Revenus.....1 - En augmentant les envois d'argent.....2 - En aidant ses frères et sœurs à partir à l'étranger.....3 - En assurant davantage la satisfaction des besoins sociaux de base.....4 - Autre à préciser.....5	
Q403	Les émigrés ont-ils des associations de développement qui les représentent dans la Région Centrale du Togo ?	- Oui1 - Non2 - Ne sait pas.....3	
Q404	Les émigrés sont-ils plus efficaces individuellement	- Individuellement.....1 - En association.....2 - Autre à préciser.....3	

	ou en association ?		
Q405	L'augmentation des envois d'argent impacte-t-elle positivement le développement local ?	- Oui1 - Non2	Q407
Q406	Sinon, dans la contribution de la diaspora qu'est-ce qui peut impacter positivement le développement local ? (choix multiple)	- Expertise de la diaspora.....1 - Importation des modèles de développement de l'extérieur.....2 - Autonomisation des populations locales dans la mise en place des projets.....3 - Collaboration de la diaspora avec les autres acteurs du développement...4 - Autre à préciser.....5	
Q407	Comment les émigrés organisés en diaspora (au sein des associations) peuvent-ils contribuer au développement de leurs localités d'origine ? (choix multiple)	- Collaborer davantage avec l'Etat.....1 - En attirant des investisseurs.....2 - En mettant en place des infrastructures de base.....3 - En envoyant davantage d'argent.....4 - En collaborant davantage avec les populations locales.....5 - Autre à préciser6	
Q408	Comment les émigrés peuvent-ils mieux collaborer avec l'Etat ? (choix multiple)	- En contribuant davantage à résoudre les problèmes sociaux.....1 - En participant à la vie politique locale (participation aux élections locales par exemple).....2 - En créant des mouvements associatifs plus formelles.....3 - En agissant plus activement sur le terrain.....4 - Autre à préciser5	

EK4: Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Okul malzemelerinin TTKİYKM tarafından Sokodé'deki Komah mahallesindeki yaz kursları sonunda öğrencilere dağıtılması

Kaynak: Togo Türkiye Kardeşlik İnsani Yardım ve Kardeşlik Merkezi" (TTKİYKM) derneği, 2018

Fotoğraf 2: Sokodé'deki Barrière ilkokuluna spor ekipmanlarından oluşan Lakaza Derneği'nden bağış alımı

Kaynak: Lakaza Derneği, Haziran 2018

Fotoğraf 3: TTKİYKM tarafından Sokodé'de bir bölge olan Koloundé'de düzenlenen “tatil kursları” olarak adlandırılan yaz kursları

Kaynak: TTKİYKM, Kasım 2017

Fotoğraf 4: Türkiye’de yaşayan öğrencilerin TTKİYKM olan derneği, Sokodé şehri etrafında, Kadambara köyünde inşa etmiş olan su kuyusu

Kaynak: TTKİYKM, Mart 2017

Fotoğraf 5: Bir Türk STK tarafından Sokode'nin kuzeyindeki Sagbadei köyünde inşa edilmiş su kuyusu
Kaynak: Foto: A-W. Abdou, Ocak 2018

Fotoğraf 6: Suudi Arabistan'da yaşayan öğrenciler birliği tarafından Tchamba kentinde yapılan su sondajı.

Kaynak: Foto: A-W. Abdou, Ocak 2018

Fotoğraf 7: Sokodé şehrinde Kossobio ilkokulun Lakaza Derneği tarafından yürütülen yenilemesi çalışmaları

Kaynak: Lakaza Derneği, Temmuz 2018

Fotoğraf 8: Lakaza Derneği tarafından yenilenen EPP Kossobio ilkokulu

Kaynak: Lakaza Derneği, Temmuz 2018

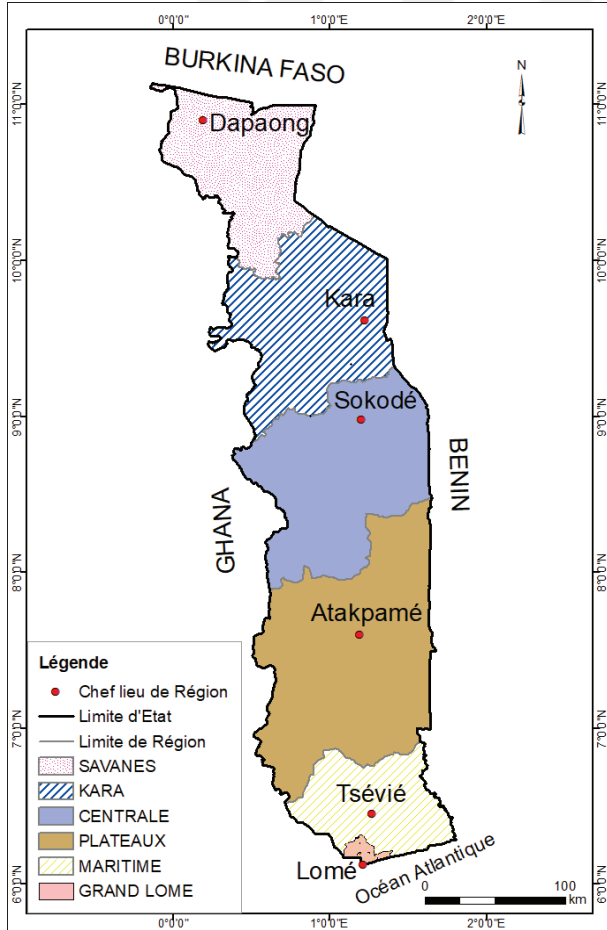
Fotoğraf 9: Lakaza Derneği tarafından, Sokode şhrinde olan EPP Komah adlı ilkokulunda dñzenlenen kız õđrenci Futbol Turnuvası

Kaynak: Lakaza Derneği, Haziran 2018

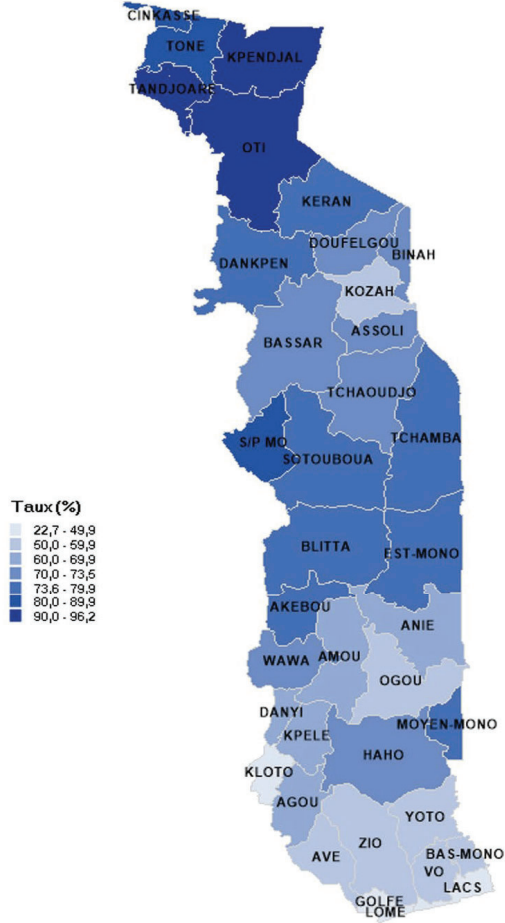
EK 5: Haritalar

Harita 1: Togo Cumhuriyet'in Siyasi Haritası

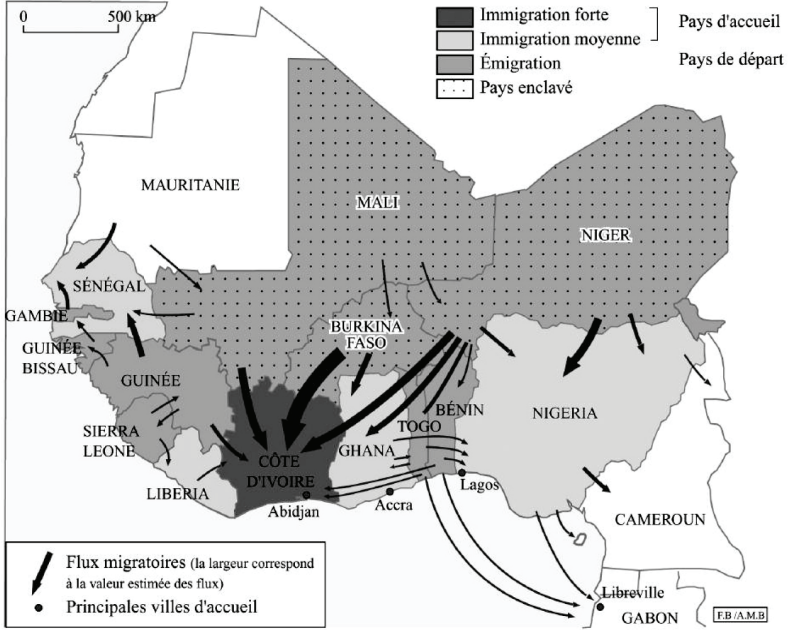
Kaynak: M. Tabé, 2018

Harita 2: Bölgeye Göre Yoksulluk Gösteren Togo Haritası

Kaynak : DSRP-C, 2010: 15

Harita 3: Batı Afrika Ülkeler arasında Göç Akımları

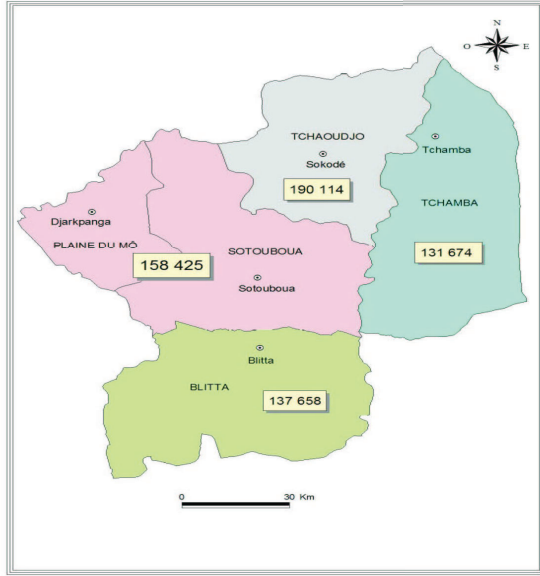

Source : d'après L'Atlas de la zone Franc en Afrique subsaharienne, La Documentation Française, p. 47.

Kaynak: Sahara Altı'ndaki Franga Bölgesi'ne göre, Fransız Belgeleri, s.47

Harita 4: Orta Togo Bölgesi'nin Haritası

REGION CENTRALE

Kaynak: Togo'nun 4. Nüfus Genel Sayımı, 2010, s.29

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Abdou-Wahabi Abdou
Doğum Yeri:	SOKODE
Doğum Tarihi:	12/05/1985
Medeni Durumu:	Bekar
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	EPP Kossobio-1997
Ortaöğretim:	CEG Aviation-2003
Lise:	LYCEE Moderne de Sokode-2006
Lisans.	LOME Üniversitesi-2009
Yüksek Lisans.	LOME Üniversitesi-2012
Becerileri:	Akademik Araştırmalar, Veri toplama
İlgi Alanları:	Yerel Kalkınma, Göç
Halen Yaptığı İş:	Öğrenci
Tel:	+905342332749
E-mail:	wahaabdou@gmail.com
Adres:	Ali Ülvi KYK Yurdu Sancak Mah., Veysel Karani Cd. No:204, 42250 Selçuklu/Konya

İmza:

